

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ

«ΚΑΛΑΘΙ» ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΛΑΜΙΑ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011

Πίνακας Περιεχομένων

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	i
ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ	v
1. Επισκόπηση Υφιστάμενης κατάστασης	1
1.1. Γενικά στοιχεία για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	1
1.2. Ο πρωτογενής τομέας σε επίπεδο Χώρας και Περιφέρειας	2
1.2.1.Γενικά χαρακτηριστικά του πρωτογενή τομέα σε εθνικό επίπεδο	2
1.2.2.Γενικά χαρακτηριστικά του πρωτογενή τομέα στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	6
1.3. Διάρθρωση του πρωτογενούς τομέα της Περιφέρειας Στ. Ελλάδας	11
1.3.1.Φυτική Παραγωγή	11
1.3.2.Ζωική παραγωγή	30
1.3.3.Ιδιαίτερα προϊόντα και υπηρεσίες του πρωτογενή τομέα	42
1.3.4.Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων	44
1.4. Αξιολόγηση - προοπτικές του παραγωγικού συστήματος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	45
2. Το καλάθι των αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	48
2.1. Ορισμός και στόχευση του καλάθιού	48
2.2. Περιεχόμενο του καλάθιού της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	50
2.2.1.Κριτήρια επιλογής προϊόντων	50
2.2.2.Παρουσίαση προϊόντων του καλάθιού της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	51
2.2.3.Αιτιολόγηση επιλογής των προϊόντων	52
3. Δράσεις οργάνωσης και προβολής του καλάθιού αγροτικών προϊόντων της ΠΣΕ	65
3.1. Η συλλογιστική των δράσεων	65
3.2. Δράσεις οργάνωσης του παραγωγικού συστήματος της Περιφέρειας	65
3.2.1.Καλλιεργητικό πλάνο και συναφείς επενδύσεις	65
3.2.2.Συμβολαιακή Γεωργία	68
3.2.3.Κατάρτιση – Ενημέρωση – Πληροφόρηση	69
3.2.4.Γεωργικοί Σύμβουλοι	71
3.2.5.Διασύνδεση έρευνας/παραγωγής	72
3.2.6.Μέθοδοι & συστήματα φιλοπεριβαλλοντικής παραγωγής	73
3.2.7.Πολυδραστηριότητα	73
3.2.8.Υποδομές	74

3.2.9. Δημοπρατήριο αγροτικών προϊόντων	75
3.3. Πρωτοβουλίες για την ανάδειξη, προβολή και προώθηση των προϊόντων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	76
3.3.1. Περιφερειακή Ταυτότητα	76
3.3.2. Αγροδιατροφική Σύμπραξη	77
3.3.3. Φορέας Πιστοποίησης Αγροτικών Προϊόντων	80
4. Χρηματοδότηση των δράσεων οργάνωσης και προβολής του καλαθιού αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας Στ. Ελλάδας	81
4.1. Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013	81
4.2. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας 2007-2013	83
4.3. Προγράμματα προώθησης & ενημέρωσης	83
4.4. Επενδυτικός Νόμος	83
4.5. Τομεακές χρηματοδοτήσεις	84
4.5.1. Ελαιοκομικά προϊόντα	84
4.5.2. Σιτηρά	84
4.5.3. Οπωροκηπευτικά	85
4.5.4. Προϊόντα αμπελοοινικού τομέα	86
4.5.5. Μέλι & μελισσοκομικά προϊόντα	86
4.6. Χρηματοδοτήσεις μετά το 2013	86
5. Τα επόμενα βήματα & ο ρόλος της Περιφέρειας	88
Πηγές	94
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	96
Παράρτημα 1. Υποδομές αγροτικού τομέα (έργα ολοκληρωμένα και σε εξέλιξη)	97
Παράρτημα 2. Υπόδειγμα Καταστατικού Αστικής μη κερδοσκοπικής Εταιρείας για τη σύσταση «Αγροδιατροφικής Σύμπραξης»	107
Παράρτημα 3. Διάρθρωση των Υπηρεσιών της Γενικής Διεύθυνσης Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής	112

Πρόλογος

Το Επιχειρησιακό Σχέδιο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας για την ανάπτυξη του πρωτογενή της τομέα, το οποίο κατατίθεται για έγκριση από το Περιφερειακό Συμβούλιο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, φέρει τη συμβολική ονομασία **«καλάθι» αγροτικών προϊόντων**, καθώς δομείται γύρω από συγκεκριμένα αγροτικά προϊόντα τα οποία διαθέτουν σημαντικές προεκτάσεις στην τοπική οικονομία καθώς και στον παραγωγικό και κοινωνικό ιστό της Περιφέρειας. Προϊόντα που παράγονται από αγροτικές εκμεταλλεύσεις της Περιφέρειας και στο σύνολο τους προσδιορίζουν την παραγωγική της ταυτότητα.

Ο αγροτικός τομέας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, αποτελεί βασική πηγή εισοδήματος και απασχόλησης για μεγάλο μέρος του πληθυσμού της και καθοριστικό παράγοντα για τη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής των περιοχών της, παρά τη συνεχή φθίνουσα πορεία του.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, σημαντικές εξελίξεις έχουν επιφέρει αλλαγές στον τρόπο και το κόστος παραγωγής, και ιδιαίτερα στη βιωσιμότητα ορισμένων κλάδων τόσο σε Περιφερειακό όσο και σε Εθνικό αλλά και Παγκόσμιο επίπεδο.

Οι συνεχείς αλλαγές στον τρόπο άσκησης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.), η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) προς την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, οι αναδιαρθρώσεις στην αλυσίδα παραγωγής και εμπορίας τροφίμων με την παρουσία ισχυρών πολυεθνικών εταιρειών, οι συχνές διεθνείς διατροφικές κρίσεις, οι συνεχιζόμενες εμπορικές διαπραγματεύσεις στα πλαίσια του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (Π.Ο.Ε.), το αυξανόμενο ενδιαφέρον για την προστασία του περιβάλλοντος καθώς και η επερχόμενη κλιματική αλλαγή είναι μόνο μερικοί από τους παράγοντες που διαμόρφωσαν νέες συνθήκες τόσο στην εσωτερική όσο και στην παγκόσμια αγορά των αγροτικών προϊόντων.

Οι εξελίξεις αυτές είναι αναμενόμενο να επηρεάζουν τις προσδοκίες των παραγωγών, πολλοί από τους οποίους θεωρούν το μέλλον αβέβαιο και προβληματικό. Τα κύρια ερωτήματα στα οποία πρέπει να δώσουμε απάντηση είναι: ποιοι είναι οι κλάδοι του αγροτικού τομέα της Περιφέρειας μας που έχουν τη δυνατότητα επιβίωσης; και, ποιος είναι ο τρόπος άσκησης πολιτικής για τη στήριξη όσων κινδυνεύουν περισσότερο; Με στόχο πάντα να ξεπεραστούν οι στρεβλώσεις και η παθογένεια του παρελθόντος οι οποίες καθήλωσαν την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα, συρρίκνωσαν το εισόδημα των αγροτών μας και εξοβέλισαν τη χώρα μας από την διεθνή αγορά αγροτικών προϊόντων.

Σήμερα είναι η στιγμή για λύσεις, όσο δύσκολες και αν φαίνονται. Οφείλουμε να ξεφύγουμε από την κατάσταση στην οποία μας έχουν οδηγήσει οι διαρθρωτικές αδυναμίες του τομέα. Οι προοπτικές ανάπτυξης της αγροτικής οικονομίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας είναι εξαιρετικά σημαντικές, αν ο παραγωγικός προσανατολισμός της, στηριχθεί στα ανταγωνιστικά της πλεονεκτήματα και στην συνέργια μεταξύ της παραγωγικής, μεταποιητικής και εμπορικής δραστηριότητας και αν αλλάξουμε τα δεδομένα. Αυτό μπορούμε να το κάνουμε μόνο με την συνεργασία και την προσπάθεια όλων μας.

Είναι προφανές ότι η πρωτογενής παραγωγή λειτουργεί πολλαπλασιαστικά σε δραστηριότητες που συνδέονται με τον αγροδιατροφικό τομέα και προς αυτή την κατεύθυνση στηρίζεται ο σχεδιασμός της όλης συγκρότησης του **«καλαθιού» αγροτικών προϊόντων**, το οποίο αποτελεί μια καινοτόμο ιδέα του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Μια ιδέα η οποία έρχεται να δώσει ώθηση και εξωστρέφεια στον πρωτογενή τομέα.

Το «καλάθι» αγροτικών προϊόντων αποτελεί το πρώτο ολοκληρωμένο βήμα της Περιφέρειας για την ανάπτυξη του πρωτογενή της τομέα και δεν προσδιορίζεται μόνο από το περιεχόμενο του καλάθιού. Αντίστοιχης σπουδαιότητας είναι ο προσδιορισμός των δομών (οργανωτικών, εμπορικών, διοικητικών κ.α), των πολιτικών, των μέσων και των χρηματοδοτικών πόρων που συνθέτουν το περιβάλλον εντός του οποίου θα επιχειρηθεί η πλήρης αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων που προσφέρει ο πρωτογενής τομέας της Περιφέρειας.

Με βάση τα προαναφερθέντα στις ενότητες που ακολουθούν παρουσιάζεται μια ολοκληρωμένη πρόταση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας προς το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων για το **«καλάθι» αγροτικών προϊόντων** το οποίο από κοινού με τα «καλάθια αγροτικών προϊόντων» των υπολοίπων Περιφερειών θα αποτελέσουν τη βάση επί της οποίας θα διαμορφωθεί το αναπτυξιακό σχέδιο του πρωτογενή τομέα σε εθνικό επίπεδο καθώς και η διεκδίκηση πόρων για την υλοποίηση προγράμματος/-ων αγροτικής ανάπτυξης για την περίοδο 2013-2020.

Είναι καιρός, η Περιφέρειά μας εκμεταλλευόμενη την ευκαιρία που της δίνεται να αξιοποιήσει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διαθέτει και δώσει ιδιαίτερο βάρος στην αγροτική παραγωγή σαν μοχλό στήριξης της απασχόλησης και της περιφερειακής μας οικονομίας.

Το κείμενο του **«καλάθιού» αγροτικών προϊόντων** είναι αποτέλεσμα μιας μακράς και εποικοδομητικής διαβούλευσης με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, εφαρμόζοντας στην πράξη την αρχή μας για ανοιχτή και ειλικρινή σχέση διαλόγου και συναπόφασης σε όλα τα μεγάλα θέματα της Περιφέρειάς μας.

Κλέαρχος Περγαντάς
Περιφερειάρχης Στερεάς Ελλάδας

ΕΠΙΤΕΛΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ

Το Επιχειρησιακό σχέδιο για την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, το οποίο κατατίθεται για έγκριση από το Περιφερειακό Συμβούλιο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας φέρει τη συμβολική ονομασία «*καλάθι αγροτικών προϊόντων*» και αποτελεί το πρώτο ολοκληρωμένο βήμα της Περιφέρειας στην προσπάθεια που καταβάλλεται για να αποκτήσει ο πρωτογενής της τομέας μια νέα προοπτική στην οποία **κεντρική και κυρίαρχη θέση κατέχει η παραγωγή διατροφικών προϊόντων**.

Είναι γεγονός ότι ο πρωτογενής τομέας τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας όσο και σε επίπεδο Χώρας, τις τελευταίες δεκαετίες χαρακτηρίζεται από μια φθίνουσα πορεία η οποία αποτυπώνεται σε όλα τα βασικά του μεγέθη όπως η συμμετοχή στο ΑΕΠ, η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία, η συμμετοχή στην απασχόληση, κλπ. Η πορεία αυτή αποδίδεται σε μια σειρά από χρόνια προβλήματα τα οποία απαντώνται όχι μόνο σε περιφερειακό αλλά και σε εθνικό επίπεδο. Μεταξύ αυτών συμπεριλαμβάνονται:

- ✓ η υψηλή εξάρτηση του τομέα από καλλιέργειες για τις οποίες τα τελευταία χρόνια έχει αλλάξει ριζικά το πλαίσιο ενισχύσεων της ΚΑΠ
- ✓ ο μικρός και πολυτεμαχισμένος κλήρος
- ✓ η αύξηση του κόστους παραγωγής
- ✓ ο χαμηλός βαθμός εξειδίκευσης και εκπαίδευσης των αγροτών
- ✓ η μικρή ηλικιακή διάρθρωση του γεωργικού πληθυσμού.
- ✓ η χαμηλή μεταπαραγωγική προστιθέμενη αξία του μεταποιητικού τομέα
- ✓ η σύνδεση του με φαινόμενα έντονης περιβαλλοντικής επιβάρυνσης (αφορά κυρίως στις εντατικές μονάδες εκτροφής παραγωγικών ζώων)
- ✓ η περιορισμένη παρουσία οργανωμένων δικτύων παραγωγής, στοιχείο που αδυνατίζει τη διαπραγματευτική δύναμη των παραγωγών έναντι των εμπόρων και συμβάλλει στη συμπίεση των τιμών παραγωγού και κατ'επέκταση στο άνοιγμα της ψαλίδας των τιμών μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή

Παρά την πτωτική του πορεία όμως, ο πρωτογενής τομέας **συνεχίζει να αποτελεί βασική πηγή εισοδήματος και απασχόλησης για μεγάλο μέρος του πληθυσμού της Περιφέρειας και καθοριστικό παράγοντα για τη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής των περιοχών της**.

Στο σύνολο της, η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας καταλαμβάνει το 10% περίπου της συνολικής γεωργικής γης (έκτασης) της Χώρας και η συμμετοχή της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας του πρωτογενή της τομέα αποτελεί το 9,6% της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα της Χώρας. Μεταξύ των κυριότερων καλλιεργειών και εκτροφών που έχουν ως στόχο την παραγωγή βρώσιμων προϊόντων περιλαμβάνονται:

- Η **ιχθυοκαλλιέργεια** η οποία κατέχει την 1^η θέση σε παραγωγή αλιευμάτων (τσιπούρα, λαβράκι) σε επίπεδο χώρας με ποσοστό που πλησιάζει το 34% της συνολικής εγχώριας παραγωγής
- Η **μελισσοκομία** η οποία παράγει το 15,6% της συνολικής εγχώριας παραγωγής μελιού
- Οι **εκτροφές αιγοπροβάτων, χοιρινών, βοοειδών, ορνίθων** οι οποίες παράγουν το 13% της συνολικής εγχώριας παραγωγής κρέατος,
- Οι **κηπευτικές καλλιέργειες** οι οποίες αποτελούν το 12,1% της καλλιεργούμενης με κηπευτικά έκτασης της χώρας
- Οι **καλλιέργειες οσπρίων** οι οποίες αποτελούν το 10,5% της καλλιεργούμενης με όσπρια έκτασης της χώρας,
- Οι **δενδρώδεις καλλιέργειες** οι οποίες αποτελούν το 10,1% της καλλιεργούμενης με δενδρώδεις έκτασης της χώρας
- Οι **αροτραίες καλλιέργειες** οι οποίες αποτελούν το 9,2% της καλλιεργούμενης με αροτραίες έκτασης της χώρας
- Οι **αμπελώνες** οι οποίοι αποτελούν το 7,4% της καλλιεργούμενης με αμπελώνες έκτασης της χώρας,

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας αποτελεί **το γεγονός ότι δεν έχει ένα συγκεκριμένο προϊόντικό προσανατολισμό** αλλά διακρίνεται από τον ποικίλο προσανατολισμό της γεωργικής παραγωγής μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων, ο οποίος είναι το συνδυαστικό αποτέλεσμα της έντονης ενδοπεριφερειακής διαφοροποίησης των γεωμορφολογικών και κλιματικών συνθηκών και, της γειτνίασης της Περιφέρειας με την Αττική. Το γεγονός αυτό αποτελεί ένα ιδιαίτερο πλεονέκτημα καθώς δεν καταγράφεται ουσιαστική εξάρτηση της αγροτικής οικονομίας από μια συγκεκριμένη καλλιέργεια/εκτροφή. Στο πλαίσιο αυτό:

- Η **Βοιωτία** εξειδικεύεται κυρίως στις καλλιέργειες βαμβακιού και βιομηχανικής τομάτας, ενώ σημαντικές θεωρούνται και οι καλλιέργειες δημητριακών (κυρίως σιτάρι και κριθάρι), πατάτας, κρεμμυδιών, καρότων και αμπελώνων. Η κτηνοτροφική δραστηριότητα εντοπίζεται κατά κύριο λόγο στην παραγωγή αιγοπρόβειου και ορνίθιου κρέατος, γάλακτος και αυγών.
- Η **Εύβοια** εμφανίζει εξειδίκευση στην καλλιέργεια των χειμερινών και καλοκαιρινών κηπευτικών, στην πατάτα, στα δημητριακά (κυρίως σιτάρι και κριθάρι), στις βρώσιμες ελιές και το ελαιόλαδο, στην παραγωγή μελιού και οίνου ενώ έχει πολύ σημαντική κτηνο – πτηνοτροφική και ιχθυοκαλλιεργητική δραστηριότητα.
- Η **Ευρυτανία** εξειδικεύεται στην κτηνοτροφία και στη μελισσοκομία.
- Η **Φθιώτιδα** εμφανίζει εξειδίκευση στις καλλιέργειες δημητριακών, βιομηχανικής τομάτας, βαμβακιού και ελιάς για παραγωγή επιτραπέζιων ελιών και ελαιόλαδου, ενώ σημαντική θεωρείται και η καλλιέργεια αμπελώνων. Όσον αφορά στην κτηνοτροφία αυτή εστιάζεται κυρίως στην παραγωγή αιγοπρόβειου κρέατος και γάλακτος.

- Η **Φωκίδα** εξειδικεύεται στη βρώσιμη ελιά, το ελαιόλαδο, ενώ έχει πολύ ανεπτυγμένη κτηνοτροφία.

Με γνώμονα την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των επιμέρους παραγωγικών συστημάτων, υπό ένα καθεστώς περιορισμένων πόρων, διαμορφώθηκε το παρόν επιχειρησιακό σχέδιο το οποίο αφορά στα προϊόντα που μπορούν να αποτελέσουν την «αιχμή του δόρατος» για την ανάπτυξη και την εξωστρέφεια της αγροτικής οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτό:

1. χαράχθηκαν οι βασικές κατευθύνσεις ως προς τις οποίες πρέπει να προσανατολιστούν τα επιμέρους παραγωγικά συστήματα οι οποίες είναι: η βελτίωση του εισοδήματος των παραγωγών και η εξυπηρέτηση των αναγκών της τοπικής, περιφερειακής και εθνικής οικονομίας¹,
2. επελέγησαν, με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, τα προϊόντα που συγκροτούν το καλάθι των αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και,
3. διατυπώθηκαν μια σειρά από δράσεις οι οποίες εκτιμήθηκαν ως απαραίτητες για την στροφή **από την κατεύθυνση της παραγωγής προς την κατεύθυνση της διάθεσης.**

Ειδικότερα,

- Ο βασικός προσανατολισμός των επιμέρους παραγωγικών συστημάτων που συνθέτουν τον πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας έχει ως εξής:

Παραγωγικό σύστημα	Προσανατολισμός
Σιτηρά	Αντιστροφή της τάσης συρρίκνωσης της καλλιέργειας σιτηρών με αύξηση της έκτασης μαλακού σίτου τουλάχιστον στα όρια του εθνικού μέσου όρου
Βαμβάκι	Βελτίωση της ποιότητας του παραγομένου βαμβακιού
Λαχανικά Κηπευτικά	– Οργάνωση της παραγωγής και εμπορίας με προσανατολισμό στην ενίσχυση της ποιότητας των παραγόμενων κηπευτικών και της διεύρυνσης της καλλιεργητικής περιόδου αυτών
Ξηροί Καρποί	Αποφυγή περαιτέρω συρρίκνωσης της καλλιέργειας με έμφαση στην αναδιάρθρωση του ποικιλιακού δυναμικού
Ακτινίδιο	Επέκταση της καλλιέργειας ακτινιδίου
Πυρηνόκαρπα	Ενίσχυση παραγωγής για κάλυψη τοπικών αναγκών
Ελιά	Ενίσχυση της εικόνας των επιτραπέζιων ελιών στην ελληνική και διεθνή αγορά

¹ Ενδεικτικά οι ανάγκες αυτές μπορεί να αφορούν στην αύξηση της συμμετοχής τοπικά παραγόμενων προϊόντων στην τοπική κατανάλωση, στην αύξηση του όγκου παραγωγής ορισμένων προϊόντων για υποκατάσταση εισαγωγών, στην αύξηση του όγκου παραγωγής ή στη βελτίωση της ποιότητας ορισμένων προϊόντων για ενίσχυση των εξαγωγών, στην ενίσχυση της εφαρμογής φιλοπεριβαλλοντικών καλλιεργητικών πρακτικών και μεθόδων για περιορισμό της ρύπανσης ή για προστασία του περιβάλλοντος κλπ

Παραγωγικό σύστημα	Προσανατολισμός
Αμπέλι – Οίνος	Ενθάρρυνση της παραγωγής οίνων ΠΓΕ (τοπικοί οίνοι και ονομασίες κατά παράδοση) με ενθάρρυνση της χρήσης ντόπιων ποικιλιών
Αρωματικά Φαρμακευτικά φυτά	– Αύξηση της παραγωγής αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών μέσω της οργάνωσης των καλλιεργειών
Όσπρια	Ενίσχυση της παραγωγής οσπρίων
Κτηνοτροφικά φυτά	Ενίσχυση της παραγωγής κτηνοτροφικών φυτών
Προϊόντα αιγοπροβατοτροφίας	Οργάνωση της παραγωγής με προσανατολισμό στα ποιοτικά προϊόντα με ενθάρρυνση των εκτατικών εκτροφών
Προϊόντα βοοτροφίας	Αύξηση της παραγωγής βόειου κρέατος
Προϊόντα χοιροτροφίας	Αύξηση της παραγωγής χοίρειου κρέατος με προσανατολισμό στο ποιοτικό χοίρειο κρέας
Προϊόντα πτηνοτροφίας	Ενίσχυση της παραγωγής πτηνοτροφικών προϊόντων με έμφαση σε προϊόντα ειδικών εκτροφών
Προϊόντα Μελισσοκομίας	Ενίσχυση της παραγωγής μελιού και άλλων μελισσοκομικών προϊόντων
Προϊόντα θαλάσσιας αλιείας /υδατοκαλλιέργειας	Εξασφάλιση υψηλής ποιότητας προϊόντων αλιείας και θαλασσοκαλλιεργειών (νωπών και μεταποιημένων) με σεβασμό του ιδιαίτερου οικοσυστήματος των θαλασσών
Ιδιαίτερα προϊόντα και υπηρεσίες	Ενθάρρυνση της παραγωγής με έμφαση σε προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας που απευθύνονται σε ειδικές αγορές

➤ Τα κριτήρια επιλογής των προϊόντων του «καλαθιού» οργανώθηκαν σε τρεις άξονες ως εξής:

- Ο 1^{ος} άξονας αφορά σε **προϊόντα με εξαγωγικό προσανατολισμό**. Τα προϊόντα αυτά έχουν τη δυνατότητα να τοποθετηθούν στη διεθνή αγορά με αξιώσεις ή να ενισχύσουν την παρουσία τους σε αυτή. Διαθέτουν ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συσχετίζονται είτε με τα ίδια τα προϊόντα (π.χ. μοναδικά οργανοληπτικά χαρακτηριστικά), είτε με τη διαδικασία παραγωγής τους (π.χ. βιολογική παραγωγή, εκτατική εκτροφή). Βασικό κριτήριο επιλογής των προϊόντων της κατηγορίας αυτής είναι να διαθέτουν ισχυρή και οργανωμένη παραγωγική βάση που υποστηρίζεται ή μπορεί να υποστηριχθεί από ένα ήδη εγκατεστημένο δίκτυο εξαγωγικού εμπορίου.
- Ο 2^{ος} άξονας αφορά σε **προϊόντα που αναδεικνύουν την ταυτότητα επιμέρους περιοχών** της Περιφέρειας. Τα προϊόντα αυτά χαρακτηρίζονται από την ενσωμάτωση ισχυρής «τοπικής γνώσης» είτε αυτή αφορά στη διαδικασία παραγωγής του προϊόντος είτε συσχετίζεται με στοιχεία της παράδοσης, των αξιών και του τρόπου ζωής των κατοίκων των επιμέρους περιοχών. Τα προϊόντα της κατηγορίας αυτής συνήθως είναι μικρής κλίμακας παραγωγής, ορισμένα από αυτά συνοδεύονται από σήμανση η οποία καθιστά

άμεσα αναγνωρίσιμη σε ευρύτερο γεωγραφικό επίπεδο την ιδιαιτερότητά τους (π.χ. προϊόντα ΠΟΠ/ΠΓΕ) και άλλα απλά συνοδεύονται από μια άτυπη/ανεπίσημη ιδιοτυπία γι'αυτό και θεωρούνται ως «αγνά», «αυθεντικά» ή «παραδοσιακά» από τους κατοίκους και τους επισκέπτες της περιοχής.

- Ο 3^{ος} άξονας αφορά σε **προϊόντα που καλύπτουν τις επισιτιστικές ανάγκες της χώρας**. Πρόκειται για προϊόντα τα οποία χαρακτηρίζονται από εκτεταμένη παραγωγική βάση και εγκατεστημένο δίκτυο διακίνησης προσανατολισμένο στην εγχώρια αγορά. Τα προϊόντα αυτά αν και δεν φέρουν κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό καθώς χρησιμοποιούνται (άμεσα ή έμμεσα) για την κάλυψη των βασικών διατροφικών αναγκών του πληθυσμού της χώρας έχουν ιδιαίτερη σημασία για την οικονομία της Περιφέρειας λόγω του όγκου παραγωγής τους.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, τα προϊόντα που προτείνεται να συγκροτήσουν το καλάθι της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

Προϊόντα με εξαγωγικό προσανατολισμό	Προϊόντα που αναδεικνύουν την ταυτότητα κάθε περιοχής	Προϊόντα που καλύπτουν τις επισιτιστικές ανάγκες της χώρας
Επιτραπέζιες Ελιές	Εν δυνάμει προϊόντα για διεύρυνση των εξαγωγών	<i>Σκληρό σιτάρι</i> <i>Ψωρια</i>
<i>ΠΟΠ Κονσερβολιά Αμφίσσης</i> <i>ΠΟΠ Κονσερβολιά Αταλάντης</i> <i>ΠΟΠ Κονσερβολιά Ροβιών</i> <i>ΠΟΠ Κονσερβολιά Στυλίδας</i> <i>Ελιές Καλαμών</i>	<i>ΠΟΠ Ακτινίδιο Σπερχειού</i> <i>ΠΟΠ Κελυφωτό Φιστίκι Φθιώτιδας</i> <i>ΠΟΠ Κατίκι Δομοκού</i> <i>ΠΟΠ Φορμαέλα Αράχωβας</i> <i>Παρνασσού</i> <i>Κατσικάκι και αρνάκι εκτατικής και ορεινής κτηνοτροφίας</i>	<i>Λάδι</i> <i>Κηπευτικά (χειμερινά, καλοκαιρινά και εκτός εποχής)</i> <i>Βιομηχανική τομάτα</i> <i>Οπώρες</i> <i>Αιγοπρόβειο γάλα</i>
ΠΟΠ Τυρί Φέτα	Λοιπά προϊόντα με ταυτότητα	<i>Τυροκομικά</i>
Ψάρια ιχθυοκαλλιέργειών	<i>Μέλι Καρύστου (ερεικόμελο)</i>	<i>Κρέας (αιγοπρόβειο, χοιρινό, κοτόπουλο)</i>
<i>Τσιπούρα</i> <i>Λαβράκι</i>	<i>Φακή Δομοκού</i> <i>Κεράσι ορεινού όγκου Διρφύος</i>	<i>Αυγά</i>
Κηπευτικά	<i>Κεράσι Γοργοποτάμου</i>	
<i>Λάχανα</i> <i>Κουνουπίδια</i> <i>Κρεμμύδια</i> <i>Καρότα</i>		
Ξηρά Σύκα		
<i>ΠΟΠ Ξηρά Σύκα Κύμης</i> <i>ΠΟΠ² Ξηρά Σύκα Ταξιάρχη</i>		
Τοπικοί Οίνοι		
Μέλι		

² Υπό αναγνώριση

Σημειώνεται ότι τα προϊόντα αυτά προέρχονται από όλες τις Περιφερειακές Ενότητες, αναδεικνύουν την παραγωγική ταυτότητα της Περιφέρειας, ενώ διευκρινίζεται ότι το περιεχόμενο του «καλαθιού» είναι δυναμικό και όχι στατικό δηλαδή τα προϊόντα που επιλέγονται σήμερα ενδέχεται σε μέλλοντα χρόνο να διαφοροποιηθούν ενσωματώνοντας νέες εξελίξεις και προοπτικές που διαμορφώνονται σε περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο

- Όσον αφορά στις δράσεις οι οποίες εκτιμήθηκαν ως απαραίτητες για την στροφή **από την κατεύθυνση της παραγωγής προς την κατεύθυνση της διάθεσης** χαρακτηρίζονται από το γεγονός ότι αποσκοπούν στο να περιορίσουν υφιστάμενα προβλήματα και να συμβάλλουν στη **διαμόρφωση μιας νέας νοοτροπίας στην οποία κεντρική θέση κατέχουν οι έννοιες συλλογικότητα και συνεργασία και** οργανώνονται σε δύο άξονες ως εξής:
- Δράσεις για την οργάνωση της παραγωγής ώστε να διασφαλιστεί μια σταθερότητα και αξιοπιστία (σε όρους ποσότητας και ποιότητας) στην τροφοδοσία της αγοράς και
- Δράσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας μηχανισμών προώθησης και προβολής των προϊόντων μέσω των οποίων να επιτυγχάνεται με μεγαλύτερη ευκολία η προσέγγιση της αγοράς

Οι δράσεις του πρώτου άξονα (οργάνωση του παραγωγικού συστήματος) περιλαμβάνουν:

- **τη διαμόρφωση ενός εξειδικευμένου καλλιεργητικού πλάνου καθώς και συναφών επενδύσεων.** Το καλλιεργητικό πλάνο θα ορίζει, με ικανοποιητικό βαθμό λεπτομέρειας α) τα σημερινά και μελλοντικά μεγέθη των καλλιεργειών/εκτροφών που δίνουν τα προϊόντα του καλαθιού με βάση τις προβλέψεις για τη ζήτησή τους (σε εθνικό και διεθνές επίπεδο) και β) τις περιοχές (ζώνες) στις οποίες προτείνεται η χωροθέτηση (με την έννοια της επικέντρωσης ή της επέκτασης) των καλλιεργειών και των σταβλικών εγκαταστάσεων ώστε να αμβλύνονται οι τιμές των συντελεστών εκείνων που σήμερα καθιστούν τις αντίστοιχες εκμεταλλεύσεις μη ανταγωνιστικές. Για τη διαμόρφωση του καλλιεργητικού πλάνου θα απαιτηθεί ευρεία στήριξη των Υπηρεσιών της Περιφέρειας από την πλευρά του Υπ.ΑΑΤ με ποικίλες μορφές (χρηματοδότηση σύνταξης του καλλιεργητικού πλάνου, παροχή χαρτογραφικών στοιχείων ΟΣΔΕ κ.α.) καθώς και ικανοποιητικός συντονισμός με την αντίστοιχη εργασία που θα υλοποιήσουν κυρίως οι όμορες Περιφέρειες προς αποφυγή επικαλύψεων και συγκρούσεων.
- **την προώθηση του θεσμού της συμβολαιακής γεωργίας,** η οποία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη δημιουργία ισχυρών συλλογικών δομών σε επίπεδο πρωτογενούς παραγωγής που θα εκπροσωπούν τα συμφέροντα των μικρών παραγωγών.
- **την ενίσχυση της κατάρτισης-ενημέρωσης-πληροφόρησης** όλων των εμπλεκόμενων στη διαδικασία παραγωγής των προϊόντων του καλαθιού μέσω ενός μόνιμου μηχανισμού ανίχνευσης και αντιμετώπισης των αναγκών κατάρτισης των παραγωγών σε επίπεδο Περιφέρειας, οποίος θα στηριχθεί στη λογική της οργάνωσης της **άτυπης μάθησης,** και θα λειτουργήσει παράλληλα και συμπληρωματικά με τις υφιστάμενες ή σχεδιαζόμενες δημόσιες και ιδιωτικές δομές παροχής υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης οποιασδήποτε μορφής (όπως οι Γεωργικές Σχολές, τα Κέντρα ή Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης κ.α.)
- **την ενθάρρυνση της αξιοποίησης του θεσμού των γεωργικών συμβούλων** μέσω της διεύρυνσης του θεματικού πεδίου παροχής γεωργικών συμβουλών, της καλύτερης

πληροφόρησης των γεωργών για τον κατάλογο των Γεωργικών Συμβούλων και άλλων παρεμβάσεων που θα συμβάλλουν στην αναγνώριση της αξίας του θεσμού

- **τη διασύνδεση της έρευνας με την παραγωγή** στη βάση ενός **στρατηγικού σχεδίου εφαρμοσμένης έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και μεταφοράς/διάχυσης της τεχνολογίας στον πρωτογενή τομέα** στο οποίο θα προσδιορίζονται τα πεδία στα οποία πρέπει να εστιαστούν οι ερευνητικές προσπάθειες και το οποίο θα πρέπει να διαμορφωθεί με την ευρεία στήριξη της Πολιτείας (χρηματοδοτική, τεχνογνωσιακή κλπ)
- **την ενθάρρυνση της υιοθέτησης μεθόδων και συστημάτων φιλοπεριβαλλοντικής παραγωγής** ως στρατηγική επιλογή των γεωργών προς μια αειφόρο –πράσινη γεωργία με μεγαλύτερο προσανατολισμό στις απαιτήσεις της αγοράς
- **την ενίσχυση της πολυδραστηριότητας** μέσω της προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού στη βάση ενός **ολοκληρωμένου σχεδίου ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας**, το οποίο θα αναδεικνύει περιοχές, διαδρομές, δραστηριότητες και μέσα που μπορούν ν' αναπτυχθούν ώστε να διευρυνθούν οι ευκαιρίες εξωγεωργικής απασχόλησης, να συνδεθεί η παραγωγική ταυτότητα της περιοχής με άλλα συγκριτικά πλεονεκτήματα (φυσικά, πολιτιστικά, κλπ) της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και να ενισχυθεί η διασύνδεση της τοπικής παραγωγής με την τοπική κατανάλωση
- **την επανεξέταση της επάρκειας και της καταλληλότητας των υποδομών** που υποστηρίζουν (άμεσα ή έμμεσα) τον πρωτογενή τομέας και ειδικότερα την παραγωγή των προϊόντων του καλαθιού. Για το σκοπό αυτό θα απαιτηθεί η χρηματοδότηση μελετών που θα έχουν ως στόχο να προσδιορίσουν τη σκοπιμότητα, τη βιωσιμότητα και τη συμπληρωματικότητα των επιμέρους έργων (υφιστάμενων, σε εξέλιξη ή νέων) υποδομών στη βάση των απαιτήσεων του καλλιεργητικού πλάνου και ειδικότερα ως προς την πληρότητα κάλυψης α) των αναγκών πρόσβασης στις παραγωγικές θέσεις/εγκαταστάσεις, β) των απαιτήσεων των καλλιεργειών/εκτροφών με αρδευτικό νερό επαρκούς ποσότητας και κατάλληλης ποιότητας γ) των αναγκών ταχείας μεταφοράς των προϊόντων από τις θέσεις παραγωγής στις εγκαταστάσεις μεταποίησης ή στην αγορά δ) των απαιτήσεων των παραγωγών και άλλων ενδιαφερομένων για ευχερή πρόσβαση σε πληροφορίες, κλπ
- **τη διερεύνηση της σκοπιμότητας ίδρυσης δημοπρατηρίου αγροτικών προϊόντων** αξιοποιώντας αφενός τη δυνατότητα που παρέχει ο Ν 4015/2011 για την ίδρυση ενός δημοπρατηρίου σε κάθε Περιφέρεια αφετέρου συνεκτιμώντας τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που προσδιορίζει η γεινίαση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας με το μητροπολιτικό κέντρο των Αθηνών που αποτελεί το μεγαλύτερο καταναλωτικό κέντρο της Χώρας μας

Οι δράσεις του δεύτερου άξονα (προώθηση –προβολής των προϊόντων) περιλαμβάνουν:

- **τη διαμόρφωση περιφερειακής ταυτότητας (σήματος)** για τα προϊόντα που συγκροτούν το καλάθι της Περιφέρειας, ως «εργαλείο» που μπορεί να διευκολύνει τη διείσδυση τους στην τοπική, στην εθνική και στη διεθνή αγορά ως αναγνωριστικό του τόπου και του τρόπου παραγωγής των προϊόντων του καλαθιού της Περιφέρειας ενώ παράλληλα μπορεί να δημιουργήσει συνέργειες, πολλαπλασιαστικά οφέλη και οικονομίες κλίμακας αναφορικά με τις εκάστοτε αναλαμβανόμενες δράσεις προβολής –προώθησης των προϊόντων,

- **τη σύσταση Αγροδιατροφικής Σύμπραξης** ως μηχανισμός για την ενίσχυση της τοπικής εφοδιαστικής αλυσίδας αλλά και της βελτίωσης της αναγνωρισιμότητας των προϊόντων του «καλαθιού» σε αγορές εκτός των ορίων της Περιφέρειας (εθνική και διεθνή αγορά), με χαρακτηριστικά και τρόπο λειτουργίας που θα προκύψουν στα πλαίσια μιας πιο εμπειριστατωμένης διερεύνησης η οποία θα έχει την υποστήριξη του ΥπΑΑΤ. Σε κάθε περίπτωση ένας τέτοιος φορέας, στον οποίο θα έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν διάφοροι φορείς (Επιμελητήρια, Δήμοι, Συλλογικές Αγροτικές Οργανώσεις, Πανεπιστήμια, κ.α), θα πρέπει να αξιοποιήσει στο έπακρο τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών και να οργανώσει και λειτουργήσει έναν εικονικό χώρο συγκέντρωσης και διάχυσης χρήσιμων πληροφοριών για οτιδήποτε χρειάζεται ο παραγωγός και ο καταναλωτής τροφίμων της Στερεάς Ελλάδας (stereagro.gr)
- **τη δημιουργία Φορέα Πιστοποίησης** ο οποίος θα ελέγχει τη χρήση σήματος που θα δηλώνει την προέλευση των προϊόντων του καλαθιού.

Με βάση τα προαναφερθέντα προκύπτει ότι το παρόν πρώτο βήμα για να μη μείνει μετέωρο απαιτεί την ανάληψη συντονισμένης δράσης από τους εμπλεκόμενους στην αγροδιατροφική αλυσίδα της Περιφέρειας η οποία όμως θα πρέπει να τύχει και της πολύπλευρης υποστήριξης του ΥπΑΑΤ και των εποπτευόμενων από αυτό οργανισμών (χρηματοδοτική, τεχνική, τεχνογνωσιακή κλπ) ώστε οι επιμέρους δράσεις να εξειδικευτούν περαιτέρω, να διαστασιολογηθούν και να ενταχθούν έγκαιρα στον εθνικό σχεδιασμό για την αγροτική ανάπτυξη της Χώρας

Σταμάτης Καπελέρης

Αντιπεριφερειάρχης

Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής

Στερεάς Ελλάδας

1. Επισκόπηση Υφιστάμενης κατάστασης

1.1. Γενικά στοιχεία για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας είναι μια από τις δέκα τρεις (13) αυτοδιοικητικές περιφέρειες της χώρας, σύμφωνα με το Νόμο 3852/2010 «**Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης**».

Πρόκειται για μια νέα αυτοδιοικητική αρχή η οποία περιλαμβάνει πέντε (5) περιφερειακές ενότητες, την Βοιωτία, Εύβοια, Ευρυτανία, Φθιώτιδα και Φωκίδα, με συνολική έκταση περίπου 15.500 km² (11,8% της συνολικής έκτασης της χώρας), με 230km μήκος και 95 km πλάτος, βρίσκεται στο κέντρο της χώρας³ και διαθέτει εξαιρετικά ενδιαφέροντα και πολύμορφα γεωμορφολογικά, κοινωνικοοικονομικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά που διαφοροποιούνται από ενότητα σε

ενότητα, δημιουργώντας ένα σύνολο με σημαντικά και ενδιαφέροντα πλεονεκτήματα όπως πλούσια και αξιόλογη παραγωγική βάση – αγροτική παραγωγή και βιομηχανία – ορεινούς όγκους, μεγάλα δάση, πεδιάδες, εσωτερικά και παραθαλάσσια νερά και ακτές ακόμα και νησί, σημαντικό φυσικό, πολιτιστικό και ιστορικό απόθεμα και δυνατότητες υπηρεσιών ειδικά στον τουρισμό και το εμπόριο).

Το μεγαλύτερο τμήμα της Περιφέρειας είναι ορεινό - ημιορεινό σε ποσοστό 47,4% και 31,8% αντίστοιχα της συνολικής της έκτασης, ενώ το πεδινό είναι μόνο το 20,8% της έκτασης, με τις ορεινές περιοχές να χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα μειονεκτήματα, τα οποία υπο προϋποθέσεις μπορούν να μετασχηματιστούν σε πλεονεκτήματα.

Η πληθυσμιακή εξέλιξη της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, σύμφωνα με τα προσωρινά αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού 2011, εμφανίζει μείωση κατά 2,02%, ακολουθώντας τη γενική τάση σε επίπεδο Χώρας, ενώ μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων καταγράφονται αυξομειώσεις. Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ανέρχεται σε 546.870 μόνιμους κατοίκους για το 2011 και αντιστοιχεί στο 5,07% του συνολικού πληθυσμού της Χώρας (βλ. σχετικά πίνακα 1).

³ Σύμφωνα με τη μυθολογία ο Δίας, Θεός του Ολύμπου, προκειμένου να διακριβώσει που βρίσκεται το κέντρο της γης, άφησε ελεύθερους δύο αετούς από τα πέρατα του σύμπαντος, οι οποίοι πετώντας από δύο διαφορετικές κατευθύνσεις συναντήθηκαν στους Δελφούς. Σ' αυτό το σημείο ο Δίας έριξε τον ιερό βράχο και οι Δελφοί έγιναν γνωστοί ως ο « **Ομφαλός της Γης** », δηλ. το κέντρο της Γης.

Πίνακας 1. Μόνιμος Πληθυσμός Χώρας, Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και Περιφερειακών Ενοτήτων

Γεωγραφική ενότητα	Απογραφή 2011 ⁴	Απογραφή 2001	Μεταβολή	Πυκνότητα μόνιμου πληθυσμού/ km ²
Π.Ε Βοιωτίας	117.730	123.913	-4,99%	39,89
Π.Ε Ευβοίας	210.210	207.305	1,40%	50,44
Π.Ε Ευρυτανίας	20.280	19.518	3,90%	10,85
Π.Ε Φθιώτιδας	158.220	169.542	-6,68%	35,63
Π.Ε Φωκίδας	40.430	37.866	6,77%	19,07
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας	546.870	558.144	-2,02%	35,17
Ελλάδα	10.787.690	10.934.097	-1,34%	81,75

Πηγή : Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ. ΣΤΑΤ.)

1.2. Ο πρωτογενής τομέας σε επίπεδο Χώρας και Περιφέρειας

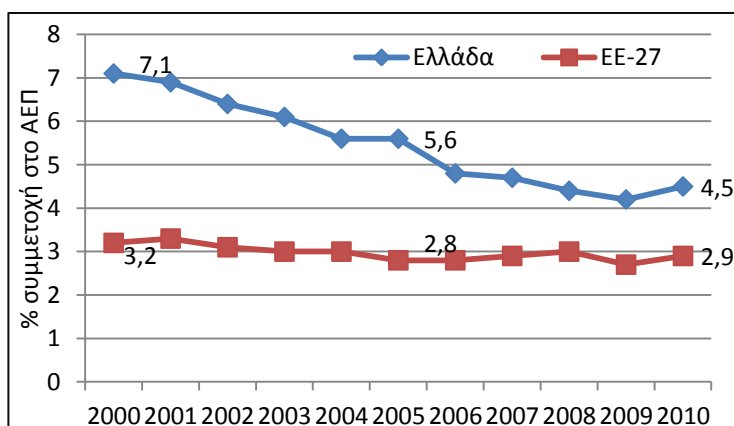
1.2.1. Γενικά χαρακτηριστικά του πρωτογενή τομέα σε εθνικό επίπεδο

Η σπουδαιότητα του πρωτογενή τομέα σε εθνικό επίπεδο είναι πολλαπλή με σημαντικές προεκτάσεις στην οικονομία, καθόσον συμμετέχει στη διαμόρφωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) και στις εξαγωγές, όσο και στην κοινωνία, λόγω του μεγάλου αριθμού ατόμων που ασχολούνται με την γεωργία. Επιπλέον, συμβάλλει αποφασιστικά στην ανάπτυξη της υπαίθρου (η οποία καταλαμβάνει περίπου το 85% περίπου της έκτασης της χώρας) στα πλαίσια της προωθούμενης από την ΕΕ πολυλειτουργικής γεωργίας

Πιο συγκεκριμένα τα τελευταία χρόνια η συμμετοχή του αγροτικού τομέα

στην ελληνική οικονομία έχει μειωθεί σημαντικά τόσο σε απόλυτα μεγέθη όσο και ως ποσοστιαία συμμετοχή. Ειδικότερα, συμμετέχει κατά 4,5% στη διαμόρφωση του **Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ)** το 2010 έναντι 7,1% το 2000, ποσοστό που παραμένει σε υψηλότερα επίπεδα συγκρινόμενο με αυτό άλλων κρατών μελών της Ε.Ε (2,9% του ΑΕΠ σε επίπεδο ΕΕ-27)⁵. Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στη μεγέθυνση του τριτογενή τομέα, με ρυθμούς πολύ μεγαλύτερους από εκείνους του πρωτογενή.

Διάγραμμα 1. Μεταβολή της συμμετοχής του αγροτικού τομέα στο ΑΕΠ

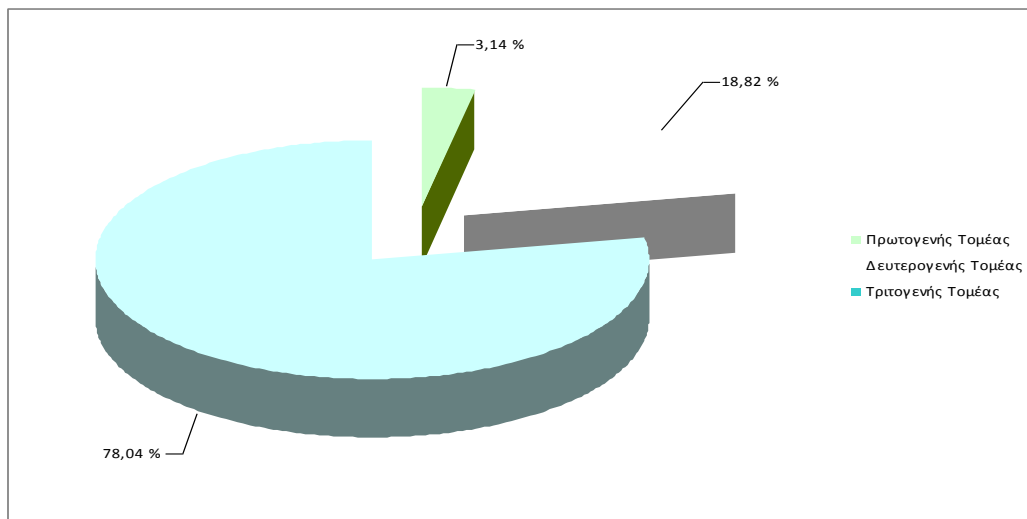

⁴ Προσωρινά αποτελέσματα απογραφής μόνιμου πληθυσμού έτους 2011

⁵ Σύμφωνα με αναθεωρημένα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ (05/2011) η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στο σχηματισμό του ΑΕΠ είναι ακόμη μικρότερη (από 5,83% το 2000 σε 2,77% το 2010 ,χωρίς να συμπεριλαμβάνονται οι κατ'έτος οικονομικές ενισχύσεις που υπολογίζονται σε 3 δις ευρώ.

Αντίστοιχη φθίνουσα πορεία παρουσιάζει και η **Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία** του πρωτογενή τομέα με τη συμμετοχή αυτής στο σύνολο της ΑΠΑ όλων των τομέων να περιορίζεται από 6,6% το 2000 σε 3,14% το 2010⁶. Η μείωση αυτή καταδεικνύει τη μείωση της αγροτικής παραγωγής της χώρας.

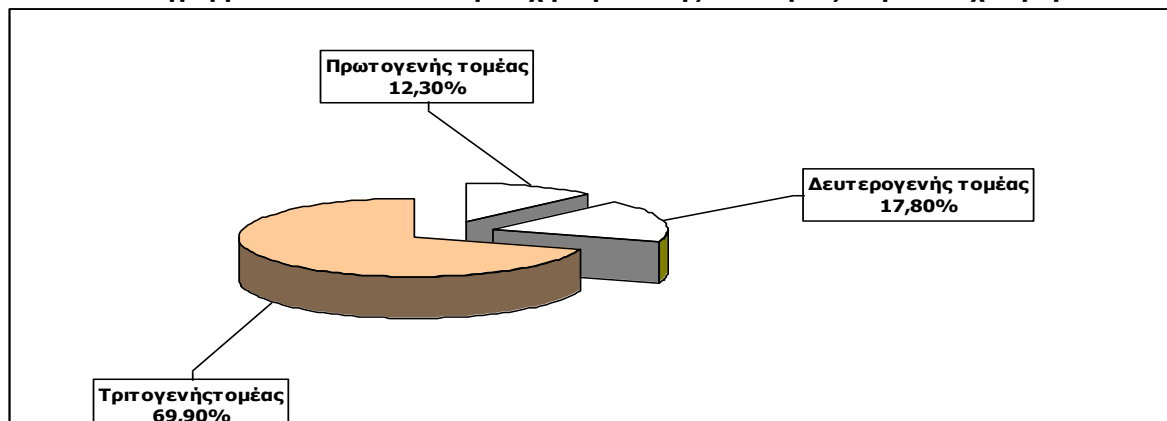
Διάγραμμα 2. Συμμετοχή των τομέων της παραγωγής στο σχηματισμό της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) (Έτος αναφοράς 2010)

Πηγή : Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ. ΣΤΑΤ.)

Η **απασχόληση** στον αγροτικό τομέα της χώρας μειώθηκε δραματικά, από το 30,3% της συνολικής απασχόλησης το έτος 1980, σε 17% περίπου το 2000, και στο 12,3% το έτος 2011⁷ ακολουθώντας τη γενικότερη τάση περιορισμού της απασχόλησης στον τομέα αυτό, όπως καταγράφεται στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά με μικρότερο ρυθμό.

Διάγραμμα 3. Ποσοστιαία συμμετοχή τομέων της οικονομίας στην απασχόληση.

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή – Δ/ση Στατιστικών Πληθυσμού & Αγοράς Εργασίας – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού.

Το ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα σε εθνικό επίπεδο (12,3%) συγκρινόμενο με το αντίστοιχο ευρωπαϊκό (3,2% στην ΕΕ-27) υποδεικνύει ότι ο τομέας συνεχίζει να παρέχει / διατηρεί θέσεις εργασίας σε σημαντικό αριθμό ατόμων σε μία χώρα όπου η ανεργία συνεχίζει να παραμένει ένα

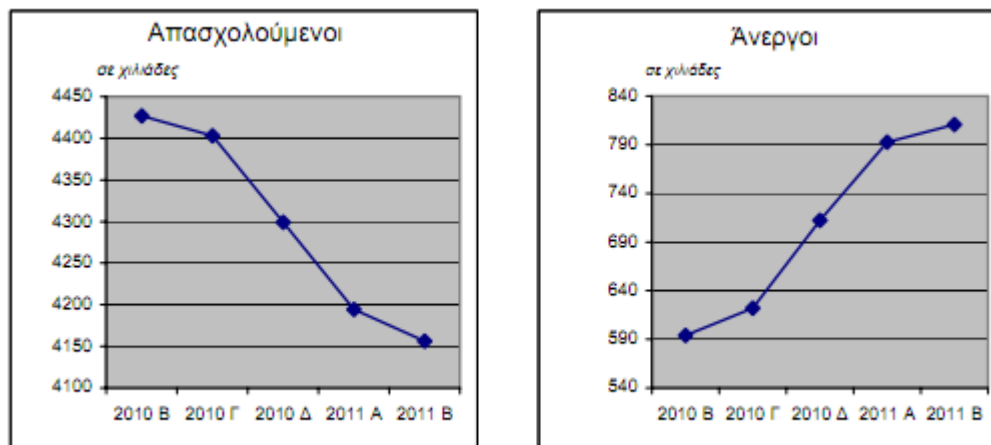
⁶ Πηγή: Δελτίο τύπου ΕΛ. ΣΤΑΤ. (5.10.2011) – Αναθεωρημένα στοιχεία για την περίοδο 2005 - 2010

⁷ Τα στοιχεία του 2011 αφορούν στο μέσο όρο των τριμήνων α', και β' της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού.

από τα μεγαλύτερα και ακανθώδη προβλήματα. Κατά το 2^ο τρίμηνο του 2011 ο αριθμός των απασχολούμενων ανήλθε σε 4.156.336 άτομα και των ανέργων σε 810.821. Το ποσοστό ανεργίας ήταν 16,3%, έναντι 15,9% του προηγούμενου τριμήνου και 11,8% του αντίστοιχου τριμήνου 2010. (Διάγραμμα 4)

Διάγραμμα 4. Απασχολούμενοι – Άνεργοι σε χιλιάδες κατά το 2^ο τρίμηνο 2011

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή – Δ/νση Στατιστικών Πληθυσμού & Αγοράς Εργασίας – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού.

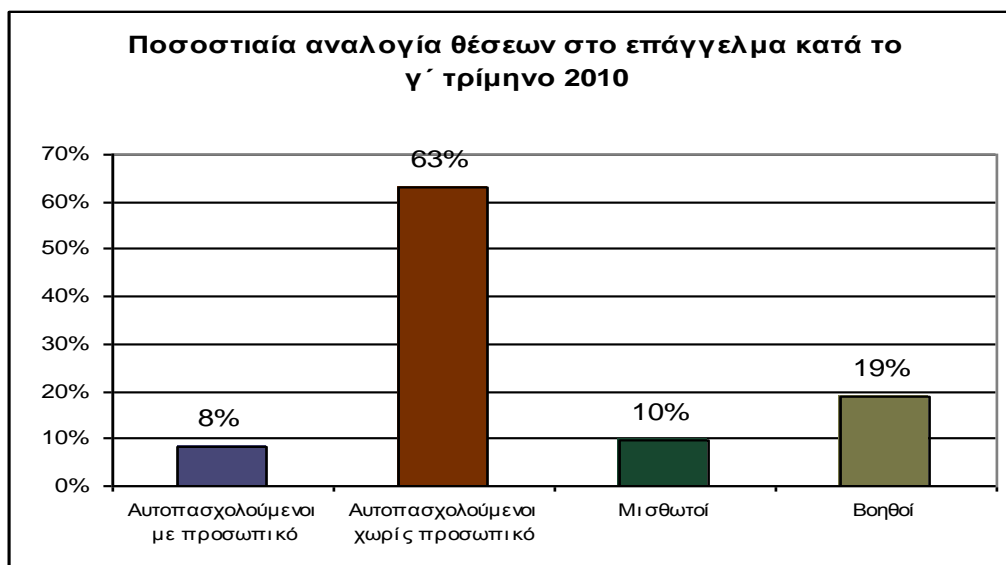
Το γεγονός ότι ο πρωτογενής τομέας συνεχίζει να παρέχει / διατηρεί θέσεις εργασίας σε σημαντικό αριθμό ατόμων, επιβεβαιώνεται και από τα ευρήματα της έρευνας εργατικού δυναμικού της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, σύμφωνα με τα οποία κατά την περίοδο 2008-2010 (περίοδο κατά την οποία μειώνεται η απασχόληση λόγω της χρηματοοικονομικής κρίσης), στον πρωτογενή τομέα καταγράφεται αύξηση της απασχόλησης κατά 7% περίπου σε εθνικό επίπεδο.

Μεταξύ των βασικών κλάδων οικονομικής δραστηριότητας του πρωτογενούς τομέα που παρακολουθούν οι γεωργικές στατιστικές, το μεγαλύτερο μέρος της απασχόλησης, κατά το έτος 2008, καλύπτεται από τις αροτραίες καλλιέργειες, με ποσοστό 43% περίπου, που αποτελούν άλλωστε το μεγαλύτερο μέρος των καλλιεργούμενων εκτάσεων της χώρας (σιτηρά, βιομηχανικά φυτά, κτηνοτροφικά φυτά, όσπρια κηπευτικά κ.α.). Ακολουθούν οι δενδρώδεις καλλιέργειες, περιλαμβανομένων και των αμπελώνων, που καλύπτουν το 31% της απασχόλησης και ακολουθούν η κτηνοτροφία (με 9,7% της απασχόλησης), οι μικτές γεωργοκτηνοτροφικές δραστηριότητες (7,7%), η αλιεία - υδατοκαλλιέργειες (2,69%), η δασική παραγωγή (1,34%), ο κλάδος των υποστηρικτικών δραστηριοτήτων προς τη γεωργία (0,73%).

Η **διάρθρωση της απασχόλησης** σε αυτοαπασχολούμενους και μισθωτούς αντανακλά απόλυτα την εικόνα των εκμεταλλεύσεων της ελληνικής γεωργίας (πολυάριθμες εκμεταλλεύσεις με μικρό κλήρο). Από το σύνολο των απασχολούμενων στη γεωργία το 2010⁸, οι αυτοαπασχολούμενοι (χωρίς προσωπικό) εξακολουθούν να κατέχουν δεσπόζουσα θέση μεταξύ των επαγγελματικών κατηγοριών του αγροτικού τομέα, με ποσοστό της τάξεως του 62% περίπου. Με σαφώς μικρότερα ποσοστά, ακολουθούν η κατηγορία των βοηθών στην οικογενειακή επιχείρηση (19% περίπου), οι μισθωτοί (10% περίπου) και οι αυτοαπασχολούμενοι με προσωπικό (9%), διαμορφώνοντας ένα ποσοστό 90% περίπου σε αυτοαπασχολούμενους και 10% σε μισθωτούς, σε αντίθεση με ότι συμβαίνει στην ΕΕ-25 (με μεγαλύτερα μεγέθη εκμεταλλεύσεων), όπου τα ποσοστά είναι 64,1% για τους αυτοαπασχολούμενους και 35,9% για τους μισθωτούς.

⁸ Αποτελέσματα έρευνας εργατικού δυναμικού γ' τριμήνου 2010 της ΕΛ. ΣΤΑΤ.

Διάγραμμα 5. Ποσοστιαία αναλογία θέσεων στο επάγγελμα (Γ τρίμηνο 2010)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή – Δ/νση Στατιστικών Πληθυσμού & Αγοράς Εργασίας – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού.

Η **ηλικιακή διάρθρωση** στο γεωργικό τομέα είναι προβληματική. Σε όρους δημογραφικής σύνθεσης ο δείκτης « γεωργοί ηλικίας μικρότερης των 35 / γεωργοί ηλικίας μεγαλύτερης των 55 » διαμορφώνεται στο 0,13⁹

Ο **βαθμός εντατικής εκμετάλλευσης** του αγροτικού τομέα είναι σχετικά περιορισμένος και χαρακτηρίζεται από μικρά και διασκορπισμένα αγροτεμάχια. Ειδικότερα, η χρησιμοποιούμενη καλλιεργήσιμη γη¹⁰ στην Ελλάδα ανέρχεται στο 30% της συνολικής έκτασης της χώρας (στοιχείο που αποδίδεται στις επικρατούσες γεωγραφικές και μορφολογικές συνθήκες της χώρας) χωρίς ιδιαίτερες μεταβολές κατά την τελευταία 20ετία. Η κατανομή των εκμεταλλεύσεων με βάση τα εκτάρια της χρησιμοποιημένης γεωργικής έκτασης (ΧΓΕ) καταδεικνύει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων ανήκει στην κλάση μεγέθους (0-5) Ha , σε ποσοστό 76% περίπου, ενώ πολύ μικρό ποσοστό 0,8% ανήκει στην κλάση μεγέθους (> 50) Ha

Το μέσο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, με βάση τη ΧΓΕ, είναι της τάξης του 4,8 Ha/ εκμετάλλευση σημαντικά μικρότερο από το αντίστοιχο μέγεθος στην Ε.Ε-25, το οποίο ανέρχεται σε 15,8 Ha/εκμετάλλευση. Σημαντικό επίσης χαρακτηριστικό των εκμεταλλεύσεων είναι ότι οι περισσότερες από αυτές αποτελούνται από μικρά τεμαχισμένα αγροτεμάχια (μέσο μέγεθος αγροτεμαχίου 0,7 Ha), τα οποία βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση μεταξύ τους. Η κατάσταση αυτή δεν ευνοεί την οικονομική ανάπτυξη των εκμεταλλεύσεων καθώς κρίνεται αναποτελεσματική η χρήση των συντελεστών παραγωγής .

Από τη ΧΓΕ το 55% περίπου καλλιεργείται με αροτραίες καλλιέργειες, το 27% με δενδρώδεις και το υπόλοιπο με αμπέλια, και κηπευτικά ενώ η έκταση σε καθεστώς αγρανάπαυσης ανέρχεται σε περίπου 10%.

Στη Χώρα μας διακρίνονται δύο τύποι γεωργικών εκμεταλλεύσεων, οι προσωπικές εκμεταλλεύσεις (οικογενειακής μορφής) και οι νομικού προσώπου (επιχειρηματικής μορφής). Με βάση το οικονομικό

⁹ Πηγή: Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, ένατη έκδοση, Δεκέμβριος 2010,

¹⁰ Δεν περιλαμβάνονται οι βοσκότοποι

μέγεθος των εκμεταλλεύσεων European Size Unit (ESU)¹¹, η συντριπτική πλειοψηφία τους (εκμεταλλεύσεις οικονομικού μεγέθους μεγαλύτερο από 1 ESU) με ποσοστό 99,9% ανήκει στις προσωπικές εκμεταλλεύσεις ενώ μόλις 0,1% στις νομικού προσώπου, ποσοστό όμως που αυξάνεται σε 12,3% για οικονομικό μέγεθος εκμεταλλεύσεων μεγαλύτερο από 100 ESU. Η κατάσταση αυτή υποδηλώνει ότι υπάρχει ανάγκη εκσυγχρονισμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, προκειμένου να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητά τους.¹²

Ιδιαίτερη ανησυχητική είναι και η κατάσταση που αφορά στην **εγκατάλειψη της υπαίθρου** και στη μετακίνηση του πληθυσμού προς τα αστικά κέντρα, μια μακροχρόνια διαδικασία που χαρακτηρίζει τη χώρα μας. Η εξέταση των πληθυσμιακών δεδομένων κατά τα τελευταία τριάντα χρόνια δείχνει εύλογα το μέγεθος του προβλήματος και την αναγκαιότητα λήψης μέτρων για τη συγκράτηση του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές.

Πίνακας 2. Εξέλιξη του Πληθυσμού την περίοδο 1961-1991

Έτος	Αστικός (%)	Ημιαστικός (%)	Αγροτικός (%)	Σύνολο (%)
1961	43,3	12,9	43,8	100
1971	53,2	11,6	35,2	100
1981	58,1	11,6	30,3	100
1991	58,8	12,8	28,4	100

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή – ΕΛ. ΣΤΑΤ.

Μετά από δύο δεκαετίες έντονης μείωσης (1961–1981) του αγροτικού πληθυσμού, αλλά και της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, άρχισε από το 1981 μια μείωση του ρυθμού της πληθυσμιακής αποδυνάμωσης στις αγροτικές περιοχές (1981 – 1991).

Τέλος σημαντικό χαρακτηριστικό στοιχείο της εικόνας του αγροτικού τομέα της Χώρας είναι η **αναλογία μεταξύ της φυτικής και ζωικής παραγωγής**, η οποία είναι περίπου 70:30, ενώ στην Ευρώπη η αντίστοιχη αναλογία είναι σχεδόν 50:50.

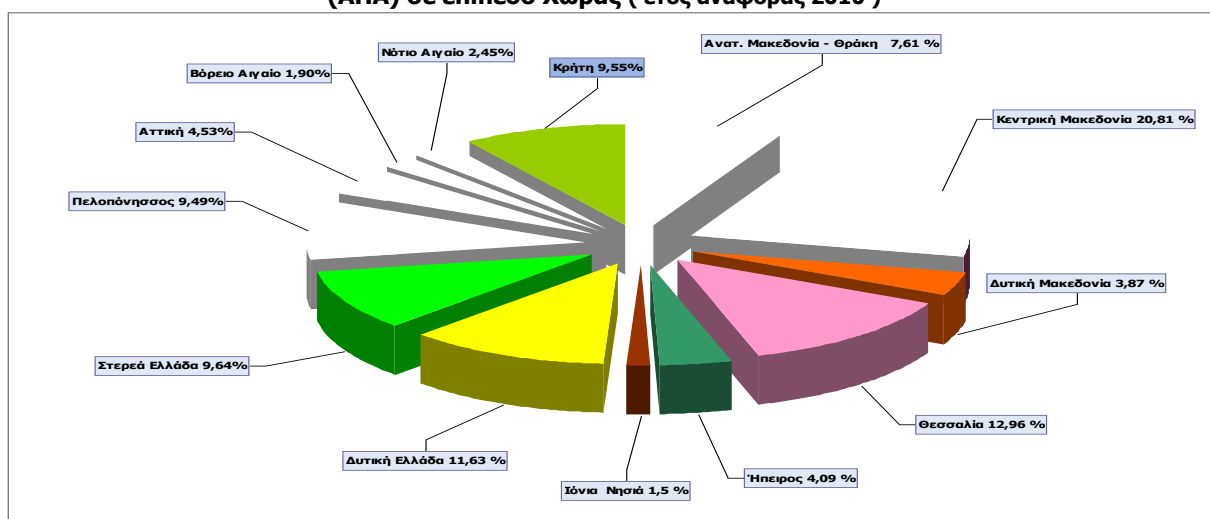
1.2.2. Γενικά χαρακτηριστικά του πρωτογενή τομέα στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας αποτελεί το 9,6% της ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα της Χώρας. Με βάση το μέγεθος αυτό η Περιφέρεια κατατάσσεται στην 4^η θέση μεταξύ των 13 Περιφερειών της χώρας (πίσω από την Κεντρική Μακεδονία, τη Θεσσαλία και τη Δυτική Ελλάδα και οριακά παραπάνω από την Κρήτη).

¹¹ 1 ESU = 1.200 €.

¹² Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, ένατη έκδοση, Δεκέμβριος 2010, σελ. 10-11.

Διάγραμμα 6. Συμμετοχή των Περιφερειών στο σχηματισμό της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) σε επίπεδο Χώρας (έτος αναφοράς 2010)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ. ΣΤΑΤ.) - Διεύθυνση Εθνικών Λογαριασμών – Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Σε απόλυτα μεγέθη η ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ανέρχεται σε 607 εκ. € (έτος 2010)¹³ (Πίνακας 3) και σε αυτή συμμετέχουν οι Περιφερειακές Ενότητες κατά τα ποσοστά που παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 7. Από τα στοιχεία του Πίνακα 3 διαπιστώνεται ότι η ΑΠΑ παρουσιάζει συρρίκνωση σε όλες τις ΠΕ πλην της Φωκίδας όπου διατηρείται σταθερή.

Πίνακας 3. Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία Πρωτογενή τομέα σε επίπεδο Περιφέρειας και Περιφερειακών Ενοτήτων

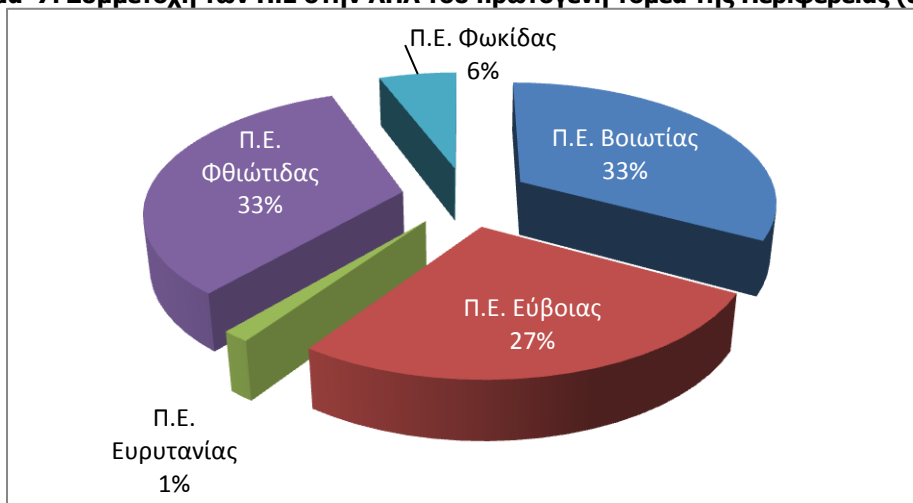
Σε εκατομμύρια ευρώ. Σε τρέχουσες τιμές

Γεωγραφική ενότητα	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*	2007*	2008*	2009*	2010*
Π.Ε. Βοιωτίας	308	265	263	292	259	303	246	238	196	201	200
Π.Ε. Εύβοιας	215	203	190	210	180	202	190	175	160	164	162
Π.Ε. Ευρυτανίας	16	16	15	16	15	15	12	10	8	9	9
Π.Ε. Φθιώτιδας	370	364	352	352	325	331	215	218	200	203	201
Π.Ε. Φωκίδας	34	38	32	38	43	46	44	39	35	36	35
Στερεά Ελλάδα	943	886	852	908	822	897	707	680	599	613	607

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ. ΣΤΑΤ.). - Διεύθυνση Εθνικών Λογαριασμών - Περιφερειακοί Λογαριασμοί (επεξεργασία στοιχείων δική μας, σε συνάρτηση με τα αποτελέσματα των Εθνικών Λογαριασμών)

¹³ Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ. ΣΤΑΤ.) - Διεύθυνση Εθνικών Λογαριασμών – Περιφερειακοί Λογαριασμοί

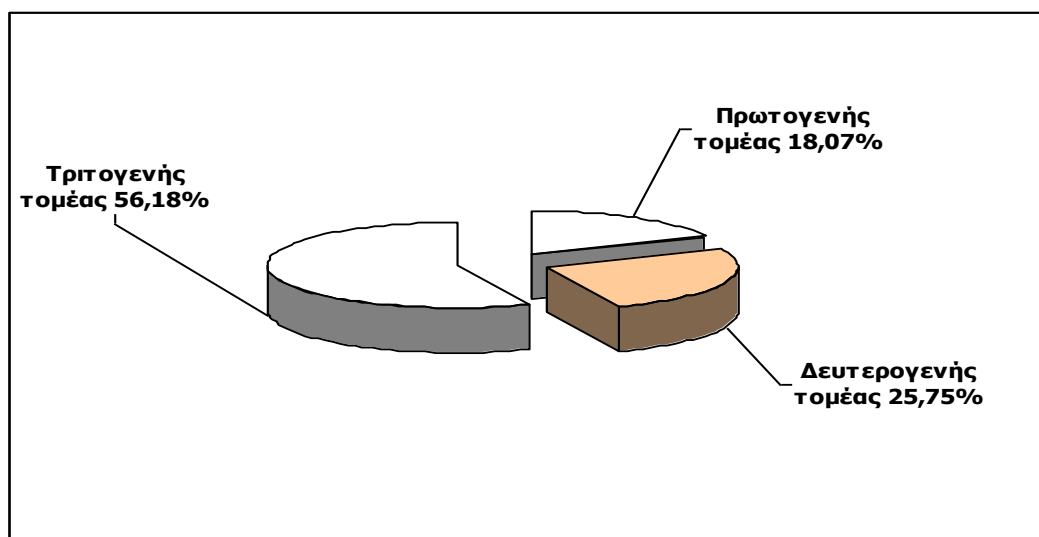
Διάγραμμα 7. Συμμετοχή των Π.Ε στην ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας (έτος 2010)

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ. ΣΤΑΤ.) - Διεύθυνση Εθνικών Λογαριασμών –Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Ο πρωτογενής τομέας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας αποτελεί βασική πηγή εισοδήματος και απασχόλησης για μεγάλο μέρος του πληθυσμού της Περιφέρειας. Πιο συγκεκριμένα, η απασχόληση στον αγροτικό τομέα ανέρχεται στο 18,07% του αριθμού των απασχολουμένων και αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής των περιοχών της υπαίθρου.

Διάγραμμα 8. Συμμετοχή της απασχόλησης κατά τομέα δραστηριότητας σε επίπεδο Περιφέρειας (έτος 2008)

Πηγή : Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ. ΣΤΑΤ.) - Διεύθυνση Εθνικών Λογαριασμών –Περιφερειακοί Λογαριασμοί

Η δομή του πρωτογενή τομέα δεν διαφοροποιείται σημαντικά από τη μέση εικόνα της χώρας, όσον αφορά την αναλογία φυτικής και ζωϊκής παραγωγής. Ωστόσο έντονη είναι η συμμετοχή του κλάδου της αλιείας/υδατοκαλλιέργειας. Πιο συγκεκριμένα η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας κατέχει:

- το 10% περίπου της συνολικής γεωργικής γης (έκτασης) της Χώρας,
- την 1^η θέση σε παραγωγή αλιευμάτων (τσιπούρα, λαβράκι) από ιχθυοκαλλιέργειες με ποσοστό που πλησιάζει το 34% της συνολικής εγχώριας παραγωγής
- το 15,6% της συνολικής εγχώριας παραγωγής μελιού
- το 13% της συνολικής εγχώριας παραγωγής κρέατος,
- το 12,1% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης με κηπευτικές καλλιέργειες
- το 10,5% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης με όσπρια
- το 10,1 % της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης με δενδρώδεις καλλιέργειες,
- το 9,2% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης με αροτραίες καλλιέργειες
- το 7,4% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης με αμπέλια,

Η καλλιεργούμενη γεωργική γη ανέρχεται σε 3,7 εκ. στρέμματα εκ των οποίων το 1/3 περίπου είναι αρδευόμενες (περίπου στο ίδιο επίπεδο με το μέσο όρο της Χώρας). Η γη αυτή κατανέμεται ανομοιόμορφα μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων (Βοιωτία 29,3%, Εύβοια 22,7%, Ευρυτανία 1,6%, Φθιώτιδα 42,6% και Φωκίδα 4,6%) σχηματίζοντας σημαντικές πεδινές εκτάσεις εκ των οποίων οι πλέον συμπαγείς είναι: της Κωπαΐδας και του ευρύτερου κάτω ρου του Βοιωτικού Κηφισού, του Σπερχειού, των Θηβών, της Γραβιάς και του μέσου ρου του Βοιωτικού Κηφισού, της Θεσσαλιώτιδας και Ξυνιάδας, του Μόρνου, του Ελαιώνα της Άμφισσας, των Ψαχνών, της ευρύτερης περιοχής Χαλκίδας, της Ιστιαίας, δύο θύλακες γύρω από τη Λίμνη του Δύστου στη Νότια Εύβοια και του κάμπου της Καρύστου στην νότια Εύβοια. Στην αξία της φυτικής παραγωγής κυριαρχούν τα βιομηχανικά φυτά (κυρίως το βαμβάκι και η βιομηχανική τομάτα) και ακολουθούν τα δημητριακά (σιτάρι, κλπ), το λάδι και τα κηπευτικά.

Η κτηνοτροφία διαδραματίζει δευτερεύοντα, αλλά σημαντικό ρόλο στην περιφερειακή οικονομία. Οι κύριες μορφές άσκησης της κτηνοτροφίας είναι η εκτατική, που αφορά κυρίως στην ποιμενική προβατοτροφία, η οποία συγκεντρώνεται κυρίως στις ορεινές περιοχές της Φθιώτιδας και της Εύβοιας και η εντατική – ενσταβλισμένη κτηνοτροφία, που αφορά κυρίως τα πουλερικά και τους χοίρους και λιγότερο τα βοοειδή, και είναι συγκεντρωμένη στην κεντρική Εύβοια και στη Ν.Α. Βοιωτία, δηλαδή σε περιοχές που γειτνιάζουν με το μεγάλο κέντρο κατανάλωσης της Αθήνας. Στην αξία της ζωϊκής παραγωγής κυριαρχεί η αιγοπροβατοτροφία και ακολουθεί η πτηνοτροφία, και η χοιροτροφία.

Η αλιευτική δραστηριότητα (αλιεία ανοιχτής θαλάσσης, θαλάσσιες ιχθυοκαλλιέργειες και ιχθυοκαλλιέργειες εσωτερικών υδάτων) ευνοείται από την παρουσία μεγάλου μήκους ακτών και των υπολοίπων φυσικών συνθηκών της Περιφέρειας (υπήνεμοι κόλποι, θαλάσσια ρεύματα που δημιουργούν καλή οξυγόνωση) στοιχεία που έχουν επιτρέψει την έντονη ανάπτυξη ιδίως της θαλάσσιας ιχθυοκαλλιέργειας σε κλωβούς.

Χαρακτηριστικό στοιχείο του πρωτογενή τομέα είναι ο ποικίλος προσανατολισμός της γεωργικής παραγωγής μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων ο οποίος είναι το συνδυαστικό αποτέλεσμα της έντονης ενδοπεριφερειακής διαφοροποίησης των γεωμορφολογικών και κλιματικών συνθηκών και της γειτνίασης της Περιφέρειας με την Αττική. Το γεγονός αυτό αποτελεί ένα ιδιαίτερο πλεονέκτημα καθώς δεν καταγράφεται ουσιαστική εξάρτηση της αγροτικής οικονομίας από μια συγκεκριμένη καλλιέργεια/εκτροφή. Ειδικότερα:

- Η **Βοιωτία** εξειδικεύεται κυρίως στις καλλιέργειες βαμβακιού, βιομηχανικής τομάτας ενώ σημαντικές θεωρούνται και οι καλλιέργειες δημητριακών (κυρίως σιτάρι και κριθάρι), πατάτας, κρεμμυδιών, καρότων και αμπελώνων ενώ η κτηνοτροφική δραστηριότητα εντοπίζεται κατά κύριο λόγο στην παραγωγή αιγοπρόβειου και ορνίθιου κρέατος, γάλακτος και αυγών.
- Η **Εύβοια** εμφανίζει εξειδίκευση στην καλλιέργεια των χειμερινών και καλοκαιρινών κηπευτικών, στην πατάτα, στα δημητριακά (κυρίως σιτάρι και κριθάρι), στις βρώσιμες ελιές και το ελαιόλαδο, στην παραγωγή μελιού και οίνου ενώ έχει πολύ σημαντική κτηνο – πτηνοτροφική δραστηριότητα, καθώς και δραστηριότητα στις ιχθυοκαλλιέργειες.
- Η **Ευρυτανία** εξειδικεύεται στην κτηνοτροφία και στη μελισσοκομία.
- Η **Φθιώτιδα** εμφανίζει εξειδίκευση στα δημητριακά, τη βιομηχανική τομάτα, το βαμβάκι, το ελαιόλαδο, τις βρώσιμες ελιές, ενώ σημαντική θεωρείται και η καλλιέργεια αμπελώνων. Όσον αφορά στην κτηνοτροφία αυτή εστιάζεται κυρίως στην παραγωγή αιγοπρόβειου κρέατος και γάλακτος.
- Η **Φωκίδα** εξειδικεύεται στη βρώσιμη ελιά, το ελαιόλαδο, ενώ έχει πολύ ανεπτυγμένη κτηνοτροφία.

Παρά το γεγονός ότι ο πρωτογενής τομέας αποτελεί έναν από τους βασικούς τομείς της οικονομίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει μια συνεχή φθίνουσα πορεία. Η πορεία αυτή αποδίδεται σε μια σειρά από χρόνια προβλήματα εκ των οποίων τα σημαντικότερα είναι:

- ✓ η υψηλή εξάρτηση του τομέα από καλλιέργειες για τις οποίες τα τελευταία χρόνια έχει αλλάξει ριζικά το πλαίσιο ενισχύσεων της ΚΑΠ
- ✓ ο μικρός και πολυτεμαχισμένος κλήρος
- ✓ η αύξηση του κόστους παραγωγής
- ✓ ο χαμηλός βαθμός εξειδίκευσης και εκπαίδευσης των αγροτών
- ✓ η μικρή ηλικιακή διάρθρωση του γεωργικού πληθυσμού. Ο δείκτης «γεωργοί ηλικίας μικρότερης των 35 / γεωργοί ηλικίας μεγαλύτερης των 55» διαμορφώνεται στο 0,08 έναντι 0,13 που είναι σε εθνικό επίπεδο
- ✓ η χαμηλή μεταπαραγωγική προστιθέμενη αξία του μεταποιητικού τομέα
- ✓ η σύνδεση του με φαινόμενα έντονης περιβαλλοντικής επιβάρυνσης (αφορά κυρίως στις εντατικές μονάδες εκτροφής παραγωγικών ζώων)
- ✓ η περιορισμένη παρουσία οργανωμένων δικτύων παραγωγής και εμπορίας, στοιχείο που αδυνατίζει τη διαπραγματευτική δύναμη των παραγωγών έναντι των εμπόρων και συμβάλλει στη συμπίεση των τιμών παραγωγού και κατ'επέκταση στο άνοιγμα της ψαλίδας των τιμών μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή

1.3. Διάρθρωση του πρωτογενούς τομέα της Περιφέρειας Στ. Ελλάδας

1.3.1. Φυτική Παραγωγή

Η καλλιεργούμενη γεωργική γη (περιλαμβανομένης της αγρανάπαυσης) ανέρχεται σε περίπου 3,7 εκ. στρέμματα (2008) και είναι μειωμένη κατά 660.000 στρ. σε σχέση με το 1978. Αναλυτικότερα, σημειώθηκε σημαντική μείωση στις αροτραίες καλλιέργειες κατά 600.000 στρ περίπου, στις άμπελους-σταφιδάμπελους κατά 27.000 στρ και στην αγρανάπαυση κατά 216.000 στρ η οποία δεν αντισταθμίστηκε από την αύξηση της κηπευτικής γης κατά 22.000 στρ περίπου και των δενδρωδών καλλιεργειών κατά 165.000 στρ. περίπου. Η συρρίκνωση αυτή οφείλεται σε διάφορους λόγους μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται η εγκατάλειψη των γεωργικών γαιών, η επέκταση των οικιστικών εκτάσεων και των βιομηχανικών εγκαταστάσεων.

1.3.1.1. Σιτηρά

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας απαντώνται όλες οι καλλιέργειες σιτηρών σε μια συνολική έκταση που πλησιάζει τα 1,1 εκ. στρέμματα και η οποία αποτελεί το 9% περίπου της καλλιεργούμενης με σιτηρά έκτασης της Χώρας. Η σύνθεση της έκτασης και της παραγωγής των σιτηρών στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας σε σύγκριση με αυτή της Χώρας παρουσιάζεται στον **Πίνακα 4** από τον οποίο προκύπτει ότι τα κυριότερα σιτηρά που καλλιεργούνται στην Περιφέρεια είναι το σκληρό σιτάρι, το κριθάρι και το καλαμπόκι. Τα τρία αυτά προϊόντα αποτελούν το 95% περίπου της καλλιεργείας των σιτηρών στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και συμμετέχουν αντίστοιχα με 16,2%, 9% και 9,7% στο σύνολο της εγχώριας παραγωγής. Ειδικότερα η συμμετοχή του σκληρού σίτου στο σύνολο των καλλιεργούμενων σιτηρών (περίπου 75% σε όρους έκτασης) στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας είναι κατά πολύ υψηλότερη σε σχέση με την αντίστοιχη εθνική συμμετοχή γεγονός που συνδέεται και με την ύπαρξη μεγάλων εταιρειών παρασκευής ζυμαρικών στην περιοχή (Barilla, Misko).

Πίνακας 4 . Σύνθεση σιτηρών Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας - Έτος 2009

Προϊόν	Έκταση (στρέμματα)			Παραγωγή (τόνοι)		
	Ελλάδα	Στ. Ελλάδα	% συμ/χή	Ελλάδα	Στ. Ελλάδα	% συμ/χή
Σιτάρι σκληρό	6.037.034	833.386	13,8%	1.650.260	266.978	16,2%
Καλαμπόκι αμιγ.	2.335.096	100.518	4,3%	2.425.758	107.817	4,4%
Σιτάρι μαλακό	1.782.160	17.388	1,0%	489.728	4.293	0,9%
Κριθάρι	1.275.092	112.501	8,8%	340.368	30.782	9,0%
Βρώμη	432.415	23.907	5,5%	87.081	4.761	5,5%
Ρύζι	279.555	8.000	2,9%	214.998	5.760	2,7%
Σίκαλη	167.547	57	0,0%	40.921	12	0,0%
Καλαμπόκι συγκ	17.273	1.326	7,7%	6.425	341	5,3%
Λοιπά σιτηρά	20.374	25	0,1%	4.613	10	0,2%
Σύνολο	12.346.546	1.097.108	8,9%	5.260.152	420.754	8,0%

Πηγή : Ελληνική Στατιστική Αρχή – ΕΛ. ΣΤΑΤ.

Αναφορικά με την κατανομή των κυριοτέρων καλλιεργειών σιτηρών (σκληρό σιτάρι, κριθάρι και καλαμπόκι [αμιγής και συγκαλλιέργεια]) μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων αυτή παρουσιάζεται στον **Πίνακα 5** από τον οποίο προκύπτει ότι η ΠΕ Φθιώτιδας και Βοιωτίας αποτελούν τα κύρια κέντρα καλλιέργειας των εν λόγω σιτηρών ενώ αξιόλογο είναι το ποσοστό συμμετοχής της ΠΕ Εύβοιας στην καλλιέργεια κριθαριού. Επιπλέον σημειώνεται ότι το συντριπτικό ποσοστό της καλλιέργειας καλαμποκιού (ως συγκαλλιέργεια) παρουσιάζεται στην Ευρυτανία προφανώς για λόγους που σχετίζονται με την κάλυψη των αναγκών της ζωικής παραγωγής της συγκεκριμένης ΠΕ. Τέλος αξίζει να επισημανθεί ότι η καλλιέργεια ρυζιού πραγματοποιείται αποκλειστικά στην ΠΕ Φθιώτιδας σε ποσοστό 2,9% επί της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης στη χώρα μας.

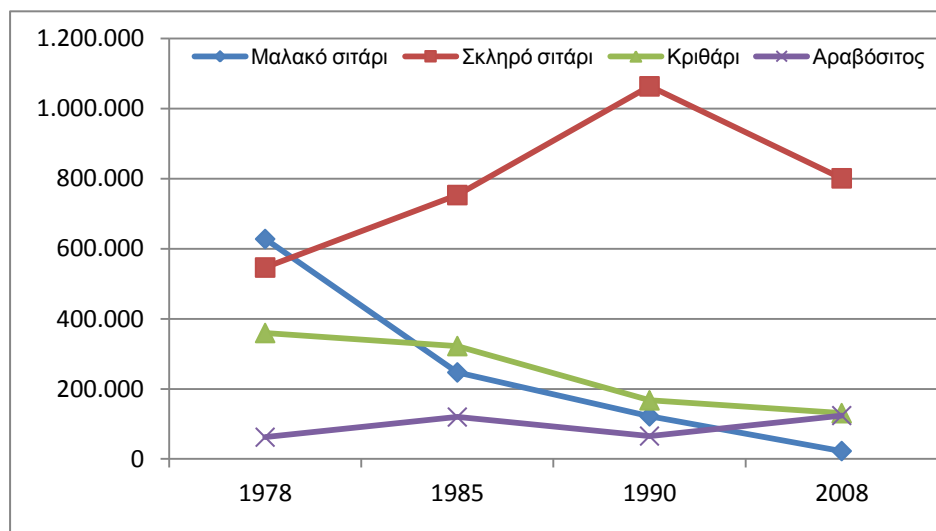
Πίνακας 5. Έκταση των σημαντικότερων καλλιεργειών σιτηρών ανά Περιφερειακή Ενότητα – Περιφέρεια (σε στρ)

Γεωγραφική ενότητα	Σιτάρι σκληρό		Κριθάρι		Καλαμπόκι αμιγής		Καλαμπόκι συγκ.	
Βοιωτίας	299.569	35,9%	32.380	28,8%	37.310	37,1%	0	0
Ευβοίας	48.664	5,8%	20.316	18,1%	5.198	5,2%	22	1,7%
Ευρυτανίας	134	0,0%	111	0,1%	598	0,6%	1.148	86,6%
Φθιώτιδος	480.164	57,6%	57.767	51,3%	55.314	55,0%	89	6,7%
Φωκίδος	4.855	0,6%	1.927	1,7%	2.098	2,1%	67	5,1%
Στ. Ελλάδα	833.386	100,0%	112.501	100,0%	100.518	100,0%	1.326	100,0%

Πηγή : Ελληνική Στατιστική Αρχή – ΕΛ. ΣΤΑΤ.

Στο **Διάγραμμα 9** αποτυπώνεται η μεταβολή της καλλιεργούμενης έκτασης για τα πλέον σημαντικά σιτηρά της Περιφέρειας κατά τη διάρκεια των τελευταίων 30 ετών.

Διάγραμμα 9. Διαχρονική μεταβολή της έκτασης των κυριοτέρων σιτηρών της Περιφέρειας

Πηγή : Στοιχεία Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων – ΥπΑΑΤ

Από το Διάγραμμα 9 διαπιστώνεται ότι οι καλλιέργειες μαλακού και σκληρού σιταριού ενώ εκκινούν το 1978 από το ίδιο σημείο (περίπου 600.000 στρ) ακολουθούν μια αντίστροφη πορεία η οποία έχει οδηγήσει σε δραματική μείωση των εκτάσεων μαλακού σίτου και αύξηση της καλλιέργειας σκληρού σίτου. Παρά την εντυπωσιακή άνοδο της καλλιέργειας σκληρού σίτου μετά τα πρώτα χρόνια ένταξης

της χώρας στην ΕΕ εν συνεχεία καταγράφεται μια μείωση της καλλιεργούμενης έκτασης η οποία προφανώς αιτιολογείται με βάση τις αλλαγές του πλαισίου επιδοματικής ενίσχυσης της καλλιέργειας. Για τα άλλα δύο σημαντικά σιτηρά της Περιφέρειας ο μιν αραβόσιτος χαρακτηρίζεται από μια σταθερή πορεία ενώ το κριθάρι ακολουθεί μια φθίνουσα πορεία.

1.3.1.2. Βαμβάκι

Η καλλιέργεια βαμβακιού καταλαμβάνει έκταση 2,7 εκ. στρέμματα περίπου σε όλη τη χώρα (αποτελώντας το 80% της έκτασης που καλλιεργείται με βιομηχανικά φυτά) και η συνολική παραγωγή του ανέρχεται σε 820 χιλιάδες τόνους. Η καλλιέργεια του διαχρονικά παρουσιάζει μια έντονα αυξητική πορεία σε επίπεδο Περιφέρειας και Χώρας. Αναλυτικά στοιχεία για την κατανομή της έκτασης και της παραγωγής βάμβακος στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας παρουσιάζονται

στον **Πίνακα 6**, από τον οποίο προκύπτει ότι τα κύρια κέντρα καλλιέργειας βάμβακος στην ΠΣΕ είναι η ΠΕ Βοιωτίας και Φθιώτιδας.

Πίνακας 6. Στοιχεία εκτάσεων και παραγωγής για το βαμβάκι – Έτος 2009

Γεωγραφική Ενότητα	Έκταση (στρ)	Παραγωγή (tn)
Βοιωτία	196.358	65.064
Εύβοια	5.990	1.565
Ευρυτανία	0	0
Φθιώτιδα	147.895	46.951
Φωκίδα	80	24
Στερεά Ελλάδα	350.323	113604
Ελλάδα (σύνολο)	2.676.095	816.383

Πηγή : Ελληνική Στατιστική Αρχή – ΕΛ. ΣΤΑΤ.

Η ποιότητα του ελληνικού βαμβακιού τα τελευταία 15 περίπου χρόνια έχει υποβαθμισθεί σε σημαντικό βαθμό. Σημαντικός λόγος της υποβάθμισης είναι αφ' ενός η καλλιέργεια μεγάλου αριθμού ποικιλιών στην Ελλάδα (περίπου 80) και αφ' ετέρου η πολιτική των επιδοτήσεων της ποσότητας που εφαρμοζόταν επί σειρά ετών από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η έμφαση στην ποσότητα δεν επέτρεψε βελτίωση των τεχνικών καλλιέργειας που θα αποσκοπούσαν στην παραγωγή ποιοτικού βαμβακιού. Αντίθετα, για την αύξηση των αποδόσεων έγινε υπερβολική χρήση εισροών (λιπασμάτων, φυτοπροστατευτικών προϊόντων) που υποβάθμισαν την ποιότητα. Επίσης, δεν υπήρξε εθνική πολιτική υποστήριξης της ποιότητας, όπου ειδικοί φορείς (Πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, τεχνολογικά ιδρύματα) θα μπορούσαν να χρησιμοποιούσαν την τεχνογνωσία τους για τη βελτίωση της ποιότητας. Από την πλευρά του εμπορίου η έμφαση δεν δόθηκε στην ποιότητα, λόγω και των εφαρμοζόμενων κοινοτικών πολιτικών, αλλά στην ποσότητα αφού η τυποποίηση του προϊόντος ήταν εξαιρετικά δυσχερής. Η εφαρμοζόμενη πολιτική δεν επέτρεψε τη δημιουργία συλλογικών σχημάτων καλλιέργειας, που θα προσέφεραν δυνατότητες παραγωγής σημαντικών ποσοτήτων βαμβακιού με ομοιόμορφα ποιοτικά χαρακτηριστικά για να αξιοποιηθούν από τους εκκοκκιστές κατά την τυποποίηση.

Οι διαπραγματεύσεις της Παγκόσμιας Οργάνωσης Εμπορίου (WTO) και οι πρόσφατες αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), που αφορούν στη μερική αποσύνδεση των επιδοτήσεων από την καλλιέργεια και στην υιοθέτηση της πολλαπλής συμμόρφωσης δημιουργούν ένα εντελώς διαφορετικό περιβάλλον για την ποιότητα του προϊόντος και την βαμβακοκαλλιέργεια στην Ελλάδα.

Το μέχρι σήμερα παραγόμενο στην Ελλάδα βαμβάκι δεν έχει πιστοποιημένα οικολογικά και τεχνολογικά χαρακτηριστικά. Το προϊόν για να μπορέσει να έχει μια θέση στην αγορά πρέπει να έχει υψηλή ποιότητα, να είναι ανταγωνιστικό και να παράγεται κάτω από συνθήκες προστασίας του περιβάλλοντος.

Η παρέμβαση των ερευνητικών ιδρυμάτων και των πανεπιστημίων στη βελτίωση της καλλιέργειας είναι πάρα πολύ μικρή αν όχι ανύπαρκτη είτε γιατί δεν γίνεται έρευνα σε θέματα βελτίωσης της καλλιέργειας είτε γιατί και τα λίγα αποτελέσματα που υπάρχουν είναι αποσπασματικά και δεν υπάρχει μηχανισμός μεταφοράς τους στην πράξη.

Η συνέχιση του ίδιου τρόπου καλλιέργειας είναι σίγουρο ότι θα οδηγήσει τους παραγωγούς σε εγκατάλειψη της καλλιέργειας εάν δεν αντιμετωπισθούν τα προβλήματα της ποιότητας, ανταγωνιστικότητας και φιλοπεριβαλλοντικής καλλιέργειας με ιδιαίτερα δυσμενείς συνέπειες για ολόκληρο το κύκλωμα του βαμβακιού και της κλωστούφαντουργίας.

1.3.1.3. Λαχανικά – Κηπευτικά

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας απαντάται ένα μεγάλο πλήθος καλλιεργούμενων κηπευτικών σε μια συνολική έκταση περίπου 216.000 στρεμμάτων (12,1% περίπου της καλλιεργούμενης με κηπευτικά έκτασης της Χώρας). Η καλλιέργεια των κηπευτικών στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ευνοείται μεταξύ άλλων και από το γεγονός της γειτνίασης της με το Λεκανοπέδιο Αττικής (αποστάσεις από 80-140 χλμ) στοιχείο που επιτρέπει την εύκολη μετακίνηση για

την τροφοδοσία της μεγαλύτερης αγοράς της χώρας (είτε μέσω της κεντρικής λαχαναγοράς είτε μέσω των λαϊκών αγορών).

Η σύνθεση της έκτασης και της παραγωγής των κηπευτικών στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας σε σύγκριση με αυτή της Χώρας παρουσιάζεται στον **Πίνακα 7** από τον οποίο προκύπτει ότι α) στην Περιφέρεια η μέση παραγωγικότητα των κηπευτικών είναι υψηλότερη από τον εθνικό μέσο όρο, β) κατά μέσο όρο το 70% περίπου της καλλιεργούμενης με κηπευτικά έκτασης της Περιφέρειας συγκεντρώνεται σε πέντε προϊόντα (λάχανα/κουνουπίδια, κρεμμύδια, τομάτα (βιομηχανική & νωπή), πατάτες και καρπούζια/πεπόνια) και γ) η Περιφέρεια αποτελεί σημαντικό κέντρο καλλιέργειας ξηρών κρεμμυδιών καθώς σε αυτή συγκεντρώνεται το 36% περίπου της συνολικής έκτασης της Χώρας και το 66% περίπου της εγχώριας παραγωγής.

Πίνακας 7. Σύνθεση κηπευτικών Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Έτος 2009)

Καλλιέργεια	Έκταση (στρέμματα)			Παραγωγή (τόνοι)		
	Ελλάδα	Στ. Ελλάδα	% συμ/χή	Ελλάδα	Στ. Ελλάδα	% συμ/χή
Πατάτες (όλων των εποχών)	439.419	34.049	7,7%	930.841	79.310	8,5%
Καρπούζια και πεπόνια	260.470	20.483	7,9%	788.939	59.645	7,5%
Τομάτα Νωπής Χρήσης	177.525	19.956	11,2%	665.324	79.459	11,9%
Τομάτα Βιομηχανική	145.973	31.058	21,3%	895.987	189.986	21,2%
Λάχανα – Κουνουπίδια	118.070	18.638	15,8%	243.068	44.959	18,5%
Φασολάκια Χλωρά	74.843	13.177	17,6%	68.701	13.642	19,9%
Κρεμμύδια Ξερά	68.617	24.547	35,8%	191.607	126.258	65,9%
Κολοκυθάκια	47.569	4.566	9,6%	83.100	9.590	11,5%
Μελιτζάνες	30.980	2.119	6,8%	67.190	4.124	6,1%
Πράσα	21.508	2.207	10,3%	41.933	4.794	11,4%
Μπάμιες	20.350	2.473	12,2%	13.809	1.715	12,4%
Λοιπά λαχανικά	385.735	43.218	11,2%	591.613	79.669	13,4%
Σύνολο	1.791.059	216.491	12,1%	4.582.112	693.151	15,1%

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή – ΕΛ. ΣΤΑΤ

Η γεωγραφική κατανομή των κυριότερων καλλιεργειών ανά Περιφερειακή Ενότητα παρουσιάζεται στον **Πίνακα 8** από τον οποίο διαπιστώνεται ότι η καλλιέργεια των κηπευτικών συγκεντρώνεται στις ΠΕ Βοιωτίας, Εύβοιας και Φθιώτιδας ενώ η συμμετοχή των υπολοίπων δύο ΠΕ είναι αμελητέα. Επιπλέον σημειώνεται ότι η παραγωγή των ξηρών κρεμμυδιών συγκεντρώνεται κατά κύριο λόγο στην ΠΕ Βοιωτίας, ενώ το κυριότερο κέντρο καλλιέργειας λάχανων-κουνουπιδιών είναι η ΠΕ Εύβοιας. Όσον αφορά στην καλλιέργεια της βιομηχανικής τομάτας αυτή συγκεντρώνεται στις ΠΕ Βοιωτίας και Φθιώτιδας απουσιάζοντας πλήρως από τις υπόλοιπες τρεις ΠΕ, ενώ η καλλιέργεια της πατάτας συγκεντρώνεται κατά κύριο λόγο στις ΠΕ Εύβοιας και Βοιωτίας

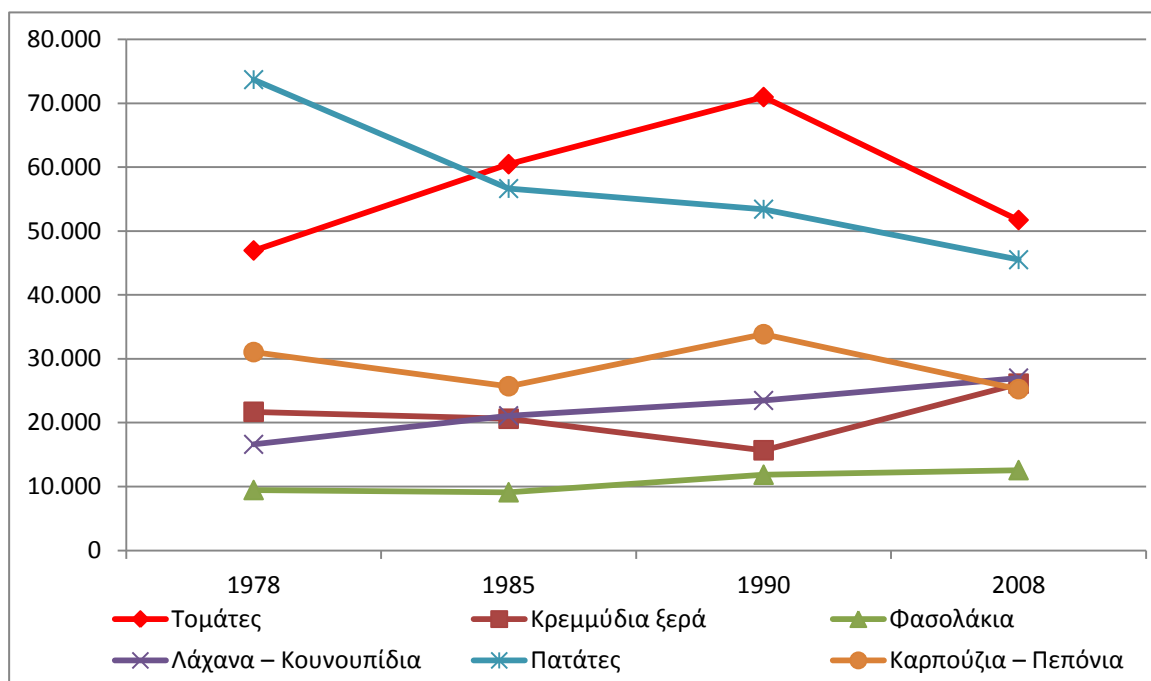
Πίνακας 8. Έκταση (στρέμματα) των σημαντικότερων καλλιεργειών κηπευτικών ανά ΠΕ (Έτος 2009)

Γεωγραφική ενότητα	Κηπευτικά Σύνολο		Λάχανα – Κουνουπίδια		Κρεμμύδια Ξερά		Τομάτα Βιομηχανική		Πατάτες	
Βοιωτία	82.910	51,2%	2.376	12,7%	20.898	85,1%	19.405	62,5%	12.346	36,3%
Εύβοια	37.881	23,4%	13.927	74,7%	1.692	6,9%	0	0,0%	14.180	41,6%
Ευρυτανία	1.913	1,2%	186	1,0%	341	1,4%	0	0,0%	1.410	4,1%
Φθιώτιδα	37.734	23,3%	2.044	11,0%	1.390	5,7%	11.603	37,4%	5.602	16,5%
Φωκίδα	1.521	0,9%	105	0,6%	226	0,9%	50	0,2%	511	1,5%
Στ. Ελλάδα	161.959	100%	18.638	100%	24.547	100%	31.058	100%	34.049	100%

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή – ΕΛ. ΣΤΑΤ

Στο **Διάγραμμα 10** παρουσιάζεται η διαχρονική μεταβολή της καλλιεργούμενης έκτασης των κυριότερων κηπευτικών της Περιφέρειας από την οποία διαπιστώνεται μια αυξητική τάση στην καλλιέργεια κρεμμυδιών, λαχάνων-κουνουπιδιών καθώς και για τα φασολάκια σε αντίθεση με τις καλλιέργειες πατατών, τομάτας και καρπούζιων/πεπονιών οι οποίες ακολουθούν μια πτωτική πορεία

Διάγραμμα 10. Διαχρονική μεταβολή της έκτασης των κυριότερων κηπευτικών της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Πηγή : Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων – Υπ.Α.Α.Τ

1.3.1.4. Ξηροί καρποί

Στα ακρόδρυα ή αλλιώς στους ξηρούς καρπούς συγκαταλέγονται η φιστικιά, η αμυγδαλιά, η καρυδιά, η καστανιά και η φουντουκιά. Ξεχωριστή κατηγορία αποτελούν τα ξηρά σύκα (Κύμης και Ταξιάρχη Εύβοιας), τα ξηρά δαμάσκηνα και τα ξηρά βερίκοκα, η καλλιέργεια των οποίων υφίσταται στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας.

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας η έκταση την οποία καλύπτουν οι δενδρώνες ξηρών καρπών ανέρχεται σε περίπου 73.000 στρέμματα (15% περίπου της αντίστοιχης έκτασης σε επίπεδο Χώρας).

Η σύνθεση της έκτασης και της παραγωγής των ξηρών καρπών στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας σε σύγκριση με αυτή της Χώρας παρουσιάζεται στον **Πίνακα 9** από τον οποίο προκύπτει ότι η Περιφέρεια αποτελεί σημαντικό κέντρο παραγωγής φυσικιών (καλύπτει το 42% περίπου της συνολικής έκτασης) και ξηρών σύκων (με συμμετοχή 21% περίπου σε όρους έκτασης).

Πίνακας 9. Σύνθεση καλλιεργειών ξηρών καρπών Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Έτος 2006)

Καλλιέργεια	Έκταση (στρέμματα)			Παραγωγή (τόνοι)		
	Ελλάδα	Στ. Ελλάδα	% συμ/χή	Ελλάδα	Στ. Ελλάδα	% συμ/χή
Συκίες για ξηρά σύκα	61.988	13.119	21,2%	10.104,2	886,3	8,8%
Αμυγδαλιές	172.908	18.878	10,9%	50.721,4	2.988,7	5,9%
Καρυδιές	91.925	10.212	11,1%	23.785,7	2.118,9	8,9%
Φυστικιές	49.545	20.642	41,7%	8.228,3	3.600,5	43,8%
Καστανιές	90.258	10.231	11,3%	17.441,6	1.235,9	7,1%
Σύνολο	466.624	73.082	15,7%	110.281	10.830	9,8%

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή – ΕΛ. ΣΤΑΤ

Στον **Πίνακα 10** παρουσιάζεται η κατανομή της έκτασης των κυριότερων καλλιεργειών για παραγωγή ξηρών καρπών ανά ΠΕ από τον οποίο προκύπτει ότι

- Η καλλιέργεια συκιών για παραγωγή ξηρών σύκων γίνεται αποκλειστικά στην ΠΕ Εύβοιας. Σημειώνεται ότι στην Εύβοια παράγονται τα «**ξηρά σύκα Κύμης**» προϊόν που έχει αναγνωριστεί ως ΠΟΠ από το 1995 καθώς και τα «**ξηρά σύκα Ταξιάρχης**» για τα οποία έχει υποβληθεί αίτημα για καταχώριση στο Κοινοτικό Μητρώο ΠΟΠ

- Οι καρυδιές έχουν αυξημένη παρουσία (23-36%) σε τρεις νομούς (Εύβοιας, Ευρυτανίας και Φθιώτιδας).
- Οι φυστικιές εντοπίζονται κυρίως στην ΠΕ Φθιώτιδας (73% περίπου) και δευτερευόντως στην ΠΕ Εύβοιας (11%). Σημειώνεται ότι στη Δυτική Φθιώτιδα καλλιεργείται το «**Κελυφωτό Φιστίκι Φθιώτιδος**» προϊόν που είναι καταχωρημένο από το 1995 στο Κοινοτικό Μητρώο προϊόντων ΠΟΠ και στην παραγωγή του οποίου δραστηριοποιούνται δύο συνεταιρισμοί (ΑΣ Φυστικο-παραγωγών Μάκρης και Μώλου Φθιώτιδας)

- Οι αμυγδαλιές έχουν έντονη παρουσία στην ΠΕ Φθιώτιδας (περίπου 41%) και στη Φωκίδα (περίπου 30%).
- Οι καστανιές εντοπίζονται κυρίως στις ΠΕ Εύβοιας (41%) και Φθιώτιδας (35% περίπου) ενώ σημαντική θεωρείται και η παρουσία τους στην ΠΕ Ευρυτανίας (22,5%)

Πίνακας 10. Κατανομή εκτάσεων κυριότερων καλλιεργειών για παραγωγή ξηρών καρπών ανά ΠΕ (στρέμματα) (έτος 2006)

Γεωγραφική ενότητα	Συκιές για ξερά σύκα		Αμυγδαλιές		Καρυδιές		Φιστικιές		Καστανιές	
Βοιωτία	0	0,0%	2514	13,3%	383	3,8%	2.273	11,0%	0	0,0%
Εύβοια	13.119	100,0%	3.066	16,2%	2.348	23,0%	3.231	15,7%	4.215	41,2%
Ευρυτανία	0	0,0%	16	0,1%	2.593	25,4%	0	0,0%	2.299	22,5%
Φθιώτιδα	0	0,0%	7.673	40,6%	3.675	36,0%	15.058	72,9%	3.567	34,9%
Φωκίδα	0	0,0%	5.609	29,7%	1.213	11,9%	80	0,4%	150	1,5%
Στ. Ελλάδα	13.119	100,0%	18.878	100,0%	10.212	100,0%	20.642	100,0%	10.231	100,0%

Πηγή : Ελληνική Στατιστική Αρχή – ΕΛΣΤΑΤ

Σε γενικές γραμμές διαπιστώνεται μια τάση εγκατάλειψης των καλλιεργειών οι οποία οφείλεται σε διάφορους παράγοντες (μεγάλο μέρος των εκτάσεων ανήκει σε μη αγρότες, προβλήματα μελάνωσης και έλκους (στην καστανιά), απουσία συστηματικής εμπορίας, αθρόες εισαγωγές από χώρες (κυρίως της Ασίας) με εξαιρετικά χαμηλό κόστος παραγωγής). Η τάση αυτή δεν φαίνεται να ισχύει για τα προϊόντα που είναι αναγνωρισμένα ως ΠΟΠ (ξηρά σύκα Κύμης και Ταξιάρχη, και, Κελυφωτό Φιστίκι Φθιώτιδας). Ωστόσο παρά την τάση αυτή, η ζήτηση τουλάχιστον τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει μια αυξητική πορεία (με σημαντικές εποχικές διακυμάνσεις (υψηλότερη ζήτηση το χειμώνα και μικρότερη το καλοκαίρι) η οποία εξυπηρετείται από συνεχώς αυξανόμενες εισαγωγές. Σημειώνεται ότι ένα σημαντικό τμήμα της ζήτησης προκύπτει και από τις βιομηχανίες και βιοτεχνίες τροφίμων που ασχολούνται με την παραγωγή παγωτού, κρουασάν, σοκολάτας, δημητριακών, κ.λπ

Για την επεξεργασία των ξηρών καρπών (αποφλοιώση, πλύσιμο, λεύκανση, ψήσιμο, κ.λπ.). καθώς και για την εμπορία τους στην Ελλάδα δραστηριοποιείται σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων (περίπου 200) εκ των οποίων όμως μόνο ένας μικρός αριθμός κατέχει το μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς.

Τέλος σημειώνεται ότι, επειδή οι ξηροί καρποί δεν αποτελούν βασικό είδος διατροφής, η κατανάλωσή τους εμφανίζει σχετικά υψηλή ελαστικότητα ως προς την τιμή, σε συνδυασμό με το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Το γεγονός αυτό αν δεν συνδεθεί με την ανάδειξη της μεσογειακής διατροφής, στην οποία οι ξηροί καρποί αποτελούν βασικό στοιχείο, αναμένεται να επηρεάσει δυσμενώς τον κλάδο υπό τις συνθήκες της παρούσας οικονομικής κρίσης.

1.3.1.5. Ακτινίδιο

Η καλλιέργεια του ακτινιδιού στην Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας πραγματοποιείται σχεδόν αποκλειστικά στην ΠΕ Φθιώτιδας σε μια έκταση της τάξης των 2.000 στρεμμάτων (με το μεγαλύτερο ποσοστό αυτής (65%) να συγκεντρώνεται στην περιοχή Καστρίου) αποτελώντας το 3,5% περίπου της

καλλιεργούμενης με ακτινίδια έκτασης της Χώρας και με ετήσια παραγωγή κατά μέσο όρο περίπου 3.250 τόνοι.

Στην Φθιώτιδα ειδικότερα καλλιεργείται το «**Ακτινίδιο Σπερχειού**» το οποίο σύμφωνα με τις προδιαγραφές καταχώρησης του στο Κοινοτικό Μητρώο Προϊόντων ΠΟΠ μπορεί να καλλιεργείται αποκλειστικά στα διοικητικά όρια του Νομού Φθιώτιδας, στοιχείο που παρέχει τη δυνατότητα όλη η παραγωγή της ΠΕ Φθιώτιδας να μπορεί να διακινηθεί ως ΠΟΠ.

Το γεγονός ότι το Ακτινίδιο Σπερχειού είναι το μοναδικό ελληνικό ακτινίδιο που είναι αναγνωρισμένο ως ΠΟΠ παρέχει σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα για την προώθησή του τόσο στην Ελληνική όσο και στη διεθνή αγορά έναντι άλλων ομοειδών προϊόντων.

Στην περιοχή δραστηριοποιείται μία Ομάδα Παραγωγών, ο Συνεταιρισμός Ακτινιδιοπαραγωγών Καστρίου Φθιώτιδος.

1.3.1.6. Πυρηνόκαρπα

Οι καλλιέργειες πυρηνόκαρπων είναι ιδιαίτερα περιορισμένες στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας με το ενδιαφέρον να περιορίζεται στις εξής καλλιέργειες: κερασιά, δαμασκηιά, ροδακινιά και βερικοκιά.

Η συνολική έκταση των καλλιεργειών αυτών ανέρχεται σε 5.780 στρέμματα αντιπροσωπεύοντας περίπου το 0,1% της αντίστοιχης έκτασης σε εθνικό επίπεδο. Η κατανομή της έκτασης αυτής μεταξύ των ΠΕ παρουσιάζεται στον **Πίνακα 11** από τον οποίον προκύπτει ότι η κύρια καλλιέργεια είναι αυτή της κερασιάς η οποία καλλιεργείται κατά κύριο λόγο στην ΠΕ Φθιώτιδας και δευτερευόντως στην ΠΕ Εύβοιας.

Πίνακας 11. Κατανομή της έκτασης των κυριοτέρων πυρηνόκαρπων ανά ΠΕ (έτος 2006)

Γεωγραφική ενότητα	Βερικοκίες	Ροδακινιές	Κερασιές	Δαμασκηινές για νωπά δαμάσκηνα
Βοιωτία	17	20	5	11
Εύβοια	146	455	1.529	52
Ευρυτανία	0	5	32	0
Φθιώτιδα	123	670	2.635	45
Φωκίδα	0	0	35	0
Στ. Ελλάδα	286	1.150	4.236	108
Ελλάδα	57.147	431.413	95.907	11.384

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων

Όσον αφορά στην παραγωγή των προαναφερθεισών καλλιεργειών (για το έτος 2009) αυτή ανέρχεται σε 1.120 τόνους ροδάκινα, 400 τόνους περίπου βερικόκα και 2.600 τόνους κεράσια οι οποίοι αποτελούν αντίστοιχα το 0,1%, 0,4% και 4,3% της συνολικής εγχώριας παραγωγής των εξεταζόμενων προϊόντων

με την κατανομή ανά ΠΕ όπως παρουσιάζεται στον **Πίνακα 12**. Μεταξύ των κερασιών της Περιφέρειας ιδιαίτερα γνωστά είναι τα κεράσια Μετοχίου Διρφύων και περιοχής Γοργοποτάμου (Φθιώτιδα)

Πίνακας 12. Παραγωγή των κυριότερων πυρηνόκαρπων της Στερεάς Ελλάδα (έτος 2009)

Γεωγραφική ενότητα	Ροδάκινα		Βερίκοκα		Κεράσια	
	Τόνοι	% συμ/χη	Τόνοι	% συμ/χη	Τόνοι	% συμ/χη
Βοιωτία	6	0,5%	4	1,0%	1	0,0%
Εύβοια	502	44,8%	196	49,2%	700	26,9%
Ευρυτανία	30	2,7%	2	0,5%	92	3,5%
Φθιώτιδα	572	51,1%	192	48,2%	1.751	67,3%
Φωκίδα	10	0,9%	4	1,0%	57	2,2%
Στ. Ελλάδα	1.120	100,0%	398	100,0%	2.601	100,0%

Πηγή : Ελληνική Στατιστική Αρχή – ΕΛ. ΣΤΑΤ.

1.3.1.7. Ελιά

Η ελαιοκαλλιέργεια σε εθνικό επίπεδο καλύπτει το 21% της καλλιεργούμενης γης και διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο στην Οικονομία των αγροτικών περιοχών γιατί συμβάλλει στη διατήρηση μίας ελάχιστης γεωργικής δραστηριότητας, σε πολλές και ακατάλληλες για άλλες καλλιέργειες εκτάσεις της Χώρας συμπληρώνοντας το εισόδημα των αγροτικών οικογενειών, ενώ, παράλληλα, συμπληρώνει και αναδεικνύει το φυσικό περιβάλλον και προστατεύει το έδαφος από τις διαβρώσεις

Η Ελλάδα αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη παραγωγό χώρα επιτραπέζιων ελιών στην ΕΕ, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας παραγωγής εξάγεται, σε χύμα κυρίως μορφή.

Λόγω της ποικιλομορφίας του εδάφους, στην Ελλάδα καλλιεργούνται διάφορες ποικιλίες ελιών. Ενδεικτικά στοιχεία για ορισμένες ποικιλίες ελιών αναφέρονται παρακάτω:

- **Κονσερβολιά:** Πρόκειται για τη σημαντικότερη ποικιλία επιτραπέζιας ελιάς. Καλλιεργείται κυρίως στις Περιφερειακές Ενότητες Εύβοιας, Φθιώτιδας και Φωκίδας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Αταλάντη, Αγ. Κωνσταντίνος, Στυλίδα, Άμφισσα, Ροβιές, Ιστιαία) όπως επίσης στην Αιτωλοακαρνανία (Αγρίνιο) , στη Μαγνησία (Βόλο) και στην Άρτα. Η εν λόγω ποικιλία περιλαμβάνει τις πράσινες, τις μαύρες και τις ξανθές (ασπροκόκκινες) ελιές.
- **Καλαμών:** Πρόκειται για ποικιλία επιτραπέζιας ελιάς ονομασίας προέλευσης. Καλλιεργείται κυρίως στη Μεσσηνία και στη Λακωνία και σε σημαντική έκταση στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και του Αγρινίου.
- **Χαλκιδικής:** Καλλιεργείται σχεδόν εξ' ολοκλήρου στη Χαλκιδική. Είναι γνωστή και ως Γαϊδουροελιά λόγω του μεγάλου μεγέθους του καρπού.

- **Θρουμποελιά:** Καλλιεργείται στην Αττική, σε νησιά του Αιγαίου (Χίο, Σάμο, Νάξο), στην Κρήτη και στη Θάσο. Έχει την ιδιότητα κατά τη διάρκεια της ωρίμανσης να ξεπικρίζει πάνω στο δέντρο από μόνη της.

Όσον αφορά τις εγχωρίως παραγόμενες επιτραπέζιες ελιές, έχουν αναγνωρισθεί επίσημα και κατοχυρωθεί, δέκα προϊόντα με την ένδειξη Π.Ο.Π:

1. Ελιά Καλαμάτας	6. Κονσερβολιά Στυλίδας
2. Κονσερβολιά Αμφίσσης	7. Κονσερβολιά Πηλίου Βόλου
3. Κονσερβολιά Άρτας	8. Θρούμπα Θάσου
4. Κονσερβολιά Αταλάντης	9. Θρούμπα Χίου
5. Κονσερβολιά Ροβιών	10. Θρούμπα Αμπαδιάς Ρεθύμνης Κρήτης

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και κυρίως στην Άμφισσα, Φθιώτιδα (Στυλίδα - Αταλάντη) και Βόρεια Εύβοια (Ροβιές) επικρατεί η ποικιλία Κονσερβολιά, η οποία διατίθεται στο εμπόριο ως Πράσινη, Ξανθή ή Μαύρη. Επιπρόσθετα μια ακόμη αρκετά σημαντική για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ποικιλία είναι η φυσική μαύρη ελιά Καλαμών, η οποία παράγεται κυρίως στις Λιβανάτες (5.000 τόνοι περίπου) και στην Βόρεια Εύβοια (2.000 τόνοι περίπου), δηλ. σε ποσότητες πολύ μεγαλύτερες από ότι παράγονται στην ευρύτερη περιοχή της Μεσσηνίας η οποία έχει οριοθετηθεί ως ζώνη καλλιέργειας της ΠΟΠ Ελιάς Καλαμάτας. Υπό προϋποθέσεις που εξασφαλίζουν ότι θα αποφευχθούν ελληνοποιήσεις εισαγόμενου ελαιοκάρπου θα ήταν θεμιτή η εξέταση της προοπτικής επέκτασης της ζώνης καλλιέργειας συμπεριλαμβάνοντας και τις ανωτέρω περιοχές στα πλαίσια μιας εθνικής προσπάθειας για την ενίσχυση των εξαγωγών επώνυμων γεωργικών προϊόντων.

Επιπλέον σημειώνεται ότι στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας η παραγωγή επιτραπέζιων ελιών βρίσκεται σε ισορροπία με την παραγωγή ελαιοποιήσιμων ελιών (47% και 53% αντίστοιχα) στοιχείο που δεν απαντάται σε εθνικό επίπεδο όπου η καλλιέργεια ελαιοποιήσιμων ελιών αποτελεί την κύρια παραγωγική κατεύθυνση (με συμμετοχή της τάξης του 85% στο σύνολο της παραγωγής).

Όσον αφορά στη διάρθρωση της παραγωγής της ελαιοκαλλιέργειας μεταξύ των ΠΕ αυτή παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα

Πίνακας 13 . Στοιχεία παραγωγής ελαιοκαλλιέργειας σε τόνους (έτος 2009)

Γεωγραφική ενότητα	Επιτραπέζιες ελιές		Ελιές ελαιοποίησης		Ελαιόλαδο 2006/2007	
	Τόνοι	%	Τόνοι	%	Τόνοι	%
Βοιωτία	27	0,0%	15.517	17,1%	1.685	11,0%
Εύβοια	6.100	7,5%	21.205	23,3%	1.927	12,6%
Ευρυτανία	135	0,2%	560	0,6%	120	0,8%
Φθιώτιδα	72.420	88,5%	47.051	51,7%	10.184	66,4%
Φωκίδα	3.178	3,9%	6.595	7,3%	1.425	9,3%
Στ. Ελλάδα	81.860	100,0%	90.928	100,0%	15.341	100,0%

Πηγή : Ελληνική Στατιστική Αρχή

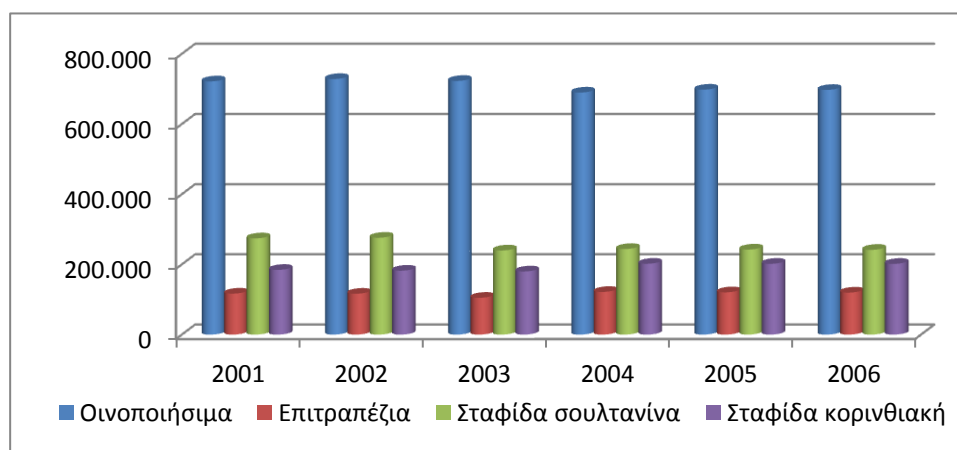
Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας δραστηριοποιούνται πέντε Οργανώσεις Ελαιοκομικών Φορέων (ΕΑΣ Αταλάντης, ΕΑΣ Εύβοιας, ΕΑΣ Θήβας, ΕΑΣ Στυλίδας, ΑΣ Ροβιών) οι οποίες έχουν αναγνωρισθεί με βάση τον Καν(ΕΚ) 867/2008 και υλοποιούν αντίστοιχα προγράμματα εργασίας για την περίοδο 2009-2012 συνολικού προϋπολογισμού περίπου 1,9 εκ. €. Βασικός σκοπός των εν λόγω προγραμμάτων αλλά και γενικότερα του προαναφερομένου κανονισμού είναι η υλοποίηση δράσεων που συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας των ελιών και ελαιολάδου.

1.3.1.8. Αμπέλι – Οίνος

Ο αμπελουργικός τομέας αποτελεί έναν από τους βασικούς κλάδους της γεωργικής παραγωγής, που εξασφαλίζει προϊόντα για νωπή κατανάλωση όπως επιτραπέζια σταφύλια, σταφύλια για οινοποίηση και ξηρές σταφίδες. Η συνολική έκταση των αμπελώνων κυμαίνεται για την περίοδο 2001/2006 κοντά στα 1,3 εκ. στρέμματα με την διάρθρωση που παρουσιάζεται στο **Διάγραμμα 11**.

Διάγραμμα 11. Διάρθρωση αμπελώνων σε εθνικό επίπεδο

Πηγή : Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Το μεγαλύτερο κέντρο αμπελοκαλλιέργειας στη χώρα είναι η περιφέρεια Πελοποννήσου που συγκεντρώνει το 37% περίπου της συνολικής έκτασης και ακολουθούν οι περιφέρειες Κρήτης (20%) Μακεδονίας (11%) και Στερεάς Ελλάδας (περίπου 10%) (στοιχεία τριετίας 2004-2006)

Στον **Πίνακα 14** παρουσιάζεται η κατανομή των εκτάσεων των αμπελώνων ανά ΠΕ από τον οποίο διαπιστώνεται ότι τα κύρια κέντρα αμπελοκαλλιέργειας της Περιφέρειας είναι οι ΠΕ Βοιωτίας και Εύβοιας ενώ στις υπόλοιπες ΠΕ η καλλιεργούμενη έκταση είναι σχετικά περιορισμένη

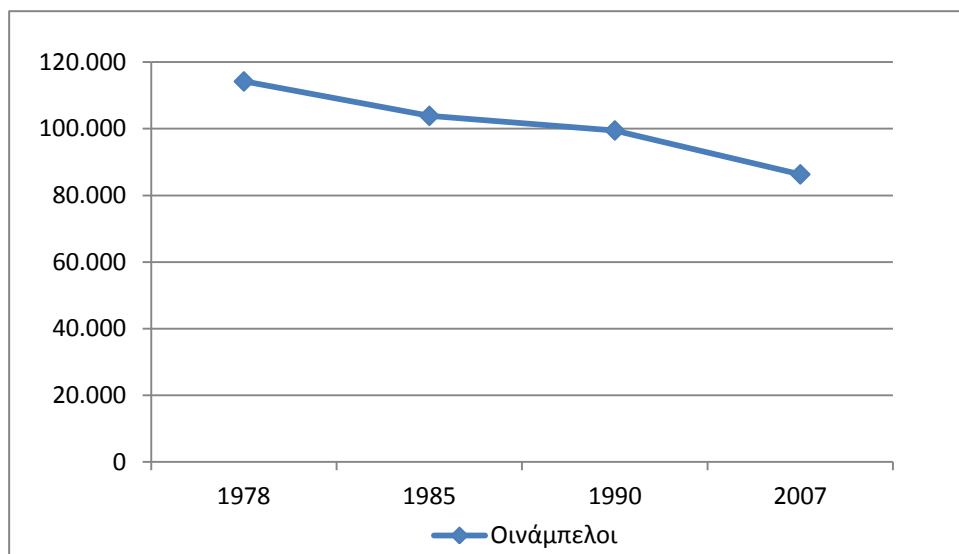
Πίνακας 14. Κατανομή εκτάσεων αμπελώνων ανά ΠΕ (έτος 2009)

Γεωγραφική ενότητα	Στρέμματα	% συμ/χη
Βοιωτίας	41.426	45,50%
Ευβοίας	34.565	37,90%
Ευρυτανίας	529	0,60%
Φθιώτιδος	12.197	13,40%
Φωκίδος	2.393	2,60%
Στερεά Ελλάδα	91.110	100,00%

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Η διαχρονική εξέλιξη της καλλιέργειας οινάμπελων στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας αποτυπώνεται στο **Διάγραμμα 12** από το οποίο διαπιστώνεται μια διαχρονική συρρίκνωση της καλλιεργούμενης έκτασης.

Διάγραμμα 12. Διαχρονική μεταβολή έκταση οινάμπελων στην Περιφέρεια

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Με τον Καν (ΕΚ) 479/2008 και τον εφαρμοστικό αυτού (Καν (ΕΚ) 607/2009 η Ε.Ε. μεταβλήθηκε το θεσμικό πλαίσιο για τους οίνους ποιότητας (ΟΠΑΠ, ΟΠΕ) που ίσχυε σε Ευρωπαϊκό επίπεδο επί σειρά ετών ώστε να υπάρχει ενιαία αντιμετώπιση για όλα τα ποιοτικά αγροτικά προϊόντα. Με βάση το νέο αυτό πλαίσιο ισχύουν πλέον οι ακόλουθες κατηγορίες:

- *Οίνοι ΠΟΠ*: Σε αυτή την κατηγορία οίνων εντάσσονται οι ελληνικοί οίνοι με Ονομασία Προέλευσης (VQPRD), δηλαδή οι οίνοι ΟΠΑΠ και οι οίνοι ΟΠΕ
- *Οίνοι ΠΓΕ*: Σε αυτή την κατηγορία οίνων εντάσσονται όλοι οι Τοπικοί Οίνοι και όσοι από τους οίνους με «Ονομασία κατά Παράδοση» έχουν ταυτοχρόνως και θεσπισμένη γεωγραφική ένδειξη, δηλαδή η Βερντέα και 15 ρετσίνες,
- *Ποικιλιακοί οίνοι*: Οι ποικιλιακοί οίνοι είναι μια νέα κατηγορία οίνων, στην οποία θα εντάσσονται όσοι επιτραπέζιοι οίνοι πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις όπως ορίζονται στον Κανονισμό 607/2009. Οι οίνοι αυτοί αποκτούν το δικαίωμα αναγραφής της χρονιάς εσοδείας και της

ποικιλιακής τους σύνθεσης (αλλά όχι της γεωγραφικής τους ένδειξης), σε αντίθεση με τους απλούς επιτραπέζιους οίνους.

- *Επιτραπέζιοι οίνοι*: Οι «απλοί» επιτραπέζιοι οίνοι είναι μια κατηγορία οίνων όπου εντάσσονται όλα τα κρασιά που δεν ανήκουν φυσικά στις κατηγορίες ΠΟΠ και ΠΓΕ, αλλά ούτε και στην κατηγορία των ποικιλιακών οίνων. Οι επιτραπέζιοι οίνοι εξακολουθούν να μην έχουν το δικαίωμα αναγραφής ούτε της χρονιάς εσοδείας, ούτε των ποικιλιών που συμμετέχουν στη σύνθεσή τους.

Όσον αφορά στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας δεν παράγονται οίνοι ΠΟΠ ενώ από τους υπόλοιπους οίνους ποιότητας σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο παράγονται ή μπορούν να παραχθούν οι οίνοι που παρουσιάζονται στον **Πίνακα 15**.

Πίνακας 15. Τοπικοί οίνοι και οίνοι με ονομασία κατά παράδοση της Περιφέρειας Στ. Ελλάδας

Τοπικοί Οίνοι	Οίνοι με Ονομασία κατά παράδοση
Οίνος ΠΓΕ Στερεάς Ελλάδας	Ρετσίνα Βοιωτίας
Οίνος ΠΓΕ Θήβα	Ρετσίνα Εύβοιας
Οίνος ΠΓΕ Κάρυστος	Ρετσίνα Θηβών
Οίνος ΠΓΕ Κοιλιάδα Ανταλάντης	Ρετσίνα Χαλκίδας
Οίνος ΠΓΕ Ληλάντιο Πεδίο	Ρετσίνα Καρύστου
Οίνος ΠΓΕ Μαρτίνο	
Οίνος ΠΓΕ Οπούντια Λοκρίδος	
Οίνος ΠΓΕ Πλαγιές Κιθαιρώνα	
Οίνος ΠΓΕ Παρνασσός	
Οίνος ΠΓΕ Πλαγιές Πάρνηθας	
Οίνος ΠΓΕ Ριτσώνα Αυλίδας	

Η παραγωγή οίνου στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανέρχεται σε περίπου 572.000 HL (περίοδος 2006/2007) και υποστηρίζεται από ένα πλούσιο ποικιλιακό δυναμικό με τις πλέον διαδεδομένες το Σαββατιανό και τον Ροδίτη. Η παραγωγή αυτή αποτελεί το 14% περίπου της εγχώριας παραγωγής κρασιού όπως αυτή αποτυπώνεται στον **Πίνακα 16** για την περίοδο 2005-2008

Πίνακας 16. Παραγωγή οίνου σε εθνικό επίπεδο (σε χιλιάδες HL)

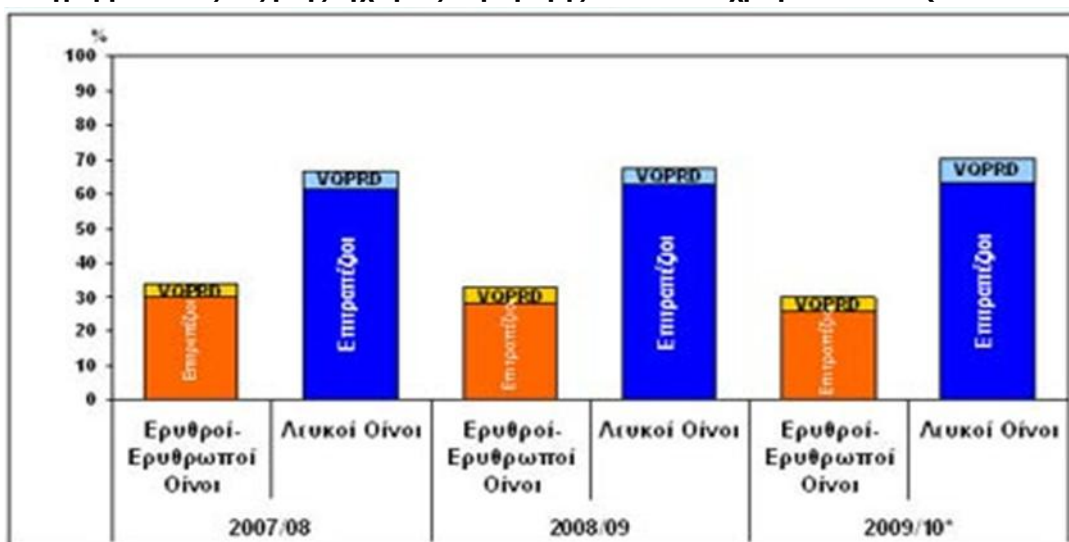
Περίοδος	Επιτραπέζια κρασιά		Κρασιά ποιότητας		Συνολική παραγωγή		
	Λευκά	Ερυθρά	Λευκά	Ερυθρά	Λευκά	Ερυθρά	Σύνολο ¹⁴
2005/06	2.606,33	1.080,17	174,92	158,70	2.781,25	1.238,87	4.020,12
2006/07	2.455,95	1.076,00	215,64	162,00	2.671,59	1.238,00	3.909,59
2007/08	2.144,30	1.032,25	170,00	140,00	2.314,30	1.172,25	3.486,55
Μ.Ο.	2.402,19	1.062,81	186,85	153,57	2.589,05	1.216,37	3.805,42

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

¹⁴ Δεν περιλαμβάνεται η παραγωγή των συμπυκνωμένων και ανακαθαρισμένων γλευκών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ανωτέρω πίνακα, η ελληνική παραγωγή οίνου περιλαμβάνει κυρίως οίνους λευκούς (68%) και δευτερευόντως οίνους ερυθρούς και ερυθρωπούς (32%) το μερίδιο των οποίων στη συνολική εγχώρια παραγωγή συνεχώς μειώνεται. Όσον αφορά στους τύπους του παραγόμενου οίνου, η συνολική εγχώρια παραγωγή καλύπτεται σε συντριπτικό ποσοστό από επιτραπέζιους οίνους, ενώ μικρό μόνον μέρος της παραγωγής αφορά οίνους ποιότητας (περίπου 9,5%) ποσοστό που παραμένει μάλλον σε περιορισμένο επίπεδο. Τα προαναφερόμενα επιβεβαιώνονται και από πιο πρόσφατα στοιχεία όπως αποτυπώνονται στο ακόλουθο διάγραμμα

Διάγραμμα 13. Εξέλιξη της εγχώριας παραγωγής οίνου κατά χρώμα και τύπο (2008-2010)

Πηγή: ICAP Group. Κλαδική μελέτη οίνου – στοιχεία 2009-10: εκτιμήσεις

Οι ελληνικές εξαγωγές οίνου, προς τα Κ-Μ της Ε.Ε. για τη πενταετία 2002-06 κυμάνθηκαν από 27 έως 30,5 χιλιάδες τόνους, με εξαίρεση το έτος 2003 όπου παρουσίασαν πολύ σημαντική άνοδο (σχεδόν διπλασιασμός σε σχέση με το 2002, 55.000 τόνους). Συγκριτικά οι εξαγωγές οίνου προς τρίτες χώρες βρίσκονται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα (Μ.Ο. πενταετίας περίπου 4.300 τόνους). Οι εισαγωγές οίνου αποτελούν περίπου το 51% της ποσότητας των εξαγωγών, ενώ το εμπορικό πλεόνασμα οίνου παρουσιάζεται σταθερά θετικό για την πενταετία, με πτωτικές τάσεις από τα 43 (για το 2003) στα 27 εκατομμύρια € (για το 2006). Οι κύριοι εξαγωγικοί προορισμοί του ελληνικού κρασιού αποτελούν η Γερμανία (με σημαντική διαφορά από τις υπόλοιπες), η Γαλλία, οι Η.Π.Α., ο Καναδάς και το Βέλγιο.

Τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι ιδιαίτερη δυναμική παρουσιάζει το τσίπουρο το οποίο παράγεται κυρίως χωρικά σε διάφορα μέρη της Περιφέρειας.

1.3.1.9. Αρωματικά – Φαρμακευτικά φυτά

Σκοπός της καλλιέργειας των αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών είναι η παραγωγή αιθέριων ελαίων και ξηρής δρόγης. Οι χρήσεις των αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών είναι ανάλογες με τα αιθέρια έλαια που περιέχουν.

Τα έλαια αυτά χρησιμοποιούνται σήμερα σε ευρεία κλίμακα από πολλές βιομηχανίες (αρωμάτων, σαπουνιών, καλλυντικών, τσιγάρων, τροφίμων, κλπ.) αλλά και σαν αρτύματα ή καρυκεύματα φαγητών (όπως π.χ. η δάφνη, η ρίγανη, το δενδρολίβανο κλπ.).

Η Ελλάδα θεωρείται μια από τις πλουσιότερες χώρες σε αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά, γεγονός που ανοίγει νέους και αρκετά προσοδοφόρους δρόμους στις αγροτικές καλλιέργειες, αν υπάρξει η απαιτούμενη οργάνωση για να αξιοποιηθούν.

Στη χώρα μας ευδοκούν περισσότερα από 112 είδη αρωματικών φυτών εκ των οποίων 68 χαρακτηρίζονται και ως μελισσοτροφικά. Τα κυριότερα εμπορικά αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά στην Ελλάδα είναι το τσάι του βουνού, το φασκόμηλο, η ρίγανη, το γλυκάνισο, ο βασιλικός, το μάραθο (μαραθόσπορος), το χαμομήλι, η δάφνη, η μέντα, ο δυόσμος, η λεβάντα, κλπ. Τα κυριότερα καλλιεργούμενα είδη είναι ο δίκταμος, ο κρόκος, η μέντα, η ρίγανη, το τσάι του βουνού, ο μαραθόσπορος, ο γλυκάνισος. Η συνολικά καλλιεργούμενη έκταση με αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά κυμαίνεται από 16.000 έως 20.000 στρέμματα και η ετήσια παραγωγή από 1.500 έως 1.800 τόνους με τις κυριότερες καλλιέργειες να αποτυπώνονται στον **Πίνακα 17**.

Πίνακας 17. Έκταση και παραγωγή αρωματικών φυτών σε εθνικό επίπεδο

Καλλιέργεια	2000		2001		2002	
	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή
Γλυκάνισος	--	--	1070	178	1190	194
Δίκταμος	80	31	150	51	150	60
Κρόκος	7500	5	7662	5,6	7552	5
Λεβάντα	500	0	100	0	--	--
Μαραθόσπορος	3750	774	3857	1456	2750	274
Μέντα	500	116	--	--	--	--
Ρίγανη	2147	476,5	4280	927	3188	1234
Φασκόμηλο	--	84	--	76	--	95
Χαμομήλι	--	(9)	--	9,6	--	9,1
Τσάι του βουνού	710	183	685	149	--	163

Πηγή Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων 2004

Σημειώνεται ότι σημαντικές ποσότητες προέρχονται, επίσης, από αυτοφυή χλωρίδα, σύνηθες φαινόμενο στη χώρα μας αλλά και στην Περιφέρεια μας.

Ειδικότερα στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας η κατάσταση όσον αφορά στα φαρμακευτικά φυτά όπως προκύπτει από πρόσφατη μελέτη¹⁵ συνοψίζεται ως ακολούθως:

Εύβοια	Η συστηματική καλλιέργεια αφορά κυρίως τον μαραθόσπορο ο οποίος καλλιεργείται σε μια έκταση της τάξης των 2500 στρεμμάτων στην περιοχή της Ιστιαίας. Από τα αυτοφυή αρωματικά φυτά αξιολογο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα είδη τσάι του βουνού, ρίγανη, φασκόμηλο και δάφνη των οποίων η συλλογή πραγματοποιείται από κατοίκους των ορεινών περιοχών
Ευρυτανία	Τα αρωματικά φυτά δεν αποτελούν αντικείμενο καλλιέργειας. Μονάδα μεταποίησης δεν υπάρχει παρά το γεγονός ότι στις εγκαταστάσεις της Ενωσης Δασικών Συνεταιρισμών Ευρυτανίας υπάρχει σχολάζον μηχάνημα αποφύλλωσης ρίγανης. Η συλλογή της αυτοφυούς ρίγανης καλύπτει τις ανάγκες της ιδιοκατανάλωσης καθώς και αυτές των τοπικών λαϊκών αγορών

¹⁵ Φαρμακευτικά φυτά και τοπική & περιφερειακή ανάπτυξη. Η περίπτωση ενός μοντέλου τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης στο πλαίσιο της συμβολιακής γεωργίας στην Ελλάδα

Βοιωτία	Τα αρωματικά φυτά δεν αποτελούν αντικείμενο καλλιέργειας ενώ έλλειψη υπάρχει και στη συλλογή αυτοφυών φυτών. Ωστόσο στην περιοχή λειτουργεί επιχείρηση επεξεργασίας αρωματικών φυτών η οποία με χρηματοδότηση από το Γ ΚΠΣ ενίσχυσε τις παραγωγικές της εγκαταστάσεις για την παραλαβή προϊόντων από φυσικές πρώτες ύλες
Φθιώτιδα	Καλλιεργούνται 13 στρ τσάι του βουνού, 22 στρ ρίγανη, 35 στρ λεβάντα, 60 στρ χαμομήλι 5 στρ τριανταφυλλιά και 10 στρ μελισσόχορτο Συλλογή αυτοφυών γίνεται ενώ δεν υπάρχει μονάδα επεξεργασίας, τυποποίησης και συσκευασίας
Φωκίδα	Τα αρωματικά φυτά δεν αποτελούν αντικείμενο καλλιέργειας, ωστόσο υπάρχει σημαντική ποσότητα αυτοφυούς αρωματικής και φαρμακευτικής χλωρίδας που συλλέγεται από τους κατοίκους υπό καθεστώς δασικών περιοριστικών διατάξεων και σε επίπεδα που δε τη θέτουν σε κίνδυνο

Τα περισσότερα αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά συναντώνται, λόγω των ευνοϊκών εδαφοκλιματικών συνθηκών, ως αυτοφυή σε όλη την επικράτεια, για το λόγο αυτό η χώρα μας θα μπορούσε να αποτελεί την μητρόπολη της καλλιέργειας, δεδομένου ότι η αγορά των αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών αποτελεί την ιδανική λύση για την αξιοποίηση φτωχών και εγκαταλελειμμένων εκτάσεων, κυρίως, σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές, όπου οι αγροί δεν μπορούν να αποδώσουν για άλλες καλλιέργειες, στοιχείο, που επί σειρά ετών δεν έτυχε της οφειλόμενης προσοχής και πολιτικής για την αξιοποίηση των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της χώρας μας.

Παρά το γεγονός ότι η καλλιέργεια των φυτών αυτών στην Ελλάδα είχε ξεκινήσει εδώ και δεκαετίες, εξακολουθεί να θεωρείται ένα νέο σχετικό πεδίο δράσης για τον ελλαδικό χώρο προσφέροντας μια εναλλακτική δυναμική ανάπτυξης στον πρωτογενή τομέα, ενώ δίνει ώθηση και στον δευτερογενή τομέα της μεταποίησης.

1.3.1.10. Όσπρια

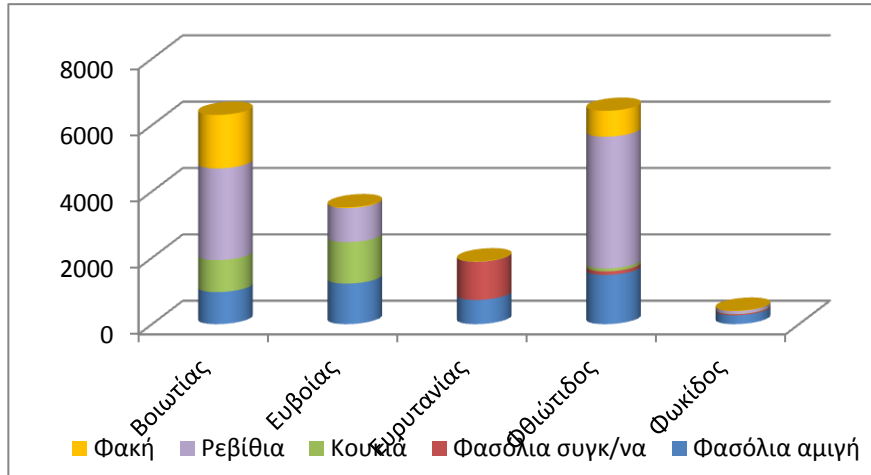

Στην χώρα μας το σύνολο της καλλιεργούμενης έκτασης με όσπρια ανέρχεται σε 180.000 στρέμματα περίπου, με μέση παραγωγή τους 32.800 τόνους, εκ των οποίων τα φασόλια καλύπτουν το 51% των εκτάσεων και το 67% περίπου της συνολικής παραγωγής.

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας η καλλιέργεια των οσπρίων πραγματοποιείται σε 19.000 στρέμματα περίπου (αντιπροσωπεύοντας το 10,5% της καλλιεργούμενης έκτασης σε εθνικό επίπεδο). Το μεγαλύτερο μέρος των εκτάσεων συγκεντρώνεται στις ΠΕ Φθιώτιδας (34,5%) Βοιωτίας (33,6%) και Εύβοιας (19,7%) ενώ από πλευράς παραγωγής αυτή συγκεντρώνεται στην ΠΕ Φθιώτιδας (67,7% κυρίως φασόλια και ρεβίθια) Όσον αφορά στη διάρθρωση κυριοτέρων καλλιεργειών οσπρίων ανά ΠΕ αυτή παρουσιάζεται στο ακόλουθο διάγραμμα.

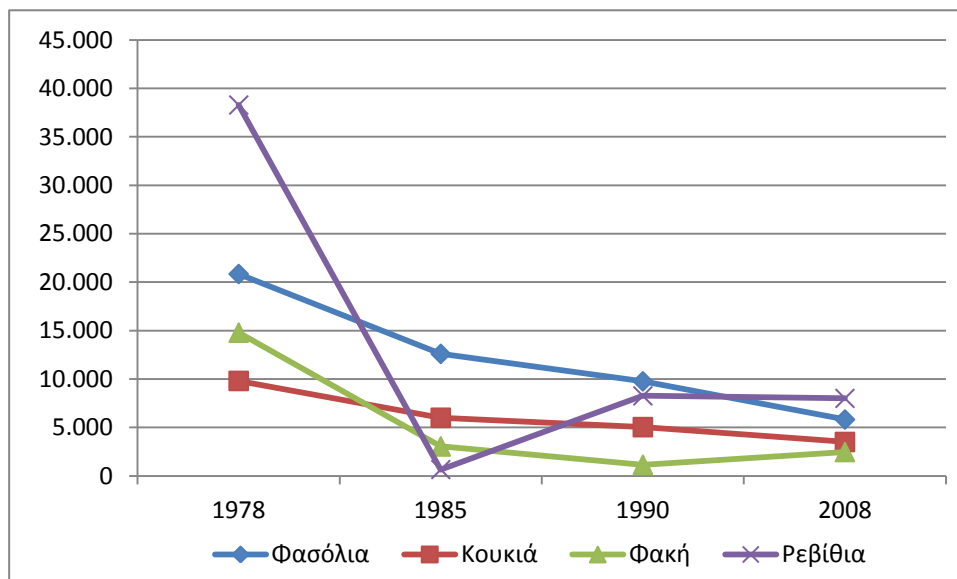
Διάγραμμα 14. Διάρθρωση εκτάσεων οσπρίων ανά ΠΕ (έτος 2009)

Πηγή : Ελληνική Στατιστική Αρχή

Η διαχρονική εξέλιξη της καλλιέργειας των οσπρίων στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ακολουθεί μια πτωτική πορεία η οποία είχε ως αποτέλεσμα τη συρρίκνωση της καλλιεργούμενης έκτασης κατά την περίοδο 1978-2008 κατά 75% περίπου. Αναλυτικά στοιχεία παρουσιάζονται στο **Διάγραμμα 15**.

Διάγραμμα 15. Διαχρονική εξέλιξη των οσπρίων στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Πηγή : Ελληνική Στατιστική Αρχή

Τα όσπρια υποτιμήθηκαν στην ελληνική γεωργία γιατί η καλλιέργειά τους είναι δύσκολη και δεν επιφέρει ικανοποιητικό εισόδημα στους καλλιεργητές, γι'αυτό και αντικαταστάθηκε μεγάλος μέρος της καλλιεργούμενης έκτασης με καλλιέργεια σκληρού σίτου. Έτσι, ενώ τα όσπρια για πολλά χρόνια αποτελούσαν τη βάση της διατροφής μας, σήμερα (στοιχεία έτους 2009) η εγχώρια παραγωγή ανέρχεται σε 33.000 τόνους περίπου, και η κατανάλωση στους 70.000 τόνους, γεγονός που οδηγεί στην ανάγκη για εισαγωγή σε ετήσια βάση περίπου 40.000 τόνων οσπρίων. Από τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι αποτελεί ανάγκη ο περιορισμός της υφιστάμενης ελλειμματικότητας στην παραγωγή οσπρίων. Η εξυπηρέτηση της ανάγκης αυτής μπορεί να πραγματοποιηθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα καθώς η τεχνογνωσία της καλλιέργειας είναι διαθέσιμη

1.3.1.11. Κτηνοτροφικά φυτά

Η παραγωγή κτηνοτροφικών φυτών συσχετίζεται άμεσα με την κτηνοτροφία της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και αποτελεί βασικό παραγωγικό συντελεστή στη διαμόρφωση του κόστους διατροφής των παραγωγικών ζώων και κατ' επέκταση στη διαμόρφωση του κόστους παραγωγής των κτηνοτροφικών προϊόντων.

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας απαντώνται όλες οι κατηγορίες κτηνοτροφικών φυτών, με κύριες καλλιέργειες τη μηδική για σανό, το βίκο για καρπό και σανό, τον αραβόσιτο, λοιπά κτηνοτροφικά ψυχανθή κ.α.

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία (2009) η καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανέρχεται σε 318.000 στρέμματα περίπου αποτελώντας το 9,1% της αντίστοιχης έκτασης σε εθνικό επίπεδο. Η διάρθρωση της έκτασης των κτηνοτροφικών φυτών ανά ΠΕ παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα από τον οποίο διαπιστώνεται ότι το κυριότερο κέντρο καλλιέργειας είναι η ΠΕ Βοιωτίας ακολουθούμενη από την ΠΕ Φθιώτιδας

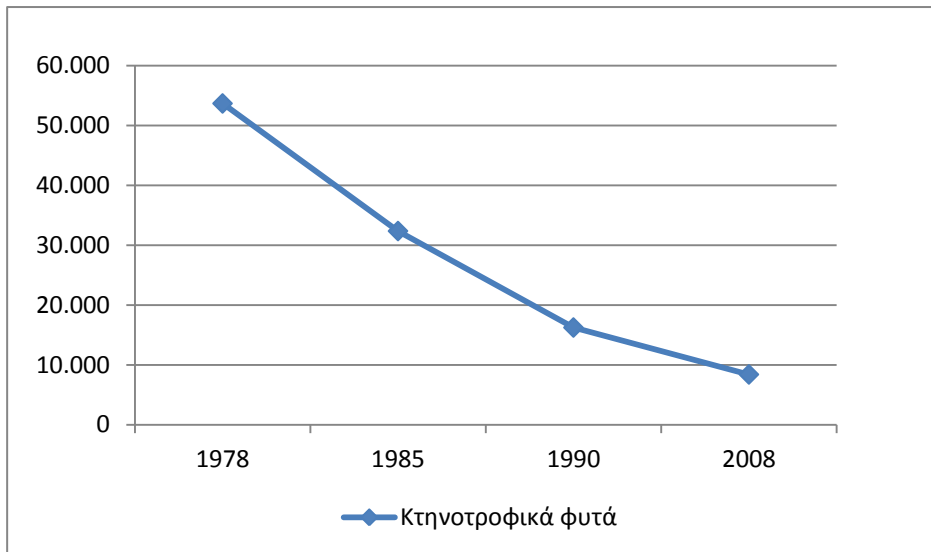
Πίνακας 18. Κατανομή των καλλιεργούμενων εκτάσεων με κτηνοτροφικά φυτά ανά ΠΕ (έτος 2009)

Γεωγραφική ενότητα	Κτηνοτροφικά φυτά για καρπό		Σανοί, χόρτα, ριζώματα		Γρασίδια	
	Έκταση	% συμ/χη	Έκταση	% συμ/χη	Έκταση	% συμ/χη
Βοιωτία	1.450	17,3%	114.264	41,8%	11.755	31,9%
Ευβοία	1.860	22,1%	20.192	7,4%	8.768	23,8%
Ευρυτανία	60	0,7%	28.934	10,6%	1.195	3,2%
Φθιώτιδα	4.961	59,1%	98.099	35,9%	11.535	31,3%
Φωκίδα	70	0,8%	11.907	4,4%	3.606	9,8%
Στ. Ελλάδα	8.401	100,0%	273.396	100,0%	36.859	100,0%

Πηγή : Ελληνική Στατιστική Αρχή

Παρά το γεγονός ότι τα κτηνοτροφικά φυτά αποτελούν σημαντικό κλάδο για την ελληνική αγροτική παραγωγή, και είναι ξεχωριστής σημασίας καλλιέργειες, αφού επηρεάζουν την αγροτική οικονομία και στη φυτική και στη ζωική παραγωγή, σημειώνεται σημαντική μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων και κατά συνέπεια της παραγωγής με αρνητικές επιπτώσεις στο εμπορικό ισοζύγιο των ζωοτροφών. Στο **Διάγραμμα 16** αποτυπώνεται η διαχρονική μείωση των εκτάσεων κτηνοτροφικών φυτών για καρπό κατά τις τελευταίες δεκαετίες

Διάγραμμα 16. Διαχρονική εξέλιξη της έκτασης κτηνοτροφικών φυτών για καρπό στην Περ. Στερεάς Ελλάδας

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Η χώρα μας είναι ελλειμματική στον τομέα των κτηνοτροφικών φυτών, με συνέπεια οι παραγόμενες ποσότητες να μην καλύπτουν την εγχώρια ζήτηση. Άμεση συνέπεια της ελλειμματικότητας που παρουσιάζει η παραγωγή μας στον συγκεκριμένο τομέα και προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες της εγχώριας αγοράς εισάγονται μεγάλες ποσότητες (π.χ. σόγια) , ενώ δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που η διατροφή κύρια της αιγοπροβατοτροφίας απέχει πολύ από ένα πλήρες σιτηρέσιο, στο οποίο συμπεριλαμβάνονται πέραν της βοσκής και τα κτηνοτροφικά φυτά.

1.3.2. Ζωική παραγωγή

1.3.2.1. Αιγοπροβατοτροφία

Η αιγοπροβατοτροφία αποτελεί παραδοσιακά έναν από τους δυναμικότερους κλάδους ζωικής παραγωγής στη χώρα μας, συμβάλλοντας κατά 18% περίπου στο συνολικό αγροτικό εισόδημα. Η σημασία του κλάδου επίσης επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι με αυτόν ασχολούνται περίπου 110.000 εκμεταλλεύσεις με πάνω από 10 ενήλικα ζώα (σύμφωνα με στοιχεία του ΟΣΔΕ) ενώ αποτελεί παράλληλα και σημαντική πηγή

εισροών και κοινοτικών κονδυλίων (μόνο από τις επιδοτήσεις των επιλέξιμων προβατίνων και αιγών καταβλήθηκαν το 2005 στους δικαιούχους περίπου 240 εκ. €).

Το αίγαιο και πρόβειο κρέας και γάλα είναι δύο βασικές κατηγορίες προϊόντων με μεγάλη οικονομική σημασία και αποτελούν τις κυριότερες πηγές του αγροτικού εισοδήματος των κατοίκων των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της ελληνικής επικράτειας.

Στη χώρα μας οι βασικές κατηγορίες ζωικού κεφαλαίου στην αιγοπροβατοτροφία φαίνονται στους ακόλουθους πίνακες .

Πίνακας 19: Βασικές κατηγορίες προβατοειδών, έτος 2008

Κατηγορία	Σύνολο Χώρας	Στερεά Ελλάδα	% συμ/χη
Σύνολο Εκμ/σεων	115.350	13.416	11,6%
Σύνολο προβατοειδών	9.063.484	691.218	7,6%
Θηλυκά γαλακτοπαραγωγής	6.327.404	450.037	7,1%
Λοιπά θηλυκά αναπαραγωγής	259.742	14.094	5,4%
Θηλυκά αντικατάστασης	577.636	30.479	5,3%
Λοιπά θηλυκά	860.336	105.990	12,3%
Αρσενικά αναπαραγωγής	366.793	25.515	7,0%
Λοιπά αρσενικά	671.573	65.103	9,7%

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Πίνακας 20. Βασικές κατηγορίες αιγοειδών, έτος 2008

Κατηγορία	Σύνολο Χώρας	Στερεά Ελλάδα	% συμ/χη
Σύνολο Εκμ/σεων	115.748	13.884	12,0%
Σύνολο αιγοειδών	4.779.409	487.978	10,2%
Αίγες γαλακτοπαραγωγής	2.930.556	260.921	8,9%
Λοιπά θηλυκά γαλακτοπαραγωγής	538.374	50.536	9,4%
Θηλυκά αντικατάστασης	345.522	42.623	12,3%
Λοιπά θηλυκά	383.067	69.263	18,1%
Αρσενικά αναπαραγωγής	254.981	27.132	10,6%
Λοιπά αρσενικά	326.909	37.503	11,5%

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Για το έτος 2010 ο αριθμός προβάτων και αιγών σε επίπεδο Περιφέρειας εκτιμήθηκε σε 558.500 περίπου πρόβατα και 375.500 αίγες με την κατανομή ανά ΠΕ όπως αυτή παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα από τον οποίο προκύπτει ότι στην ΠΕ Εύβοιας συγκεντρώνεται ο μεγαλύτερος αριθμός αιγών ενώ στην ΠΕ Φθιώτιδας ο μεγαλύτερος αριθμός προβάτων

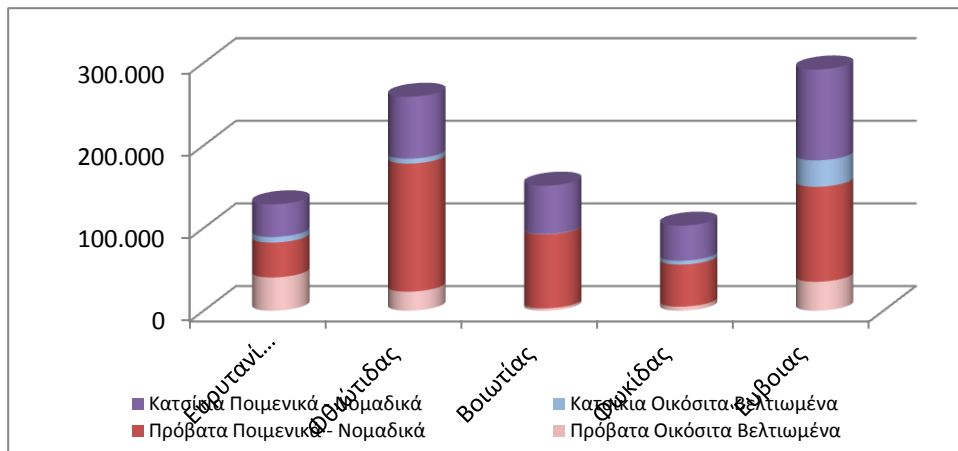
Πίνακας 21. Εκτίμηση παραγωγής γάλακτος (σε τόνους) - έτος 2010

Γεωγραφική ενότητα	Πρόβατα	%	Αίγες	%
Ευρυτανία	82.477	14,8%	46.312	12,3%
Φθιώτιδα	178.000	31,9%	81.000	21,6%
Βοιωτία	92.300	16,5%	59.050	15,7%
Φωκίδα	55.800	10,0%	47.100	12,5%
Εύβοια	150.000	26,9%	142.000	37,8%
Στ. Ελλάδα	558.577	100,0%	375.462	100,0%

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Όσον αφορά στην κατανομή του αριθμού των προβάτων και αιγών ανά ΠΕ σε οικόσιτα/βελτιωμένα και σε Ποιμενικά/Νομαδικά αυτή παρουσιάζεται στο ακόλουθο διάγραμμα

Διάγραμμα 17. Κατανομή (εκτίμηση) του αριθμού των προβάτων και αιγών ανά ΠΕ – Έτος 2010

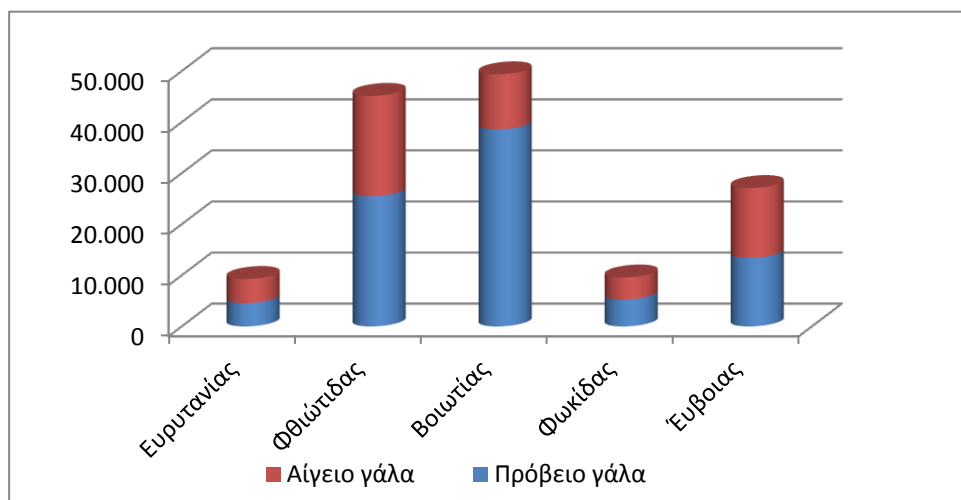

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Από το ανωτέρω διάγραμμα διαπιστώνεται ότι ο αριθμός των νομαδικών ζώων είναι περίπου πενταπλάσιος από αυτόν των οικόσιτων/βελτιωμένων στοιχείο που οφείλεται στο ότι η αιγοπροβατοτροφία στο σύνολο δεν έχει εσταβλισμένη μορφή αλλά εκτατική. Η μορφή αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία δεδομένου ότι αξιοποιεί εκτάσεις ορεινές – μειονεκτικές που θα ήταν αδύνατο να αξιοποιηθούν διαφορετικά, ενώ παράλληλα συμβαδίζει με τη σύγχρονη τάση παραγωγής προϊόντων ποιότητας. Ο τρόπος αυτός εκτροφής (εκτατική) των αιγών και προβάτων στη χώρα μας, μαζί με τις εγχώριες φυλές προσδίδουν στο παραγόμενο κρέας την ζητούμενη από το καταναλωτικό κοινό γεύση.

Στη χώρα μας παράγονται περίπου 630.000 τόνοι πρόβειου και 420.000 τόνοι γίδινου γάλακτος, από τους οποίους το 90% του πρόβειου και το 80% του γίδινου τυροκομείται. Όσον αφορά στην παραγωγή πρόβειου και αίγειου γάλακτος στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας αυτή για το έτος 2010 ανήλθε σε 87.300 τόνους και 53.200 τόνους αντίστοιχα με την κατανομή ανά ΠΕ όπως παρουσιάζεται στο ακόλουθο διάγραμμα

Διάγραμμα 18. Κατανομή (εκτίμηση) πρόβειου και αίγειου γάλακτος ανά ΠΕ - Έτος 2010

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Η μεγαλύτερη ποσότητα (75%) του αιγείου και προβείου γάλακτος χρησιμοποιείται για την παραγωγή τυροκομικών προϊόντων (φέτα, κασέρι) σε βιομηχανίες, βιοτεχνίες και οικογενειακές επιχειρήσεις (οικοτεχνίες). Το υπόλοιπο αξιοποιείται σε διάφορα άλλα παραδοσιακά προϊόντα (π.χ. γιαούρτι), είτε ιδιοκαταναλώνεται από τους παραγωγούς.

Η χρήση του γάλακτος για την παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων για τον Ελληνικό χώρο όπως πρόβειο γιαούρτι, βούτυρο και πάνω από όλα τυρί «Φέτα» από αμιγώς πρόβειο ή μίγμα προβείου και αιγείου γάλακτος, καθώς και άλλων ειδών τυριών, πέρα από το γεγονός ότι αποτελούν μια εξίσου σημαντική πηγή εισοδήματος για τους κτηνοτρόφους με αυτή του κρέατος, είναι η πρώτη ύλη για την παραγωγή και διάθεση στην αγορά παραδοσιακών προϊόντων. Πολλά από τα παραγόμενα προϊόντα, είναι Προϊόντα Ονομασίας Προελεύσεως (ΠΟΠ) με κυριότερο το **τυρί ΦΕΤΑ**, που βρίσκουν αξιόλογη θέση στις αγορές του εσωτερικού και του εξωτερικού.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας εκτός από την παραγωγή Φέτας ΠΟΠ παράγονται και άλλα τρία είδη τυριών τα οποία έχουν καταχωρηθεί στο κοινοτικό μητρώο προϊόντων ΠΟΠ τα οποία είναι:

- Το **Κατίκι Δομοκού** μαλακό τυρί, αλοφώδους υφής και λευκού χρώματος που παράγεται από γάλα γίδινο ή μείγμα του με πρόβειο στην περιοχή Δομοκού της ΠΕ Φθιώτιδας,
- η **Κεφαλογαβιέρα** σκληρό επιτραπέζιο τυρί με διάσπαρτες τρύπες στη μάζα του που παράγεται από πρόβειο γάλα ή μίγμα του με αιγείο γάλα μέχρι ποσοστού 10% στην Ευρυτανία και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας και
- η **Φορμαέλλα Αράχωβας Παρνασσού** ημίσκληρο υποκίτρινο τυρί που παράγεται παραδοσιακά και αποκλειστικά από αιγείο, πρόβειο γάλα ή μίγμα αυτών στην Αράχωβα Παρνασσού της ΠΕ Βοιωτίας

1.3.2.2. Βοοτροφία

Στην Ελλάδα εκτρέφονται συνολικά περίπου 633.500 βοοειδή και παράγονται περίπου 750.000 τόνοι γάλακτος και 59.000 τόνοι βόειου-μοσχαρίσιου κρέατος (έτος 2008)

Η κρεατοπαραγωγός βοοτροφία στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από μεγάλο αριθμό μονάδων, σχετικά μικρής δυναμικότητας, διεσπαρμένων σε όλη τη χώρα. Το ποσοστό συμμετοχής των συστηματικών μονάδων στο σύνολο της παραγωγής κυμαίνεται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Οι βοοτροφικές επιχειρήσεις κρεατοπαραγωγής ασχολούνται συνήθως με την πάχυνση (σε μικρό βαθμό με την αναπαραγωγή) ζώων που εισάγονται σε μικρή ηλικία και εν συνεχεία με την σφαγή αυτών. Επειδή η παραγωγή μοσχαριών δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών της χώρας γίνονται αθρόες εισαγωγές μοσχαριών, είτε από ευρωπαϊκές, είτε από τρίτες χώρες.

Όσον αφορά τον κλάδο της γαλακτοπαραγωγού αγελαδοτροφίας, κύριο χαρακτηριστικό του είναι η ταχεία αύξηση του μεγέθους των μονάδων και η αντίστοιχη μείωση του αριθμού των παραγωγών. Η

σύγχρονη ελληνική επιχειρηματική γαλακτοπαραγωγός αγελαδοτροφία συγκεντρώνεται κυρίως στη Μακεδονία, τη Θράκη και τη Θεσσαλία, ενώ το υπόλοιπο ποσοστό των αγελαδοτροφικών μονάδων κατανέμεται στην Ήπειρο, τη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο και τα νησιά

Σύμφωνα με στοιχεία του ΥπΑΑΤ σχεδόν το 50% του ζωικού κεφαλαίου και των βοοτροφικών εκμεταλλεύσεων συγκεντρώνεται στη Βόρειο Ελλάδα ενώ στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας δραστηριοποιούνται περίπου το 2,7% του συνόλου των βοοτροφικών εκμεταλλεύσεων οι οποίες συγκεντρώνουν το 2,9% περίπου των βοοειδών της χώρας.

Ο ζωικός πληθυσμός των βοοειδών, όπως προκύπτει από τον **Πίνακα 22** που ακολουθεί συγκεντρώνεται κυρίως στις ΠΕ Φωκίδας και Φθιώτιδος και ακολουθούν οι ΠΕ Βοιωτίας, Εύβοιας και Ευρυτανίας. Οι πληθυσμοί των βοοειδών αποτελούνται κατά κύριο λόγο από θηλάζουσες αγελάδες και βοοειδή πάχυνσης, ενώ οι αγελάδες γαλακτοπαραγωγής αποτελούν μειονότητα

Πίνακας 22. Συνολικός αριθμός εκμεταλλεύσεων βοοειδών και κεφαλών ζώων ανά Π.Ε., έτος 2010

Γεωγραφική ενότητα	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	Αριθμός ζώων
Εύβοια	185	3.448
Βοιωτία	196	7.960
Φθιώτιδα	332	9.724
Φωκίδα	295	10.148
Ευρυτανία	122	3.453
Στ. Ελλάδα	1.130	34.733

Πηγή: Στοιχεία Υπηρεσιών μας.

Όσον αφορά στην παραγωγή βόειου κρέατος στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας αυτή, για την περίοδο 2002-2004 ανέρχεται κμο στους 1470 τόνους αντιπροσωπεύοντας το 2,5% περίπου του εγχώρια παραγόμενου βοείου κρέατος. Λαμβανομένου υπόψη ότι το επίπεδο αυτάρκειας της χώρας σε βόειο κρέατος κυμαίνεται κοντά στο 25% προκύπτει ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για την ανάπτυξη της κρεοπαραγωγού βοοτροφίας σε αντίθεση με την γαλακτοπαραγωγό βοοτροφία όπου υπάρχει εθνική ποσόστωση για το αγελαδινό γάλα.

1.3.2.3. Χοιροτροφία

Η χοιροτροφία στην Ελλάδα θεωρείται από τους δυναμικούς κλάδους της κτηνοτροφίας και της αγροτικής οικονομίας. Η συμμετοχή του κλάδου στην Ακαθάριστη Αξία της Ζωικής παραγωγής, εκτιμάται σε 10%. Εξάλλου, η χοιροτροφία παράγει το 25% της εγχώριας παραγωγής κρέατος και καλύπτει, για την περίοδο 1990-2006, το 33% των αναγκών της συνολικής κατανάλωσης χοιρινού κρέατος στην Ελλάδα. Ο τρόπος εκτροφής χαρακτηρίζεται εντατικός και παρέχει απασχόληση σε 30.000 άτομα.

Η παραγωγή χοιρινού κρέατος από το 1980 μέχρι πρόσφατα ακολουθεί μια φθίνουσα πορεία σε εθνικό επίπεδο. Το μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας παραγωγής χοιρινού κρέατος συγκεντρώνεται στις περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας, της Ηπείρου, της Στερεάς, της Θεσσαλίας, της Δυτικής Ελλάδας, και της Αν. Μακεδονίας/Θράκης.

Ειδικότερα, το 2004 παρήχθησαν στην Κεντρική Μακεδονία 24.466 τόνοι χοιρινού κρέατος (18% της συνολικής εγχώριας παραγωγής) και στην Ήπειρο 21.491 τόνοι (15,8%). Ακολουθεί η Θεσσαλία με μερίδιο παραγωγής 14,4% και η Στερεά Ελλάδα με ποσοστό της τάξης του 12%. Οι τέσσερις προαναφερθείσες περιφέρειες κάλυψαν από κοινού το 70,1% της συνολικής εγχώριας παραγωγής χοιρινού κρέατος κατά το 2004. Σημαντική μείωση (σε απόλυτες τιμές) παρουσιάστηκε κατά την εξεταζόμενη περίοδο στην παραγωγή της Στερεάς Ελλάδας, η οποία από 23.365 τόνους το 2000 διαμορφώθηκε σε 16.260 τόνους το 2004, καθώς και στην περιοχή της Πελοποννήσου (2000: 12.718 τόνοι, 2004: 9.085 τόνοι).

Πίνακας 23. Συνολικός αριθμός εκμεταλλεύσεων χοιρινών και κεφαλών ζώων ανά Π.Ε., έτος 2010

Γεωγραφική ενότητα	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	Αριθμός χοιρομητέρων
Εύβοια	40	8.380
Βοιωτία	37	5.777
Φθιώτιδα	58	10.154
Φωκίδα	40	9.628
Ευρυτανία	18	410
Στ. Ελλάδα	193	34.349

Πηγή: Στοιχεία Υπηρεσιών μας.

1.3.2.4. Πτηνοτροφία

Η πτηνοτροφία στην Ελλάδα είναι από τους πλέον δυναμικούς κλάδους της αγροτικής οικονομίας, συμβάλλοντας με ποσοστό 9,9% (2005) στην Ακαθάριστη Αξία Προϊόντων της Ζωικής Παραγωγής (κρέας και αυγά). Η μέση ετήσια παραγωγή κρέατος πουλερικών στη Χώρα, τα τελευταία 11 χρόνια, υπολογίζεται σε 165.325 τόνους (1,5% της αντίστοιχης παραγωγής της Ε.Ε.-25) και η παραγωγή αυγών σε 122.270 τόνους (2% της αντίστοιχης παραγωγής της Ε.Ε.-25).

Ειδικότερα η εξέλιξη της συνολικής παραγωγής κρέατος πουλερικών στη χώρα μας για την περίοδο 2006-2010, παρουσιάζεται στον **Πίνακα 24**, από τον οποίο διαπιστώνεται μια ελαφρά αυξητική τάση. Σημειώνεται ότι το 98% περίπου της παραγωγής κρέατος πουλερικών αφορά σε κρέας κοτόπουλου

Πίνακας 24 : Παραγωγή κρέατος πουλερικών (ποσότητες σε 1000 t, Υπ.Α.Α.Τ.)

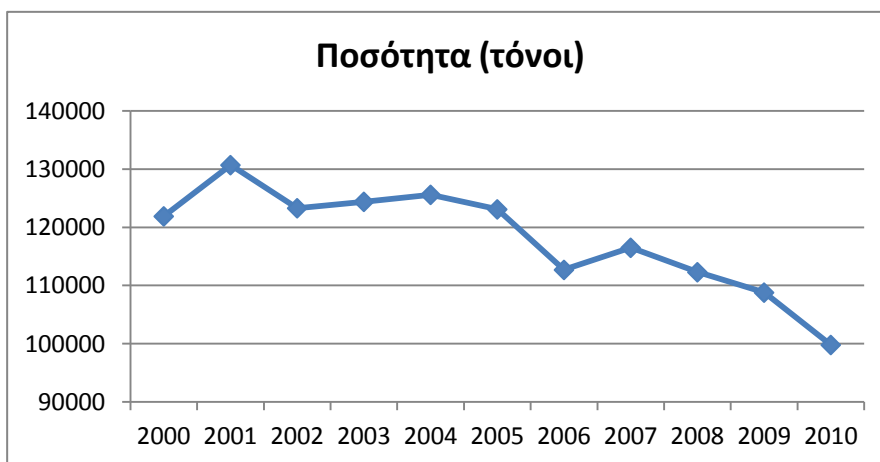
Έτος	Ποσότητα (1000 t)	Ετήσια μεταβολή
2006	168,5	-
2007	175,8	4,3%
2008	192,9	9,7%
2009	187,8	-2,6%
2010	187,3	-0,3%

Πηγή : Στοιχεία ΠΑΣΕΓΕΣ

Όσον αφορά στην εξέλιξη της συνολικής παραγωγής αυγών στην Ελλάδα για την περίοδο 2000-2010,, αυτή ανέρχεται κμο στους 118.000 τόνους/έτος, με φθίνουσα πορεία (Διάγραμμα 19).

Διάγραμμα 19. Διαχρονική μεταβολή παραγωγής αυγών

Πηγή : Στοιχεία ΥπΑΑΤ & ΠΑΣΕΓΕΣ

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, αποτελεί το δεύτερο σημαντικότερο κέντρο παραγωγής κρέατος πουλερικών στη χώρα μας μετά την Ήπειρο, μαζί με την οποία συγκεντρώνουν περίπου το 60% της συνολικής εγχώριας παραγωγής. Στον Πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται στοιχεία διάρθρωσης της παραγωγής της Περιφέρειας από τον οποίον προκύπτει ότι η παραγωγή συγκεντρώνεται κατά κύριο λόγο στις ΠΕ Έυβοιας και Βοιωτίας

Πίνακας 25. Συνολικός αριθμός εκμεταλλεύσεων πουλερικών και αριθμός πτηνών ανά Π.Ε., έτος 2010

Γεωγραφική ενότητα	Όρνιθες αναπαραγωγής		Ωοτόκες Όρνιθες		Όρνιθες σφαγής	
	Αρ. Εκμ/ων	Αρ. Πτηνών	Αρ. Εκμ/ων	Αρ. Πτηνών	Αρ. Εκμ/ων	Αρ. Πτηνών
Εύβοια	3	112.000	3	80.000	70	2.300.000
Βοιωτία	1	42.000	12	367.026	72	2.253.700
Φθιώτιδα	0	0	4	30.000	0	0
Φωκίδα	0	0	3	12.000	3	85.000
Ευρυτανία	0	0	0	0	0	0
Στ. Ελλάδα	4	154.000	22	489.026	145	4.638.700

Πηγή: Στοιχεία Υπηρεσιών μας.

Ειδικότερα, στοιχεία για την παραγωγή αυγών (έτος 2010) παρατίθενται στον **Πίνακα 26** από τον οποίο διαπιστώνεται ότι το μεγαλύτερο τμήμα της συνολικής παραγωγής αυγών συγκεντρώνεται στην ΠΕ Έυβοιας ενώ στην ΠΕ Φθιώτιδας παράγεται το μεγαλύτερο τμήμα (60%) των αυγών χωρικής πτηνοτροφίας. Σημειώνεται ότι η παραγωγή αυγών διαφοροποιείται σε αυγά χωρικής πτηνοτροφίας και αυγά συστηματικής εκτροφής ορνίθων. Η δεύτερη αυτή κατηγορία διακρίνεται σε παραγωγή αυγών εκκόλαψης, από όρνιθες αναπαραγωγής και σε αυγά κατανάλωσης, από όρνιθες απλής παραγωγής

Πίνακας 26. Παραγωγή αυγών 2010

Γεωγραφική ενότητα	Αβγά χωρικής πτηνοτροφίας	Αυγά συστηματικής Πτηνοτροφίας		Συνολική Παραγωγή αυγών	% συμ/χη ΠΕ
		Αβγά εκκολάψεως	Αβγά καταναλώσεως		
Ευρυτανία	1.500.000	0	0	1.500.000	1,6%
Φθιώτιδα	23.000.000	0	5.520.000	28.520.000	29,8%
Βοιωτία	2.210.000	10.800.000	9.585.000	22.595.000	23,6%
Φωκίδα	1.316.000	0	1.600.000	2.916.000	3,0%
Εύβοια	10.400.000	13.500.000	16.200.000	40.100.000	41,9%
Στ. Ελλάδα	38.426.000	24.300.000	32.905.000	95.631.000	100,0%

Πηγή : Στοιχεία Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Νέα εξέλιξη στον πτηνοτροφικό τομέα αποτελεί η παραγωγή και διάθεση πιστοποιημένων προϊόντων που αφορούν σε δύο βασικές θεσμοθετημένες κατηγορίες: **(i)** προϊόντα βιολογικής πτηνοτροφίας και **(ii)** προϊόντα ειδικών πτηνοτροφικών εκτροφών. Ειδικά όσον αφορά το κρέας πουλερικών και με βάση τον ΚΑΝ (ΕΚ) 543/08 μπορεί να γίνεται χρήση των ακόλουθων ενδείξεων:

- [είδος πουλερικού] ελεύθερης βοσκής
- [είδος πουλερικού] παραδοσιακά ελεύθερης βοσκής
- [είδος πουλερικού] απεριόριστης ελεύθερης βοσκής
- [είδος πουλερικού] εκτατικής εκτροφής
- [είδος πουλερικού] που έχει τραφεί ....% με [είδος ζωτροφής

ενώ για τα αυγά ορνίθων και με βάση τον ΚΑΝ (ΕΚ) 557/07 μπορεί να γίνεται χρήση ενδείξεων που αφορούν:

- τον τρόπο διατροφής των ωτόκων ορνίθων
- τις ενδείξεις "εξαιρετικά" ή "εξαιρετικά φρέσκα

Η παραγωγή πτηνοτροφικών προϊόντων σύμφωνα με τις παραπάνω προδιαγραφές και η πιστοποίησή τους από τον AGROCERT δίνει στους παραγωγούς τη δυνατότητα να διαθέτουν τα προϊόντα τους στην αγορά με ειδική σήμανση και κατ'επέκταση τη βελτίωση της θέσης τους στον ανταγωνισμό. Η αποδοχή από την αγορά των πρώτων πιστοποιημένων προϊόντων αυτής της κατηγορίας και το μεγάλο ενδιαφέρον που εκδηλώνεται από πολλούς παραγωγούς δείχνουν ότι ο συγκεκριμένος κλάδος έχει μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης.

1.3.2.5. Μελισσοκομία

Η μελισσοκομία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της πρωτογενούς παραγωγής για τη Χώρα μας. Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, στον κλάδο της μελισσοκομίας απασχολούνται περί τους 20.000 μελισσοκόμους, οι οποίοι κατέχουν περί τις 1.500.000 κυψέλες. Περίπου 5.000 από αυτούς κατέχουν άνω των 150 κυψελών και θεωρούνται ως επαγγελματίες. Γενικά πάντως, είτε ως αποκλειστική είτε ως δεύτερη απασχόληση, η

μελισσοκομία είναι ένας κλάδος της αγροτικής οικονομίας που συμβάλλει σημαντικά στο εισόδημα των γεωργικών και μη οικογενειών.

Η Χώρα μας είναι δεύτερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μετά την Ισπανία, από απόψεως κατοχής μελισσοσμηνών (συμμετοχή περίπου 12% στο σύνολο των μελισσοσμηνών της ΕΕ) και παράγει κατά μέσο όρο 14.000 τον. μέλι ετησίως. Η εγχώρια παραγωγή καλύπτει περίπου το 90% της κατανάλωσης. Στη χώρα μας οι μεγαλύτερες ποσότητες μελιού προέρχονται από το πεύκο (55-60%), ενώ σημαντική είναι και η παραγωγή μελιού ελάτης (5-10%) και θυμαριού (15%).

Από πλευράς γεωγραφικής κατανομής, η μελισσοκομία είναι διαδεδομένη σε όλη τη Χώρα. Υπάρχουν όμως περιοχές που έχουν αυξημένο μελισσοκομικό ενδιαφέρον, όπως εκείνες των Νομών Χαλκιδικής, Καβάλας, Φθιώτιδας, Ευβοίας, Αττικής, Αρκαδίας, Ηρακλείου, Χανίων και άλλες.

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας οι κυριότερες παραγωγές μελιού είναι:

- **Πεύκο** από την περιοχή της Κεντρικής και Βόρειας Εύβοιας (60–70% της συνολικής παραγωγής).
- **Έλατο** από τις περιοχές Ευρυτανίας, Ορεινής Φωκίδας, Παρνασσού, Ελικώνα και Ορεινής Εύβοιας (5–15% της συνολικής παραγωγής)
- **Θυμάρι** από τις περιοχές παραλιακής Φωκίδας, Βοιωτίας και Νοτίου Εύβοιας (5–15% της συνολικής παραγωγής)
- **Διάφορα ανθόμελα, όπως** μέλι γλυκανίσου από την περιοχή της Ιστιαίας Εύβοιας αλλά και άλλα ανθόμελα όπως καστανιάς από την περιοχή της Δίρφυς Εύβοιας και ερείκης από την περιοχή της Νότιας Εύβοιας (υπόλοιπο ποσοστό).

Επιπλέον, στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται περί τις 20 μονάδες τυποποίησης μελιού εκ των οποίων 10 ανήκουν σε Κοινοπραξίες και Συνεταιρισμούς και 10 σε ιδιώτες τυποποιητές. Η συνολική δυναμικότητά τους ξεπερνάει τους 10.000τον. ετησίως, η δε παραγωγή τους τα τελευταία χρόνια είναι περί τους 5.000 τον. ετησίως

Εκτός από το μέλι άλλα προϊόντα της μελισσοκομίας με σημαντική αξία είναι η γύρη, ο βασιλικός πολτός, η πρόπολη το κερί κ.α.

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας με τη μελισσοκομία ασχολούνται περίπου 520 επαγγελματίες παραγωγοί (οι περισσότεροι είναι οργανωμένοι στους 14 πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς) που διατηρούν 76.000 κυψέλες και παράγουν ετησίως 2.280 τόνους μέλι (σύμφωνα με τα στοιχεία του

Μελισσοκομικού Κέντρου Στερεάς Ελλάδας) και αρκετοί μικρότεροι. Η διάρθρωση των ανωτέρω στοιχείων ανά ΠΕ παρουσιάζεται στον **Πίνακα 27**.

Πίνακας 27. Γεωγραφική κατανομή μελισσοκομίας

Γεωγραφική Ενότητα	Πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί	Παραγωγοί	Κυψέλες	Παραγωγή (κιλά/έτος)
Βοιωτία	4	77	9.407	282.210
Εύβοια	3	212	31.448	943.440
Ευρυτανία	2	38	3.264	97.920
Φθιώτιδα	4	151	25.155	754.650
Φωκίδα	1	40	6.794	203.820
Στ . Ελλάδα	14	518	76.068	2.282.040

Πηγή : Μελισσοκομικό Κέντρο Στερεάς Ελλάδας

1.3.2.6. Θαλάσσια αλιεία/Υδατοκαλλιέργειες

Ο τομέας της Αλιείας, ο οποίος περιλαμβάνει τους κλάδους της Θαλάσσιας Αλιείας, και της Υδατοκαλλιέργειας θεωρείται σημαντικός για την παγκόσμια, ευρωπαϊκή, εθνική αλλά και την Περιφερειακή οικονομία κυρίως επειδή συμβάλλει στη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής των παράκτιων & νησιωτικών περιοχών αλλά επιπλέον συμβάλλει ουσιαστικά στην εξασφάλιση ζωικών πρωτεϊνών υψηλής βιολογικής αξίας, αξιοποιεί τοπικούς πλουτοπαραγωγικούς πόρους και εξασφαλίζει θέσεις

εργασίας και απασχολεί σημαντικό αριθμό ατόμων παράκτιων περιοχών.

Η αλιεία αποτελεί τις τελευταίες δεκαετίες, σε παγκόσμιο επίπεδο, έναν από τους πιο δυναμικά αναπτυσσόμενους κλάδους της βιομηχανίας τροφίμων. Η συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση αλιευτικών προϊόντων στην παγκόσμια αγορά ώθησε τα περισσότερα παράκτια κράτη σε αύξηση της δυναμικότητας των αλιευτικών τους στόλων προκειμένου να καλύψουν αυτήν την ζήτηση.

- **Θαλάσσια Αλιεία**

Ο επαγγελματικός αλιευτικός στόλος της Ελλάδας αποτελείται από 17.146 σκάφη (στοιχεία από το Κοινοτικό Αλιευτικό Μητρώο) που αποτελούν το 21% του συνολικού κοινοτικού αλιευτικού στόλου. Από τα παραπάνω σκάφη το 90% είναι σκάφη μικρής παράκτιας αλιείας με ολικό μήκος μικρότερο από 12 μέτρα.

Ο τομέας παρουσιάζει μια σταθερότητα στην παραγωγή, τα τελευταία πέντε χρόνια, η οποία ανέρχεται στους 119.000 τον. (στοιχεία ΥΠΟΙΑΝ) με μια αξία γύρω στα 380 εκατομ € και παρέχει τουλάχιστον 30.000 άμεσες θέσεις εργασίας, ενώ στηρίζει άλλες 20.000 πρόσθετες θέσεις σε σχετικά με την αλιεία επαγγέλματα όπως εμπόριο ψαριών, ναυπηγεία, εξοπλισμός κλπ.

Ο αλιευτικός στόλος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας (Πίνακας 28) ανέρχεται σε 1.762 σκάφη αποτελεί το 10% του ελληνικού αλιευτικού στόλου με μια παραγωγή που υπολογίζεται σε περίπου σε

13.000 τόνους (11% της συνολικής παραγωγής). Η μέση ηλικία του αλιευτικού στόλου της Περιφέρειας είναι 29 έτη η συνολική ιπποδύναμη 54.214 KW και η συνολική χωρητικότητα 8.455 GT.

Πίνακας 28. Αλιευτικός Στόλος Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Γεωγραφική Ενότητα	Παράκτια σκάφη	Σκάφη μέσης αλιείας	Σύνολο
Εύβοια	1.003	89	1.092
Φθιώτιδα	396	4	400
Φωκίδα	156	2	158
Βοιωτία	112	0	112
Στ. Ελλάδα	1667	95	1.762

Πηγή : Στοιχεία Υπηρεσιών μας

Το σύνολο των απασχολούμενων στην αλιεία στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας ανέρχεται περίπου στα 4.500 άτομα με μέση ηλικία περίπου 55 ετών.

Ο αριθμός των αλιευτικών σκαφών τα τελευταία χρόνια στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας μειώνεται συνεχώς λόγω των οικονομικών ενισχύσεων που δίνονται από την Ε.Ε για την μείωση του αλιευτικού στόλου. Παρά την συνεχή αυτή μείωση ο τομέας παρουσιάζει μια σταθερότητα στην παραγωγή, γεγονός που δηλώνει ότι ο αλιευτικός μας στόλος από έτος σε έτος αυξάνει την αλιευτική του προσπάθεια. Δηλαδή χρησιμοποιεί περισσότερα αλιευτικά εργαλεία και δουλεύει πιο εντατικά.

Το μέτρο της απόσυρσης των σκαφών, από μόνο του, δεν μπορεί να έχει αποτέλεσμα στην προσπάθεια της προστασίας των ιχθυοαποθέματων των θαλασσών της Περιφέρειας, από την υπερβολική εκμετάλλευσή τους. Η αναγκαιότητα επιβολής μέτρων αλιευτικής διαχείρισης είναι προφανέστατη.

Δυστυχώς όμως η αίσθηση «ανεξαρτησίας» που χαρακτηρίζει τους αλιείς μας, δεν επιτρέπει τη διαχείριση των αλιευτικών μας πόρων σε μια «συνεταιριστική» προσέγγιση.

Επιπλέον η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας όπως και το σύνολο της χώρας, έχει έναν από τους πιο σύνθετους, παγκόσμια, διαχειριστικούς στόχους για την αλιεία της, εξαιτίας του μεγάλου αριθμού θαλάσσιων ειδών, των πάρα πολλών αλιευτικών λιμένων, της μεγάλης ποικιλομορφίας θαλάσσιων οικοσυστημάτων, και της μεγάλης πυκνότητα αλιευτικής προσπάθειας (μεγάλος αριθμός σκαφών) και επιπλέον της εκτεταμένης ακτογραμμής.

Επίσης η αλιεία της Περιφέρειας, δεν είναι παρά μια από τις πολλές δραστηριότητες οι οποίες χρησιμοποιούν το θαλάσσιο περιβάλλον. Οι θάλασσες της Περιφέρειας βρίσκονται κάτω από μια συνεχώς αυξανόμενη πίεση από ποικίλους χρήστες (οι οποίοι πρέπει να ληφθούν υπόψη σε ένα διαχειριστικό μοντέλο), όπως η ρύπανση από τα απόβλητα που ρίχνονται στις θάλασσες (αστικά, βιομηχανικά, αγροτικά κλπ), η ερασιτεχνική αλιεία, η παράκτια ανάπτυξη του τουρισμού, οι θαλάσσιες υδατοκαλλιέργειες, η ναυτιλία, η διέλευση καλωδίων, οι ενάλιες αρχαιότητες κλπ. Σ' όλα τα παραπάνω δεν θα πρέπει να παραλείψουμε να προσθέσουμε και τις κλιματικές αλλαγές που παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια σε παγκόσμια κλίμακα. Ως εκ τούτου το μέλλον της αλιείας είναι στενά συνδεδεμένο με την αναγκαιότητα ή απαίτηση της αλλαγής του συστήματος διαχείρισής της.

• Υδατοκαλλιέργειες

Η Περιφέρεια της Στερεάς Ελλάδας, τα τελευταία 25 χρόνια, ανταποκρινόμενη έγκαιρα στις διαμορφούμενες προκλήσεις και προοπτικές στην παραγωγή προϊόντων υδατοκαλλιέργειας παρουσίασε μία εντυπωσιακή -και πρωτόγνωρη σε παγκόσμιο επίπεδο- ανάπτυξη στο τομέα αυτό.

Ο πλέον δυναμικός, παραγωγικός και αποδοτικός κλάδος της υδατοκαλλιέργειας, αυτός της Θαλάσσιας Ιχθυοκαλλιέργειας, αξιοποιώντας τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα αναπτύχθηκε με ρυθμούς που σύντομα κατέστησαν την Περιφέρεια μας ως τη μεγαλύτερη παραγωγό τσιπούρας και λαβρακιού Περιφέρεια στην Ε.Ε. και στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου.

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας παράγονται περίπου 32.000 τόνοι ψαριών από ιχθυοκαλλιέργεια αποτελώντας το 34% περίπου της συνολικής εγχώριας παραγωγής (95.000 τόνοι) (Πίνακας 29). Η αξία της παραγωγής ανέρχεται σε 160 εκατ € (τιμές 2011) ενώ από αυτήν την παραγωγή το 80% εξάγεται.

Πίνακας 29. Δυναμικότητα ιχθυοκαλλιεργειών στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Γεωγραφική ενότητα	Αρ μονάδων (ψάρια)	Αρ. Μονάδων (όστρακα)	Επιφάνεια (ψάρια & όστρακα) (σε στρέμματα)	Ετήσια παραγωγή. (δυναμικότητα)
Φθιώτιδας	32	14	1.060 (765+295)	11.890 (10.900+940)
Εύβοιας	40	2	866 (767+ 68)	11. 800 (11.500+300)
Φωκίδας	15	0	202	4.900
Βοιωτίας	10	0	115	2.950
Περ. Στ. Ελλάδας	97	16	2.243	31.540

Πηγή: Στοιχεία Υπηρεσιών μας

Οι θαλασσοκαλλιέργειες έδωσαν εντυπωσιακά αποτελέσματα, με την παραγωγή σημαντικού ύψους εγχώριου, φρέσκου και φθηνού ψαριού, αλλά και κυρίως με τη δημιουργία ενός ιδιαίτερου κοινωνικοοικονομικού χώρου ο οποίος απασχολεί άμεσα κα έμμεσα μεγάλο αριθμό εργαζόμενων, ενώ αποτελούν μια παραγωγική δραστηριότητα που συμβάλλει στην ενίσχυση του πληθυσμού των παράκτιων περιοχών.

Όλες οι προβλέψεις σχετικά με την εξέλιξη τόσο της παγκόσμιας κατανάλωσης αλιευτικών προϊόντων όσο και των υδατοκαλλιεργειών συμφωνούν σε μερικά δεδομένα όπως:

- Η Ε.Ε. εισάγει πάνω από 3 εκατομ. τόνους αλιευμάτων και σύμφωνα με τις προβλέψεις της EUROSTAT, αυτή η ποσότητα θα φτάσει τα 12 εκατομμύρια τόνους μέχρι το 2025.
- Υπάρχει αυξανόμενη ζήτηση για τα αλιευτικά προϊόντα παγκοσμίως, η οποία αναμένεται να αυξηθεί μέχρι το 2030 κατά 50%.
- Η συλλεκτική αλιεία αντιμετωπίζει συνεχώς όλο και περισσότερους περιορισμούς, και επομένως η υδατοκαλλιέργεια φαίνεται να είναι η μόνη βιώσιμη επιλογή να ικανοποιηθεί αυτή η αυξανόμενη ζήτηση.

- Σύμφωνα με το F.A.O, η παγκόσμια παραγωγή υδατοκαλλιέργειας θα πρέπει να διπλασιαστεί μέχρι το 2030 για να συμβαδίσει με την ζήτηση. Αυτό αντιπροσωπεύει, σε απόλυτους όρους, μια αύξηση σχεδόν 40 εκατομ. τόνων παγκοσμίως.

Από τα παραπάνω, είναι σαφές ότι η παγκόσμια παραγωγή υδατοκαλλιεργητικών προϊόντων θα αυξηθεί αρκετά στις ερχόμενες δεκαετίες.

Η πρόκληση για την Περιφέρειά μας είναι να συμμετέχει και αυτή στην αύξηση της παγκόσμιας παραγωγής υδατοκαλλιεργητικών προϊόντων, εξασφαλίζοντας όμως, ότι αυτή η αύξηση θα στηρίζεται σε μια αειφόρο - βιώσιμη ανάπτυξη, η οποία θα έχει σαν προτεραιότητα την παραγωγή υγιών προϊόντων, σύμφωνα με τις ανάγκες και τις προσδοκίες των καταναλωτών

Τα παραπάνω μας οδηγούν σε δυο βασικές παρατηρήσεις που θα πρέπει να καθοδηγήσουν την στρατηγική της Περιφέρειας στις υδατοκαλλιέργειες.

- Οι υδατοκαλλιέργειες πρέπει να αντιμετωπιστούν ως μια βιομηχανία πρωτογενούς παραγωγής η οποία παράγει υψηλής ποιότητας και υγιή τρόφιμα – τα οποία προσφέρουν τροφή στον εγχώριο και της Ε.Ε. πληθυσμό. Από τις διαφαινόμενες προοπτικές που υπάρχουν, για αύξηση των τιμών των αγροτικών προϊόντων και των ανησυχιών για την επάρκεια τροφίμων, η στρατηγική σημασία των υδατοκαλλιεργειών είναι αδιαφιλονίκητη.
- Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας πρέπει να θέσει την αύξηση της παραγωγής και των θέσεων απασχόλησης σε πρώτη προτεραιότητα, προκειμένου να αμβλυνθεί το φαινόμενο της πλήρους αναντιστοιχίας μεταξύ ηγετικής της θέσης στην ευρωπαϊκή παραγωγή, και του περιορισμένου αντίκτυπου που φαίνεται να έχει η βιομηχανία των υδατοκαλλιεργειών στην οικονομία της.

1.3.3. Ιδιαίτερα προϊόντα & υπηρεσίες του πρωτογενή τομέα

Ο όρος «ιδιαίτερα» χρησιμοποιείται για να συμπεριλάβει μια ευρεία ομάδα προϊόντων και υπηρεσιών που παράγει/προσφέρει ο πρωτογενής τομέας στην οποία εντάσσονται οι βιολογικές καλλιέργειες/εκτροφές και προϊόντα, τα παραδοσιακά προϊόντα, οι κινετόμες και δυναμικές καλλιέργειες με σημαντικές ιδιότητες οι οποίες δεν έχουν τύχει ακόμη συστηματικής αξιοποίησης.

Το πρίσμα υπό το οποίο εξετάζονται τα προαναφερθέντα προϊόντα και υπηρεσίες δεν είναι ίδιο με αυτό που χρησιμοποιείται για την εξέταση των υπολοίπων προϊόντων της Περιφέρειας όχι μόνο λόγω έλλειψης συστηματικών πληροφοριών αλλά κυρίως λόγω των πολύμορφων ιδιοτήτων που αυτά συγκεντρώνουν ή εξυπηρετούν.

Πιο συγκεκριμένα:

- Η βιολογική καλλιέργεια/εκτροφή¹⁶ αποτελεί μια μορφή παραγωγής η οποία αν και έρχεται από το πολύ μακρινό παρελθόν, «επισημοποιήθηκε» από την πολιτεία και αναγνωρίστηκε από το καταναλωτικό κοινό τις τελευταίες 2-3 δεκαετίες, ως μια μέθοδος παραγωγής που συμβάλλει στην αειφορία του περιβάλλοντος. Ανεξάρτητα από το βαθμό διεξόδου της στο παραγωγικό σύστημα και τους παράγοντες που ενδεχομένως υποστηρίζουν την επέκταση της (π.χ.

¹⁶ Η έκταση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας που καλλιεργείται σύμφωνα με τη μέθοδο της βιολογικής παραγωγής υπερβαίνει τις 100.000 στρέμματα

εισοδηματικές ενισχύσεις) καταδεικνύει ότι στο παραγωγικό σύστημα της Περιφέρειας μας υπάρχουν θύλακες παραγωγών οι οποίοι λειτουργούν έχοντας ως γνώμονα αξίες πολύ ευρύτερες από το κέρδος. Οι θύλακες αυτοί, υπό προϋποθέσεις, μπορούν να αποτελέσουν την απαρχή για τη δημιουργία εκτεταμένων ζωνών παραγωγής βιολογικών προϊόντων με στόχευση συγκεκριμένα τμήματα της παγκόσμιας καταναλωτικής αγοράς, συμβάλλοντας ενεργά στη διαφοροποίηση του παραγωγικού συστήματος της Περιφέρειας.

- Τα παραδοσιακά διατροφικά προϊόντα είναι προϊόντα τα οποία χαρακτηρίζονται από στοιχεία εντοπιότητας (localization) και ιδιοτυπίας (specification) που τα καθιστούν μοναδικά. Αυτά τα παραδοσιακά προϊόντα συνδέονται με την κουλτούρα και την πολιτιστική παράδοση μιας περιοχής, που μεταδίδεται από γενιά σε γενιά και συνεχίζει να διατηρείται, είτε διαμέσου του τρόπου παραγωγής (συνταγή, τεχνολογία), είτε των υλικών που χρησιμοποιούνται. Στην Περιφέρεια απαντάται ένας σημαντικός αριθμός παραδοσιακών προϊόντων. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζουν τα προϊόντα που έχουν τύχει αναγνώρισης ως ΠΟΠ/ΠΓΕ, τα οποία όμως αποτελούν μόλις ένα μικρό υποσύνολο της συγκεκριμένης κατηγορίας. Στα προϊόντα αυτά συμπεριλαμβάνονται τόσο προϊόντα πρωτογενούς παραγωγής, συνδεδεμένα με συγκεκριμένους τόπους (π.χ. αρνάκι και κατσικάκι Καρύστου/Γκιώνας, κεράσια Γοργοποτάμου και Μετοχίου, φακή Δομοκού, κ.α.) όσο και μεταποιημένα προϊόντα (π.χ. αμυγδαλωτά Κύμης, κουρκουμπίνες, κ.α.) τα οποία όμως έχουν διατηρήσει την παραδοσιακότητά τους στηριζόμενα μόνο στις τοπικές συνταγές και όχι σε τοπικά υλικά. Η διοχέτευση παραγωγικών δυνάμεων προς την κατεύθυνση της επανασύνδεσης των παραδοσιακών διατροφικών προϊόντων με την τοπική παραγωγή και την ενίσχυση του δεσμού των προϊόντων αυτών με ιδιαίτερα στοιχεία του τοπικού πολιτισμού αποτελεί μια εξαιρετική ευκαιρία ενίσχυσης του παραγωγικού συστήματος της Περιφέρειας μέσω της παραγωγής τοπικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Στις καινοτόμες και δυναμικές καλλιέργειες όλως ενδεικτικά αναφέρονται η τρούφα, το ιπποφαές και η στέβια. Η τρούφα (αυτοφυής (π.χ. τρούφα Διρφύος) και καλλιεργούμενη) μετά τη συλλογή της μπορεί να υποστεί μεταποίηση για την παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας όπως λάδι αρωματισμένο με τρούφα, πατέ τρούφας, μέλι αρωματισμένο με τρούφα, τρούφα σε κονσέρβα κλπ, τα οποία βρίσκουν διεξόδους σε ειδικές αγορές. Το ιπποφαές συμπεριλαμβάνεται στην κατηγορία των «υπερτροφών» (super foods), μαζί με τη σπιρουλίνα, την αλόη, τη γύρη, το τζίνσενγκ κ.ά καθώς περιέχει πολλαπλάσιες ποσότητες βιταμίνης C από τη φράουλα, το ακτινίδιο, το πορτοκάλι, την τομάτα και το καρότο. Έχει υψηλότερη περιεκτικότητα σε βιταμίνη E από εκείνη του σιταριού, του καλαμποκιού και της σόγιας, μέταλλα και ιχνοστοιχεία, καθώς και όλες τις βιταμίνες του συμπλέγματος B, ενώ προσφέρει στον οργανισμό ακόρεστα λιπαρά οξέα, όπως ω3, ω6, ω7 και ω9. Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας καλλιεργείται σε μικρές εκτάσεις στην Εύβοια και τη Φθιώτιδα με αυξανόμενο ωστόσο ενδιαφέρον καθώς έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί στην παρασκευή πληθώρας διατροφικών και φαρμακευτικών προϊόντων. Τέλος η στέβια είναι φυτό που μπορεί να ευδοκιμήσει και στη χώρα μας και μπορεί να αποτελέσει την ελπίδα για την αγροτική και βιομηχανική ανάπτυξη της Περιφέρειας. Η στέβια καλλιεργείται κυρίως για τα φύλλα της από τα οποία παράγεται ζάχαρη – η Στεβιοζάχαρη – η οποία είναι 300 φορές πιο γλυκιά από την κοινή ζάχαρη, αλλά δεν απορροφάται από τον ανθρώπινο οργανισμό και δεν έχει διατροφική αξία, αφού δεν παρέχει καθόλου θερμίδες και ενέργεια στον οργανισμό. Στην ΠΕ Φθιώτιδας πραγματοποιήθηκε πιλοτική καλλιέργεια στέβιας με άριστα αποτελέσματα με την υποστήριξη-συμμετοχή του Παν/μιου Θεσσαλίας.

Τέλος αξίζει να αναφερθεί ότι ο πρωτογενής τομέας εκτός της βασικής του δραστηριότητας που είναι η παραγωγή διατροφικών προϊόντων παρέχει και σημαντικές υπηρεσίες στο κοινωνικό σύνολο όπως η

φροντίδα του περιβάλλοντος, η προστασία της βιοποικιλότητας, η ανάδειξη του αγροτικού τοπίου, η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς που συνδέεται με την αγροτική δραστηριότητα, ο αγροτουρισμός κ.α. Οι υπηρεσίες αυτές, στα πλαίσια της προωθούμενης από την ΕΕ πολυδραστηριότητας μπορούν να αποτελέσουν πεδίο όχι μόνο διεύρυνσης της απασχόλησης των παραγωγών αλλά και σημαντικά πεδία επιχειρηματικής δραστηριοποίησης.

1.3.4. Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων

Στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας δραστηριοποιείται ένας σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων μεταποίησης αγροτικών προϊόντων όπως αποτυπώνεται στους ακόλουθους πίνακες

Πίνακας 30: Επιχειρήσεις μεταποίησης προϊόντων φυτικής παραγωγής

Είδος επιχείρησης	Εύβοια	Βοιωτία	Φθιώτιδα	Φωκίδα	Ευρυτανία	Σύνολο
Ελαιοτριβεία	75	38	50	18	2	183
Τυποητήρια -Συσκευαστήρια ελαιολάδου	5	2	5	1	-	7
Βρώσιμες Ελιές	6	-	30	9	-	45
Εκκοκκιστήρια	0	6	5	0	-	11
Αλευρομηχανίες	6	16	6	3	-	
Τυποποιητήρια – Συσκευαστήρια Ξηρών σύκων & Ξηρών καρπών	14	0	4	0	-	18
Μονάδες παραγωγής Ζωοτροφών	31	14	2	1	-	48
Οινοποιεία	38	25	17	4	-	84
Βιομηχανίες επεξεργασίας βιομηχανικής τομάτας	-	2	2	-	-	4
Συσκευαστήρια οπωροκηπευτικών	13	72	8	1	-	95

Πηγή: Διευθύνσεις Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής Π.Ε.

Πίνακας 31. Επιχειρήσεις μεταποίησης προϊόντων ζωικής παραγωγής

Είδος επιχείρησης	Εύβοια	Βοιωτία	Φθιώτιδα	Φωκίδα	Ευρυτανία	Σύνολο
Τυροκομεία- Γαλακτοκομικά προϊόντα	10	23	22	11	3	69
Σφαγεία	5	0	3	2	1	11
Πτηνοσφαγεία	4	2	0	1	0	7
Αλλαντοποιεία	5	0	9	1	1	16
Εγκαταστάσεις τεμαχισμού αποστέωσης νωπών κρεάτων	3	7	7	0	1	18

Εγκαταστάσεις επεξεργασίας κρέατος πουλερικών	7	3	0	0	0	10
Εγκαταστάσεις επεξεργασίας αυγού	0	1	0	0	0	1
Βυρσοδεψεία	0	0	0	5	0	5
Συσκευαστήρια Μελιού	0	0	3	2	1	6

Πηγή: Διευθύνσεις Αγροτικής, Οικονομίας & Κτηνιατρικής Π.Ε.

Πίνακας 32. Επιχειρήσεις μεταποίησης αλιευτικών προϊόντων

Γεωγραφική ενότητα	Συσκευαστήρια	Κέντρα Αποστολής Οστράκων	Μεταποιητικές Μονάδες	Ιχθυόσκαλες
Εύβοια	11	2	3	1
Βοιωτία	0	0	1	0
Φθιώτιδα	9	3	2	0
Φωκίδα	4	0	0	0
Ευρυτανία	0	0	0	0

Πηγή: Διευθύνσεις Αγροτικής, Οικονομίας & Κτηνιατρικής Π.Ε.

Σε γενικές γραμμές σημειώνεται ότι οι υποδομές μεταποίησης αγροτικών προϊόντων που παρατίθενται στους ανωτέρω πίνακες χρήζουν εκσυγχρονισμού προκειμένου να ανταποκριθούν με μεγαλύτερη πληρότητα στις ανάγκες του παραγωγικού συστήματος. Ενδεικτικά σημειώνεται ότι:

- σημαντικές παρεμβάσεις εκσυγχρονισμού απαιτείται να πραγματοποιηθούν στα ελαιοτριβεία. Επιπλέον υπό την προϋπόθεση της μείωσης του μεγάλου αριθμού των υφιστάμενων ελαιοτριβείων (με απαρχαιωμένο εξοπλισμό και με σημαντικές αδυναμίες κάλυψης των απαιτήσεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας) ενδεχομένως ο εκσυγχρονισμός να απαιτεί και παράλληλη μεγέθυνση της δυναμικότητας ορισμένων εξ αυτών.
- παρεμβάσεις απαιτούνται επίσης και ως προς την κατεύθυνση της αύξησης της δυναμικότητας των ψυκτικών θαλάμων για την αποθήκευση νωπών προϊόντων (κυρίως κηπευτικών) και γενικότερα ως προς τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων τυποποιητηρίων/συσκευαστηρίων,
- παρεμβάσεις για την ίδρυση επιχειρήσεων αξιοποίησης αποβλήτων και παραπροϊόντων της παραγωγικής διαδικασίας

1.4. Αξιολόγηση - προοπτικές του παραγωγικού συστήματος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Από την προηγηθείσα παρουσίαση προκύπτει ότι στην ΠΣΕ παράγεται μια ευρεία ποικιλία προϊόντων (διατροφικών και μη) στα οποία αντανακλάται η ποικιλομορφία των γεωμορφολογικών, κλιματολογικών και κοινωνικο-οικονομικών ιδιομορφιών που καταγράφεται μεταξύ των επιμέρους περιοχών της.

Η προοπτική ενός εκάστου συστήματος παραγωγής προϊόντων αλλά και η προοπτική της αγροτικής οικονομίας της Περιφέρειας, στο σύνολό της, είναι απόλυτα συνδεδεμένη με την εφαρμογή μιας στρατηγικής η οποία θα στοχεύει στην αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των επιμέρους παραγωγικών συστημάτων υπό ένα καθεστώς περιορισμένων πόρων. Πιο συγκεκριμένα, η στρατηγική αυτή θα πρέπει να στηρίζεται σε προϊόντα τα οποία μπορούν να αποτελέσουν την «αιχμή του δόρατος» για την ανάπτυξη και την εξωστρέφεια της αγροτικής οικονομίας.

Στο πλαίσιο αυτό, το επιχειρησιακό σχέδιο με τη συμβολική ονομασία «**καλάθι αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας**» βασίζεται σε ένα πλέγμα παραγωγικών συστημάτων τα οποία στο σύνολό τους και, υπό προϋποθέσεις που σχετίζονται με τη συντονισμένη εφαρμογή παρεμβάσεων σε πολλαπλά επίπεδα, μπορούν να οργανωθούν και να προσανατολιστούν πληρέστερα **αφενός προς την κατεύθυνση της βελτίωσης του εισοδήματος των παραγωγών αφετέρου προς την εξυπηρέτηση των αναγκών της τοπικής, περιφερειακής και εθνικής οικονομίας**.¹⁷ Τα παραγωγικά συστήματα αυτά καθώς και ο προσανατολισμός τους παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 33. Προσανατολισμός του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Παραγωγικό σύστημα	Προσανατολισμός
Σιτηρά	Αντιστροφή της τάσης συρρίκνωσης της καλλιέργειας σιτηρών με αύξηση της έκτασης μαλακού σίτου τουλάχιστον στα όρια του εθνικού μέσου όρου
Βαμβάκι	Βελτίωση της ποιότητας του παραγομένου βαμβακιού
Λαχανικά – Κηπευτικά	Οργάνωση της παραγωγής και εμπορίας με προσανατολισμό στην ενίσχυση της ποιότητας των παραγόμενων κηπευτικών και της διεύρυνσης της καλλιεργητικής περιόδου αυτών
Ξηροί Καρποί	Αποφυγή περαιτέρω συρρίκνωσης της καλλιέργειας με έμφαση στην αναδιάρθρωση του ποικιλιακού δυναμικού
Ακτινίδιο	Επέκταση της καλλιέργειας ακτινιδίου
Πυρηνόκαρπα	Ενίσχυση παραγωγής για κάλυψη τοπικών αναγκών
Ελιά	Ενίσχυση της εικόνας των επιτραπέζιων ελιών στην ελληνική και διεθνή αγορά
Αμπέλι – Οίνος	Ενθάρρυνση της παραγωγής οίνων ΠΓΕ (τοπικοί οίνοι και ονομασίας κατά παράδοση) με ενθάρρυνση της χρήσης ντόπιων ποικιλιών
Αρωματικά φαρμακευτικά φυτά	– Αύξηση της παραγωγής αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών μέσω της οργάνωσης των καλλιεργειών

¹⁷ Ενδεικτικά οι ανάγκες αυτές μπορεί να αφορούν στην αύξηση της συμμετοχής τοπικά παραγόμενων προϊόντων στην τοπική κατανάλωση, στην αύξηση του όγκου παραγωγής ορισμένων προϊόντων για υποκατάσταση εισαγωγών, στην αύξηση του όγκου παραγωγής ή στη βελτίωση της ποιότητας ορισμένων προϊόντων για ενίσχυση των εξαγωγών, στην ενίσχυση της εφαρμογής φιλοπεριβαλλοντικών καλλιεργητικών πρακτικών και μεθόδων για περιορισμό της ρύπανσης ή για προστασία του περιβάλλοντος κλπ

Παραγωγικό σύστημα	Προσανατολισμός
Όσπρια	Ενίσχυση της παραγωγής οσπρίων
Κτηνοτροφικά φυτά	Ενίσχυση της παραγωγής κτηνοτροφικών φυτών
Προϊόντα αιγοπροβατοτροφίας	Οργάνωση της παραγωγής με προσανατολισμό στα ποιοτικά προϊόντα με ενθάρρυνση των εκτατικών εκτροφών
Προϊόντα βοοτροφίας	Αύξηση της παραγωγής βόειου κρέατος
Προϊόντα χοιροτροφίας	Αύξηση της παραγωγής χοίρειου κρέατος με προσανατολισμό στο ποιοτικό χοίρειο κρέας
Προϊόντα πτηνοτροφίας	Ενίσχυση της παραγωγής πτηνοτροφικών προϊόντων με έμφαση σε προϊόντα ειδικών εκτροφών
Προϊόντα Μελισσοκομίας	Ενίσχυση της παραγωγής μελιού και άλλων μελισσοκομικών προϊόντων
Προϊόντα θαλάσσιας αλιείας /υδατοκαλλιέργειας	Εξασφάλιση υψηλής ποιότητας προϊόντων αλιείας και θαλασσοκαλλιιεργειών (νωπών και μεταποιημένων) με σεβασμό του ιδιαίτερου οικοσυστήματος των θαλασσών
Ιδιαίτερα προϊόντα και υπηρεσίες	Ενθάρρυνση της παραγωγής με έμφαση σε προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας που απευθύνονται σε ειδικές αγορές

Με βάση τον ανωτέρω προσανατολισμό των επιμέρους παραγωγικών συστημάτων διαμορφώνεται ένα πλήθος από προϊόντα τα οποία συνθέτουν το καλάθι αγροτικών προϊόντων.

2. Το «καλάθι» των αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

2.1. Ορισμός και στόχευση του καλαθιού

Το « καλάθι » αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας ορίζεται ως *το επιχειρησιακό πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης κάθε Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης, με αντικείμενο τη χρηματοδότηση υπηρεσιών και υποδομών σχετικά με την τυποποίηση, την πιστοποίηση, την εμπορία και τις εξαγωγές αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας*¹⁸.

Ο ορισμός αυτός σηματοδοτεί ουσιαστικά το **πλαίσιο ανάπτυξης του γεωργικού τομέα** της Περιφέρειας το οποίο εδράζεται σε τέσσερις πυλώνες όπως αυτοί έχουν περιγραφεί από την Πολιτεία

- Ο 1^{ος} πυλώνας είναι η **επιλογή των προϊόντων** που θα περιληφθούν στο καλάθι της Περιφέρειας, η οποία θα πραγματοποιηθεί με ευθύνη της Περιφέρειας έχοντας ως βασικές κατευθύνσεις ότι αυτά θα πρέπει α) να συμβάλλουν στις εξαγωγές, β) να αναδεικνύουν την ταυτότητα των επιμέρους περιοχών της Περιφέρειας και γ) να συμβάλλουν στην κάλυψη των επισιτιστικών αναγκών της χώρας. Με βάση τις κατευθύνσεις αυτές η Περιφέρεια διαμορφώνει ένα **καλλιεργητικό πλάνο** για τα προϊόντα του καλαθιού, τουλάχιστον πέντε ετών, με πλήρη ποσοτικοποίηση των στόχων παραγωγής και εξειδίκευση του τόπου παραγωγής σε επίπεδο περιφερειακών ενοτήτων, αλλά και σε δημοτικό ή τοπικό επίπεδο (μικρότερο ή ευρύτερο ενός δήμου π.χ. μια πεδιάδα, μια λεκάνη, ένας ορεινός όγκος, μια περιοχή με κοινά χαρακτηριστικά).
- Ο 2^{ος} πυλώνας είναι η **αγροδιατροφική σύμπραξη**, η οποία έχει ως κύριο ρόλο την προβολή και προώθηση των προϊόντων του καλαθιού τόσο εντός όσο και εκτός των διοικητικών ορίων της Περιφέρειας.
- Ο 3^{ος} πυλώνας είναι η **δομή πιστοποίησης** με ρόλο τη θέσπιση κανόνων ως προς τους οποίους πρέπει να συμμορφώνονται επιχειρήσεις παραγωγής και διακίνησης των προϊόντων του καλαθιού αλλά και τον έλεγχο της συμμόρφωσης των ανωτέρω επιχειρήσεων ως προς τους κανόνες αυτούς.
- Ο 4^{ος} πυλώνας είναι το **δημοπρατήριο**, ως μια δομή οργάνωσης της διάθεσης στην αγορά των προϊόντων του καλαθιού παρακάμπτοντας μερικώς ή πλήρως τους μεσάζοντες

Αυτό το πλαίσιο ανάπτυξης του γεωργικού τομέα όπως περιγράφηκε προηγουμένως είναι στενά συνδεδεμένο με ένα νέο, ευρύτερο πλαίσιο λειτουργίας του γεωργικού τομέα το οποίο περιλαμβάνει:

- κατάλληλα **χρηματοδοτικά εργαλεία**, όπως αυτά ισχύουν (π.χ. Αναπτυξιακός Νόμος, ΠΑΑ 2007-2013, ενισχύσεις προσανατολισμού κ.α), ή θα διαμορφωθούν για την επόμενη προγραμματική περίοδο (2014-2020) βάσει των προτάσεων της Επιτροπής για την μεταρρύθμιση της ΚΑΠ
- επαρκείς **διοικητικές δομές**, κατάλληλα διαμορφωμένες, χωροθετημένες και στελεχωμένες για τη βελτίωση του επιπέδου εξυπηρέτησης των αναγκών (τεχνικών, χρηματοδοτικών, πληροφοριακών, κ.α)

¹⁸ Ν. 4015/2011 (ΦΕΚ 210/Α/21-09-2011)

- ικανοποιητικό επίπεδο **οργάνωσης των παραγωγών** για την καλύτερη οργάνωση και διάθεση της παραγωγής. Προς την κατεύθυνση αυτή κινείται ο νέος νόμος –πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς (Ν. 4015/2011)
- **διευρυμένη παραγωγική βάση η οποία επιχειρείται μέσω της** διάθεσης προς μίσθωση, κυρίως από ενδιαφερόμενους παραγωγούς, δημόσιας γης με συμβολικό τίμημα (διάθεση επικοιστικής γης).

Οι σχέσεις όλων των προαναφερομένων αποτυπώνονται σχηματικά ακολούθως

Σχήμα 1. Το καλάθι των αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας (καλάθι Περιφέρειας)

Με βάση τα προαναφερθέντα καθίσταται προφανές ότι ο στόχος του καλάθιού αγροτικών προϊόντων είναι η επικέντρωση των παραγωγικών δυνάμεων της Περιφέρειας σε συγκεκριμένα αγροτικά προϊόντα τα οποία έχουν τη δυνατότητα να προσδώσουν την αναγκαία ώθηση για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του αγροδιατροφικού της τομέα. Στο πλαίσιο αυτό, το «καλάθι», αποτελεί την έκφραση σε Περιφερειακό επίπεδο της προσέγγισης από το «χωράφι στο ράφι» και την προσπάθεια προσαρμογής του παραγωγικού της συστήματος στη λογική της εξυπηρέτησης των αναγκών και απαιτήσεων του καταναλωτικού κοινού (*consumer driven approach*).

Ειδικότερα, το «καλάθι» αναδεικνύει την ιδιαίτερη σημασία της πρωτογενούς παραγωγής ως βασικού κρίκου για την ομαλή λειτουργία της αγροδιατροφικής αλυσίδας. Με τη λογική της ενσωμάτωσης σε αυτό **προϊόντων και όχι καλλιεργειών/εκτροφών** επιχειρείται ένας **σαφής και πλήρης επαναπροσανατολισμός του παραγωγικού προτύπου από την κατεύθυνση της παραγωγής προς την κατεύθυνση της διάθεσης**. Ο επαναπροσανατολισμός αυτός στηρίζεται:

- αφενός στην οργάνωση της παραγωγής ώστε να διασφαλιστεί μια σταθερότητα και αξιοπιστία (σε όρους ποσότητας και ποιότητας) στην τροφοδοσία της αγοράς και
- αφετέρου στη λειτουργία μηχανισμών προώθησης και προβολής των προϊόντων μέσω των οποίων να επιτυγχάνεται με μεγαλύτερη ευκολία η προσέγγιση της αγοράς.

Τόσο η οργάνωση της παραγωγής όσο και λειτουργία μηχανισμών προώθησης και προβολής των προϊόντων της Περιφέρειας είναι εγχειρήματα τα οποία απαιτούν την ανάπτυξη δράσεων σε πολλαπλά επίπεδα και με πολλαπλές επιμέρους στοχεύσεις, οι οποίες όμως στο σύνολό τους αποσκοπούν στο να περιορίσουν υφιστάμενα προβλήματα και να συμβάλλουν στη **διαμόρφωση μιας νέας νοοτροπίας στην οποία κεντρική θέση κατέχουν οι έννοιες συλλογικότητα και συνεργασία**.

Προς την κατεύθυνση αυτή κινούνται όλες οι πρόσφατες νομοθετικές πρωτοβουλίες της Δημόσιας Διοίκησης είτε αυτές αφορούν στον εκσυγχρονισμό του πλαισίου λειτουργίας των συνεταιριστικών οργανώσεων, είτε αφορούν στη δημιουργία φορέων σε Περιφερειακό επίπεδο όπως η Αγροδιατροφική Σύμπραξη, είτε αφορούν στη λειτουργία δημοπρατηρίων, είτε στη δημιουργία Μητρώων Εμπόρων.

Οι πρωτοβουλίες αυτές εξειδικεύονται σε Περιφερειακό επίπεδο στα πλαίσια του παρόντος επιχειρησιακού σχεδίου το οποίο **καταδεικνύει τρόπους, μέσα και πρακτικές για την ενίσχυση της παραγωγικής ταυτότητας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας** μέσα από την αποτελεσματικότερη λειτουργία της αγροδιατροφικής αλυσίδας που οριοθετείται με τα προϊόντα του «καλαθιού» της.

2.2. Περιεχόμενο του καλαθιού της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

2.2.1. Κριτήρια επιλογής προϊόντων

Οι βασικοί άξονες που χρησιμοποιήθηκαν για τον προσδιορισμό και την επιλογή των προϊόντων του καλαθιού της ΠΣΕ είναι τρεις. Ο κάθε άξονας σχετίζεται με την κυριότερη **προοπτική** που μπορούν να έχουν τα προϊόντα αυτά υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Πιο συγκεκριμένα:

- Ο 1^{ος} άξονας αφορά σε **προϊόντα με εξαγωγικό προσανατολισμό**. Τα προϊόντα αυτά έχουν τη δυνατότητα να τοποθετηθούν στη διεθνή αγορά με αξιώσεις ή να ενισχύσουν την παρουσία τους σε αυτή. Διαθέτουν ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συσχετίζονται είτε με τα ίδια τα προϊόντα (π.χ. μοναδικά οργανοληπτικά χαρακτηριστικά), είτε με τη διαδικασία παραγωγής τους (π.χ. βιολογική παραγωγή, εκτακτική εκτροφή). Βασικό κριτήριο επιλογής των προϊόντων της κατηγορίας αυτής είναι να διαθέτουν ισχυρή και οργανωμένη παραγωγική βάση που υποστηρίζεται ή μπορεί να υποστηριχθεί από ένα ήδη εγκατεστημένο δίκτυο εξαγωγικού εμπορίου.

- Ο 2^{ος} άξονας αφορά σε **προϊόντα που αναδεικνύουν την ταυτότητα επιμέρους περιοχών** της Περιφέρειας. Τα προϊόντα αυτά χαρακτηρίζονται από την ενσωμάτωση ισχυρής «τοπικής γνώσης» είτε αυτή αφορά στη διαδικασία παραγωγής του προϊόντος είτε συσχετίζεται με στοιχεία της παράδοσης, των αξιών και του τρόπου ζωής των κατοίκων των επιμέρους περιοχών. Τα προϊόντα της κατηγορίας αυτής συνήθως είναι μικρής κλίμακας παραγωγής, ορισμένα από αυτά συνοδεύονται από σήμανση η οποία καθιστά άμεσα αναγνωρίσιμη σε ευρύτερο γεωγραφικό επίπεδο την ιδιαιτερότητά τους (π.χ. προϊόντα ΠΟΠ/ΠΓΕ) και άλλα απλά συνοδεύονται από μια άτυπη/ανεπίσημη ιδιοτυπία γι'αυτό και θεωρούνται ως «αγνά», «αυθεντικά» ή «παραδοσιακά» από τους κατοίκους και τους επισκέπτες της περιοχής.
- Ο 3^{ος} άξονας αφορά σε **προϊόντα που καλύπτουν τις επισιτιστικές ανάγκες της χώρας**. Πρόκειται για προϊόντα τα οποία χαρακτηρίζονται από εκτεταμένη παραγωγική βάση και εγκατεστημένο δίκτυο διακίνησης προσανατολισμένο στην εγχώρια αγορά. Τα προϊόντα αυτά αν και δεν φέρουν κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό καθώς χρησιμοποιούνται (άμεσα ή έμμεσα) για την κάλυψη των βασικών διατροφικών αναγκών του πληθυσμού της χώρας έχουν ιδιαίτερη σημασία για την οικονομία της Περιφέρειας λόγω του όγκου παραγωγής τους.

Σημειώνεται ότι η διαδικασία επιλογής των προϊόντων του καλαθιού είναι δυναμική και όχι στατική. Στο πλαίσιο αυτό τα προϊόντα που επιλέγονται σήμερα ενδέχεται σε μέλλοντα χρόνο να διαφοροποιηθούν ενσωματώνοντας νέες εξελίξεις και προοπτικές που διαμορφώνονται σε περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

2.2.2. Παρουσίαση προϊόντων του καλαθιού της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Τα προϊόντα που συνθέτουν το καλάθι της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας εντάσσονται σε τρεις βασικές κατηγορίες, προέρχονται από όλες τις Περιφερειακές Ενότητες και αναδεικνύουν την παραγωγική ταυτότητα της Περιφέρειας. Τα προϊόντα αυτά παρουσιάζονται στην επόμενη σελίδα

Πίνακας 34. Τα προϊόντα που συνθέτουν το καλάθι της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

Προϊόντα με εξαγωγικό προσανατολισμό	Προϊόντα που αναδεικνύουν την ταυτότητα κάθε περιοχής	Προϊόντα που καλύπτουν τις επισιτιστικές ανάγκες της χώρας
Επιτραπέζιες Ελιές	Εν δυνάμει προϊόντα για διεύρυνση των εξαγωγών	<i>Σκληρό σιτάρι</i> <i>Όσπρια</i> <i>Λάδι</i> <i>Κηπευτικά (χειμερινά, καλοκαιρινά και εκτός εποχής)</i> <i>Βιομηχανική τομάτα</i> <i>Οπώρες</i> <i>Αιγοπρόβειο γάλα</i>
<i>ΠΟΠ Κονσερβολιά Αμφίσσης</i> <i>ΠΟΠ Κονσερβολιά Αταλάντης</i> <i>ΠΟΠ Κονσερβολιά Ροβιών</i> <i>ΠΟΠ Κονσερβολιά Στυλίδας</i> <i>Ελιές Καλαμών</i>	<i>ΠΟΠ Ακτινίδιο Σπερχειού</i> <i>ΠΟΠ Κελυφωτό Φιστίκι Φθιώτιδας</i> <i>ΠΟΠ Κατίκι Δομοκού</i> <i>ΠΟΠ Φορμαέλα Αράχωβας</i> <i>Παρνασού</i> <i>Κατσικάκι και αρνάκι εκτατικής και ορεινής κτηνοτροφίας</i>	<i>Τυροκομικά</i> <i>Κρέας (αιγοπρόβειο, χοιρινό, κοτόπουλο)</i> <i>Αυγά</i>
ΠΟΠ Τυρί Φέτα	Λοιπά προϊόντα με ταυτότητα	
Ψάρια ιχθυοκαλλιέργειών	Μέλι Καρύστου (ερεικόμελο)	
<i>Τσιπούρα</i> <i>Λαβράκι</i>	<i>Φακή Δομοκού</i> <i>Κεράσι ορεινού όγκου Δίρφυος</i>	
Κηπευτικά	<i>Κεράσι Γοργοποτάμου</i>	
<i>Λάχανα</i> <i>Κουνουπίδια</i> <i>Κρεμμύδια</i> <i>Καρότα</i>		
Ξηρά Σύκα		
<i>ΠΟΠ Ξηρά Σύκα Κύμης</i> <i>ΠΟΠ¹⁹ Ξηρά Σύκα Ταξιάρχη</i>		
Τοπικοί Οίνοι		
Μέλι		

2.2.3. Αιτιολόγηση επιλογής των προϊόντων

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται ένα σύντομο σκεπτικό με βάση το οποίο τεκμηριώνεται η πρόταση της Περιφέρειας **μόνο** για τα προϊόντα που εντάσσονται στο καλάθι στην κατηγορία των προϊόντων **εξαγωγικού προσανατολισμού**, τα οποία αποτελούν την «**αιχμή του δόρατος**» για το παραγωγικό σύστημα της περιφέρειας.

Για τα προϊόντα των υπολοίπων κατηγοριών δεν αναπτύσσεται κάποιο συγκεκριμένο σκεπτικό για την τεκμηρίωση της επιλογής τους. Τα προϊόντα αυτά επελέγησαν με βάση το ευρύτερο σκεπτικό και τα κριτήρια που αναφέρονται στην ενότητα 3.2.1

¹⁹ Υπό αναγνώριση

- **Επιτραπέζιες ελιές.**

Η ελιά θεωρείται παραδοσιακό αγροτικό προϊόν της Ελλάδας, καθώς το φυσικό της περιβάλλον (κλίμα – έδαφος) ευνοεί την ανάπτυξη της ελαιοκαλλιέργειας, η οποία αποτελεί μία από τις περισσότερο διαδεδομένες καλλιέργειες στη χώρα μας, βασικό παράγοντα οικολογικής ισορροπίας, ιδιαίτερα, στις άγονες ημιορεινές και ορεινές εκτάσεις των περιοχών της ηπειρωτικής χώρας και των νησιών. Έχει μεγάλη κοινωνική και οικονομική σημασία, δεδομένου ότι απασχολεί και αποδίδει εισόδημα σε περισσότερες από 500.000 γεωργικές εκμεταλλεύσεις και διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο στην οικονομία των αγροτικών περιοχών, γιατί συμβάλλει στη διατήρηση μιας ελάχιστης γεωργικής δραστηριότητας, σε πολλές και μη κατάλληλες για άλλες καλλιέργειες εκτάσεις της χώρας, συμπληρώνοντας το εισόδημα των αγροτικών νοικοκυριών, ενώ, παράλληλα, συμπληρώνει και αναδεικνύει το φυσικό περιβάλλον και προστατεύει το έδαφος από τις διαβρώσεις.

Η Ελλάδα αποτελεί τη δεύτερη μεγαλύτερη παραγωγό χώρα επιτραπέζιων ελιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση (μετά την Ισπανία), ενώ το μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας παραγωγής εξάγεται, σε τυποποιημένη, αλλά και σε χύμα κυρίως μορφή. Η ζήτηση επιτραπέζιων ελιών εξαρτάται άμεσα από τις διατροφικές συνήθειες των καταναλωτών. Οι ελιές αποτελούν παραδοσιακό προϊόν διατροφής των Ελλήνων, ενώ, η αναγνωρισμένη αξία της **μεσογειακής διατροφής**²⁰ καθώς και τα θεραπευτικά συστατικά των συγκεκριμένων προϊόντων είναι στοιχεία που επηρεάζουν θετικά τη ζήτησή τους.

Οι επιτραπέζιες ελιές της Περιφέρειας αποτελούν ένα προϊόν ήδη γνωστό στις αγορές του εξωτερικού (ΗΠΑ. ΕΕ κ.α.) καθώς σημαντικός αριθμός από τις επιχειρήσεις τυποποίησης που είναι εγκατεστημένες στην Περιφέρεια²¹ έχουν εξαγωγική δραστηριότητα, όπως και τρεις(3) συνεταιριστικές οργανώσεις²².

Σύμφωνα με σχετικές αναφορές ειδικών στον ελαιοκομικό τομέα²³, το πλέον δυνατό σημείο του εξεταζόμενου κλάδου είναι η πολύ καλή ποιότητα των ελληνικών ελιών και τα πολύτιμα για την υγεία βιοενεργά συστατικά τους²⁴.

Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των ελληνικών επιτραπέζιων ελιών τις διαφοροποιούν συγκριτικά με αντίστοιχα προϊόντα άλλων χωρών (π.χ. μεσογειακών), προσδίδοντας έτσι ανταγωνιστικά

²⁰ Ο επιφανής Έλληνας φιλόσοφος Πλάτων (428 – 347 π.Χ.) ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη διατροφή, αλλά και τον «βίον εν ειρήνη μετά υγείας» όπου δίνει ένα περίγραμμα, όχι μόνο της Μεσογειακής Διατροφής, αλλά και ενός Μεσογειακού τρόπου ζωής. «Θρέψονται δ' αλφίτων αλεύρων, όψον, ελαιών, τυρού, θολβών, λαχάνων και τραγημάτων, σύκων, ερεβίνθων και κυάμων και ούτω διάγοντες βίον ειρήνη μετά υγείας ως εικός, γηραιοί τελευτώντες, άλλον τοιούτον βίον τοις εγγόνοις παραδώσουσι». Ο Πλάτων συνιστά να τρέφονται δι' αλφίτων αλεύρων, δηλαδή με άλευρα ολικής αλέσεως, πράγμα που πολύ πρόσφατα έγινε συνείδηση στους σύγχρονους ανθρώπους. Συνιστά, επίσης, την κατανάλωση τραγημάτων, δηλαδή ξηρών καρπών. Δεν απέφευγε και το βραστό κρέας... Εκτός όμως από τις συστάσεις για τη διατροφή, ο Πλάτων δίνει και μια άλλη σοβαρή συμβουλή, η οποία επεκτείνει τη Μεσογειακή Διατροφή σε Μεσογειακό τρόπο ζωής «.....και ούτως διάγοντες εν ειρήνη μετά υγείας.....» για να τελευτήσουμε γηραιοί.

²¹ Στην Περιφέρεια λειτουργούν περί τα 19 συσκευαστήρια/τυποποιητήρια επιτραπέζιων ελιών, ποικίλης δυναμικότητας, με τα περισσότερα από αυτά να έχουν εξαγωγική δραστηριότητα

²² Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Άμφισσας Φωκίδας, Συν.Π.Ε. Ένωση Ελαιουργικών Συνεταιρισμών Στυλίδας Συν.Π.Ε Αγροτικός Συνεταιρισμός Ροβιών Εύβοιας

²³ από το 2^ο Διεθνές Διήμερο Συνέδριο «Ο ελαιοκομικός τομέας: Ατενίζοντας το 2020», που συνδιοργάνωσε το περιοδικό «Ελιά & Ελαιόλαδο» (Άξιον Εκδοτική) με το ΥπΑΑΤ και τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (14 – 15 Απριλίου 2011).

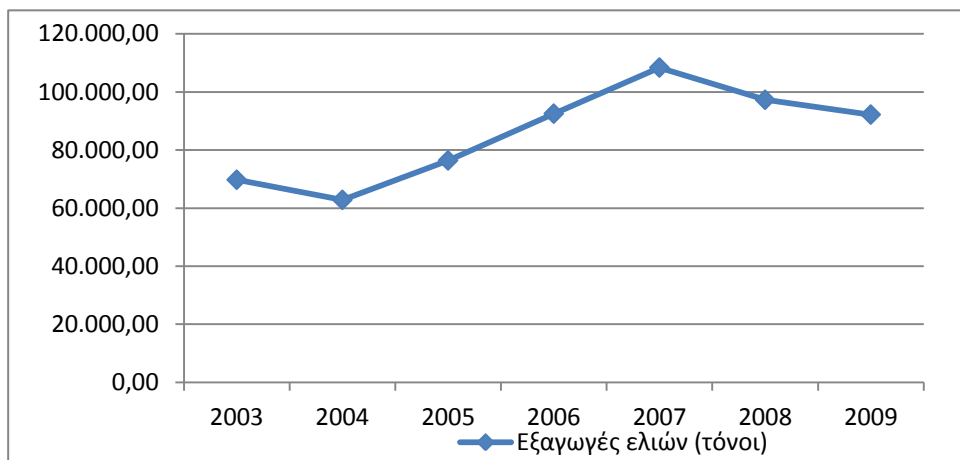
²⁴ Η επιτραπέζια ελιά έχει στην επιδερμίδα της μία ουσία που λέγεται «Μασλινικό οξύ». Αυτή η ουσία καταπολεμά επιλεκτικά τον καρκίνο του παχέος εντέρου. Στην Ελλάδα καταναλώνουμε, κυρίως, φυσικές ελιές (ζύμωση μόνο με άλμη, χωρίς την χρήση καυστικής σόδας), συνεπώς η περιεκτικότητά σε αυτήν την ουσία είναι πολύ μεγαλύτερη από ότι τις Ισπανικές ή Ιταλικές ελιές. Από διεθνή στατιστικά στοιχεία η θνησιμότητα των Ελλήνων από καρκίνο του παχέος εντέρου είναι η χαμηλότερη των χωρών της ΕΕ και πάνω από 40% χαμηλότερη από Ιταλία και Ισπανία.

πλεονεκτήματα στα ελληνικά προϊόντα. Επίσης, ως δυνατό σημείο μπορεί να αναφερθεί και η απουσία υποκατάστατων προϊόντων.

Με δεδομένα την ωριμότητα και τον κορεσμό της εγχώριας αγοράς, την υψηλή ποιότητα των εγχώριως παραγόμενων ελιών (έναντι αυτών από χώρες όπως το Μαρόκο, η Τυνησία, η Ισπανία κλπ), τα μεγάλα περιθώρια εφαρμογών καινοτομίας σε επίπεδο προώθησης και προβολής της ελιάς και των προϊόντων της (π.χ. τεμαχισμένες, εκχυρηνωμένες, πατέ, σε ποικίλες συσκευασίες κλπ) καθίσταται προφανές ότι υπάρχει ένα ανεκμετάλλετο εξαγωγικό δυναμικό προς αξιοποίηση με στοχευμένες παρεμβάσεις σε όλα τα στάδια της παραγωγής και διάθεσης των ελιών. Ιδιαίτερο πλεονέκτημα για την τοποθέτηση των ελιών της Περιφέρειας στις αγορές του εξωτερικού και ειδικά στην αγορά της ΕΕ παρέχει το γεγονός ότι ορισμένες εξ αυτών έχουν ήδη αναγνωριστεί ως προϊόντα ΠΟΠ (ΠΟΠ Κονερβολιά Αμφίσης, Αταλάντης, Ροβιών και Στυλίδας).

Στο **Διάγραμμα 20** παρουσιάζεται η εξέλιξη των εξαγωγών επιτραπέζιων ελιών για την περίοδο 2003-2009 από το οποίο διαπιστώνεται ότι μεταξύ των ετών 2005-2009, σημειώθηκε μέση ετήσια αύξηση 6% στην ποσότητα και στην αξία. Κατά μέσο όρο εξάγονται 90-93.000 τον. κάθε χρόνο αξίας 204 εκατομ. € κμο. Οι εξαγωγές κατευθύνονται, σε ποσοστό 60% περίπου, στις Χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με κυριότερες χώρες εισαγωγής την Ιταλία και τη Γερμανία και το υπόλοιπο (περίπου 40%) προς τρίτες χώρες, με κυριότερους προορισμούς τις ΗΠΑ, την Αυστραλία, τον Καναδά και τη Σαουδική Αραβία

Διάγραμμα 20. Διαχρονική μεταβολή εξαγωγών επιτραπέζιων ελιών

Πηγή : Στοιχεία ICAP – Κλαδική μελέτη : Επιτραπέζιες ελιές – Αθήνα , Νοέμβριος 2009

Με δεδομένο ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για α) τη βελτίωση της ποιότητας των επιτραπέζιων ελιών, β) την προώθηση φιλοπεριβαλλοντικών συστημάτων στην ελαιοκαλλιέργεια (π.χ. βιολογική καλλιέργεια και ολοκληρωμένης διαχείρισης), γ) την αποτελεσματικότερη προώθηση κλασσικών αλλά και νέων εμπορικών τύπων προϊόντος (π.χ. τσακιστές ελιές, εκχυρηνωμένες ελιές, μισές ελιές, τέταρτα ελιές, ροδέλες ελιές, κλπ.) και δ) την υιοθέτηση σύγχρονων συστημάτων ιχνηλασιμότητας σε όλη την αλυσίδα παραγωγής εκτιμάται ότι οι προοπτικές του ελαιοκομικού τομέα και ειδικότερα του τομέα της επιτραπέζιας ελιάς διαγράφονται ιδιαίτερα ελπιδοφόρες

- **Ξηρά Σύκα.**

Το σύκο (νωπό ή αποξηραμένο) θεωρείται παραδοσιακό αγροτικό προϊόν της Ελλάδας. Η καλλιέργεια της συκιάς είναι μια από τις αρχαιότερες καλλιέργειες στην Ελλάδα, καθώς οι ιδιαίτερα ευνοϊκές εδαφοκλιματικές συνθήκες της χώρας μας, αλλά και η εξαιρετική βιοδυναμική συμπεριφορά της συκιάς σε αντίξοες συνθήκες ευνοούν την καλλιέργεια του είδους αυτού. Σημειώνεται ότι μεγάλος αριθμός μεμονωμένων δένδρων συκιάς βρίσκονται ως αυτοφυή σ' όλο τον ελλαδικό χώρο.

Η Χώρα μας είναι πρώτη παραγωγός χώρα ξηρών σύκων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας παραγωγής εξάγεται, κυρίως, σε τυποποιημένη μορφή και ελάχιστα ως χύμα.

Η σπουδαιότητα του σύκου στην ελληνική ιστορία²⁵ έρχεται αμέσως μετά από αυτή της ελιάς και του σταφυλιού. Η ζήτηση ξηρών σύκων εξαρτάται άμεσα από τις διατροφικές συνήθειες των καταναλωτών. Τα σύκα αποτελούν παραδοσιακό προϊόν διατροφής των Ελλήνων, ενώ, η αναγνωρισμένη αξία της **ελληνικής/μεσογειακής διατροφής** καθώς και τα θρεπτικά συστατικά των συγκεκριμένων προϊόντων είναι στοιχεία που επηρεάζουν θετικά τη ζήτησή τους.

Η εγχώρια παραγωγή ξηρών σύκων κυμαίνεται περί τους 5.500 τόνους εκ των οποίων το 30% περίπου αποτελεί παραγωγή της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και πιο συγκεκριμένα της ΠΕ Εύβοιας (περιοχές Κύμης και Ταξιάρχη), όπου υπάρχουν οργανωμένοι συκεώνες και περίπου 10 επιχειρήσεις συσκευασίας/τυποποίησης των ξηρών σύκων (ποικίλης δυναμικότητας), ενώ σημαντική θεωρείται, πρωτίστως, η συμβολή των Αγροτικών Συνεταιρισμών Κύμης και Ταξιάρχη Β. Εύβοιας στον τομέα της παραγωγής,/συσκευασίας/τυποποίησης/ εμπορίας και εξαγωγικής του εν λόγω προϊόντος.

Τα ευρέως γνωστά ξηρά σύκα Κύμης ΠΟΠ και Ταξιάρχη (υπό καθεστώς αναγνώρισης ως ΠΟΠ) αποτελούν ήδη εξαγωγίμα προϊόντα που διοχετεύονται σε αγορές της ΕΕ αλλά και Τρίτων Χωρών. Το μέγεθος της εγχώριας αγοράς (περίπου 1.000-1.200 τόνοι ετησίως) εκτιμάται ότι δεν θα αυξηθεί ιδιαίτερα τα επόμενα χρόνια, γεγονός που ενισχύει την προοπτική διεύρυνσης των εξαγωγών. Λόγω του ανταγωνισμού που υφίστανται τα ξηρά σύκα της εγχώριας παραγωγής από τα ομοειδή προϊόντα της Τουρκίας²⁶ θεωρείται ότι η στρατηγική προώθησης και προβολής αυτών στις αγορές του εξωτερικού θα πρέπει να στηριχθεί στην ποιοτική ανωτερότητα τους

²⁵ Στην αρχαιότητα η συκιά συνδεόταν με τη λατρεία του Διονύσου, της Δήμητρας αλλά και των Πυθαγορείων. Τα αττικά σύκα ήταν περιζήτητα. Σύμφωνα με τον Αιλιανό αποτελούσαν το δείπνο των Αθηναίων. Τα ξηρά σύκα, τα επαινούσαν ο Αριστοφάνης και ο Φερεκράτης.

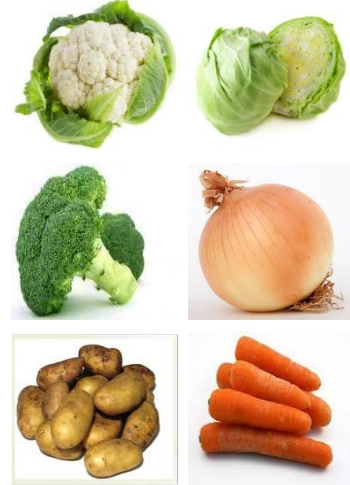
Στην αρχαία Αθήνα, η καλλιέργεια, η εμπορία και η εξαγωγή σύκων αποξηραμένων ή φρέσκων ελέγχονταν από το κράτος, αποφέροντας μεγάλα κέρδη στα κρατικά ταμεία. Η εξαγωγή τους εκτός Αττικής απαγορευόταν και οι επ' αμοιβή καταγγέλλοντες τους κλέπτοντας και εξαγοντας σύκα ονομάζονταν « συκοφάντες ». Οι καρποί της συκιάς, τα σύκα, μαζί με τις ελιές και τα σταφύλια ήταν τα σημαντικότερα είδη διατροφής των αρχαίων Ελλήνων. Το σύκο είναι εδώ και 3.000 χρόνια βασικό συστατικό της ανθρώπινης διατροφής. Για τους αρχαίους πολιτισμούς της Μεσογείου αποτελούσε είδος πρώτης ανάγκης και αναπόσπαστο μέρος του διαιτολογίου, ώστε ενίοτε αντικαθιστούσε ακόμα και το ψωμί.

²⁶ Η Τουρκία και η Ελλάδα αποτελούν τις κυριότερες παραγωγούς χώρες ξηρών σύκων, καλύπτοντας από κοινού το 90% της διεθνούς ζήτησης

- **Κηπευτικά.**

Τα κηπευτικά κατέχουν εξέχουσα θέση αφενός γιατί διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην αγροτική οικονομία κι αφετέρου γιατί αποτελούν βασικό είδος στη διατροφή του ανθρώπου. Η ανάγκη εξασφάλισης σχεδόν όλων των ειδών των νωπών κηπευτικών όλες τις εποχές του χρόνου, οφείλεται κατά κύριο λόγο στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του ανθρώπου και στην αλλαγή των διατροφικών συνθηκών του πληθυσμού.

Η Περιφέρεια αποτελεί ένα σημαντικό κέντρο καλλιέργειας μιας μεγάλης ποικιλίας κηπευτικών, μεταξύ των οποίων ιδιαίτερη θέση κατέχουν τα λάχανα, τα κουνουπίδια, τα κρεμμύδια και τα καρότα, τα οποία απευθύνονται τόσο στην εγχώρια αγορά όσο και σε αγορές του εξωτερικού. Σημειώνεται ότι η συνολική εγχώρια ΑΠΑ από τα κηπευτικά ανέρχεται στο 1,4 δις €, με το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής (περίπου 60%) ν'απορροφάται από την εγχώρια κατανάλωση ως νωπό (με το 1/3 περίπου της ποσότητας αυτής να διατίθεται ως μη συσκευασμένο-τυποποιημένο) ενώ το υπόλοιπο διατίθεται για βιομηχανική χρήση και εξαγωγές

Η Ε.Ε αποτελεί τη μεγαλύτερη αγορά οπωροκηπευτικών στον κόσμο (μεγαλύτερος εισαγωγέας), ενώ επικρατεί έντονος ανταγωνισμός των κοινοτικών προϊόντων με τις εισαγωγές από τρίτες χώρες.

Η οργάνωση της αγοράς των οπωροκηπευτικών και η ομαλοποίηση των λειτουργιών του εμπορίου του τομέα, στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών, πραγματοποιείται μέσω των Οργανώσεων Παραγωγών (ΟΠ). Αν και οι ΟΠ αποτελούν τον στυλοβάτη του τομέα, παρουσιάζεται μια έντονη διαφοροποίηση του βαθμού οργάνωσης του, ανάμεσα στις χώρες του Βορρά και στις χώρες του Νότου.

Ο υψηλότερος βαθμός οργάνωσης του τομέα παρατηρείται στο Βέλγιο και τις Κάτω Χώρες (περίπου 80%) και ο χαμηλότερος στην Πορτογαλία και στην Ελλάδα (αντιστοίχως 5% και 13%). Στις χώρες υψηλής παραγωγής οπωροκηπευτικών, όπως είναι η Ισπανία, η Γαλλία και η Ιταλία, ο βαθμός οργάνωσης ανέρχεται σε ποσοστά από 40% μέχρι 50%.

Μόλις το 13% της ελληνικής παραγωγής οπωροκηπευτικών, που διατίθεται στην αγορά, είναι μέσω των 113 ΟΠ του τομέα, αποτελούμενες κατά βάση από παραγωγούς, κατόχους μικρών οικογενειακών εκμεταλλεύσεων. Σε αντίθεση με την ελλιπή οργάνωση της αγοράς, ο μεταποιητικός τομέας είναι ένας από τους πιο δυναμικούς, προσφέροντας εργασία και συνεισφέροντας στην αποφυγή ερήμωσης της ελληνικής περιφέρειας

Η γειννίαση της Περιφέρειας με το μεγαλύτερο καταναλωτικό κέντρο της Χώρας (Αθήνα) ευνοεί την επέκταση της καλλιέργειας τους, ωστόσο εκτιμάται ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για την αύξηση των εξαγόμενων ποσοτήτων.

Οι ευκαιρίες και προοπτικές ανάπτυξης του τομέα συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Δυνατότητα διεύρυνσης της εμπορικής περιόδου και αύξηση των εξαγωγών ποιοτικών προϊόντων μέσω της εφαρμογής καλλιεργητικών προγραμμάτων και τη δημιουργία ζωνών καλλιέργειας κατά προϊόν εντός της περιφέρειας.

- Ευκαιρίες καλλιέργειας και καλύτερης διάθεσης της παραγωγής βιολογικών προϊόντων, λόγω της αυξημένης ζήτησης τους από την εγχώρια, κοινοτική αλλά και διεθνή αγορά.
- Προοπτική εδραίωσης των προϊόντων μας στις δυτικές αγορές βασιζόμενοι στην ποιότητα και στην παραγωγή νέων προϊόντων που έχουν ζήτηση.
- Αύξηση της κατανάλωσης των οπωροκηπευτικών λόγω εφαρμογής της νέας Κ.Ο.Α²⁷ και των σύγχρονων διατροφικών συνηθειών.

Σε εθνικό επίπεδο οι εξαγωγές κηπευτικών εκτιμώνται στους 190.000 τόνους, ποσότητα η οποία υπό προϋποθέσεις μπορεί να ενισχυθεί σημαντικά με παρεμβάσεις που θα στοχεύουν στη βελτίωση της οργάνωσης της παραγωγής αλλά και της αύξησης της ποσότητας που τυποείται/επεξεργάζεται

• ΠΟΠ Τυρί Φέτα.

Η τυροκομία στην Ελλάδα αποτελεί έναν κατεξοχήν παραδοσιακό τομέα δραστηριότητας, ο οποίος εκσυγχρονίζεται τα τελευταία χρόνια και αναδιοργανώνεται σε βιομηχανική βάση. Στην ανάπτυξη του κλάδου και ειδικότερα στην ανάπτυξη των τυροκομικών με βάση το αιγοπρόβειο γάλα συνέβαλαν οι ειδικές κλιματολογικές συνθήκες της χώρας μας και το έντονο ανάγλυφο των περιοχών της, αποτέλεσμα των οποίων είναι η μεγάλη διαθεσιμότητα της πρώτης ύλης, δηλαδή του αιγοπρόβειου γάλακτος. Το αίγιο και πρόβειο κρέας και γάλα είναι δύο βασικές κατηγορίες προϊόντων με μεγάλη οικονομική σημασία και αποτελούν τις κυριότερες πηγές του αγροτικού εισοδήματος των κατοίκων των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της ελληνικής επικράτειας.

Κύριο χαρακτηριστικό του κλάδου της τυροκομίας είναι ο πολύ μεγάλος αριθμός μικρών επιχειρήσεων (τυροκομείων)²⁸, που βρίσκονται διάσπαρτα σε όλη τη χώρα και δραστηριοποιούνται σε τοπικό κυρίως επίπεδο και οι οποίες δεν μπορούν να ανταγωνιστούν τις μεγάλες γαλακτοβιομηχανίες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ίσως το δυνατότερο σημείο της αιγοπροβατοτροφίας είναι η υψηλή ποιότητα του παραγόμενου κρέατος και γάλακτος, ως αποτέλεσμα μιας σειράς παραμέτρων που χαρακτηρίζουν την ελληνική πραγματικότητα, όπως το εκτατικό σύστημα εκτροφής των ζώων, οι εγχώριες φυλές και οι χρησιμοποιούμενες ζωοτροφές. Στην Ε.Ε η εκτροφή προβάτων και αιγών γίνεται κύρια για το κρέας τους ενώ στη χώρα μας γίνεται για το γάλα τους. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι το 95% των ζώων στην Ελλάδα αρμέγεται. Σε ότι αφορά το αίγιο γάλα αξιοποιείται κατά βάση για την παραγωγή ορισμένων τυριών στη Γαλλία, την Ιταλία και την Ελλάδα.

Οι κύριες χώρες παραγωγής αιγείου και πρόβειου γάλακτος στην Ε.Ε. είναι η Ελλάδα, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Γαλλία. Ειδικότερα στη χώρα μας παράγονται περίπου 630.000 τόνοι πρόβειου και 420.000 τόνοι γίδινου γάλακτος, από τους οποίους το 90% του πρόβειου και το 80% του γίδινου τυροκομείται σε βιομηχανίες, βιοτεχνίες και οικογενειακές επιχειρήσεις (οικοτεχνίες) ενώ το υπόλοιπο αξιοποιείται για την παραγωγή άλλων παραδοσιακών προϊόντων (π.χ. γιαούρτι), είτε

²⁷ Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα των οπωροκηπευτικών και ο προσανατολισμός του προς την αγορά, τόσο της Κοινότητας όσο και του εξωτερικού,

²⁸ οι μικρές τυροκομικές μονάδες δεν διαθέτουν σύγχρονο μηχανολογικό εξοπλισμό και οργανωμένο δίκτυο διανομής, αντιμετωπίζουν μεγάλο πρόβλημα ρευστότητας ενώ υπάρχει ακόμη μεγάλος αριθμός γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων παραδοσιακού χαρακτήρα που διαθέτουν χαμηλό επίπεδο οργάνωσης.

ιδιοκαταναλώνεται από τους παραγωγούς. Όσον αφορά στην παραγωγή πρόβειου και αίγειου γάλακτος στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας αυτή για το έτος 2010 ανήλθε σε 87.300 τόνους και 53.200 τόνους αντίστοιχα.

Η « **φέτα**»²⁹ αποτελεί το πιο γνωστό παραδοσιακό ελληνικό τυρί και συσχετίζεται με την ιστορία και τις παραδόσεις της χώρας μας. Συνδυάζει πρωτότυπα χαρακτηριστικά που δεν αναπαράγονται εκτός της ζώνης παραγωγής της και συνδέεται άμεσα με τα ήθη, τα έθιμα και τις διατροφικές συνήθειες των Ελλήνων. Πρόκειται για το επιτραπέζιο λευκό τυρί που διατηρείται εντός άλμης και παράγεται παραδοσιακά και αποκλειστικά από γάλα πρόβειο ή μίγμα αυτού με γίδινο. Το τελευταίο δεν υπερβαίνει το 30% κατά βάρος (κ.β), με μέγιστη υγρασία 56% και ελάχιστη λιποπεριεκτικότητα επί ξηρού 43%

Σύμφωνα με την Εθνική και Κοινοτική νομοθεσία που ισχύει, η ονομασία *φέτα* είναι ΠΟΠ³⁰ και χρησιμοποιείται αποκλειστικά για το τυρί που παράγεται με παραδοσιακό τρόπο στην Ελλάδα, στην οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή που αποτελείται από την ηπειρωτική χώρα και το νομό Λέσβου, από γάλα πρόβειο ή μίγμα αυτού με αίγιο (σε ποσοστό έως 30%) της ίδιας περιοχής. Το γάλα αυτό προέρχεται από φυλές προβάτων και αιγών, προσαρμοσμένων στην περιοχή παραγωγής της φέτας, η διατροφή των οποίων βασίζεται στη χλωρίδα των βοσκοτόπων της περιοχής. Η διαδικασία μεταποίησης ακολουθεί την παραδοσιακή τεχνολογία και πραγματοποιείται εντός της ζώνης παραγωγής. Η ποιότητα και τα χαρακτηριστικά της φέτας οφείλονται αποκλειστικά ή κυρίως στο γεωγραφικό περιβάλλον που περιλαμβάνει τους φυσικούς και ανθρώπινους παράγοντες της οριοθετημένης ζώνης παραγωγής της φέτας.

Η φέτα ΠΟΠ αποτελεί προϊόν εθνικού ενδιαφέροντος και ως εκ τούτου δεν μπορεί να απουσιάζει από το καλάθι της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Η συμμετοχή της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας στην παραγωγή αιγοπρόβειου γάλακτος ανέρχεται στο 13% της συνολικής εγχώριας παραγωγής στοιχείο που βρίσκεται σε μεγάλη αναντιστοιχία με τη συμμετοχή της Περιφέρειας στην παραγωγή φέτας η οποία υπολογίζεται σε 3,5% περίπου³¹.

Το γεγονός αυτό καταδεικνύει την ανάγκη για ενίσχυση των προσπάθειών προς την κατεύθυνση της καλύτερης οργάνωσης του τομέα ώστε να αξιοποιηθούν τα οφέλη από την προστιθέμενη αξία της παραγωγής φέτας ΠΟΠ. Η ένταξη της φέτας ΠΟΠ στη κατηγορία του καλαθιού με τα εξαγώγιμα προϊόντα θεωρείται ως η πλέον δόκιμη καθώς θα δώσει το έναυσμα προς την κατεύθυνση που αναφέρεται παραπάνω αλλά και θα προσαντολίζει τις προσπάθειες προς την εξυπηρέτηση των αναγκών της διεθνούς αγοράς η οποία έχει εξαιρετικά περιθώρια διεύρυνσης σε αντιδιαστολή με την ελληνική αγορά φέτας η οποία θεωρείται αρκετά ώριμη.

²⁹ Η ονομασία « *φέτα* » χρονολογείται από την εποχή της Ενετοκρατίας στην Ελλάδα, το 17^ο αιώνα και πιθανά αντλεί την ετυμολογική της προέλευση από τη λατινική λέξη «fette», ενώ η ονομασία της επιβλήθηκε οριστικά το 19^ο αιώνα

³⁰ Η φέτα, ως Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης κατοχυρώθηκε, σε εθνικό επίπεδο το 1994, ενώ το 1996 με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1107/96 κατοχυρώθηκε σε Κοινοτικό επίπεδο. Κατόπιν προσφυγής άλλων κρατών- μελών, με τον κανονισμό. (ΕΟΚ) 1070/99, η φέτα διαγράφηκε από το Κοινοτικό μητρώο ΠΟΠ και ΠΓΕ. Στη συνέχεια και με εντολή του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, προκειμένου να αξιολογήσει την κατάσταση, πραγματοποίησε αναλυτική έρευνα στα κράτη-μέλη σχετικά με την παραγωγή, την κατανάλωση και τη γνώση των καταναλωτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ονομασία *φέτα*. Με βάση τα συμπεράσματα της συγκεκριμένης έρευνας και τη σύμφωνη γνώμη της επιστημονικής επιτροπής, η οποία συμβουλεύει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο έργο της, η φέτα, με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1829/2002, επανασταχυρώθηκε στο Κοινοτικό μητρώο ΠΟΠ και ΠΓΕ ως Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης. Ακολούθησαν προσφυγές κατά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τελικά, στις 25 Οκτωβρίου 2005, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εξέδωσε απόφαση με την οποία δικαιώνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την επανά-καταχώρηση της φέτας στο Κοινοτικό μητρώο

³¹ Σύμφωνα με στοιχεία του ΕΛΟΓΑΚ για το έτος 2008 η συνολική παραγωγή φέτας ανήλθε σε 91.689 τόνους. Η παραγωγή ανά ΠΕ της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ήταν: Βοιωτία: 1077 tn, Εύβοιας 555 tn, Ευρυτανία 69 tn, Φθιώτιδα 1230 tn και Φωκίδα 314 tn. Οι ΠΕ με τη μεγαλύτερη συμμετοχή ήταν η ΠΕ Λάρισας, Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων και Τρικάλων οι οποίες αθροιστικά συγκεντρώνουν το 53% περίπου της συνολικής εγχώριας παραγωγής φέτας

- **Μέλι.**

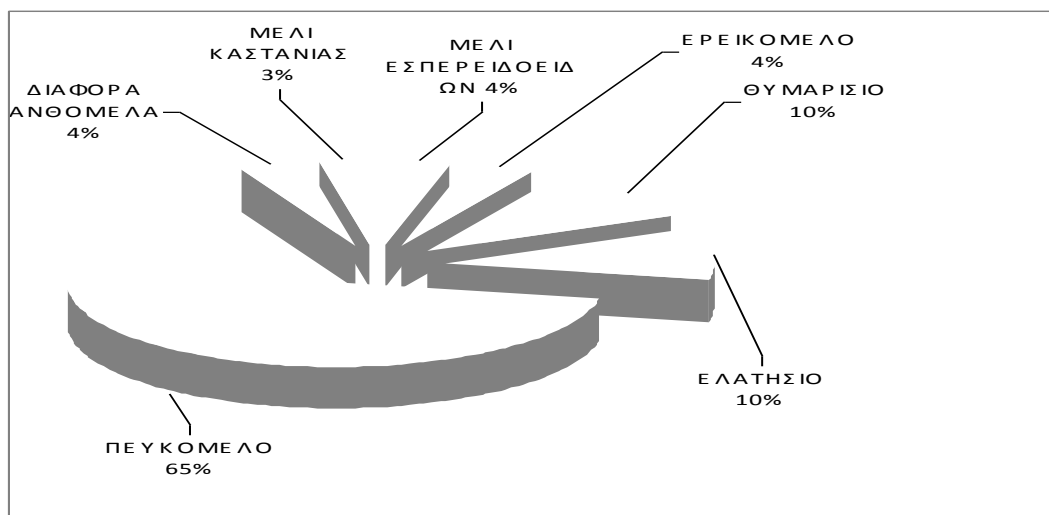
Η μελισσοκομία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της πρωτογενούς παραγωγής για τη Χώρα μας. Η Ε.Ε είναι μόνιμα ελλειμματική σε μέλι με βαθμό αυτάρκειας 54,2%. Η παραγωγή μελιού (Στοιχεία Eurostat 2004-2005) αγγίζει τους 169.000 τόνους προερχόμενα, κατά κύριο λόγο, από την Ισπανία (32.000 τον.) και τη Γερμανία (26.000 τον.), ενώ ακολουθούν η Ουγγαρία (19.500 τον.) και η Γαλλία με την Ελλάδα (16.000 τον.).

Η Χώρα μας είναι δεύτερη στην Ευρωπαϊκή Ένωση (μεταξύ των 27 κρατών μελών), μετά την Ισπανία, από απόψεως κατοχής μελισσοσμηνών (συμμετοχή περίπου 10,8% στο σύνολο των μελισσοσμηνών της ΕΕ) και παράγει κατά μέσο όρο 16.000 τον. μέλι ετησίως (σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛ. ΣΤΑΤ. το 2006 η παραγωγή μελιού ανήλθε στους 16.571 τον., και το 2007 στους 17.690 τον.).

Το ελληνικό μέλι είναι εξαιρετικής ποιότητας με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και γεύση που αναγνωρίζονται διεθνώς. Σε αυτό συμβάλλουν πρωτίτως οι κλιματολογικές συνθήκες της χώρας μας, που είναι ιδιαίτερα ευνοϊκές για την ανάπτυξη της μελισσοκομίας, καθώς και η πλούσια και ποικίλη μελισσοκομική χλωρίδα (βιοποικιλότητα).

Διάγραμμα 21 . Τα ποσοστά των παραγόμενων ποσοτήτων μελιού στην Ελλάδα

Πηγή : Agrenda, 5,6/11/2011

Με δεδομένο ότι η ΕΕ είναι έντονα ελλειμματική σε μέλι (με βαθμό αυτάρκειας που οριακά υπερβαίνει το 50%³² σε αντίθεση με την Ελλάδα), εκτιμάται ότι υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης των εξαγωγών μελιού, οι οποίες σήμερα είναι σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα.

³² Στην Ελλάδα όπου η κατανάλωση μελιού/κεφαλή είναι από τις μεγαλύτερες σε επίπεδο ΕΕ (1,7κιλά μέλι/άτομο) ο βαθμός αυτάρκειας ανέρχεται σε 87% περίπου

- **Τοπικοί οίνοι.**

Ο κλάδος της οινοποιίας αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τομείς της ελληνικής οικονομίας, όχι μόνο για την εγχώρια αγορά ποτών, αλλά και για την ανάπτυξη και προώθηση γενικά των ελληνικών παραδοσιακών προϊόντων στις αγορές του εξωτερικού. Η ανάπτυξη της στηρίζεται στη συνδρομή κατάλληλων κλιματολογικών και εδαφολογικών συνθηκών για την παραγωγή ποιοτικών κρασιών που συνδέονται άμεσα με τον τομέα της αμπελουργίας.

Η εγχώρια παραγωγή είναι κατακερματισμένη μεταξύ πλήθους οινοποιητικών μονάδων. Στην πλειοψηφία πρόκειται για μικρομεσαίες παραγωγικές μονάδες που ασχολούνται αποκλειστικά με την οινοποίηση. Οι μεγάλες οινοβιομηχανίες, αν και ολιγάριθμες, καλύπτουν σημαντικό μέρος της παραγωγής, διαθέτοντας στην πλειοψηφία τους σύγχρονες εγκαταστάσεις και ποικιλία προϊόντων. Επιπλέον, σημαντική είναι η παρουσία στον κλάδο των Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών.

Μερικοί από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που συνέβαλαν στη διαμόρφωση του σύγχρονου χαρακτήρα της ελληνικής οινοπαραγωγής είναι οι εξής:

- Ο εκσυγχρονισμός των οινοποιείων, που δημιουργήθηκαν πριν από μερικές δεκαετίες.
- Η δημιουργία νέων οινοποιείων, κυρίως μικρής και μεσαίας κλίμακας, με εξοπλισμό που βασίζεται στη σύγχρονη τεχνολογία. Κάποια δε από αυτά, αφορούν «boutique wineries», που συνδυάζουν την αισθητική και την επισκεψιμότητα, με τη συνολική αναβάθμιση της ποιότητας της οινικής παραγωγής.
- Η ύπαρξη οινοποιών νέας γενιάς, στην πλειονότητά τους ,όχι μεγάλης ηλικίας, με ιδιαίτερο πάθος για την αμπελοκαλλιέργεια και τη δημιουργία αξιόλογων κρασιών
- Η οινοποίηση με χρήση καινοτόμων μεθόδων, πολλές από αυτές φιλικές προς το περιβάλλον, όπως η ολοκληρωμένη και η βιολογική καλλιέργεια αμπελώνων, η βιοδυναμική αμπελουργία, η παραγωγή κρασιών που αναδεικνύουν την ιδιαιτερότητα της ποικιλίας και των αμπελουργικών περιοχών τους
- Η οινολογική εκπαίδευση πολλών νέων επιστημόνων, σε σχολές Αμπελουργίας και Οινολογίας πανεπιστημίων του εξωτερικού και η δημιουργία σχολών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων Οινολογίας στην Ελλάδα.
- Η εφαρμοσμένη αμπελουργική και οινολογική έρευνα, για βασικές γηγενείς ποικιλίες, τύπους κρασιών κ.ά.

ΠΛΑΙΣΙΟ 1 Οίνος και πολιτισμός

Η ιστορία του ελληνικού κρασιού καλύπτει μία εξαιρετικά μεγάλη χρονική περίοδο, τη μεγαλύτερη παγκοσμίως, όσον αφορά τη συνεχόμενη καλλιέργεια της αμπέλου και τη διαχρονική παραγωγή οίνων. Στην ιστορία του ανθρώπου υπήρξαν πολιτισμοί που στηρίχτηκαν στην αμπελοκαλλιέργεια και στο οινομπόριο, ενώ ακόμα και σήμερα, στη συνείδηση πολλών, **κρασί ίσον πολιτισμός**. Κατά τους προϊστορικούς χρόνους, στους τόπους όπου το κλίμα ευνοούσε την αμπελοκαλλιέργεια «γεννιόταν» πολιτισμός και αντίστροφα.

Η άνθηση και η ευημερία ενός πολιτισμού, συνδεόταν με την άμπελο και τον οίνο. Ένας από τους πολιτισμούς του κρασιού, ο πιο διάσημος και με τη μεγαλύτερη χρονική διάρκεια, ήταν και ο ελληνικός. Το κρασί έχει μια μακραίωνη ιστορία στον ελλαδικό χώρο μιας και το αμπέλι καλλιεργείται από την αρχή της 3ης χιλιετίας π. Χ. Είναι γνωστό σε όλους ότι οι αρχαίοι Έλληνες, διέπρεψαν στην οινοποιία, μονοπωλώντας σχεδόν την αγορά για αιώνες. Το εμπόριο των ελληνικών κρασιών, απλωνόταν σε ολόκληρη τη Μεσόγειο, από την Ιβηρική χερσόνησο μέχρι τον Εύξεινο Πόντο και ήταν μία από τις σημαντικότερες οικονομικές δραστηριότητες των προγόνων μας.

Καθ' όλη τη μακρά ιστορία του ελληνικού κρασιού, η σχέση αμπελιού-οίνου είναι άρρηκτα δεμένη με όλους τους κατοίκους της Ελλάδας. Έτσι, οποιαδήποτε αναφορά στην ιστορία του ελληνικού κρασιού περιέχει αναπόφευκτα, στοιχεία που αφορούν τον πολιτισμό, την οικονομία, τη θρησκεία, την κοινωνική ζωή, την καθημερινότητα, αλλά και τους τόπους όπου αναπτύχθηκε η αμπελοκαλλιέργεια, η οινοπαραγωγή και η κατανάλωση κρασιού.

Η ελληνική οινική παραγωγή σήμερα, αν και συνεχίζει μια μακρόχρονη παράδοση αιώνων στην τέχνη της οινοποίησης, χρησιμοποιεί σύγχρονες οινολογικές, οινοποιητικές και τεχνολογικές μεθόδους. Αξιοποιείται έτσι, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, τόσο η μοναδικότητα των γηγενών ποικιλιών του ελληνικού αμπελώνα, όσο και η εμπειρία και η επιστημονική γνώση των ανθρώπων, που δραστηριοποιούνται για να δημιουργήσουν τα σύγχρονα ελληνικά κρασιά, με αποτέλεσμα να κάνουν την ελληνική οινοπαραγωγή να αποτελεί μια **σύγχρονη οινοπαραγωγή ανθρώπινης κλίμακας** η οποία υποστηρίζεται από:

- Την πανάρχαια αμπελουργική και οινοποιητική παράδοση, συνοδευόμενη από την εμπειρία και την κληρονομιά αιώνων ιστορίας.
- Την ιδιαίτερη τοπο-γεωγραφία του αμπελώνα της Ελλάδας, με τις πολλές μικρές αμπελουργικές ζώνες, τόσο στην ηπειρωτική, όσο και στη νησιωτική χώρα, στις οποίες με την πάροδο του χρόνου έχουν αναπτυχθεί μοναδικές αμπελουργικές τεχνικές.
- Τη μορφολογία και το ανάγλυφο του εδάφους, που δεν επιτρέπουν γενικά εντατικές καλλιεργητικές τεχνικές και υψηλές στρεμματικές αποδόσεις.
- Τις πολλές γηγενείς ποικιλίες του ελληνικού αμπελώνα, που προσφέρουν τη δυνατότητα για εξερεύνηση της διαφορετικότητας και της μοναδικότητας των ελληνικών κρασιών.
- Το σχετικά μικρό γεωργικό κλήρο και την ύπαρξη πολλών μικρών αμπελουργικών εκμεταλλεύσεων, πολλές εκ των οποίων είναι οικογενειακές.
- Τη συνεργασία των λίγων μεγάλων ιδιωτικών και συνεταιριστικών οινοποιείων με εκατοντάδες μικρούς ανεξάρτητους αμπελουργούς, που ο καθένας τους καλλιεργεί το δικό του μικρό αμπέλι, έχοντας τη δυνατότητα παραγωγής σταφυλιού υψηλής ποιότητας, το οποίο ικανοποιεί τις προδιαγραφές των οινοποιείων.
- Τις ιδιαίτερες και μοναδικές οινοποιητικές πρακτικές, που εφαρμόζονται σε πολλές περιπτώσεις, όπως είναι η παραγωγή της ρετσίνας και άλλων παραδοσιακών κρασιών, τα λιαστά κρασιά κ.λπ.

Όλα αυτά καθιστούν τα ελληνικά κρασιά διαφορετικά και μοναδικά και εδραιώνουν την περίοπτη θέση τους παγκοσμίως.

Το γεγονός ότι το κρασί είναι παραδοσιακά συνδεδεμένο με τη διατροφή και την κουλτούρα των Ελλήνων και όχι μόνο, έχει ως αποτέλεσμα το επίπεδο της κατανάλωσης να μην επηρεάζεται δραστικά από τις μεταβολές του διαθέσιμου εισοδήματος του καταναλωτή. Μια μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος προκαλεί μεν υποκατάσταση του κρασιού με άλλα χαμηλότερης τιμής προϊόντα, όπως η μπίρα, αλλά κυρίως έχει ως αποτέλεσμα τη μετακίνηση σε κρασιά χαμηλότερης κατηγορίας τιμών ή κατανάλωση μη εμφιαλωμένου (χύμα) κρασιού.

Η εξέλιξη της παραγωγής οίνου³³ διαχρονικά δεν ακολουθεί σταθερή πορεία. Την περίοδο 2000/01 έως και 2005/06, η εγχώρια παραγωγή κινήθηκε γενικά ανοδικά, με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 7,3%. Ωστόσο την τελευταία πενταετία (περίοδοι 2005/06 έως 2009/10) η παραγωγή κινήθηκε πτωτικά, με εξαίρεση την οικική περίοδο 2009/10 οπότε και αυξήθηκε κατά 10,2%. Η αύξηση αυτή σε συνδυασμό με την μείωση της εγχώριας ανθρώπινης κατανάλωσης οίνου το 2009/08 (κατά 12%), οδήγησαν σε σημαντική αύξηση των αποθεμάτων (κατά 44%).

Κατά κατηγορία οίνου, την πλειοψηφία κατέχουν τα επιτραπέζια κρασιά (με μερίδιο 89-91% την τελευταία τριετία), ενώ με βάση το χρώμα τα λευκά κρασιά υπερτερούν, με μερίδιο 67% για το 2009

Αναφορικά με τις εισαγωγές, ο βαθμός εισαγωγικής διείσδυσης κυμάνθηκε κατά μέσον όρο περί το 4,5% την τελευταία πενταετία. Από την άλλη πλευρά, ο μέσος βαθμός εξαγωγικής επίδοσης διαμορφώθηκε σε περίπου 7,7% το ίδιο διάστημα.

Το 2009, η παγκόσμια κατανάλωση κρασιού από σταφύλι (κρασιά + αφρίζοντα κρασιά) έφτασε τα 2,63 δις κιβώτια που ισοδυναμούν με 31,5 δις φιάλες³⁴, αύξηση 4,5% σε σχέση με το 2005 αύξηση η οποία εκτιμάται³⁵ ότι θα διατηρηθεί αλλά με μικρότερο ρυθμό. Η παγκόσμια αύξηση της κατανάλωσης προέρχεται κυρίως από 3 χώρες: τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Κίνα και τη Ρωσία

Τα ελληνικά κρασιά διακρίνονται σε μεγάλο βαθμό για την ποιότητά τους, ενώ διατίθενται σε ανταγωνιστικές τιμές. Ωστόσο δεν έχουν προωθηθεί σωστά στις διεθνείς αγορές, στις οποίες προσπάθησαν να διεισδύσουν έχοντας σαν κριτήριο την χαμηλή τιμή. Η συνέχιση της συγκεκριμένης στρατηγικής κρίνεται λανθασμένη, καθώς οι Έλληνες παραγωγοί δεν έχουν την δυνατότητα να επιτύχουν τα ίδια χαμηλά κόστη των τεχνολογικά προηγμένων παραγωγών στις χώρες του αποκαλούμενου Νέου Κόσμου (Χιλή, Αργεντινή, Αυστραλία, Νότιος Αφρική), με αποτέλεσμα να περιορίζουν την κερδοφορία τους.

Οι ελληνικές εξαγωγές οίνου, προς τα Κ-Μ της Ε.Ε. για τη πενταετία 2002-06 κυμάνθηκαν από 27 έως 30,5 χιλιάδες τόνους, με εξαίρεση το έτος 2003 όπου παρουσίασαν πολύ σημαντική άνοδο (σχεδόν διπλασιασμός σε σχέση με το 2002, 55.000 τόνους). Συγκριτικά οι εξαγωγές οίνου προς τρίτες χώρες βρίσκονται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα (Μ.Ο. πενταετίας περίπου 4.300 τόνους). Οι εισαγωγές οίνου αποτελούν περίπου το 51% της ποσότητας των εξαγωγών, ενώ το εμπορικό πλεόνασμα οίνου παρουσιάζεται σταθερά θετικό για την πενταετία, με πτωτικές τάσεις από τα 43 (για το 2003) στα 27 εκατομμύρια € (για το 2006). Οι κύριοι εξαγωγικοί προορισμοί του ελληνικού κρασιού αποτελούν η Γερμανία (με σημαντική διαφορά από τις υπόλοιπες), η Γαλλία, οι Η.Π.Α., ο Καναδάς και το Βέλγιο.

Η παραγωγή οίνου στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας αποτελεί το 14% περίπου της εγχώριας παραγωγής κρασιού και υποστηρίζεται από ένα πλούσιο ποικιλιακό δυναμικό με πλέον διαδεδομένες τις ποικιλίες Σαββατιανό και Ροδίτης. Η παραγωγή αυτή καθώς και η αμπελοκαλλιέργεια της Περιφέρειας εντοπίζεται κατά κύριο λόγο στις ΠΕ Βοιωτίας και Εύβοιας. Η Περιφέρεια παρά το γεγονός ότι δεν διαθέτει οίνους ΠΟΠ διαθέτει μια ευρεία γκάμα Τοπικών Οίνων, οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα να αναγράφουν στις ετικέτες τους διάφορες ενδείξεις³⁶ με πληροφορίες που αφορούν στην προέλευσή

³³ Τα συμπεράσματα αυτά προκύπτουν από την τελευταία έκδοση της κλαδικής μελέτης που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τη Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών της ICAP Group ΑΕ

³⁴ Εκ των οποίων το 92,6% αφορά σε μη αφρίζοντα κρασιά

³⁵ Μελέτη ΚΕΟΣΟΕ

³⁶ Οι ενδείξεις που επιτρέπεται να αναγράφονται στις ετικέτες των οίνων ΠΟΠ μπορεί να αφορούν το τοπωνύμιο της ποικιλίας, το χρόνο εσοδείας, παραδοσιακές ενδείξεις όπως π.χ. Οίνος Λευκός από ερυθρά σταφύλια, ενδείξεις σχετικά με το χρόνο ωρίμασης ή παλαίωσης τους σε βαρέλι ή φιάλη ή και ενδείξεις που αφορούν τον τρόπο παραγωγής ή τις μεθόδους παρασκευής καθώς και ενδείξεις που σχετίζονται με όνομα αμπελοφυτικής εκμετάλλευσης όπως Πύργος, Μοναστήρι, Κάστρο, κλπ

τους, στον τρόπο παραγωγής κλπ, γεγονός που δημιουργεί προϋποθέσεις για την εξασφάλιση ευρύτερης αναγνωρισιμότητας των συγκεκριμένων οίνων.

Λαμβανομένης υπόψη της ευρύτερης προσπάθειας που καταβάλλεται για τη δημιουργία και διάδοση μιας νέας ταυτότητας (brand) για τα ελληνικά κρασιά, αλλά και τη δυναμική των εξαγωγών που καταγράφεται τα τελευταία χρόνια εκτιμάται ότι οι τοπικοί οίνοι της Περιφέρειας έχουν τη δυνατότητα να συνεισφέρουν προς αυτή την κατεύθυνση. Εξάλλου, το διαρκώς αναπτυσσόμενο δίκτυο αμπελοοινικών εκμεταλλεύσεων με τα διάσπαρτα οινοποιεία (πολλά εκ των οποίων είναι επισκέψιμα) δημιουργεί διάφορες διαδρομές (δρόμοι του κρασιού) που συνθέτουν ένα σημαντικό παράγοντα προσέλκυσης θεματικού (εναλλακτικού) τουρισμού³⁷.

• Ψάρια υδατοκαλλιέργειών

Ο τομέας της Αλιείας, ο οποίος περιλαμβάνει τους κλάδους της Θαλάσσιας Αλιείας, και της Υδατοκαλλιέργειας θεωρείται σημαντικός για την παγκόσμια, ευρωπαϊκή, εθνική αλλά και την Περιφερειακή οικονομία, κυρίως, επειδή συμβάλλει στη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής των παράκτιων & νησιωτικών περιοχών. Επιπλέον, συμβάλλει ουσιαστικά στην εξασφάλιση ζωϊκών πρωτεϊνών υψηλής βιολογικής αξίας, αξιοποιεί τοπικούς πλουτοπαραγωγικούς πόρους, εξασφαλίζει θέσεις εργασίας και απασχολεί σημαντικό αριθμό ατόμων παράκτιων περιοχών.

Η αλιευτική παραγωγή στο διάστημα της τετραετίας 2006-2009, κινήθηκε στη συλλεκτική αλιεία με πτωτικό ρυθμό (-15,7%) ενώ στις υδατοκαλλιέργειες και ειδικότερα στην κατηγορία των υδατοκαλλιέργειών θαλασσινών ειδών³⁸ (ιχθυοκαλλιέργειες), μετά από τη στασιμότητα της τριετίας 2006-2008, η παραγωγή παρουσίασε το 2009 αισθητή άνοδο (7,9%)

Η παραγωγή από τις ιχθυοκαλλιέργειες, (εντατικής και εκτατικής μορφής) αποτελούμενη κατά το μεγαλύτερο μέρος της από την τσιπούρα και το λαυράκι (τα δύο αυτά είδη καλύπτουν κατά το έτος 2009 το 73,5% περίπου της συνολικής παραγωγής) επηρεάστηκε αρνητικά κατά την περίοδο 2007-2008 από τη σημαντική πτώση των τιμών της τσιπούρας στη διεθνή και την εγχώρια αγορά.

Ωστόσο, ο κλάδος των ιχθυοκαλλιέργειών παραμένει εξωστρεφής, με εξαγωγές που καλύπτουν το 70-80% της παραγωγής, γεγονός που επέτρεψε να διατηρήσει την ηγετική του θέση στη διεθνή αγορά, συγκεντρώνοντας το 2010, σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, το 54% περίπου της παραγωγής τσιπούρας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Σχεδόν το 90% της παραγωγής εστιάζεται σε δύο μόνο προϊόντα, τη μεσογειακή τσιπούρα και το λαβράκι, στα οποία η Ελλάδα παράγει περίπου το 50% της συνολικής παραγωγής. Λόγω της φύσης του προϊόντος (μικρό μέγεθος ψαριού), και της σχετικής έλλειψης εξελιγμένων υποδομών επεξεργασίας από τις εγχώριες μονάδες ιχθυοκαλλιέργειών, το ελληνικό προϊόν εξάγεται κατά βάση χύδην ή ελαφρώς επεξεργασμένο. Επιπλέον, το υψηλό κόστος πιστοποίησης (και η συνεπαγόμενη χαμηλή υιοθέτησή της), δεν έχουν επιτρέψει αποτελεσματικό branding της ελληνικής παραγωγής στις διεθνείς αγορές.

³⁷ Για περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με τους δρόμους του κρασιού στην Στερεά Ελλάδα βλ. <http://winesurveyor.weebly.com/>

³⁸ Απόφαση αριθμ. 31722/4.11.2011 της Επιτροπής Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής στον Τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης, άρθρο 3. (ΦΕΚ. 2505 / τ.Β' / 4.11.2011)

Την ίδια στιγμή, παρά το σχετικά ανταγωνιστικό κόστος παραγωγής των ελληνικών μονάδων ιχθυοκαλλιεργειών (χάρη και στον υψηλό βαθμό καθετοποίησης) ο τομέας αντιμετωπίζει ήδη έντονο ανταγωνισμό από χώρες με χαμηλότερο εργατικό κόστος, όπως η Τουρκία. Επιπλέον, συστηματικά κατά τα τελευταία χρόνια, οι ιχθυοκαλλιεργητές δεν έχουν επιτύχει να ισορροπήσουν επιτυχώς τον κύκλο προσφοράς και ζήτησης, με αποτέλεσμα την απότομη μεταβολή των τιμών και την ανεξέλεγκτη «συγκέντρωση» του κλάδου.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις της ΕΕ και του FAO η παγκόσμια παραγωγή ιχθυοκαλλιεργητικών προϊόντων θα αυξηθεί σημαντικά στις ερχόμενες δεκαετίες. Με δεδομένο ότι στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας παράγεται το 34% περίπου της συνολικής εγχώριας παραγωγής είναι αυτονόητη η συμμετοχή των προϊόντων ιχθυοκαλλιέργειας στο καλάθι των αγροτικών προϊόντων με εξαγωγικό προσανατολισμό έχοντας ως κύριες στοχεύσεις

- την διατήρηση της ηγετικής θέσης στην τσιπούρα και το λαβράκι στις κύριες ευρωπαϊκές αγορές (π.χ., Ιταλία, Ισπανία, Γαλλία),
- την επέκταση της γεωγραφικής κάλυψης στην Ευρώπη με το υπάρχον προϊόν (π.χ., σε Ολλανδία, Ρωσία, Ουκρανία, Πολωνία), καθώς και στις ΗΠΑ και Ιαπωνία/Κίνα, και
- την επέκταση σε νέα είδη μεγαλύτερου μεγέθους και υψηλότερης προστιθέμενης αξίας αξιοποιώντας την υπάρχουσα τεχνογνωσία

Επιπλέον, για τη διευκόλυνση της εισόδου σε νέες αγορές, η Πολιτεία μπορεί να βοηθήσει μέσω μιας αποτελεσματικής διεθνούς εκπροσώπησης καθώς και μέσω της εισαγωγής και προώθησης ενός αποτελεσματικού και κοινά αποδεκτού μηχανισμού πιστοποίησης.

3. Δράσεις οργάνωσης και προβολής του καλαθιού αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

3.1. Η συλλογιστική των δράσεων

Όπως αναφέρεται και στην προηγούμενη ενότητα στόχος του «καλαθιού» αγροτικών προϊόντων είναι η επικέντρωση των παραγωγικών δυνάμεων της Περιφέρειας σε συγκεκριμένα αγροτικά προϊόντα τα οποία έχουν τη δυνατότητα να προσδώσουν την αναγκαία ώθηση για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του αγροδιατροφικού της τομέα. Κατ'επέκταση στόχος του Επιχειρησιακού Σχεδίου με τη συμβολική ονομασία καλαθί αγροτικών προϊόντων είναι **να καταδείξει τρόπους, μέσα και πρακτικές για την ενίσχυση της οργάνωσης και προβολής της παραγωγικής ταυτότητας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας** και όχι να διαστασιολογήσει τις παρεμβάσεις που απαιτούνται για την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, για τον εκσυγχρονισμό και επέκταση των υποδομών, για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των εκμεταλλεύσεων, για τη μείωση του κόστους παραγωγής, για την προστασία του περιβάλλοντος, για τη χωροθέτηση των επιχειρήσεων του αγροδιατροφικού τομέα κ.α. Η διαστασιολόγηση των παρεμβάσεων αυτών είναι αντικείμενο λεπτομερέστερων διερευνήσεων στα πλαίσια ενός αναλυτικότερου σχεδιασμού που πρέπει να πραγματοποιηθεί σε στενή συνεργασία με το ΥΠΑΑΤ και των παραγωγικών φορέων/κοινωνικών εταίρων στη βάση του περιεχομένου των καλαθιών όλων των Περιφερειών της Χώρας και των κατευθύνσεων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής για την περίοδο 2013-2020.

Στο πλαίσιο αυτό οι προτεινόμενες δράσεις είναι **οριζόντιες**, απορρέουν από την αναγνώριση των προβλημάτων του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας αλλά και της θέσης του στην αγροδιατροφική αλυσίδα και στη λειτουργία της τοπικής κοινωνίας και, ευθυγραμμίζονται με τις πολιτικές για την αγροτική ανάπτυξη που προωθούνται σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Ειδικότερα, οι προτεινόμενες δράσεις διακρίνονται σε δύο ενότητες:

- Δράσεις οργάνωσης του παραγωγικού συστήματος της Περιφέρειας
- Δράσεις προώθησης –προβολής των προϊόντων της Περιφέρειας

3.2. Δράσεις οργάνωσης του παραγωγικού συστήματος της Περιφέρειας

3.2.1. Καλλιεργητικό πλάνο και συναφείς επενδύσεις

Τα προϊόντα της Περιφέρειας παρουσιάζουν, σήμερα, μειωμένη ανταγωνιστικότητα η οποία προκύπτει ως αποτέλεσμα της χαμηλής παραγωγικότητας, του υψηλού κόστους παραγωγής, της έλλειψης εξειδικευμένου τεχνικού προσωπικού του μικρού μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της ανεπαρκούς οργάνωσης της εμπορίας των προϊόντων.

Το γεγονός αυτό επιβάλλει τον επαναπροσανατολισμό των συντελεστών του αγροδιατροφικού συστήματος της Περιφέρειας προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις όπως αυτές παρουσιάζονται επιγραμματικά ανά τομέα στην ενότητα 2.4. Ο επαναπροσανατολισμός αυτός ο οποίος δύναται να αφορά π.χ. στην αύξηση της παραγωγής, στην ενίσχυση της ποιότητας, στην ανάσχεση της συρρίκνωσης διαφόρων κατά περίπτωση προϊόντων θα πρέπει να εξειδικευτεί περαιτέρω τόσο ποσοτικά όσο και χωρικά (σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας, δήμου ή περιοχής) με βάση την προτεινόμενη

διάρθρωση του καλαθιού της Περιφέρειας, με λεπτομερέστερη εξέταση διαφόρων τεχνικό-οικονομικών συντελεστών ανά προϊόν (π.χ. εδαφοκλιματικές συνθήκες, απαιτήσεις σε άρδευση, ανάγκες και υποδομές για μεταφορές, ανάγκες σε ανθρώπινο δυναμικό κλπ. Η εξειδίκευση αυτή θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα μιας εμπειριστατωμένης μελετητικής δραστηριότητας στην οποία ιδιαίτερη συμμετοχή θα έχουν οι αρμόδιες υπηρεσίες.

Η διαμόρφωση ενός εξειδικευμένου καλλιεργητικού πλάνου αποτελεί παρέμβαση εξαιρετικής σπουδαιότητας καθώς τόσο στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο (2007-2013) όσο και στην επόμενη προβλέπεται μια σειρά δράσεων συγχρηματοδότησης για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και των μονάδων μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων. Δεδομένης όμως της στενότητας των διαθέσιμων πόρων αλλά και της επιτακτικής πλέον ανάγκης για υψηλή αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων, αυτές θα πρέπει να είναι απόλυτα στοχευμένες και στη βάση της ιεράρχησης συγκεκριμένων αναγκών και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που προσδιορίζει η κάθε κατηγορία προϊόντων.

Ειδικότερα, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί ώστε μέσω των συγχρηματοδοτούμενων επενδύσεων να βελτιωθεί περαιτέρω η ποιότητα των προϊόντων, να επιδιωχθεί η αναδιάρθρωση και η ανανέωση ποικιλιών/φυτειών, να περιοριστεί η μεγάλη χωρική διασπορά των αγροτεμαχίων, να βελτιωθεί η συμμετοχή των παραγωγών σε καθετοποιημένα σχήματα, να ενισχυθεί η συλλογικότητα κλπ. Για να καταστεί αυτό εφικτό θα απαιτηθεί η δημιουργία ενός εξειδικευμένου πλέγματος κριτηρίων για την επιλογή των παρεμβάσεων που θα συγχρηματοδοτηθούν αλλά και για την κατανομή των διαθέσιμων πόρων μεταξύ των επιμέρους προϊόντων το οποίο να αντανάκλα τις προτεραιότητες της Περιφέρειας για την επόμενη προγραμματική περίοδο.

Στο πλαίσιο αυτό οι δράσεις συγχρηματοδότησης για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και των μονάδων μεταποίησης και εμπορίας των προϊόντων που συμπεριλαμβάνονται στο καλάθι προτείνεται να εστιαστούν προς τις κατευθύνσεις που παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα

Πίνακας 35. Κατευθύνσεις παρεμβάσεων για τη συγχρηματοδότηση επενδύσεων στον πρωτογενή τομέα που αφορούν στα προϊόντα του καλαθιού

Προϊόν	Παρεμβάσεις
Σιτηρά	Ενίσχυση επιχειρηματικών/επενδυτικών πρωτοβουλιών συλλογικών και ιδιωτικών φορέων για ίδρυση, μεγέθυνση και εκσυγχρονισμό εγκαταστάσεων αποθήκευσης, συντήρησης, μεταποίησης και εμπορίας σιτηρών με ιδιαίτερη έμφαση σε αυτές που αφορούν στην αποθήκευση/επεξεργασία πρώτων υλών που παράγονται με βάση φιλοπεριβαλλοντικά συστήματα (βιολογική, ολοκληρωμένη παραγωγή)
Οπωροκηπευτικά	Ενίσχυση επιχειρηματικών/επενδυτικών πρωτοβουλιών συλλογικών και ιδιωτικών φορέων για <ul style="list-style-type: none"> • εκσυγχρονισμό παλαιών θερμοκηπιακών μονάδων και εγκατάσταση νέων στις κατάλληλες περιοχές με έμφαση στην εγκατάσταση σύγχρονων συστημάτων θερμοκηπιακού εξοπλισμού (π.χ, κλιματισμού, υδροπονίας, υδρολίπανσης , κλπ.) και συστημάτων εκμετάλλευσης θερμικών απωλειών με στόχο την εξοικονόμηση ενέργειας και την προστασία του περιβάλλοντος (π.χ. εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων , χρήση της γεωθερμίας κλπ. • βελτίωση και αναδιάρθρωση δενδρώνων (με έμφαση στο ακτινίδιο) με εγκατάσταση σύγχρονων καλλιεργητικών συστημάτων (π.χ. σύστημα στάγδην άρδευσης κλπ) • ίδρυση και εκσυγχρονισμό (τεχνολογικό, οργανωτικό, μηχανολογικό, κτιριακό) εγκαταστάσεων διαλογής, αποθήκευσης, τυποποίησης, μεταποίησης ώστε να

Προϊόν	Παρεμβάσεις
	<p>πληρούν τις απαιτήσεις για την ασφάλεια τροφίμων αλλά και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες επεξεργασίας του όγκου παραγωγής.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ίδρυση και εκσυγχρονισμό μεταποιητικών μονάδων (συμπεριλαμβανομένων και των μεταποιητικών και τυποποιητικών μονάδων πιστοποιημένων στη βιολογική γεωργία). • δημιουργία μικρών βιοτεχνικών μονάδων (οικοτεχνιών) για την παραγωγή τουρσιών, γλυκών κουταλιού κ.α. προϊόντων με βάση τα κηπευτικά, το ακτινίδιο και τις λοιπές οπώρες. • αύξηση της παραγωγής οπωροκηπευτικών με βάση φιλοπεριβαλλοντικά συστήματα
Ξηροί καρποί	<p>Ενίσχυση επιχειρηματικών/επενδυτικών πρωτοβουλιών συλλογικών και ιδιωτικών φορέων για</p> <ul style="list-style-type: none"> • εγκατάσταση νέων φυτειών με συστήματα σύγχρονης καλλιεργητικής τεχνικής (π.χ. ολοκληρωμένη διαχείριση) με έμφαση στα προϊόντα που είναι αναγνωρισμένα ως ΠΟΠ/ΓΕ (ξηρά σύκα Κύμης, ξηρά σύκα Ταξιάρχης, Κελυφωτό φυστίκι Φθιώτιδας) • ίδρυση και εκσυγχρονισμό συσκευαστηρίων και τυποποιητηρίων
Ελιά & Ελαιόλαδο	<p>Ενίσχυση επιχειρηματικών/επενδυτικών πρωτοβουλιών συλλογικών (Οργανώσεις Ελαιουργικών Φορέων) και ιδιωτικών φορέων για</p> <ul style="list-style-type: none"> • αναβάθμιση του εξοπλισμού καλλιέργειας (μηχανήματα συλλογής ελαιοκάρπου, στάγδην άρδευση κλπ) • ίδρυση και εκσυγχρονισμό (τεχνολογικό, οργανωτικό, μηχανολογικό, κτιριακό) εγκαταστάσεων μεταποίησης – τυποποίησης των επιτραπέζιων ελιών ώστε να πληρούν τις απαιτήσεις για την ασφάλεια και την ιχνηλασιμότητα τροφίμων αλλά και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της ζήτησης ακόμη και για εξειδικευμένα προϊόντα (π.χ. πάστα ελιάς, γεμιστές ελιές κλπ) • εκσυγχρονισμό και εξορθολογισμό του αριθμού των ελαιοτριβείων με ιδιαίτερη έμφαση στην υιοθέτηση τεχνολογιών περιορισμού της περιβαλλοντικής ρύπανσης • προβολή, ιδιαίτερα των ΠΟΠ ελιών της περιοχής, στην εγχώρια και διεθνή αγορά (ΕΕ και τρίτες Χώρες) • αύξηση της παραγωγής ελαιοκομικών προϊόντων με βάση φιλοπεριβαλλοντικά συστήματα και πρακτικές³⁹
Αμπέλι – Οίνος	<p>Ενίσχυση επιχειρηματικών/επενδυτικών πρωτοβουλιών συλλογικών και ιδιωτικών φορέων για</p> <ul style="list-style-type: none"> • εκσυγχρονισμό (τεχνολογικό, οργανωτικό, μηχανολογικό, κτιριακό) εγκαταστάσεων οινοποίησης και μεταποίησης και επέκταση των δραστηριοτήτων τους (π.χ. απόσταση στεμφύλων για παραγωγή τσίπουρου, παραγωγή βαλσάμικο, επέκταση γραμμών εμφιάλωσης κλπ) • προβολή-προώθηση, ιδιαίτερα των τοπικών οίνων, στην εγχώρια και διεθνή αγορά (ΕΕ και τρίτες Χώρες) • αξιοποίηση γηγενών ποικιλιών και κλώνων • δημιουργία επισκέψιμων οινοποιείων και εν γένει οινικών διαδρομών
Όσπρια	<p>Ενίσχυση επιχειρηματικών/επενδυτικών πρωτοβουλιών συλλογικών και ιδιωτικών φορέων για</p> <ul style="list-style-type: none"> • αξιοποίηση, βελτίωση και διάδοση αυτόχθονων/τοπικών παραδοσιακών ποικιλιών • δημιουργία μονάδων τυποποίησης και μεταποίησης οσπρίων

³⁹ Ενδεικτικά αναφέρεται η ελαιοκαλλιέργεια με μηδενικό ανθρακικό αποτύπωμα (carbon footprint).

Προϊόν	Παρεμβάσεις
Αιγοπρόβριο κρέας, γάλα και τυροκομικά προϊόντα	<p>Ενίσχυση επιχειρηματικών/επενδυτικών πρωτοβουλιών συλλογικών και ιδιωτικών φορέων για</p> <ul style="list-style-type: none"> ενίσχυση του παραγωγικού δυναμικού των βοσκοτόπων και την ορθολογική τους διαχείριση βάσει συγκεκριμένων διαχειριστικών σχεδίων (σε συνεργασία με τις Δημοτικές Αρχές), ίδρυση και εκσυγχρονισμό μονάδων τυποποίησης και μεταποίησης ζωοτροφών με βάση τα κτηνοτροφικά φυτά, με έμφαση σε μονάδες παραγωγής βιολογικών ζωοτροφών ίδρυση, εκσυγχρονισμό, μετεγκατάσταση και μεγέθυνση μονάδων ενσταβλισμένης αιγοπροβατοτροφίας με εκτεταμένη εφαρμογή μηχανικής άμελης βελτίωση των υποδομών σφαγής και μεταφοράς αιγοπροβάτων αναγνώριση τοπικών προϊόντων (π.χ. αρνάκι και κατσικάκι Γκιώνας – Παρνασσού - Καρύστου) καθώς και την προβολή -προώθηση των τοπικά παραγόμενων αιγοπροβατοτροφικών προϊόντων με έμφαση στα τυριά που έχουν αναγνωριστεί ως ΠΟΠ (Φέτα, Κατίκι Δομοκού, Κεφαλογαβιέρα και Φορμαέλλα Αράχωβας Παρνασσού)
Λοιπά κρέατα (χοιρινό, ορνίθιο) και αβγά	<p>Ενίσχυση επιχειρηματικών/επενδυτικών πρωτοβουλιών συλλογικών και ιδιωτικών φορέων για</p> <ul style="list-style-type: none"> Παραγωγή ανταγωνιστικών ιδιαίτερων κρεατοσκευασμάτων από κρέας χοιρινό ή ορνίθιο Αύξηση του μέσου μεγέθους των εκμεταλλεύσεων κι εκσυγχρονισμού αυτών Εκσυγχρονισμό υφιστάμενων σφαγείων και ίδρυση νέων προς εξυπηρέτηση κυρίως των αναγκών επεξεργασίας βιολογικών α υλών
Προϊόντα ιχθυοκαλλιέργειών	<p>Ενίσχυση επιχειρηματικών/επενδυτικών πρωτοβουλιών συλλογικών και ιδιωτικών φορέων για</p> <ul style="list-style-type: none"> ίδρυση νέων μονάδων μεταποίησης / τυποποίησης και εμπορίας αλιευτικών προϊόντων προώθηση και διαφήμιση των τοπικά παραγόμενων αλιευτικών προϊόντων - δημιουργία επώνυμων αλιευτικών προϊόντων εξασφάλιση σταθερής ποιότητας του παραγόμενου προϊόντος
Μέλι	<p>Ενίσχυση επιχειρηματικών/επενδυτικών πρωτοβουλιών συλλογικών και ιδιωτικών φορέων για</p> <ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία τυποποιητηρίων μελιού Αναβάθμιση του εξοπλισμού των μελισσοκόμων Συλλογική εμπορία

3.2.2. Συμβολαιακή Γεωργία

Η δομή και οργάνωση του συστήματος παραγωγής αγροδιατροφικών προϊόντων επί πολλά χρόνια διαμορφώθηκε με βάση τις εκάστοτε ισχύουσες δυνατότητες παραγωγής (supply driven). Τις δύο τελευταίες δεκαετίες όμως παρατηρείται μια ραγδαία μεταστροφή του παραγωγικού υποδείγματος προς την κατεύθυνση της κάλυψης των απαιτήσεων και αναγκών του καταναλωτικού κοινού (consumer driven). Η στροφή αυτή επιβάλλει πλέον την ανάπτυξη και την εδραίωση σχέσεων αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των επιμέρους κρίκων της αγροδιατροφικής αλυσίδας. Ο πλέον κατάλληλος μηχανισμός για την εδραίωση των σχέσεων αυτών είναι η συμβολαιακή γεωργία, σύμφωνα με την οποία η αγροτική παραγωγή γίνεται στη βάση ενός συμβολαίου ή μιας σύμβασης ή ενός συμφωνητικού (στο οποίο αναφέρονται κατ'ελάχιστον συγκεκριμένοι όροι όπως προκαθορισμένη τιμή, εξασφαλισμένη

διάθεση της ποσότητας του παραγόμενου προϊόντος, γεωργικές πρακτικές που θα πρέπει να ακολουθηθούν, κλπ), μεταξύ μεμονωμένων παραγωγών ή ομάδων παραγωγών από τη μια μεριά και επιχειρήσεων από την άλλη που προμηθεύουν την αγροτική εκμετάλλευση με μέσα παραγωγής (αγροτικά εφόδια) ή αγοράζουν το αγροτικό προϊόν ή και τα δύο.

Η σύναψη των ανωτέρω συμβάσεων από την πλευρά των αγροτικών εκμεταλλεύσεων ουσιαστικά σημαίνει μεταβολή του ρόλου τους από ανεξάρτητες και αυτόνομες παραγωγικές μονάδες που δεν διαθέτουν γνώση των μηχανισμών της αγοράς διατροφικών προϊόντων, σε μονάδες που συνιστούν τον πρώτο κρίκο μιας κάθετα οργανωμένης αλυσίδας παραγωγής με διέξοδο στην καταναλωτική αγορά.

Λόγω του μικρού μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, στοιχείο που προσδιορίζει μικρή διαπραγματευτική ισχύ έναντι των μεταποιητικών επιχειρήσεων, **η επιτυχία της συμβολαιακής γεωργίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη δημιουργία ισχυρών συλλογικών δομών σε επίπεδο πρωτογενούς παραγωγής** οι οποίες θα εκπροσωπούν τα συμφέροντα των μικρών παραγωγών.

Η συμβολαιακή γεωργία δύναται να εφαρμοστεί σε όλα τα προϊόντα που εντάσσονται στο καλάθι της Περιφέρειας διασφαλίζοντας το εισόδημα των συμβαλλόμενων παραγωγών και ευθυγραμμίζοντας την παραγωγική τους δραστηριότητα με τις απαιτήσεις/ανάγκες της αγοράς. Σε κάθε περίπτωση, η εφαρμογή της κρίνεται επιβεβλημένη στα προϊόντα εκείνα τα οποία είτε χρησιμοποιούνται ως εισροές στην βασική παραγωγική διαδικασία (όπως είναι οι ζωοτροφές για την παραγωγή όλων των προϊόντων ζωικής παραγωγής) είτε υπόκεινται σε πολλαπλούς χειρισμούς/μετασχηματισμούς πριν οδηγηθούν στην καταναλωτική αγορά ως προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας (π.χ. σιτηρά ως α ύλη για τις βιομηχανίες ζυμαρικών, μπισκότων, παραγωγής προϊόντων αρτοποιίας, αρωματικά φυτά ως α ύλη για τις βιομηχανίες παραγωγής αιθέριων ελαίων κλπ).

3.2.3. Κατάρτιση – Ενημέρωση – Πληροφόρηση

Ένα ιδιόμορφο χαρακτηριστικό του πρωτογενή τομέα (τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο) είναι το χαμηλό επίπεδο κατάρτισης των απασχολούμενων στον τομέα. Το στοιχείο αυτό αποτελεί συχνά ανασταλτικό παράγοντα στην υιοθέτηση καινοτόμων πρακτικών, εργαλείων και μεθόδων παραγωγής και κατ'επέκταση αδυναμία ανταπόκρισης στις νέες ανάγκες της αγροτικής παραγωγής.

Επιπλέον, είναι γεγονός ότι ενώ υπάρχει αφενός μεγάλη προσφορά πληροφοριών προς αξιοποίηση από τους παραγωγούς και παράλληλα αυξημένη ζήτηση (εκδηλούμενη μέσω της πρόθεσης των παραγωγών να συμμετάσχουν σε ημερίδες, και άλλου τύπου ενημερωτικές-εκπαιδευτικές εκδηλώσεις) για άντληση πληροφόρησης, υπάρχει ένα τεράστιο **κενό πληροφόρησης** το οποίο αναδεικνύει ως επιβεβλημένη την ανάγκη προσαρμογής των μεθόδων και των πρακτικών μεταφοράς της γνώσης-πληροφορίας, στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις συνθήκες που αντιμετωπίζει ο αγροτικός πληθυσμός (γλώσσα, ύψος, χρόνος, τόπος, μέσο, κλπ).

Προς την κατεύθυνση της βελτίωσης του επιπέδου κατάρτισης των παραγωγών προτείνεται, συμπληρωματικά ως προς τις υφιστάμενες ή σχεδιαζόμενες δημόσιες και ιδιωτικές δομές παροχής υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης οποιασδήποτε μορφής (όπως οι Γεωργικές Σχολές, τα Κέντρα ή Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης κ.α.) η δημιουργία ενός μόνιμου μηχανισμού ανίχνευσης και αντιμετώπισης των αναγκών κατάρτισης των παραγωγών σε επίπεδο Περιφέρειας. Ο μηχανισμός αυτός

θα πρέπει να είναι αποκεντρωμένος, ευέλικτος και παράλληλα διαδίκτυωμένος. Στηρίζεται στη λογική της οργάνωσης της **άτυπης μάθησης**, σύμφωνα με την οποία οποιοσδήποτε φορέας (Ομάδα Παραγωγών, Συνεταιριστική Οργάνωση, Δημοτική Αρχή, Επιμορφωτικά Ιδρύματα, Εταιρίες Εφοδίων και Παροχής Συμβουλευτικών Υπηρεσιών) έχει την ευχέρεια να μπορεί να οργανώσει και να υλοποιήσει σεμινάρια, εκπαιδευτικές επισκέψεις, ημερίδες και άλλες μορφές εκδηλώσεων που εξυπηρετούν τη μεταφορά συστηματοποιημένων πληροφοριών και γνώσεων καθώς και την ανάπτυξη δεξιοτήτων των παραγωγών της Περιφέρειας. Ο μηχανισμός αυτός σήμερα είναι αρκετά διαδεδομένος και εκτιμάται ότι μπορεί να λειτουργήσει με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα υπό την προϋπόθεση α) της ευθυγράμμισης των μαθησιακών εκδηλώσεων με τις πραγματικές ανάγκες των παραγωγών και β) της γνωστοποίησης του περιεχομένου των εν λόγω εκδηλώσεων σε όσο το δυνατόν περισσότερους παραγωγούς. Ως προς την εκπλήρωση της πρώτης προϋπόθεσης σημαντικό ρόλο μπορούν να αναλάβουν οι συλλογικές δομές οργάνωσης των αγροτών οι οποίες λειτουργώντας σε καθημερινή βάση ως αποδέκτες των αναγκών των παραγωγών μπορούν να δρομολογήσουν την υλοποίηση άτυπων μορφών μάθησης ενώ ως προς την εκπλήρωση της δεύτερης προϋπόθεσης σημαντικό ρόλο μπορεί να έχει η Αγροδιατροφική Σύμπραξη (βλ. και Ενότητα 4.3.2) η οποία θα συγκεντρώνει και θα αναδιανέμει το πληροφοριακό υλικό της κάθε εκδήλωσης σε άλλους φορείς δημιουργώντας ταυτόχρονα μια διαρκώς διευρυνόμενη βιβλιοθήκη πληροφοριών.

Ως προς το περιεχόμενο της κατάρτισης των παραγωγών ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στα εξής θεματικά πεδία:

- Μέθοδοι, μέσα, πρακτικές, τρόποι και οφέλη συλλογικής οργάνωσης (κάθετης και οριζόντιας)
- Φιλοπεριβαλλοντικές μέθοδοι καλλιέργειας/εκτροφής
- Τεχνικές και μέσα μείωσης του κόστους παραγωγής
- Υγιεινή και ασφάλεια προϊόντων
- Νέες τεχνολογίες – Καινοτομίες
- Διαφοροποίηση της παραγωγής και της δραστηριότητας

Είναι προφανές ότι το ακριβές περιεχόμενο του κάθε θεματικού πεδίου θα διαφοροποιείται ανάλογα με το προϊόν στο οποίο αναφέρεται.

Επιπλέον κρίνεται σκόπιμη

- Η επαναλειτουργία των Κέντρων Γεωργικής Κατάρτισης σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα (πρ. Κέντρων Γεωργικής Εκπαίδευσης – Δήμητρα) υπό την εποπτεία του νέου Οργανισμού⁴⁰.
- Η ίδρυση και λειτουργία Γεωργικής Σχολής στη Ν. Αρτάκη Ευβοίας με θεματικό αντικείμενο: «Επιχειρηματική Πτηνο-κτηνοτροφία και Εναλλακτικές εκτροφές», λόγω των προϋποθέσεων που υπάρχουν στην Περιφερειακή Ενότητα Εύβοιας (υψηλή συγκέντρωση πτηνοτροφικών, χοιροτροφικών και αιγοπροβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων)
- Η ίδρυση Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Αγροτικής Έρευνας Στερεάς Ελλάδας, με έδρα τη Λαμία του οποίου η δραστηριότητα θα είναι εστιασμένη στους εδαφοϋδατικούς πόρους (Αλιάρτος)

⁴⁰ βλ. σχετικά σ/ν Σύσταση οργανισμού «Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός – ΔΗΜΗΤΡΑ»

και στη φυτική παραγωγή (Βαρδάτες Λαμίας/ Αλιάρτος) και θα συμπληρώνεται από τη λειτουργία ενός εργαστηρίου (Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων– Τεχνολογίας Δασικών Προϊόντων – Ορεινής Οικονομίας (Καρπενήσι).

3.2.4. Γεωργικοί Σύμβουλοι

Ο θεσμός του γεωργικού συμβούλου εισήχθη στην ελληνική πραγματικότητα με τον Καν (ΕΚ) 1782/2003. Ήδη λειτουργεί Μητρώο στον AGROCERT με εγγεγραμένους περίπου 500 Γεωργικούς Συμβούλους, 180 Συνεργάτες και 30 Δομές που έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν συμβουλές στους παραγωγούς σε θέματα που σχετίζονται με την πολλαπλή συμμόρφωση. Η συμμετοχή των παραγωγών στο Σύστημα Παροχής Γεωργικών Συμβουλών είναι εθελοντική και ενθαρρύνθηκε κατά το πρόσφατο παρελθόν με την παροχή οικονομικών ενισχύσεων (Μέτρο 114 του ΠΑΑ 2007-2013).

Η ενίσχυση του θεσμού του γεωργικού συμβούλου κρίνεται αναγκαία στα πλαίσια της προσπάθειας βελτίωσης του επιπέδου οργάνωσης του παραγωγικού συστήματος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Ειδικότερα, ο Γεωργικός Σύμβουλος δεν θα πρέπει να αποτελεί έναν ακόμη πάροχο υπηρεσιών προς τον παραγωγό ο οποίος θα συνδέσει την αμοιβή του με την εκάστοτε ισχύουσα οικονομική ενίσχυση που δικαιούται ο παραγωγός ως κίνητρο για τη χρήση των υπηρεσιών του Γεωργικού Συμβούλου. Ο Γεωργικός Σύμβουλος θα πρέπει να λειτουργήσει ως φορέας παροχής επιστημονικών γνώσεων, πρακτικά εφαρμόσιμων και άμεσης αποτελεσματικότητας ώστε ο παραγωγός ν'αντιληφθεί την προστιθέμενη αξία των υπηρεσιών που λαμβάνει.

Η προώθηση του θεσμού του Γεωργικού Συμβούλου μπορεί να πραγματοποιηθεί με μερικές απλές ενέργειες όπως:

- *Διεύρυνση του θεματικού πεδίου παροχής γεωργικών συμβουλών.* Σήμερα το Σύστημα Παροχής Γεωργικών συμβουλών καλύπτει αποκλειστικά και μόνο θέματα που σχετίζονται με την πολλαπλή συμμόρφωση. Προτείνεται η σταδιακή διεύρυνση του θεματολογίου του ώστε να περιλάβει αντικείμενα όπως η ανταγωνιστικότητα των εκμεταλλεύσεων, οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των γεωργικών πρακτικών και η στήριξη για την εφαρμογή των μέτρων αγροτικής ανάπτυξης (π.χ. γεωργοπεριβαλλοντικές δεσμεύσεις).
- *Καλύτερη πληροφόρηση των γεωργών για τον κατάλογο των Γεωργικών Συμβούλων.* Σήμερα ο κατάλογος αυτός διατίθεται μόνο από την ηλεκτρονική σελίδα του AGROCERT και είναι περιορισμένης χρησιμότητας καθώς για τα φυσικά πρόσωπα δεν περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με την έδρα τους ή την περιοχή δραστηριοποίησής τους. Στα πλαίσια της καλύτερης προσέγγισης των ενδιαφερομένων παραγωγών οι κατάλογοι αυτοί θα μπορούσαν να διαφοροποιηθούν γεωγραφικά περιλαμβάνοντας πληροφορίες για τους Γεωργικούς Συμβούλους ανά Περιφέρεια και να αναρτηθούν σε ειδικούς χώρους (φυσικούς και ηλεκτρονικούς) που επισκέπτονται οι παραγωγοί με μεγαλύτερη συχνότητα.
- Λαμβανομένου υπόψη ότι οι ανάγκες για γεωργικές συμβουλές δημιουργούνται διαρκώς, η *πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος των παραγωγών* να ένταχθούν στο αντίστοιχο Μέτρο του ΠΑΑ 2007-2013 (ή/και του επόμενου) *ώστε να τύχουν ενίσχυσης του κόστους που συνεπάγεται η λήψη των γεωργικών συμβουλών* θα πρέπει να είναι διαρκώς ανοικτή ώστε όποτε οι παραγωγοί χρειαστούν γεωργικές συμβουλές να μπορούν παράλληλα να κάνουν και τη σχετική αίτηση.

- *Οργάνωση διαδραστικών ημερίδων σε τοπικό επίπεδο* όπου οι εμπλεκόμενοι στο σύστημα παροχής γεωργικών συμβουλών (παραγωγοί, σύμβουλοι, συντονιστικά όργανα του συστήματος (π.χ. AGROCERT), ελεγκτές κλπ) θα ανταλλάσουν πληροφορίες όσον αφορά την πρακτική εφαρμογή των απαιτήσεων πολλαπλής συμμόρφωσης.

3.2.5. Διασύνδεση έρευνας/παραγωγής

Η τρέχουσα κατάσταση στον πρωτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα μεταξύ άλλων και της αποσύνδεσης της έρευνας από την παραγωγή. Ο επαναπροσανατολισμός της πρωτογενούς παραγωγής της Περιφέρειας απαιτεί την επανασύνδεση της έρευνας με την παραγωγή, στη βάση των πραγματικών προβλημάτων και αναγκών που αντιμετωπίζει ο τομέας, διαδικασία η οποία προφανώς είναι μακρόχρονη. Προς την κατεύθυνση αυτή μπορούν να αναπτυχθούν ορισμένες ενέργειες όπως:

- *Προσδιορισμός αναγκών του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας σε εφαρμοσμένη έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη.* Ο προσδιορισμός αυτός θα πρέπει να αφορά στο σύνολο των παραγωγικών συντελεστών που χρησιμοποιούνται στην πρωτογενή παραγωγή από την αξιοποίηση γηγενών/αυτόχθονων ποικιλιών/φυλών μέχρι τη διάθεση/αξιοποίηση των παραπροϊόντων / αποβλήτων της παραγωγικής διαδικασίας. Στον προσδιορισμό αυτό σημαίνοντα ρόλο θα πρέπει να έχουν οι συλλογικοί φορείς των γεωργών και το στελεχιακό δυναμικό των Υπηρεσιών της Περιφέρειας καθώς εκτιμάται ότι αυτοί έχουν πληρέστερη εικόνα (λόγω των πολλαπλών προσλαμβανουσών παραστάσεων) των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι παραγωγοί.
- *Αποτύπωση των τεχνολογιών και τεχνολογικών δυνατοτήτων των ερευνητικών ιδρυμάτων και δημοσιοποίησή τους στην επιχειρηματική κοινότητα της Περιφέρειας.* Η δραστηριότητα αυτή θα πρέπει να ξεκινήσει με πρωτοβουλία της Περιφέρειας η οποία θα ζητήσει από τα ερευνητικά ιδρύματα να τις γνωστοποιήσουν τις τεχνολογίες και τις τεχνολογικές δυνατότητες που διαθέτουν σε αντιπαραβολή με τις διεγνωσμένες ανάγκες της Περιφέρειας και εν συνεχεία σε συνεργασία μαζί τους θα προχωρήσει στην διοργάνωση ημερίδων για την παρουσίαση και προβολή των ερευνητικών ιδρυμάτων και του έργου τους με στόχο την επίτευξη δικτύωσης με τις επιχειρήσεις.
- *Διαμόρφωση στρατηγικού σχεδίου εφαρμοσμένης έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και μεταφοράς/διάχυσης της τεχνολογίας στον πρωτογενή τομέα* στο οποίο θα προσδιορίζονται τα πεδία στα οποία πρέπει να εστιαστούν οι ερευνητικές προσπάθειες για να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες του πρωτογενή τομέα. Όπως ενδεικτικά τέτοια πεδία θα μπορούσαν να αποτελέσουν:
  - Ταυτοποίηση και αξιοποίηση τοπικών γενετικών πόρων κατάλληλα προσαρμοσμένων στις συνθήκες της Περιφέρειας
  - Χαρτογράφηση γης υψηλής παραγωγικότητας
  - Εφαρμογές και εργαλεία πληροφορικής, τηλεματικής και ρομποτικής σε όλα τα στάδια της καλλιέργειας/εκτροφής
  - Εφαρμογές Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην πρωτογενή παραγωγή και στη μεταποίηση αγροδιατροφικών προϊόντων (π.χ. αξιοποίηση παραπροϊόντων

καλλιέργειας, αποβλήτων κτηνοτροφικών μονάδων και επιχειρήσεων μεταποίησης αγροτικών προϊόντων και τροφίμων για παραγωγή βιοκαυσίμων, γεωθερμία κλπ),

- Τεχνολογίες και υλικά συσκευασίας για την αύξηση της διάρκειας ζωής ακατέργαστων ή κατεργασμένων αγροδιατροφικών προϊόντων
- Η παραγωγή πολλαπλασιαστικού υλικού - σποροπαραγωγή

3.2.6. Μέθοδοι & συστήματα φιλοπεριβαλλοντικής παραγωγής

Η γεωργική δραστηριότητα, όπως είναι γνωστό, βρίσκεται σε στενή αλληλεπίδραση με το περιβάλλον καθώς αφενός αποτελεί «χρήστη» σημαντικών φυσικών πόρων (έδαφος, νερό) και αφετέρου είναι παραγωγός δημόσιων περιβαλλοντικών αγαθών και, ταυτόχρονα, σημαντικών περιβαλλοντικών επιβαρύνσεων. Η στροφή προς την υιοθέτηση περισσότερο φιλοπεριβαλλοντικών συστημάτων, μεθόδων και πρακτικών δεν αποτελεί μόνο απαίτηση της κοινωνίας, αλλά ταυτόχρονα και στρατηγική επιλογή των γεωργών προς μια αειφόρο –πράσινη γεωργία με μεγαλύτερο προσανατολισμό στις απαιτήσεις της αγοράς.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται να αναληφθούν δράσεις όπως

- Η ευρεία και ουσιαστική ενημέρωση καθώς και η τεχνική/συμβουλευτική υποστήριξη των παραγωγών για θέματα που σχετίζονται
  - με μεθόδους και πρακτικές εξοικονόμησης υδάτινων πόρων και προστασίας/αποφυγής υποβάθμισης εδαφών,
  - με την χρησιμοποίηση λιγότερο υδροβόρων ποικιλιών και καλλιεργειών
  - με την εφαρμογή συστημάτων ολοκληρωμένης διαχείρισης, βιολογικής παραγωγής αλλά και άλλων λιγότερο διαδεδομένων μοντέλων/συστημάτων παραγωγής όπως η γεωργία ακριβείας, η αειθαλής γεωργία κ.α.
- Η βελτίωση των μηχανισμών πληροφόρησης των αγροτών για συμμετοχή σε προγράμματα γεωργοπεριβαλλοντικών ενισχύσεων αλλά και η βελτίωση του πλαισίου υλοποίησης αυτών (π.χ ανοικτές διαρκείς προσκλήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος κλπ)

3.2.7. Πολυδραστηριότητα

Το παραγωγικό σύστημα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό στη λειτουργία μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων στις οποίες οι αρχηγοί και τα μέλη τους δεν έχουν την ευκαιρία πλήρους απασχόλησης/δραστηριότητας.

Το φαινόμενο της μερικής γεωργικής απασχόλησης των κατόχων γεωργικών εκμεταλλεύσεων αμβλύνεται σε σημαντικό βαθμό με την εξωγεωργική απασχόληση (πολυδραστηριότητα) η οποία δημιουργεί πολλαπλασιαστικά οφέλη σε τοπικό επίπεδο και η οποία μπορεί να αφορά στη δραστηριοποίηση των παραγωγών σε άλλα αντικείμενα όπως οικοτεχνίες/βιοτεχνίες παραγωγής

τοπικών παραδοσιακών τροφίμων (π.χ. τουρσιά, γλυκά κουταλιού, χυλοπίτες κλπ), εκθετήρια αγροτικών προϊόντων, αγροτουριστικά καταλύματα, παραδοσιακές μονάδες εστίασης και αναψυχής, επισκέψιμα αγροκτήματα και οινοποιεία, κλπ.

Στο πλαίσιο αυτό και λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο του καλαθιού αγροτικών προϊόντων της ΠΣΕ προτείνεται η *εκπόνηση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού στην ΠΣΕ* το οποίο να αναδεικνύει περιοχές, διαδρομές, δραστηριότητες και μέσα που μπορούν ν' αναπτυχθούν⁴¹ ώστε

- να διευρυνθούν οι ευκαιρίες εξωγεωργικής απασχόλησης
- να συνδεθεί η παραγωγική ταυτότητα της περιοχής με άλλα συγκριτικά πλεονεκτήματα (φυσικά, πολιτιστικά, κλπ) της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και
- να ενισχυθεί η διασύνδεση της τοπικής παραγωγής με την τοπική κατανάλωση

Προς την κατεύθυνση αυτή προτείνεται να αξιοποιηθεί η συσσωρευμένη γνώση και εμπειρία από τη συμμετοχή τοπικών φορέων στο σχεδιασμό και εφαρμογή τοπικών προγραμμάτων όπως τα Leader και τα ΟΠΑΑΧ.

3.2.8. Υποδομές

Η παραγωγή των προϊόντων του καλαθιού της ΠΣΕ προϋποθέτει την υποστήριξη του παραγωγικού συστήματος με κατάλληλες υποδομές.

Οι υπάρχουσες αλλά και οι υπό κατασκευή ή προγραμματιζόμενες αγροτικές υποδομές⁴² (όπως φράγματα, λιμνοδεξαμενές, κ.α), οδικό δίκτυο (πρωτεύον, δευτερεύον, αγροτικό κλπ), εγκαταστάσεις επεξεργασίας αποβλήτων, αλιευτικά καταφύγια, τηλεπικοινωνιακές υποδομές, υποδομές πληροφορικής κ.α.) πρέπει να επαναπροσεγγιστούν υπό το πρίσμα της πληρέστερης κάλυψης α) των αναγκών πρόσβασης στις παραγωγικές θέσεις/εγκαταστάσεις, β) των απαιτήσεων των καλλιεργειών/εκτροφών με αρδευτικό νερό επαρκούς ποσότητας και κατάλληλης ποιότητας γ) των αναγκών ταχείας μεταφοράς των προϊόντων από τις θέσεις παραγωγής στις εγκαταστάσεις μεταποίησης ή στην αγορά δ) των απαιτήσεων των παραγωγών και άλλων ενδιαφερομένων για ευχερή πρόσβαση σε πληροφορίες, ε) των απαιτήσεων υγιεινής και ασφάλειας των προϊόντων κ.α.

Η επαναπροσέγγιση αυτή θα πρέπει να πραγματοποιηθεί λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη

- *όσον αφορά στις υποδομές μεταφορών:* τη δυναμική που προσδιορίζουν ορισμένα στοιχεία της Περιφέρειας για τη μετεξέλιξη της σε κέντρο διαμετακομιστικού εμπορίου όπως η γειτνίαση της με το λεκανοπέδιο της Αττικής, η διασύνδεση με τις όμορες Περιφέρειες μέσω της ΠΑΘΕ και άλλων δευτερευόντων οδικών δικτύων αλλά και του σιδηροδρομικού δικτύου, η ύπαρξη σημαντικών λιμένων (τα οποία μπορούν να αναπτυχθούν περαιτέρω), η ύπαρξη της αεροπορικής βάσης Τανάγρας (προτείνεται η ανάδειξή του) κ.α.

⁴¹ Ενδεικτικά: α) διαδρομές όπως δίκτυο ορεινών μονοπατιών με πρόσβαση σε εκκλησιαστικά και άλλα πολιτιστικά μνημεία, οικικές διαδρομές με επισκέψεις και στάσεις σε επισκέψιμα οινοποιεία, οι δρόμοι της ελιάς, β) δραστηριότητες Γυναικείων Αγροτικών Συνεταιρισμών και διασύνδεση αυτών με τοπικά παραγόμενα προϊόντα (πίτες, χυλοπίτες, γλυκά κουταλιού τουρσιά κλπ), γ) τοπικές πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.α.

⁴² Στο Παράρτημα 1 παρουσιάζονται τα ολοκληρωμένα και τα σε εξέλιξη έργα του αγροτικού τομέα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.

- *όσον αφορά στις υποδομές για την άσκηση της γεωργίας:* την προοπτική α) μέγεθυνσης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων με παράλληλο περιορισμό του πολυτεμαχισμού τους, με παράλληλη αξιοποίηση της δυνατότητας που παρέχει η πρωτοβουλία του ΥπΑΑΤ⁴³ για την παραχώρηση έναντι χαμηλού μισθώματος εκτάσεων σε φυσικά και νομικά πρόσωπα που ενδιαφέρονται να απασχοληθούν με την πρωτογενή παραγωγή ενδιαφερομένων β) δημιουργίας ζωνών καλλιέργειας/εκτροφής, γ) αύξησης των αρδευόμενων καλλιεργειών, δ) συστηματικότερης παρακολούθησης του χρησιμοποιούμενου αρδευτικού νερού (σε όρους ποσότητας και ποιότητας) ε) περιορισμού της περιβαλλοντικής όχλησης
- *όσον αφορά στις υποδομές τηλεπικοινωνιών και πληροφορικής:* τη δυναμική που προσδιορίζει η ταχύτατη ανάπτυξη και σύγκλιση των αντίστοιχων τεχνολογιών και το πλήθος των δυνατοτήτων που αυτές προσδιορίζουν για τη βελτίωση της παραγωγής αλλά και της διακίνησης των αγροδιατροφικών προϊόντων

Είναι προφανές ότι η επαναπροσέγγιση του πλέγματος των υποδομών της Περιφέρειας που απαιτούνται για να στηρίξουν την πρωτογενή παραγωγή δεν είναι αντικείμενο του παρόντος σχεδίου καθώς απαιτείται η προηγούμενη εκπόνηση μελετών που θα προσδιορίσουν τη σκοπιμότητα, τη βιωσιμότητα και τη συμπληρωματικότητα των επιμέρους έργων

3.2.9. Δημοπρατήριο αγροτικών προϊόντων

Το Δημοπρατήριο αγροτικών προϊόντων είναι ένας οργανωμένος μηχανισμός ο οποίος, υπό ορισμένες προϋποθέσεις δύναται να συμβάλλει στην διεύρυνση των δυνατοτήτων των παραγωγών για διάθεση των προϊόντων τους στην αγορά παρακάμπτοντας μερικώς ή πλήρως τους μεσάζοντες. Στηρίζεται στη λογική της συγκέντρωσης της κατακερματισμένης και ποιοτικά ανομοιογενούς προσφοράς των αγροτικών προϊόντων από τους παραγωγούς ή/και τις οργανώσεις τους, της τυποποίησης και της δημοπράτησης τους στους λιανοπωλητές βάσει συγκεκριμένων διαδικασιών. Παράλληλα έχει τη δυνατότητα να αποφέρει πολλαπλά ωφέλη στο κύκλωμα παραγωγής-εμπορίας των προϊόντων όπως:

- προσαρμογή της προσφοράς στη ζήτηση
- βελτίωση των όρων ανταγωνισμού και περιορισμός της αισχροκέρδειας,
- άμεση πρόσβαση των λιανοπωλητών σε οργανωμένη αγορά με εξασφαλισμένη προσφορά προϊόντων.
- επιτάχυνση της υιοθέτησης των ορθών πρακτικών παραγωγής
- αποκατάσταση εμπιστοσύνης των καταναλωτών στην ασφάλεια της τροφικής αλυσίδας.

Σύμφωνα με το Ν. 4015/2011⁴⁴ παρέχεται η δυνατότητα δημιουργίας δημοπρατηρίων σε κάθε Περιφέρεια της Ελλάδας, με τη μορφή Ανωνύμων Εταιριών στις οποίες μπορούν να μετέχουν οι Συλλογικές Αγροτικές Οργανώσεις, η Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση και οι ΟΤΑ (οι οποίοι αθροιστικά

⁴³ ΦΕΚ 2290/Β/13-10-2011. ΥΑ 2556: Τροποποίηση της 2358/29-6-2004 απόφασης Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΦΕΚ 837/Β/2005) για τη διαδικασία μίσθωσης διαθεσίμων και κοινοχρήστων εκτάσεων

⁴⁴ Νόμος 4015/2011 «Θεσμικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις συλλογικές οργανώσεις και την επιχειρηματικότητα του αγροτικού κόσμου – Οργάνωση της εποπτείας του Κράτους (ΦΕΚ 210/Α/21-09-2011)

πρέπει να ελέγχουν το 51% του μετοχικού κεφαλαίου) καθώς και ιδιώτες, το Δημόσιο, (εκπροσωπούμενο από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων) κ.α.

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας όπως προκύπτει από την ανάλυση που έχει προηγηθεί διαθέτει μια ευρεία γκάμα προσφερόμενων προϊόντων και ένα υπό μετασχηματισμό σύστημα συλλογικής οργάνωσης των παραγωγών της, ενώ παράλληλα γειτνιάζει με το μεγαλύτερο κέντρο κατανάλωσης της Ελλάδας. Τα στοιχεία αυτά πρέπει να συνεκτιμηθούν υπό το πρίσμα της σκοπιμότητας ίδρυσης ενός Δημοπρατηρίου στα γεωγραφικά όρια της Περιφέρειας ή στα γεωγραφικά όρια της όμορης Περιφέρειας της Αττικής. Σε κάθε περίπτωση απαιτείται η εκπόνηση μιας ολοκληρωμένης μελέτης σκοπιμότητας η οποία θα δίνει απαντήσεις σε πλήθος ερωτήματα μεταξύ των οποίων κατε'ελάχιστον περιλαμβάνονται τα ακόλουθα:

- ποια θα είναι τα προϊόντα που θα δημοπρατούνται,
- ποιο αναμένεται να είναι το προβλεπόμενο επίπεδο προσφοράς και ζήτησης των προϊόντων που θα δημοπρατούνται
- ποια θέση κρίνεται ως η πλέον συμφέρουσα για τη χωροθέτηση του δημοπρατηρίου
- ποια θα πρέπει να είναι η τεχνολογική δομή, η διάρθρωση και η δυναμικότητα των εγκαταστάσεων σε συνάρτηση αφενός με τα επίπεδα προσφοράς και ζήτησης αφετέρου με τις εν δυνάμει υπηρεσίες/λειτουργίες που το δημοπρατήριο θα επιτελεί
- ποια θα είναι η λειτουργική και οργανωτική δομή του δημοπρατηρίου
- ποια θα είναι η μετοχική σύνθεση της εταιρίας με αντικείμενο τη λειτουργία του δημοπρατηρίου

3.3. Πρωτοβουλίες για την ανάδειξη, προβολή και προώθηση των προϊόντων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας

3.3.1. Περιφερειακή Ταυτότητα

Το καλάθι των αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας αποσκοπεί (όπως αναφέρεται σε προηγούμενη ενότητα) στον επαναπροσανατολισμό του παραγωγικού προτύπου από την κατεύθυνση της παραγωγής προς την κατεύθυνση της διάθεσης έχοντας ως βάση συγκεκριμένα προϊόντα τα οποία θεωρούνται ως πρεσβευτές της εικόνας και της δυναμικής της Περιφέρειας.

Τα προϊόντα αυτά, στο σύνολό τους ενσωματώνουν τις ιδιαιτερότητες της γεωγραφικής περιοχής της Στερεάς Ελλάδας από την οποία αντλούν την προέλευσή τους, συνοδεύονται από συγκεκριμένη φήμη (σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο) ενώ παράλληλα διακρίνονται για την ποιότητα τους (η οποία μπορεί να αποδοθεί στα ειδικά οργανοληπτικά και άλλα χαρακτηριστικά τους ή στη διαδικασία παραγωγής τους).

Η διαμόρφωση μιας ενιαίας εικόνας για τα προϊόντα του παραγωγικού συστήματος της Περιφέρειας («ταυτότητα») εκτιμάται ότι μπορεί να διευκολύνει τη διείσδυση τους στην τοπική, στην εθνική και στη διεθνή αγορά ενώ παράλληλα μπορεί να δημιουργήσει συνέργειες, πολλαπλασιαστικά οφέλη και

οικονομίες κλίμακας αναφορικά με τις εκάστοτε αναλαμβανόμενες δράσεις προβολής –προώθησης των προϊόντων.

Προς την κατεύθυνση αυτή, στην παρούσα φάση έχει επιλεγεί το λογότυπο που παρουσιάζεται παραπλεύρως ως σήμα δηλωτικό της προσπάθειας που καταβάλλεται για ανάδειξη της ιδιαιτερότητας των προϊόντων του καλαθιού της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Το σήμα αυτό (ή η μετεξέλιξη του) σε μέλλοντα χρόνο, υποστηριζόμενο από κατάλληλες προωθητικές ενέργειες θα μπορεί να συνοδεύει τα σήματα (πιστοποιήσεις) των παραγωγικών ή εμπορικών επιχειρήσεων (Βιολογικά προϊόντα, Προϊόντα Ολοκληρωμένης Διαχείρισης, Ασφάλεια και Ποιότητα Τροφίμων, κλπ.) που πληρούν τις προϋποθέσεις απόκτησής τους, λειτουργώντας ως αναγνωριστικό του τόπου και του τρόπου παραγωγής των προϊόντων του καλαθιού της Περιφέρειας.

3.3.2. Αγροδιατροφική Σύμπραξη

Με βάση τις διατάξεις του Νόμου 4015/2011 η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας μπορεί να αναλάβει πρωτοβουλία για τη σύσταση αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρίας με την επωνυμία *Αγροδιατροφική Σύμπραξη Στερεάς Ελλάδας* με σκοπό

- την ανάδειξη, προβολή και προώθηση των διατροφικών προϊόντων που παράγονται στα διοικητικά όρια της.
- την παροχή υπηρεσιών τεκμηρίωσης, υποστήριξης και προώθησης του «καλαθιού» της περιφέρειας.

Οι εν δυνάμει φορείς που μπορούν να συμπράξουν για την ίδρυση της ανωτέρω εταιρίας είναι:

- Οι δήμοι της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας,
- Οι Συλλογικές Αγροτικές Οργανώσεις της Περιφέρειας,
- Φορείς της βιομηχανίας και του εμπορίου της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας που έχουν ως πεδίο δραστηριοποίησης την μεταποίηση και εμπορία αγροδιατροφικών προϊόντων
- Φορείς του τουρισμού, της εστίασης και των καταναλωτών, που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας,
- Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και Ερευνητικά Κέντρα, που εδρεύουν στην Περιφέρεια ή δραστηριοποιούνται σε πεδία σχετικά με το «καλάθι» της Περιφέρειας

Η λογική της συμμετοχής όλων των προαναφερθέντων φορέων στην Αγροδιατροφική Σύμπραξη έχει ως αφετηρία την αναγνώριση της δομής και λειτουργίας της αγροδιατροφικής αλυσίδας⁴⁵ και κατ'έπείκταση της αναγκαιότητας για την ολοκληρωμένη διαχείρισή της αλυσίδας αυτής. Στο πλαίσιο αυτό η Αγροδιατροφική Σύμπραξη θα επιχειρήσει:

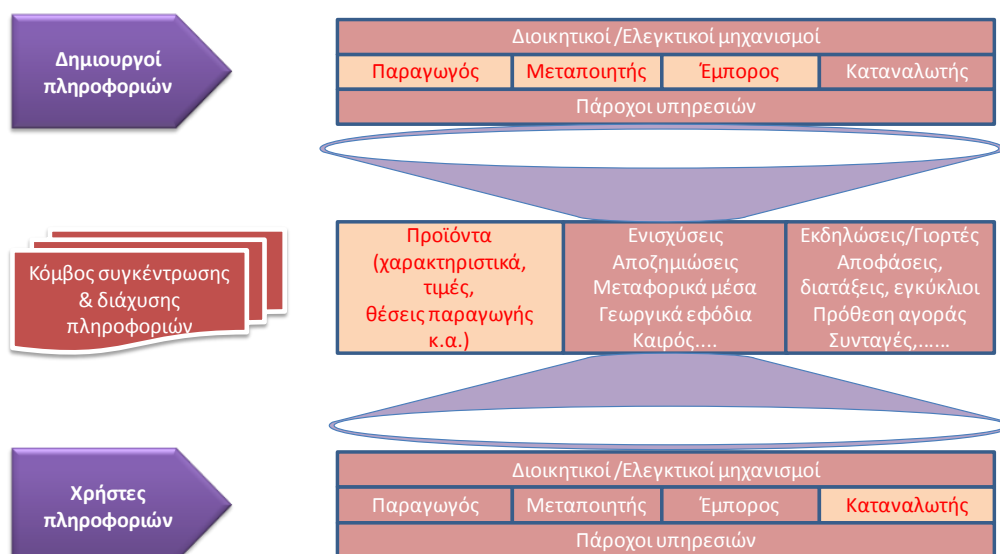
⁴⁵ δηλαδή ενός συνόλου έντονα αλληλοεξαρτώμενων και διασυνδεδεμένων παραγωγικών συστημάτων που πρέπει να λειτουργούν με γνώμονα την κάλυψη των διατροφικών αναγκών και απαιτήσεων του καταναλωτή

- αφενός να **ενισχύσει την τοπική εφοδιαστική αλυσίδα** αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες οι οποίες θα συμβάλλουν στην **αύξηση της ζήτησης** των προϊόντων του «καλαθιού» από τους κατοίκους και τους επισκέπτες της Περιφέρειας. Οι πρωτοβουλίες αυτές θα συμβάλλουν στη βελτίωση της διασύνδεσης των τοπικών καναλιών παραγωγής-εμπορίας ώστε τα προϊόντα του καλαθιού να τοποθετηθούν στα ράφια των καταστημάτων λιανικού εμπορίου τροφίμων και στα menus των επιχειρήσεων εστίασης της Περιφέρειας
- αφετέρου να συμβάλλει στη **βελτίωση της αναγνωρισιμότητας** μέσω της ανάπτυξης κοινών και ενιαίων μηχανισμών προβολής και προώθησης των τοπικών προϊόντων οι οποίες δεν θα υποκαθιστούν αλλά θα συμπληρώνουν σχετικές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται από ιδιωτικές επιχειρήσεις και συλλογικούς φορείς.

Μεταξύ των πρωτοβουλιών της Αγροδιατροφικής Σύμπραξης Στερεάς Ελλάδας (όπως απορρέουν από το υπόδειγμα καταστατικού που παρατίθεται στο Παράρτημα 2) μπορούν να περιληφθούν:

- Η παρότρυνση επαγγελματιών της Περιφέρειας για τη σύσταση νέων Τοπικών Συμφώνων Ποιότητας (ΤΣΠ) ή διεύρυνση υφιστάμενων ΤΣΠ ως κοινές/συλλογικές προσπάθειες διαχείρισης της ιδιαιτερότητας (ιδιοπροσωπίας) επιμέρους περιοχών στη βάση ορισμένων (από τους ίδιους) ελαχίστων κριτηρίων σχετικών με τις συνθήκες λειτουργίας τους, την ποιότητα των παραγομένων προϊόντων και των παρεχομένων υπηρεσιών.
- Η διοργάνωση ή συμμετοχή σε εκδηλώσεις προβολής και προώθησης των προϊόντων του καλαθιού με την παράλληλη παραγωγή ενημερωτικού υλικού για τις επιχειρήσεις ή τα προϊόντα που προβάλλονται/προωθούνται κατά περίπτωση
- Η ανάπτυξη συνεργασιών με φορείς εκτός της αγροδιατροφικής αλυσίδας (π.χ. πολιτιστικοί φορείς, περιβαλλοντικοί φορείς κλπ) για τον κοινό χειρισμό θεμάτων που άπτονται της διαφύλαξης, προστασίας, προβολής της κληρονομιάς και της εικόνας (image) της Περιφέρειας
- Η διαρκής αναζήτηση μεθόδων, μέσων, πρακτικών για την αντιμετώπιση προβλημάτων και αδυναμιών που αναγνωρίζονται σε όλο το μήκος της αγροδιατροφικής αλυσίδας
- Η δημιουργία δικτυακού κόμβου (www.stereagro.gr) για την πληροφόρηση, προβολή, προώθηση και εμπορία των προϊόντων του καλαθιού, των επιχειρήσεων παραγωγής αυτών αλλά και ποικίλων υποστηρικτικών υπηρεσιών που σχετίζονται με τη λειτουργία της αγροδιατροφικής αλυσίδας. Ένας τέτοιος δικτυακός κόμβος δύναται να έχει πολλαπλή χρησιμότητα για όλους τους εμπλεκόμενους στην αγροδιατροφική αλυσίδα της Περιφέρειας, καθώς θα αποτελεί έναν εικονικό χώρο συγκέντρωσης και διάχυσης χρήσιμων πληροφοριών για οτιδήποτε χρειάζεται ο παραγωγός και ο καταναλωτής τροφίμων της Στερεάς Ελλάδας. Η λογική στην οποία θα στηριχθεί η ανάπτυξη και η λειτουργία του θα πρέπει να βασίζεται στην παραδοχή ότι **κάθε εμπλεκόμενος (άμεσα ή έμμεσα) στην αγροδιατροφική αλυσίδα είναι ταυτόχρονα δημιουργός και χρήστης πληροφοριών**.

Σχήμα 2: Απεικόνιση της λογικής ανάπτυξης του www.stereagro.gr.

Επεξηγήσεις: Τα πλαίσια με κόκκινα γράμματα αποτελούν το κλασικό μοντέλο ανάπτυξης δικτυακών κόμβων προβολής/προώθησης αγροτικών προϊόντων τα οποία στηρίζονται και αξιοποιούν μόνο περιορισμένο τμήμα της πληροφορίας που διακινείται κατά τη λειτουργία της αγροδιατροφικής αλυσίδας

Με βάση την παραδοχή αυτή καθίσταται εξαιρετικά αποτελεσματική

- ο η προβολή και η προώθηση αγαθών (προϊόντα και υπηρεσίες) που δημιουργούνται κατά μήκος της αλυσίδας
- ο η διασύνδεση, η συνεργασία και εν τέλει η ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ των κρίκων της αλυσίδας,
- ο η αναζήτηση, η σύγκριση και η επιλογή αγαθών (προϊόντων και υπηρεσιών) με καθεστώς πλήρους διαφάνειας

Σημειώνεται ότι ο ανωτέρω δικτυακός κόμβος δεν νοείται απλά ως μια δεξαμενή συγκέντρωσης πληροφοριών εντός της οποίας ο κάθε χρήστης θα αναζητά αυτές που τον ενδιαφέρουν αλλά θα πλαισιώνεται από ηλεκτρονικές υπηρεσίες στοχευμένης/εξατομικευμένης διάχυσης πληροφοριών σε κάθε ενδιαφερόμενο.

Από την συνοπτική παρουσίαση των πρωτοβουλιών που μπορεί να αναλάβει η Αγροδιατροφική Σύμπραξη της Περιφέρειας καθίσταται εμφανές ότι πρόκειται για μια παρέμβαση ιδιαίτερης σπουδαιότητας η οποία για να τεθεί σε στέρεες βάσεις και να αποδώσει τα προσδοκώμενα προϋποθέτει τη συστηματική μελέτη (business plan) μέσω της οποίας θα προσδιοριστούν πλήρως το εύρος των υπηρεσιών που θα προσφέρει και η χρονική αλληλουχία με την οποία αυτές θα αναπτυχθούν, το δυναμικό με το οποίο πρέπει να στελεχωθεί (αριθμός και ειδικότητες), ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας (θέσεις εργασίας και αρμοδιότητες), οι πηγές εσόδων (π.χ. κρατική χρηματοδότηση, συνδρομές, έσοδα από διαφημίσεις, έσοδα από παροχή υπηρεσιών), κ.α.

3.3.3. Φορέας Πιστοποίησης Αγροτικών Προϊόντων

Οι επιχειρήσεις που παράγουν ή διαθέτουν στην αγορά τα προϊόντα του καλαθιού θα έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν το σήμα που παρουσιάζεται στην § 4.3.1 το οποίο λειτουργεί ως αναγνωριστικό του τόπου και του τρόπου παραγωγής των προϊόντων του καλαθιού της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Σημειώνεται ότι το σήμα αυτό δεν θα υποκαθιστά αλλά θα συνοδεύει άλλα σήματα/πιστοποιητικά των παραγωγικών ή εμπορικών επιχειρήσεων (Βιολογικά προϊόντα, Προϊόντα Ολοκληρωμένης Διαχείρισης, Ασφάλεια Τροφίμων, ΠΟΠ/ΠΓΕ κλπ.) που χορηγούνται από άλλους φορείς πιστοποίησης. Είναι προφανές ότι για την απόκτηση της δυνατότητας χρήσης του προαναφερθέντος σήματος (όπως και οποιουδήποτε άλλου σήματος/πιστοποιητικού) η κάθε επιχείρηση οφείλει να συμμορφώνεται ως προς συγκεκριμένους κανόνες και να ελέγχεται ως προς τη συμμόρφωση αυτή από έναν ανεξάρτητο φορέα (πιστοποίηση).

Με βάση τα προαναφερόμενα οι βασικές διεργασίες που απαιτείται να αναπτυχθούν είναι:

- Η θέσπιση των ειδικών κανόνων ως προς τα οποία θα πρέπει να συμμορφώνεται α) ένα προϊόν για να τύχει της σχετικής σήμανσης ή β) μια επιχείρηση για να τύχει της σχετικής πιστοποίησης
- Η διαδικασία διεξαγωγής των ελέγχων για την τεκμηρίωση της της συμμόρφωσης των προϊόντων/επιχειρήσεων ως προς τους ανωτέρω κανόνες
- Η διαδικασία χορήγησης και χρήσης του σήματος/πιστοποιητικού

Οι διεργασίες αυτές προτείνεται να αναπτυχθούν και να εφαρμόζονται από τον υπηρεσιακό μηχανισμό της Περιφέρειας, ενδεχομένως από αυτοτελή διοικητική μονάδα που θα συσταθεί για το σκοπό αυτό. Για το σκοπό αυτό θεωρείται σκόπιμη η ανάπτυξη συνεργασίας (τουλάχιστον κατά το στάδιο το σχεδιασμού του σχήματος πιστοποίησης και των αρχικών ελέγχων) με έμπειρα στελέχη του δημοσίου τομέα (π.χ. στελέχη του ΕΛΟΤ, του AGROCERT) αλλά και του ιδιωτικού τομέα προκειμένου να αντληθεί η σχετική τεχνογνωσία που θα επιτρέψει την αποτελεσματική λειτουργία του μηχανισμού.

4. Χρηματοδότηση των δράσεων οργάνωσης και προβολής του καλαθιού αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας Στ. Ελλάδας

Το παρόν επιχειρησιακό σχέδιο περιλαμβάνει κατευθύνσεις και παρεμβάσεις για την οργάνωση και προβολή των προϊόντων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Η υλοποίηση αυτών δύναται να ενισχυθεί με χρηματοδότηση από διάφορες πηγές, ορισμένες εκ των οποίων παρουσιάζονται ακολούθως.

4.1. Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013

Το ΠΑΑ 2007-2013 αποτελεί το κύριο εργαλείο της Πολιτείας για τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης του αγροτικού τομέα, κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο. Περιλαμβάνει 4 άξονες προτεραιότητας με κύριες στοχεύσεις:

- την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού και του δασοκομικού τομέα
- την βελτίωση του περιβάλλοντος και του τοπίου
- την βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και ενθάρρυνση της διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας
- τη δημιουργία τοπικών ικανοτήτων για την απασχόληση και τη διαφοροποίηση

Σχεδιάστηκε με βάση τον Καν (ΕΚ) 1698/2005, έχει δημόσια δαπάνη που ανέρχεται στο ποσό των 5,3 δις € περίπου και περιλαμβάνει πλήθος συγχρηματοδοτούμενων μέτρων μεταξύ των οποίων ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε συσχέτιση με τις προτάσεις του παρόντος επιχειρησιακού σχεδίου έχουν τα εξής:

Μέτρο 111 Επαγγελματική κατάρτιση και δράσεις ενημέρωσης
Μέτρο 112 Εγκατάσταση νέων γεωργών
Μέτρο 114 Χρήση συμβουλευτικών υπηρεσιών
Μέτρο 121 Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων
Μέτρο 123 Προστιθέμενη αξία των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων
Μέτρο 132 Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα τροφίμων
Μέτρο 133 Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης
Μέτρο 125 Γεωργικές και Δασοκομικές Υποδομές
Μέτρο 214 Γεωργο-περιβαλλοντικές ενισχύσεις

Πέραν των προαναφερομένων μέτρων ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας έχουν και οι παρεμβάσεις :

- a) του **άξονα 3** (Ολοκληρωμένα Προγράμματα Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου- ΟΠΑΑΧ), οι οποίες στοχεύουν στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική αναβάθμιση των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της χώρας, μέσω των οποίων δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση δραστηριοτήτων εκτός της γεωργίας, στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας μικρής κλίμακας

και στην αναστροφή των δυσμενών τάσεων της πληθυσμιακής συρρίκνωσης σε μια ελκυστικότερη ύπαιθρο με προοπτικές ήπιας ανάπτυξης.

- b) του **άξονα 4** (Προσέγγιση Leader) οι οποίες στοχεύουν στην ανάπτυξη της υπαίθρου και του αγροτικού Χώρου και υλοποιούνται από τοπικά εταιρικά σχήματα όπως αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα .

A/A	ΕΤΑΙΡΙΚΟ ΣΧΗΜΑ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΠΕΡ. ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ
1	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΥΒΟΙΑΣ Α.Ε	11.316.579,00 €	5.850.000,00 €	24.876
2	ΦΘΙΩΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ	12.910.696,35 €	6.700.000,00 €	74.752
3	ΕΛΙΚΩΝΑΣ-ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ	10.425.476,00 €	6.500.000,00 €	57.186
4	ΦΩΚΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ	9.618.500,00 €	5.500.000,00 €	23.854
5	ΤΡΙΧΩΝΙΔΑ Α.Ε	10.027.677,00 €	6.250.000,00 €	12.491
ΣΥΝΟΛΟ		54.298.928,35 €	30.800.000,00 €	193.159

Τα Τοπικά Προγράμματα του άξονα 4 του ΠΑΑ αποτελούν την συνέχιση των κοινοτικών πρωτοβουλιών Leader I , II και Leader+ με στόχο την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της υπαίθρου μέσα από

- τη δημιουργία κατάλληλου περιβάλλοντος για εναλλακτική επιχειρηματική δραστηριότητα, κυρίως στον τουρισμό της υπαίθρου.
- την ενθάρρυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας στον τομέα του τουρισμού της υπαίθρου στην ίδια περιοχή
- την ενίσχυση της παραγωγής ανταγωνιστικών αγροτικών προϊόντων.
- την αξιοποίηση των επιχειρηματικών ευκαιριών που παρέχει η ύπαρξη δυναμικών πόλων στην περιοχή του προγράμματος,
- την αναβάθμιση της επιχειρηματικής δράσης και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων.

Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση για την πορεία υλοποίησης του ΠΑΑ (06/2011) από το σύνολο των πιστώσεων της Δημόσιας Δαπάνης των 5,3 δις €

- έχουν ενεργοποιηθεί με την πραγματοποίηση προσκλήσεων το 86% περίπου των πιστώσεων
- έχουν ενταχθεί με την έκδοση αποφάσεων ένταξης το 70% περίπου των πιστώσεων
- έχει πληρωθεί το 31% περίπου της δημόσιας δαπάνης του προγράμματος.

Από τα ανωτέρω στοιχεία γίνεται αντιληπτό ότι **το ΠΑΑ 2007-2013 δεν είναι δυνατό, παρά μόνο οριακά, να χρηματοδοτήσει παρεμβάσεις οι οποίες δεν έχουν ακόμη προγραμματισθεί και συσχετίζονται με το παρόν επιχειρησιακό σχέδιο**. Σε κάθε περίπτωση πάντως αποτελεί το κύριο εργαλείο για την υλοποίηση ήδη προγραμματισμένων και ενταγμένων ή υπό ένταξη δημοσίων έργων (εγγειοβελτιωτικά έργα, αγροτικός εξηλεκτισμός κ.α.) καθώς και ιδιωτικών επενδύσεων (σχέδια βελτίωσης, επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία, αγροτουριστικά καταλύματα κλπ).

4.2. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας 2007-2013

Κατά την 4^η Προγραμματική Περίοδο η ανάπτυξη του τομέα της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών στηρίζεται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας 2007-2013 συνολικής δημόσιας δαπάνης περίπου 275 εκ € και με βασική κοινοτική πηγή χρηματοδότησης το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα περιλαμβάνει σειρά παρεμβάσεων σε ποικίλο χωρικό επίπεδο μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται μέτρα για τη μείωση της αλιευτικής προσπάθειας, τον εκσυγχρονισμό του αλιευτικού στόλου, για παραγωγικές επενδύσεις σε υδατοκαλλιέργειες, μεταποίηση και εμπορία προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας και μέτρα προβολής/προώθησης. Μέχρι πρόσφατα ο προϋπολογισμός των ενταγμένων έργων του προγράμματος ανέρχεται σε 108 εκ € περίπου (ήτοι το 40% περίπου της δημόσιας δαπάνης). Ως ιδιαίτερης σημασίας παρέμβαση για επιλεγμένες αλιευτικές περιοχές της Περιφέρειας (Νότια Εύβοια και Σκύρος) εκτιμάται ότι θα αποτελέσει η υλοποίηση τοπικού προγράμματος Leader αλιείας, συνολικού κόστους περίπου 7,6 εκ €, το οποίο έχει υποβληθεί προς έγκριση από την Αναπτυξιακή Εύβοιας ΑΕ στα πλαίσια σχετικής πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

4.3. Προγράμματα προώθησης & ενημέρωσης

Η Κοινότητα δυνάμει του Καν (ΕΚ) 3/2008 και του Καν (ΕΚ) 501/2008 χρηματοδοτεί την υλοποίηση προγραμμάτων για την ενημέρωση και προώθηση των γεωργικών προϊόντων και τον τρόπο παραγωγής τους, καθώς και για τα προϊόντα διατροφής με βάση γεωργικά προϊόντα, τόσο εντός της ΕΕ όσο και σε αγορές τρίτων χωρών.

Τα προγράμματα υποβάλλονται στις αρμόδιες εθνικές αρχές όπου και αξιολογούνται καταρχήν και εν συνεχεία διαβιβάζονται στην Επιτροπή για οριστική αξιολόγηση και έγκριση. Τα προγράμματα αυτά υλοποιούνται από **επαγγελματικές ή διεπαγγελματικές οργανώσεις αντιπροσωπευτικές των επιμέρους τομέων** και μπορεί να καλύπτουν διάφορα προϊόντα όπως βόειο και χοίρειο κρέας, κρέας πουλερικών ποιότητας, γαλακτοκομικά προϊόντα, ελαιόλαδο και επιτραπέζιες ελιές, αλκοολούχα ποτά με ειδική γεωγραφική ή παραδοσιακή ένδειξη, νωπά και μεταποιημένα οπωροκηπευτικά, μεταποιημένα προϊόντα με βάση τα σιτηρά και το ρύζι, προϊόντα ΠΟΠ/ΠΓΕ/ΕΠΙΠ, προϊόντα της βιολογικής γεωργίας κ.α. Η χρηματοδοτική στήριξη της Κοινότητας ανέρχεται στο 50% του προϋπολογισμού του εγκριθέντος προγράμματος ενώ η εθνική ενίσχυση μπορεί να φθάσει στο 30% του προϋπολογισμού του προγράμματος.

4.4. Επενδυτικός Νόμος

Ο νέος επενδυτικός νόμος (3908/2011) αποτελεί σημαντική πηγή χρηματοδότησης επενδύσεων ιδιωτικών και συλλογικών φορέων ο οποίος έχει ως στόχο την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας με τη διαμόρφωση καθεστώτων ενίσχυσης των επενδύσεων, με τα οποία βελτιώνεται η επιχειρηματικότητα, η τεχνολογική ανάπτυξη, η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και η περιφερειακή συνοχή και προωθούνται η πράσινη οικονομία, η αποτελεσματική λειτουργία των διαθέσιμων υποδομών και η αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας.

Ο νόμος παρέχει κίνητρα με τη μορφή **επιχορήγησης, επιδότησης χρηματοδοτικής μίσθωσης και φορολογικής απαλλαγής**, που συνίσταται στην απαλλαγή από την καταβολή φόρου εισοδήματος επί των πραγματοποιούμενων κερδών προ φόρων. **Η ένταση των ενισχύσεων κυμαίνεται από 15%**

έως 50%, ανάλογα με το μέγεθος της αιτούσας επιχείρησης, το είδος και την περιοχή εγκατάστασης της επένδυσης.

Τα προτεινόμενα επενδυτικά σχέδια διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

- **Γενικά Επενδυτικά σχέδια** με περαιτέρω διάκριση σε επενδυτικά σχέδια: **α)** Γενικής Επιχειρηματικότητας, **β)** Τεχνολογικής Ανάπτυξης και **γ)** Περιφερειακής Συνοχής στα οποία περιλαμβάνονται επενδυτικά σχέδια σε παραγωγικές δραστηριότητες που αξιοποιούν τοπικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, αντιμετωπίζουν τοπικές ανάγκες και περιφερειακά προβλήματα με περιβαλλοντικά βιώσιμες τεχνολογικές εφαρμογές, εισάγουν τεχνολογίες εξοικονόμησης ενέργειας και αξιοποίησης υδάτινων πόρων και συμβάλλουν στη φιλική προς το περιβάλλον ανασυγκρότηση, ανάπλαση και ανάπτυξη περιοχών οικονομικής δραστηριότητας.
- **Ειδικά επενδυτικά σχέδια** τα οποία περαιτέρω κατηγοριοποιούνται σε επενδυτικά σχέδια **α)** Επιχειρηματικότητας των Νέων, **β)** Μεγάλα Επενδυτικά Σχέδια (άνω των 50 εκ €), **γ)** Ολοκληρωμένα Πολυετή Επιχειρηματικά Σχέδια και **δ)** Συνέργειας και Δικτύωσης

4.5. Τομεακές χρηματοδοτήσεις

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δυνάμει διαφόρων διατάξεων των Καν (ΕΚ) 1234/2007 και 73/2009 χρηματοδοτεί παρεμβάσεις σε επιλεγμένους τομείς και προϊόντα όπως αναλύονται ακολούθως :

4.5.1. Ελαιοκομικά προϊόντα

Η Κοινότητα δυνάμει του Καν (ΕΚ) 1234/2007 και του Καν(Εκ) 867/2008 χρηματοδοτεί τριετή προγράμματα εργασίας που εκπονούν οι οργανώσεις ελαιοουργικών φορέων. Η ετήσια κοινοτική χρηματοδότηση των προγραμμάτων εργασίας για την Ελλάδα ανέρχεται σε περίπου 11,1 εκ € και αφορά σε δραστηριότητες που εντάσσονται σε 5 τομείς ως ακολούθως

A	Τομέας παρακολούθησης και διοικητικής διαχείρισης της αγοράς στον κλάδο του ελαιολάδου και των επιτραπέζιων ελιών
B	Τομέας βελτίωσης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της ελαιοκαλλιέργειας,
Γ	Τομέας βελτίωσης της ποιότητας της παραγωγής ελαιολάδου και επιτραπέζιων ελιών
Δ	Τομέας ιχνηλασιμότητας, πιστοποίησης και προστασίας της ποιότητας του ελαιολάδου και των επιτραπέζιων ελιών, ιδίως μέσω του ποιοτικού ελέγχου των ελαιολάδων που πωλούνται στον τελικό καταναλωτή
E	Τομέας διάδοσης πληροφοριών σχετικών με τις δραστηριότητες των οργανώσεων φορέων που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας του ελαιολάδου και των επιτραπέζιων ελιών.

Η κοινοτική ενίσχυση ανέρχεται σε 100% για τις δραστηριότητες των τομέων A και B, σε 100 % για επενδύσεις παγίου ενεργητικού και 75 % για άλλες δραστηριότητες στον τομέα Γ και σε 50% για τις δραστηριότητες των τομέων Δ και E

Απαραίτητη προϋπόθεση για να τύχουν της σχετικής χρηματοδότησης οι Οργανώσεις Ελαιουργικών Φορέων είναι να αναγνωριστούν ως τέτοιες από την αρμόδια εθνική αρχή και να τύχει έγκρισης το τριετές πρόγραμμα εργασίας που έχουν εκπονήσει για λογαριασμό των μελών τους.

Επιπλέον σημειώνεται ότι δυνάμει του άρθρου 68 του Καν. (ΕΚ) 73/2009, οι παραγωγοί ελαιοκομικών προϊόντων μπορούν να τύχουν πρόσθετης στήριξης εφόσον καλλιεργούν και παράγουν ελαιοκομικά προϊόντα ΠΟΠ ή ΠΓΕ και τηρούν ορισμένες πρόσθετες υποχρεώσεις όπως να είναι ενταγμένοι σε Σύστημα Ολοκληρωμένης Διαχείρισης (AGRO 2.1 & 2.2), ή είναι πιστοποιημένοι παραγωγοί βιολογικών προϊόντων και να παραδίδουν τον ελαιόκαρπο σε επιχειρήσεις οι οποίες είναι πιστοποιημένες για την τήρηση συστήματος ISO 22000:2005. Ο συνολικός ετήσιος προϋπολογισμός για τα έτη 2010,2011 και 2012 για την εν λόγω στήριξη ανέρχεται σε 10 εκ. € και κατανέμεται με βάση ΥΑ στους παραγωγούς βάσει των δηλωθεισών εκτάσεων

4.5.2. Σιτηρά

Δυνάμει του άρθρου του άρθρου 68 του Καν. (ΕΚ) 73/2009 πρόσθετης στήριξης μπορούν να τύχουν και οι παραγωγοί σκληρού σίτου υπό ορισμένες προϋποθέσεις όπως ότι εφαρμόζουν τις απαιτήσεις του προτύπου AGRO 2, κάνουν χρήση τουλάχιστον 10 κιλών πιστοποιημένου σπόρου σποράς ανά στρέμμα, τηρούν τις ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές πρακτικές κλπ. Ο συνολικός ετήσιος προϋπολογισμός για τα έτη 2010,2011 και 2012 για την εν λόγω στήριξη ανέρχεται σε 28 εκ. € και κατανέμεται με βάση ΥΑ στους παραγωγούς βάσει των δηλωθεισών εκτάσεων

4.5.3. Οπωροκηπευτικά

Βάσει του Καν (Εκ) 1234/2007 και του Καν (ΕΚ) 1580/2007 της Επιτροπής για τον τομέα των οπωροκηπευτικών, η Κοινότητα χρηματοδοτεί Επιχειρησιακά Προγράμματα Οργανώσεων Παραγωγών στον τομέα των Οπωροκηπευτικών οι οποίες έχουν αναγνωρισθεί από την αρμόδια εθνική αρχή. Απαραίτητη προϋπόθεση για να τύχουν της σχετικής χρηματοδότησης οι Οργανώσεις Παραγωγών είναι να έχουν τύχει σχετικής αναγνώρισης από την αρμόδια αρχή, να έχουν συστήσει επιχειρησιακό ταμείο το οποίο τροφοδεύεται από εισφορές των μελών ή της ίδιας της οργάνωσης και από κοινοτικούς πόρους και να έχουν σχεδιάσει ένα επιχειρησιακό πρόγραμμα διάρκειας τριών έως πέντε ετών το οποίο έχει δύο ή περισσότερους από τους εξής στόχους:

- προγραμματισμός της παραγωγής
- βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων
- προώθηση της εμπορικής αξίας των προϊόντων
- προώθηση των προϊόντων, νωπών ή μεταποιημένων
- περιβαλλοντικά μέτρα και μέθοδοι παραγωγής φιλικές προς το περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένης της βιολογικής γεωργίας
- πρόληψη και διαχείριση κρίσεων.

Η κοινοτική χρηματοδοτική συνδρομή ισούται με το ποσό των χρηματικών εισφορών των μελών ή της ίδιας της οργάνωσης που έχει όντως καταβληθεί αλλά περιορίζεται στο 50% του ποσού των δαπανών που έχουν όντως πραγματοποιηθεί και δεν υπερβαίνει το 4,1 % της αξίας της παραγωγής που διαθέτει στο εμπόριο κάθε οργάνωση παραγωγών εκτός ορισμένων εξαιρέσεων

4.5.4. Προϊόντα αμπελοοινικού τομέα

Με βάση κανονισμό 1234/2007 αλλά και τους Κανονισμούς (ΕΚ)) 479/2008 του Συμβουλίου και 555/2008 της Επιτροπής η Κοινότητα παρέχει χρηματοδότηση για ειδικά μέτρα που προορίζονται να στηρίζουν τον αμπελοοινικό τομέα. Για το σκοπό αυτό τα ΚΜ υποβάλλουν στην Επιτροπή σχέδιο πενταετούς προγράμματος στήριξης του αμπελοοινικού τομέα που περιλαμβάνει μέτρα όπως προώθηση, αναδιάρθρωση και μετατροπή των αμπελώνων, επενδύσεις κλπ.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το μέτρο της προώθησης το οποίο αφορά οίνους με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης ή προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη ή οίνους με ένδειξη της οινοποιήσιμης ποικιλίας αμπέλου και περιλαμβάνει συμμετοχή σε εκδηλώσεις, ή εκθέσεις διεθνούς σημασίας, ενημερωτικές εκστρατείες, ιδίως για τα κοινοτικά συστήματα που αφορούν τις ονομασίες προέλευσης, τις γεωγραφικές ενδείξεις και τη βιολογική παραγωγή, μελέτες νέων αγορών, αναγκαίες για τη διεύρυνση των εμπορικών διεξόδων. Η κοινοτική συνδρομή στις δραστηριότητες προώθησης δεν υπερβαίνει το 50 % της επιλέξιμης δαπάνης. Η χρηματοδότηση παρέχεται από την Εθνική Αρχή κατόπιν έγκρισης σχεδίων προβολής σε αγορές της ΕΕ και αγορές τρίτων χωρών που υποβάλλουν ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις.

4.5.5. Μέλι & μελισσοκομικά προϊόντα

Βάσει άλλων διατάξεων του Κανονισμού 1234/2007 η Κοινότητα χρηματοδοτεί Εθνικά Μελισσοκομικά Προγράμματα τα οποία εκπονούνται από την αρμόδια αρχή του ΚΜ σε στενή συνεργασία με τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις και τους συνεταιρισμούς του μελισσοκομικού κλάδου και εγκρίνονται από την Επιτροπή. Τα προγράμματα αυτά περιλαμβάνουν ποικίλα μέτρα όπως τεχνική βοήθεια προς τους μελισσοκόμους και τις ομάδες τους, συνεργασία με ειδικευμένους φορείς για την υλοποίηση προγραμμάτων εφαρμοσμένης έρευνας στον τομέα της μελισσοκομίας και των μελισσοκομικών προϊόντων κλπ. Το τρέχον τριετές μελισσοκομικό πρόγραμμα που εγκρίθηκε από την Επιτροπή καλύπτει την περίοδο 2011-2013 έχει συνολικό ύψος 16,6 εκ. € Η Κοινότητα συμμετέχει στη χρηματοδότηση των μελισσοκομικών προγραμμάτων μέχρι ποσοστού 50% των δαπανών που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη.

4.6. Χρηματοδοτήσεις μετά το 2013

Αν και προς το παρόν το μέγεθος της χρηματοδότησης της αγροτικής ανάπτυξης κατά την επόμενη προγραμματική περίοδο (2014-2020) δεν είναι γνωστό, με βάση τις προτάσεις της Επιτροπής για τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ προκύπτει ότι θα συνεχίσει η προώθηση της αγροτικής ανάπτυξης μέσω πολυετών συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων στα ΚΜ τα οποία θα έχουν 6 προτεραιότητες:

- Προώθηση της μεταφοράς των γνώσεων και της καινοτομίας,
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας,
- Προώθηση της οργάνωσης της αλυσίδας τροφίμων και της διαχείρισης κινδύνου,
- Αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση των οικοσυστημάτων,

- Προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων και μετάβαση στην οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα;
- Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, της μείωσης της φτώχειας και της οικονομικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές,

Για την εξυπηρέτηση των προτεραιοτήτων αυτών τα προγράμματα θα αναπτυχθούν γύρω από ένα *απλουστευμένο κατάλογο επιλογών* μεταξύ των οποίων ενδεικτικά περιλαμβάνονται θέματα όπως:

- **Καινοτομία και γνώση.** Σχεδιάζεται να προωθηθεί με την ενίσχυση συνεργασίας μεταξύ της γεωργίας και της έρευνας με σκοπό την επιτάχυνση της μεταφοράς τεχνολογίας στη γεωργική πρακτική, και με την ενίσχυση των μέτρων υπέρ των γεωργικών συμβουλευτικών υπηρεσιών
- **Νέοι αγρότες.** Θα προωθηθεί μέσω συνδυασμού μέτρων που μπορεί να περιλαμβάνουν επιχορηγήσεις εκκίνησης επιχειρήσεων (μέχρι 70.000 €), κατάρτιση και συμβουλευτικές υπηρεσίες,
- **Μικροκαλλιεργητές.** Θα επιδιωχθεί η ενίσχυση εκκίνησης επιχειρήσεων μέχρι 15.000 € ανά μικρό αγρόκτημα,
- **Οργανώσεις Παραγωγών.** Προβλέπεται η παροχή υποστήριξης για τη δημιουργία οργανισμών με βάση επιχειρηματικό σχέδιο αλλά μόνο για ομάδες που ορίζονται ως ΜΜΕ
- **Βιολογική γεωργία.** Προβλέπεται να αποτελέσει διακριτό μέτρο για μεγαλύτερη ανάδειξη του τομέα
- **Συνεργασία.** Επιδιώκεται η εκτεταμένη στήριξη της τεχνολογικής, περιβαλλοντικής και εμπορικής συνεργασίας (π.χ. πιλοτικά προγράμματα, κοινά περιβαλλοντικά προγράμματα, αλυσίδες εφοδιασμού τοπικής εμβέλειας, ανάπτυξη των τοπικών αγορών)
- **LEADER.** Προβλέπεται να προωθηθεί η ενίσχυση της συγκρότησης ομάδων Leader και τη διαμόρφωση αντίστοιχων στρατηγικών, προάγοντας την ευελιξία όσον αφορά τον συνδυασμό με άλλα ταμεία σε τοπικό επίπεδο, δηλαδή την αγροτο-αστική συνεργασία.

5. Τα επόμενα βήματα & ο ρόλος της Περιφέρειας

Το επιχειρησιακό σχέδιο με τη συμβολική ονομασία καλάθι αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας αποτελεί μια σημαντική και ευρεία παρέμβαση που έχει ως στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του αγροδιατροφικού τομέα της Περιφέρειας. Ο ρόλος των παραγωγών στο παρόν σχέδιο είναι σαφής: *να προσανατολίσουν για μια ακόμη φορά τις προσπάθειες τους **προς μια κατεύθυνση** η οποία έχει αναγνωριστεί ότι δύναται να δημιουργήσει προστιθέμενη αξία για τους ίδιους, για την περιοχή και για τη χώρα τους γενικότερα.*

Η κατεύθυνση αυτή προκύπτει από

- την αποτύπωση με επαρκή βαθμό λεπτομέρειας της δομής του παραγωγικού συστήματος της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας με ιδιαίτερη έμφαση στα προϊόντα του αγροδιατροφικού της τομέα
- την ανάδειξη της προοπτικής κάθε συστήματος παραγωγής προϊόντων αλλά και της προοπτικής της αγροτικής οικονομίας της Περιφέρειας, στο σύνολό της με βάση τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που αυτή παρουσιάζει,
- την επιλογή των προϊόντων τα οποία προτείνονται να συγκροτήσουν, στην παρούσα φάση το καλάθι των αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.
- τις οριζόντιες δράσεις που διατυπώθηκαν και οι οποίες εκτιμάται ότι μπορούν να συμβάλλουν στην ενίσχυση της οργάνωσης και προβολής της παραγωγικής ταυτότητας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και,
- τον εντοπισμό των δυνητικών πηγών χρηματοδότησης των δράσεων οργάνωσης του παραγωγικού συστήματος της Περιφέρειας και προώθησης –προβολής των προϊόντων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.

Είναι προφανές ότι η προσπάθεια επαναπροσανατολισμού του παραγωγικού συστήματος της Περιφέρειας από την κατεύθυνση της παραγωγής προς την κατεύθυνση της διάθεσης απαιτεί, από την ίδια την Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση έναν ιδιαίτερα ενεργό ρόλο για την εφαρμογή των πολιτικών και νομοθετικών πρωτοβουλιών που αναλαμβάνονται από την Κεντρική Διοίκηση. Επιπλέον, απαιτεί και μια σειρά από λεπτομερείς διερευνήσεις οι οποίες θα οδηγήσουν σε σαφή και ποσοτικοποιημένα σχέδια εφαρμογής παρεμβάσεων.

Πιο συγκεκριμένα, ο ρόλος της Περιφέρειας (ως διοικητική δομή) είναι **να συντονίσει αποτελεσματικά και να ευθυγραμμίσει προς την κατεύθυνση στην οποία προσανατολίζονται οι παραγωγοί όλους τους φορείς και υπηρεσίες** (υφιστάμενους και νέους) **που δραστηριοποιούνται στην αγροδιατροφική αλυσίδα** (άμεσα ή έμμεσα), **στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της**, όπως αυτές προσδιορίζονται από το Νόμο 3852/2010⁴⁶.

Με δεδομένο ότι το επιχειρησιακό σχέδιο που αφορά στο «καλάθι» των προϊόντων της Περιφέρειας α) δεν περιορίζεται μόνο σε θέματα παραγωγής γεωργικών προϊόντων αλλά και προβολής –προώθησής τους στο καταναλωτικό κοινό, αναγνωρίζοντας το ενιαίο της αγροδιατροφικής αλυσίδας και β)

⁴⁶ Νόμος 3852/2010. Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης –Πρόγραμμα Καλλικράτης

εντάσσεται στον ευρύτερο αναπτυξιακό σχεδιασμό της Περιφέρειας, καθίσταται προφανές ότι στην υλοποίηση του σημαίνοντα ρόλο θα έχουν:

- αφενός η καθ' ύλην **Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής** (με τις υπαγόμενες σε αυτή Διευθύνσεις τοπικής και περιφερειακής εμβέλειας, περιλαμβανομένων των τμημάτων και γραφείων εκτός της έδρας των ΠΕ)⁴⁷ και,
- αφετέρου οι υπόλοιπες Γενικές Διευθύνσεις της Περιφέρειας στο βαθμό που αυτό προκύπτει με βάση τις αρμοδιότητές τους.

Η τρέχουσα υποστελέχωση των Υπηρεσιών, η διάρθρωση αυτών καθώς και οι αρμοδιότητές τους, όπως έχουν οριστεί σύμφωνα με το ΠΔ 148/2010 (ΦΕΚ 241/Α/27-12-2010) θεωρούνται (μετά την παρέλευση ενός περίπου έτους από την έναρξη εφαρμογής του Καλλικράτη) ότι δεν εξυπηρετούν σε ικανοποιητικό βαθμό την υλοποίηση ενός φιλόδοξου σχεδίου, όπως το παρόν, με τις πλέον σημαντικές παρεμβάσεις να οριοθετούνται ως εξής:

- Αναδιάρθρωση των Υπηρεσιών με κύριο γνώμονα τον εξορθολογισμό του πλαισίου λειτουργίας τους και την παροχή καλύτερης ποιότητας υπηρεσίες στους πολίτες με διευρυμένη χρήση εφαρμογών πληροφορικής (ηλεκτρονικό πρωτόκολλο, εφαρμογές γεωχωρικών δεδομένων, διαμοιρασμός πληροφοριών μεταξύ Υπηρεσιών της Περιφέρειας και των Υπουργείων κ.α.)
- Σαφέστερη και πληρέστερη καταγραφή των αρμοδιοτήτων των υπηρεσιακών δομών
- Απελευθέρωση επιστημονικού προσωπικού από διοικητικές εργασίες με σκοπό την αξιοποίησή των επιστημονικών τους γνώσεων προς όφελος των παραγωγών

Οι προαναφερθείσες παρεμβάσεις είναι οι ελάχιστες που απαιτείται να πραγματοποιηθούν για να λειτουργήσει με αποτελεσματικότητα η Περιφέρεια ως άξονας

- περιφερειοποίησης και εξειδίκευσης εθνικών πολιτικών (όπως η πολιτική για τη διασύνδεση έρευνας/παραγωγής, η πολιτική για την ενίσχυση της συλλογικότητας στον πρωτογενή τομέα, η πολιτική για την καταπολέμηση μονοπολίων, η πολιτική για τη δια βίου μάθηση κλπ) σε συνεργασία με φορείς και δομές εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας (π.χ. ΔΗΜΗΤΡΑ, ΕΦΕΤ, Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, κ.α.)
- συντονισμού και σύγκλισης προς ένα κοινό, περιφερειακό στόχο των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνονται από τους Δήμους.

Υπό το πρίσμα της υλοποίησης των ανωτέρω παρεμβάσεων, εν συνεχεία πρέπει να πραγματοποιηθούν μια σειρά από επιμέρους διερευνήσεις μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται:

1. Η **διαμόρφωση ενός εξειδικευμένου καλλιεργητικού πλάνου**. Το καλλιεργητικό πλάνο θα ορίζει, με ικανοποιητικό βαθμό λεπτομέρειας α) τα σημερινά και μελλοντικά μεγέθη των καλλιεργειών/εκτροφών που δίνουν τα προϊόντα του καλαθιού με βάση τις προβλέψεις για τη ζήτησή τους (σε εθνικό και διεθνές επίπεδο) και β) τις περιοχές (ζώνες) στις οποίες προτείνεται η χωροθέτηση (με την έννοια της επικέντρωσης ή της επέκτασης) των καλλιεργειών και των σταβλικών εγκαταστάσεων ώστε να αμβλύνονται οι τιμές των συντελεστών εκείνων που σήμερα καθιστούν τις αντίστοιχες εκμεταλλεύσεις μη ανταγωνιστικές. Η διαμόρφωση του

⁴⁷ Η διάρθρωση των Υπηρεσιών της Γενικής Δ/σης παρατίθεται στο Παράρτημα 3

καλλιεργητικού πλάνου εκτιμάται ότι θα πρέπει να πραγματοποιηθεί παράλληλα με τις υπόλοιπες διερευνήσεις προκειμένου να είναι σαφή ορισμένα στοιχεία που σχετίζονται με πιθανές νέες υποδομές (εγγειοβελτιωτικά έργα, αγροτική οδοποιία, μονάδες μεταποίησης κλπ) και με νέες δομές (π.χ.δημοπρατήριο, αγροδιατροφική σύμπραξη κ.α). Για τη διαμόρφωση του καλλιεργητικού πλάνου θα απαιτηθεί ευρεία στήριξη των Υπηρεσιών της Περιφέρειας από την πλευρά του Υπ.ΑΑΤ με ποικίλες μορφές (χρηματοδότηση σύνταξης του καλλιεργητικού πλάνου, παροχή χαρτογραφικών στοιχείων ΟΣΔΕ κ.α.) καθώς και ικανοποιητικός συντονισμός με την αντίστοιχη εργασία που θα υλοποιήσουν κυρίως οι όμορες Περιφέρειες προς αποφυγή επικαλύψεων και συγκρούσεων. Η σύνταξη του καλλιεργητικού πλάνου είναι αναμφίβολα σημαντική καθώς θα αποτελέσει τον οδικό χάρτη για τη χρηματοδότηση παρεμβάσεων για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και των μονάδων μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων στην επόμενη προγραμματική περίοδο, η οποία θα χαρακτηρίζεται από τη στενότητα των διαθέσιμων πόρων που με τη σειρά της προσδιορίζει την αναγκαιότητα απόλυτα στοχευμένων χρηματοδοτήσεων.

2. **Η μίσθωση δημόσιας γεωργικής και κτηνοτροφικής γης για τη στήριξη των αγροτικών προϊόντων του καλαθιού.** Η γη θα διανεμηθεί σε ανέργους, νέους αγρότες, πτυχιούχους γεωτεχνικής σχολής (ΑΕΙ ή ΑΤΕΙ) ημεδαπής ή αλλοδαπής και επαγγελματίες αγρότες με αντίτιμο 5 ευρώ το στρέμμα ανά καλλιεργητική περίοδο και ανώτατο όριο τα 100 στρέμματα ανά άτομο (συμπεριλαμβάνεται η γη που έχει σήμερα ο αγρότης εφόσον δραστηριοποιείται ήδη στη γεωργία και τα επιπλέον στρέμματα που μπορεί να αποκτήσει). Προβλέπεται συγκεκριμένη μοριοδότηση, σύμφωνα με την οποία όσο λιγότερα στρέμματα διαθέτει σήμερα ο αγρότης, τόσο περισσότερα μόρια θα αποκτή, ενώ προτεραιότητα δίνεται στην καλλιέργεια αγροτικών προϊόντων – τροφίμων που περιλαμβάνονται στο «**καλαθί**» της περιφέρειας, με βάση τον επιχειρησιακό σχεδιασμό της. Συνεπώς, για προϊόντα / τρόφιμα εντός «**καλαθιού**» ο παραγωγός θα λαμβάνει 100 μόρια, για προϊόντα / τρόφιμα εκτός «**καλαθιού**» 50 μόρια όσα και για καλλιέργεια ζωοτροφών (βλ. σχετικά διαδικτυακή πλατφόρμα www.opekepe.gr).
3. **Η δημιουργία φορέα πιστοποίησης αγροτικών προϊόντων.** Οι επιχειρήσεις που παράγουν ή διαθέτουν στην αγορά τα προϊόντα του «**καλαθιού**» θα έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν το σήμα που παρουσιάζεται στην παρ. 4.3.1 το οποίο λειτουργεί ως αναγνωριστικό του τόπου και του τρόπου παραγωγής των προϊόντων του «**καλαθιού**» της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας. Για το σκοπό αυτό προβλέπονται διεργασίες που θα πρέπει να αναπτυχθούν και να εφαρμόζονται από υπηρεσιακό μηχανισμό της Περιφέρειας, ενδεχομένως από αυτοτελή διοικητική μονάδα που θα συσταθεί για το λόγο αυτό. Θεωρείται σκόπιμη η ανάπτυξη συνεργασίας με έμπειρα στελέχη του δημόσιου τομέα αλλά και του ιδιωτικού προκειμένου να αντληθεί η σχετική τεχνογνωσία που θα επιτρέψει την αποτελεσματική λειτουργία του μηχανισμού.
4. **Η δημιουργία δικτυακού κόμβου (www.stereagro.gr)** για την πληροφόρηση, προβολή, προώθηση και εμπορία των προϊόντων του «**καλαθιού**», των επιχειρήσεων παραγωγής αυτών αλλά και ποικίλων υποστηρικτικών υπηρεσιών που σχετίζονται με τη λειτουργία της αγροδιατροφικής αλυσίδας. Ένας τέτοιος δικτυακός κόμβος δύναται να έχει πολλαπλή χρησιμότητα για όλους τους εμπλεκόμενους στην αγροδιατροφική αλυσίδα της Περιφέρειας, καθώς θα αποτελεί έναν εικονικό χώρο συγκέντρωσης και διάχυσης χρήσιμων πληροφοριών για οτιδήποτε χρειάζεται ο παραγωγός και ο καταναλωτής τροφίμων της Στερεάς Ελλάδας. Για τη

δημιουργία του εν λόγω δικτυακού κόμβου η Περιφέρεια θα διεκδικήσει χρηματοδότηση από το ΕΠ Ψηφιακή Σύγκλιση όταν υπάρξει σχετική πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος.

5. Η στήριξη της Περιφέρειας για τη **διαμόρφωση**, σε συνεργασία με τον νέο Οργανισμό του Υπ.ΑΑΤ, ΔΗΜΗΤΡΑ, **ενός στρατηγικού σχεδίου εφαρμοσμένης έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και μεταφοράς/διάχυσης της τεχνολογίας στον πρωτογενή τομέα** στο οποίο θα προσδιορίζονται τα πεδία στα οποία πρέπει να εστιάστούν οι ερευνητικές προσπάθειες. Η στήριξη αυτή (χρηματοδοτική, τεχνογνωσιακή κλπ) θα αφορά αφενός στον προσδιορισμό των αναγκών του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας σε εφαρμοσμένη έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη αφετέρου στην αποτύπωση των τεχνολογιών και τεχνολογικών δυνατοτήτων των ερευνητικών ιδρυμάτων και δημοσιοποίησή τους στην επιχειρηματική κοινότητα της Περιφέρειας. Λόγω της διασύνδεσης και της συνάφειας της παρέμβασης αυτής με τις δράσεις που αφορούν στη συμβολιακή γεωργία, τους γεωργικούς συμβούλους, την ενημέρωση-πληροφόρηση-μάθηση και την επέκταση των φιλοπεριβαλλοντικών συστημάτων παραγωγής, εκτιμάται επίσης ως απολύτως απαραίτητος ο συντονισμός των δραστηριοτήτων των Υπηρεσιών του ΥπΑΑΤ (περιλαμβανομένων των εποπτευόμενων από αυτό Οργανισμών) και της Περιφέρειας
6. **Η εκπόνηση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας**, έχοντας ως βασικό άξονα το καλάθι των αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας, το οποίο να αναδεικνύει περιοχές, διαδρομές, δραστηριότητες και μέσα που μπορούν ν' αναπτυχθούν ώστε να διευρυνθούν οι ευκαιρίες εξωγεωργικής απασχόλησης, να συνδεθεί η παραγωγική ταυτότητα της περιοχής με άλλα συγκριτικά πλεονεκτήματα (φυσικά, πολιτιστικά, κλπ) της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και να ενισχυθεί η διασύνδεση της τοπικής παραγωγής με την τοπική κατανάλωση και λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο του καλαθιού αγροτικών προϊόντων της ΠΣΕ.
7. Ο **προσδιορισμός των αναγκαίων έργων υποδομών** που θα υποστηρίξουν την παραγωγή των προϊόντων του καλαθιού. Για το σκοπό αυτό θα απαιτηθεί η χρηματοδότηση μελετών που θα έχουν ως στόχο να προσδιορίσουν τη σκοπιμότητα, τη βιωσιμότητα και τη συμπληρωματικότητα των επιμέρους έργων (υφιστάμενων, σε εξέλιξη ή νέων) υποδομών στη βάση των απαιτήσεων του καλλιεργητικού πλάνου και ειδικότερα ως προς την πληρότητα κάλυψης α) των αναγκών πρόσβασης στις παραγωγικές θέσεις/εγκαταστάσεις, β) των απαιτήσεων των καλλιεργειών/εκτροφών με αρδευτικό νερό επαρκούς ποσότητας και κατάλληλης ποιότητας γ) των αναγκών ταχείας μεταφοράς των προϊόντων από τις θέσεις παραγωγής στις εγκαταστάσεις μεταποίησης ή στην αγορά δ) των απαιτήσεων των παραγωγών και άλλων ενδιαφερομένων για ευχερή πρόσβαση σε πληροφορίες, κλπ
8. Η **διερεύνηση της σκοπιμότητας ίδρυσης δημοπρατηρίου** στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας η οποία θα δίνει απαντήσεις σε διάφορα ερωτήματα όπως (ενδεικτικά) ποια θα είναι τα προϊόντα που θα δημοπρατούνται, ποιο αναμένεται να είναι το προβλεπόμενο επίπεδο προσφοράς και ζήτησης των προϊόντων που θα δημοπρατούνται, ποια θέση κρίνεται ως η πλέον συμφέρουσα για τη χωροθέτηση του δημοπρατηρίου, ποια θα πρέπει να είναι η τεχνολογική δομή, η διάρθρωση και η δυναμικότητα των εγκαταστάσεων σε συνάρτηση αφενός με τα επίπεδα προσφοράς και ζήτησης αφετέρου με τις εν δυνάμει υπηρεσίες/λειτουργίες που το δημοπρατήριο θα επιτελεί, ποια θα είναι η λειτουργική και οργανωτική δομή του δημοπρατηρίου, ποια θα είναι η μετοχική σύνθεση της εταιρίας με αντικείμενο τη λειτουργία του δημοπρατηρίου κ.α. Σε κάθε περίπτωση η διερεύνηση αυτή είναι

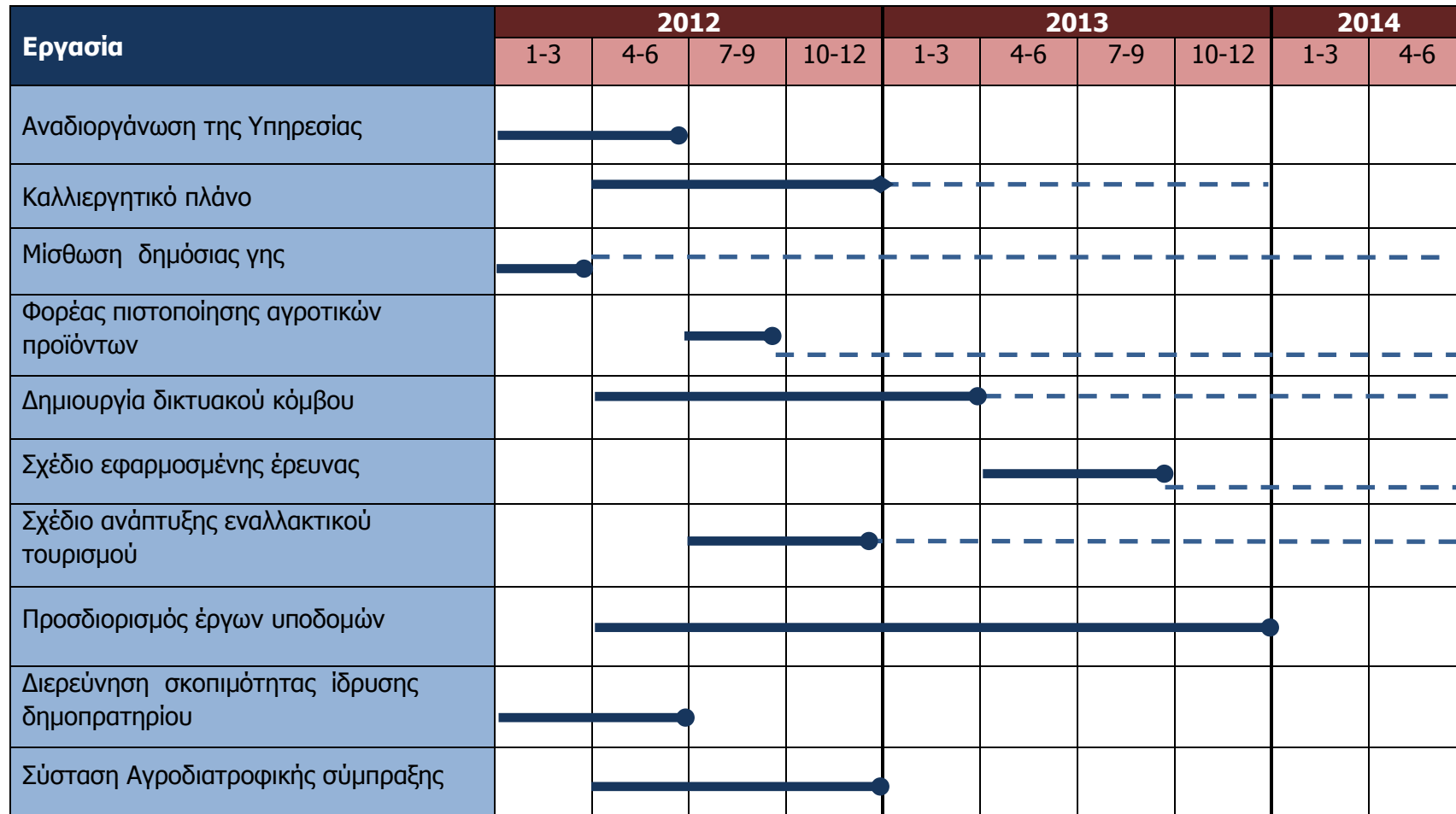

απαραίτητη λαμβάνοντας υπόψη αφενός τη δυνατότητα που παρέχει ο Ν 4015/2011 για την ίδρυση ενός δημοπρατηρίου σε κάθε Περιφέρεια αφετέρου τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που προσδιορίζει η γειτνίαση της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας με το μητροπολιτικό κέντρο των Αθηνών που αποτελεί το μεγαλύτερο καταναλωτικό κέντρο της Χώρας μας.

9. Η **διερεύνηση της βιωσιμότητας της Αγροδιατροφικής σύμπραξης της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας**. Αναμφίβολα η νομοθετική πρωτοβουλία του ΥπΑΑΤ για τη σύσταση Αγροδιατροφικής Σύμπραξης σε κάθε Περιφέρεια είναι προς τη σωστή κατεύθυνση (αυτή της ολοκλήρωσης της αγροδιατροφικής αλυσίδας) ωστόσο υπάρχουν αρκετές πτυχές οι οποίες θα πρέπει να αποσαφηνιστούν και να διευκρινιστούν προκειμένου μια τέτοια νομική οντότητα να λειτουργήσει επιτυχώς ως μηχανισμός ενίσχυσης της τοπικής εφοδιαστικής αλυσίδας αλλά και ως μηχανισμός που θα συμβάλει στη βελτίωση της αναγνωρισιμότητας των προϊόντων του «καλαθιού» σε αγορές εκτός των ορίων της Περιφέρειας. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται θέματα όπως οι χρεώσεις/συνδρομές των μελών, η συμμετοχή αυτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, το στελεχιακό δυναμικό που θα απαιτηθεί, τα εργαλεία που πρέπει να αναπτύξει κ.α, τα οποία συνιστούν παράγοντες που θα προσδιορίσουν τη βιωσιμότητα του εγχειρήματος. Η στήριξη από την πλευρά του ΥπΑΑΤ στην προκειμένη περίπτωση μπορεί να είναι πολύπλευρη και να περιλαμβάνει τη παροχή τεχνογνωσίας για τη διαμόρφωση κοινών προδιαγραφών εκπόνησης των μελετών βιωσιμότητας των Αγροδιατροφικών Συμπράξεων, τη χρηματοδότηση των μελετών και τη συμμετοχή στην αξιολόγηση/παραλαβή αυτών.

Από τα προαναφερθέντα προκύπτει ότι για να μη μείνει μετέωρο το παρόν πρώτο βήμα (αυτό της σύνταξης του επιχειρησιακού σχεδίου με την συμβολική ονομασία καλάθι αγροτικών προϊόντων της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας) απαιτείται να ξεκινήσουν οι επιμέρους διερευνήσεις οι οποίες θα οδηγήσουν στην ολοκλήρωση αυτής της προσπάθειας σύμφωνα με το ακόλουθο χρονοδιάγραμμα

Χρονοδιάγραμμα υλοποίησης εργασιών

Πηγές

1. Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.
Ειδική Γραμματεία Κοινοτικών Πόρων και Υποδομών.
Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας (2007 – 2013)
Ένατη Έκδοση – Δεκέμβριος 2010.
2. Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (2003).
Η Τελευταία Μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και η Εφαρμογή της. Ένας
Ενημερωτικός Οδηγός.
3. Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (2004).
Εφαρμογή του Καθεστώτος Πολλαπλής Συμμόρφωσης και Λοιπά Συμπληρωματικά Μέτρα σε
Εκτέλεση του Κανονισμού 1782/2003 του Συμβουλίου (24.12.2004)
4. Η Ελληνική Οικονομία – The Greek Economy.
Ελληνική Στατιστική Αρχή. Αύγουστος, 2011.Αθήνα
5. Συνοπτική Παρουσίαση του Αγροτικού Τομέα στην Ελλάδα. Δυνατότητες και Προοπτικές,
Ιούνιος 2011. ΙΣΤΑΜΕ
6. Η κατάσταση του αγροτικού τομέα.
Αθήνα, 29 Σεπτ. 2011. ΠΑΣΕΓΕΣ
7. Η Ελλάδα 10 χρόνια μπροστά. Προσδιορίζοντας το νέο Εθνικό Μοντέλο Ανάπτυξης.
Μελέτη Mckinsey & Company, Athens Office – ΣΕΒ.
8. Ελαιόλαδο:Πρώθηση ποιότητας μέσω συγκέντρωσης και τυποποίησης. Κλαδική μελέτη-Εθνική
Τράπεζα Ελλάδος, Σεπτέμβριος 2011
9. Καινοτόμος Διοίκηση Οινικού Τουρισμού και Οινοτουριστικών Επιχειρήσεων. Εισήγηση.
Παναγιώτης Ε. Καλδής. Αν. Καθηγητής ΤΕΙ Αθήνας.
10. ΕΘΙΑΓΕ. Τριμηνιαίες εκδόσεις.
11. Τεχνικό Περιοδικό Γεωτεχνικής Ενημέρωσης.
Γεωργία και Κτηνοτροφία. Διάφορες περιοδικές εκδόσεις.
12. Κλαδική Μελέτη : Επιτραπέζιες ελιές. Αθήνα . Νοέμβριος 2009. ICAP.
13. Ζωοκόμος. Σύγχρονη Κτηνοτροφία και Περιβάλλον. Τριμηνιαίες εκδόσεις.
14. Agrenda. Εβδομαδιαία εφημερίδα αγορών και οικονομίας της υπαίθρου.
Διάφορες εκδόσεις.
15. Διαδικτυακοί τόποι :
  - [www. minagric.gr](http://www.minagric.gr)
  - [www. orekepe.gr](http://www.orekepe.gr)

- [www. agrocert.gr](http://www.agrocert.gr)
- www. leader – plus.gr
- www. agronews.gr
- www. agrotypus.gr
- www. statistics.gr
- www. paseges.gr
- www. keosoe.gr
- www. feta.gr
- www. cheesenet.gr
- www. nagref.gr (ΕΘΙΑΓΕ)
- www. newwinesofgreece.com.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1. Υποδομές αγροτικού τομέα (έργα ολοκληρωμένα και σε εξέλιξη)

Παράρτημα 2. Υπόδειγμα Καταστατικού Αστικής μη κερδοσκοπικής Εταιρείας για τη σύσταση « Αγροδιατροφικής Σύμπραξης»

Παράρτημα 3. Διάρθρωση των Υπηρεσιών της Γενικής Διεύθυνσης Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής

Παράρτημα 1. Υποδομές αγροτικού τομέα (έργα ολοκληρωμένα και σε εξέλιξη)

Α. ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ

A/A	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	Π.Ε.	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠ/ΜΟΣ
1	ΣΑΕΠ 466	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Αγροτικές οδοποιίες Δ.Δ. Ασκληρής και Μαυροματίου Δήμου Θεσπιών	1.370.000,00
2	ΣΑΕΠ 066	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Ηλεκτροδότηση Αντλιοστασίου Άρδευσης Δήμου Ορχομενού	260.424,36
3	ΣΑΝΑ /3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Παράλληλα έργα αναδασμού Χαιρώνειας Δ.Δ. Βασιλικών	374.000,00
4	ΣΑΝΑ /3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Παράλληλα έργα αναδασμού Δήμου Πλαταιών	310.000,00
5	ΣΑΝΑ /3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Αρδευτικό έργο Σωληναρίου	2.750.000,00
6	ΣΑΝΑ /3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Αρδευτικά έργα Λιβαδειάς (Ζώνη Α ')	4.900.000,00
7	ΣΑΝΑ /3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Παράλληλα έργα αναδασμού Δ.Δ. Νεοχωρακίου	177.000,00
8	ΣΑΝΑ /3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Βελτίωση αρδευτικού δικτύου στο Δήμο Χαιρώνειας	1.350.000,00
9	ΣΑΝΑ /3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Κατασκευή μικρών παράλληλων έργων στην ανασμωθείσα περιοχή Αγίου Σπυρίδωνα	1.500.000,00
10	ΣΑΝΑ /3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Κατασκευή μικρών παράλληλων έργων στην ανασμωθείσα περιοχή Αγίου Σπυρίδωνα (Αγροτική Οδοποιία)	1.000.000,00
11	ΚΑΠ	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Αρδευτικό έργο Τσουκαλάδων	198.600,00
12	ΣΑΝΑ /3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Εκούσιος αναδασμός αγροκτήματος Δ.Δ. Αγίου Δημητρίου	459.200,00
13	ΣΑΝΑ /3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Κατασκευή μικρών παράλληλων έργων στην ανασμωθείσα περιοχή Αγίου Μαυρονερίου	2.751.781,54
14	ΣΑΝΑ /3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Συμπληρωματικά έργα Αγίου Βλασίου	230.080,00
15	ΣΑΝΑ/3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Καθαρισμός τάφρων για αποστράγγιση στα Δ.Δ. ασωπίας και Καλλιθέας	429.710,00
16	ΣΑΝΑ/3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Διευθέτηση χειμάρου στα Δ.Δ. Αμπελοχωρίου και Νεοχωρακίου	305.987,61
17	ΣΑΝΑ/3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Αγροτικός εξηλεκτρισμός Νομού Βοιωτίας σε περιοχές ΟΠΑΑΧ Ν. Βοιωτίας	4.419,88

A/A	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	Π.Ε.	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠ/ΜΟΣ
18	ΣΑΝΑ/3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Αγροτικός εξηλεκτρισμός Νομού Βοιωτίας σε περιοχές ΟΠΑΑΧ Παραπαρνάσσιων Δήμων Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	22.990,55
19	ΣΑΝΑ/3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Αγροτικός εξηλεκτρισμός Νομού Βοιωτίας σε περιοχές εκτός ΟΠΑΑΧ Παραπαρνάσσιων Δήμων Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	22.812,26
20	ΣΑΝΑ/3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Παράλληλα έργα αναδασμού Δ.Δ. Νεοχωρακίου	130.000,00
21	ΣΑΝΑ/3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Έργα αντιπλημμυρικής προστασίας στο Δήμο Διστόμου.	86.860,69
22	ΣΑΝΑ/3	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Αποστραγγιστικό δίκτυο Σκούρτων	57.760,36
23	ΣΑΜΠ0563	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	Βελτίωση αρδευτικού συστήματος Ορχομενού	308.000,00
24	ΣΑΕΠ 766	ΕΥΒΟΙΑΣ	Αλιευτικό καταφύγιο Αγ.Γεωργίου Λιχάδας	2.000.000,00
25	ΣΑΕΠ 466	ΕΥΒΟΙΑΣ	Αντιπλημμυρικά έργα σε οικισμούς πυρόπληκτων τοπικών διαμερισμάτων (ΤΔ ωρολογίου και Αγίου Γεωργίου) Δήμου Αυλώνος Εύβοιας	200.000,00
26	ΣΑΕΠ 466	ΕΥΒΟΙΑΣ	Αντιδιαβρωτικά –αντιπλημμυρικά έργα στο κοινοτικό δάσος Λιχάδας	197.540,00
27	ΣΑΕ 086/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Κατασκευή αλιευτικού καταφυγίου στο Ψαροπούλι Ν.Ευβοίας	2.600.000,00
28	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Μικρά παράλληλα έργα σε αναδασμούς - διανομές Αγ, Άννας- Λίμνης- Ροβίων-Κεχριών Δήμων Νηλέως & Ελυμνίων	541.554,33
29	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Παράλληλα έργα αναδασμού Νεοχωρίου	711.271,18
30	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Αγροτική Οδοποιία Περιοχών Δήμου Αρτεμησίου	107.189,51
31	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Αγροτική Οδοποιία Περιοχών Δήμου Ιστιαίας	144.495,62
32	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Αγροτική Οδοποιία Περιοχών Δήμου Ωρεών	125.677,00
33	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Αγροτική Οδοποιία Περιοχών Δήμου Ανθηδώνος	294.108,27
34	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Αντιμετώπιση προβλημάτων διάβρωσης στην περιοχή από κεφαλές Ασμηνίου έως Πευκί	1.609.761,53
35	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Βελτίωση Αλιευτικού καταφυγίου Ν Αρτάκης	1.199.266,49

A/A	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	Π.Ε.	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠ/ΜΟΣ
36	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Βελτίωση Αλιευτικού καταφυγίου Πηλίου	1.155.893,76
37	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Βελτίωση Αλιευτικού καταφυγίου Πετριών	628.448,99
38	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Βελτίωση Αλιευτικού καταφυγίου Ανθηδώνος	157.465,54
39	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Κατασκευή αλιευτικού καταφυγίου Ηλίων	1.900.000,00
40	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Αντικατάσταση- επισκευή αρδευτικού αύλακα Καλαποδίου και βελτίωση υφισταμένου αρδευτικού δικτύου	3.550.383,71
41	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Βελτίωση αρδευτικού δικτύου στη Κοινότητα Καφηρέως	178.507,32
42	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Βελτίωση κλειστού κυκλώματος άρδευσης στο Δήμο Καρύστου	157.531,49
43	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Καλλιέργεια πηγής στο Δήμο Μαρμαρίου	340.497,10
44	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Αντιπλημμυρικά έργα στο Δήμο Ταμυναίων	421.688,86
45	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Εκσυγχρονισμός και βελτίωση υπαρχόντων αρδευτικών δικτύων και εμπλουτισμός υπόγειου υδροφορέα περιοχής Μαντουδίου	2.076.020,14
46	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Έργα εγγείων βελτιώσεων στα όρια του οικισμού Καλικρί	240.440,80
47	Υ.Α.Α&Τ (ΟΠΑΑΧ)	ΕΥΒΟΙΑΣ	Βελτίωση Αγροτικού Δικτύου τ. Δ. Μεσσαπίων	414.647,24
48	Υ.Α.Α&Τ (ΟΠΑΑΧ)	ΕΥΒΟΙΑΣ	Αγροτική οδοποιία νοτίων Τοπ. Διαμερισμάτων τ. Δήμου Κύμης	1.143.848,22
49	Υ.Α.Α&Τ (ΟΠΑΑΧ)	ΕΥΒΟΙΑΣ	Ασφαλτοστρώσεις αγροτικών οδών Δ.Δ. Βασιλικών Αγριοβότανου Γουβών Δ. Αρτεμησίου	750.000,00
50	Υ.Α.Α&Τ (ΟΠΑΑΧ)	ΕΥΒΟΙΑΣ	Κατασκευή αγροτικών οδών στην περιοχή Δ.Δ. Μαντουδίου τ. Δήμου Κηρέως	528.282,48
51	Υ.Α.Α&Τ (ΟΠΑΑΧ)	ΕΥΒΟΙΑΣ	Βελτίωση αγροτικής οδοποιίας τ. Δήμου Ελυμνίων	241.234,45
52	Υ.Α.Α&Τ (ΟΠΑΑΧ)	ΕΥΒΟΙΑΣ	Βελτίωση αγροτικής οδοποιίας Δημοτικών Διαμερισμάτων τ. Δήμου Κύμης	465.843,86
53	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Αγροτικός εξηλεκτρισμός Ν.Ευβοίας σε περιοχές ΟΠΑΑΧ Ν. Ευβοίας,	876,22

A/A	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	Π.Ε.	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠ/ΜΟΣ
54	ΣΑΝΑ/3	ΕΥΒΟΙΑΣ	Αγροτικός εξηλεκτισμός Ν.Ευβοίας σε περιοχές εκτός ΟΠΑΑΧ Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας.	5.506,97
55	ΣΑΝΑ /3	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	Διάνοιξη αγροτικής οδού Χελιδώνα - Αμπέλια Αγίας Βλαχέρνας	265.564,32
56	Υ.Α.Α&Τ (ΟΠΑΑΧ)	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	Βελτίωση αγροτικού δρόμου Βαρβαριάδα - Στύλος	595.000,00
57	Υ.Α.Α&Τ (ΟΠΑΑΧ)	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	Αγροτική οδοποιία δήμου Αγράφων	595.000,00
58	ΣΑΕΠ 766	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Κατασκευή φράγματος στον Αγ. Χαράλαμπο Μώλου – Ν.Α. Φθιώτιδας	4.300.000,00
59	ΣΑΕΠ 766	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Κατασκευή λιμνοδεξαμενής στο ΤΔ Παλιοκερασιάς Δήμου Εχιναιών – Ν.Α.Φθιώτιδας	2.000.000,00
60	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Αγροτική οδοποιία και βελτίωση συνθηκών στράγγισης τέως Λίμνης Ξυνιάδας	470.000,00
61	ΥΠ ΓΕ (Ανασυγκρ. Υπαιθρου)	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βασικές Ισοπεδώσεις Βίστριζας	1.175.000,00
62	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Παράλληλα έργα αναδασμού Δήμου Αμφίκλειας	530.000,00
63	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Αρδευτικό δίκτυο Δ.Δ. Γραμμένης	1.320.000,00
64	ΚΑΠ	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Αγροτικός Εξηλεκτισμός	610.000,00
65	Κ.Α.Π./05	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Κατασκευή αντλιοστασίου και αρδευτικού δικτύου στον ΤΟΕΒ Ανθήλης	220.000,00
66	ΣΑΜΠ/066	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Παράλληλα έργα Δήμου Λιανοκλαδίου , Δ.Δ. Λυγαριάς του Δήμου Λαμιέων (μελέτη)	400.000,00
67	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Προστασία των παράλιων υπόγειων υδροφορέων από την υφαλμύρωση στην περιοχή Λιβανατών - Θεολόγου	907.400,00
68	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βελτίωση αγροτικού οδικού δικτύου στην κτηματική περιοχή του Δήμου Μαλεσίνας	150.000,00
69	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βελτίωση αγροτικού οδικού δικτύου στην κτηματική περιοχή του Δήμου Αταλάντης	150.000,00
70	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βελτίωση αγροτικού οδικού δικτύου στην κτηματική περιοχή του Δήμου Γοργοποτάμου	150.000,00

A/A	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	Π.Ε.	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠ/ΜΟΣ
71	Κ.Α.Π./06	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Αγωγός μεταφοράς νερού άρδευσης στο Δ.Δ. Σοφιάδας	220.000,00
72	ΣΑΜ/540	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Μελέτη κατασκευής αρδευτικού δικτύου στην κτηματική περιφέρεια Ηράκλειας (ΜΕΛΕΤΗ)	161.531,96
73	ΣΑΜ/540	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Μελέτη κατασκευής υπόγειου αρδευτικού δικτύου στην κτηματική περιφέρεια Λιανοκλαδίου (ΜΕΛΕΤΗ)	372.385,52
74	ΥΠ. ΓΕ/06	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Τεχνικό διάβασης γραμμών ΟΣΕ- Διαπλάτυση υφιστάμενης τάφρου Τ3 και ανύψωση παράλληλης αγροτικής οδού	332.000,00
75	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βελτίωση και εκσυγχρονισμός συνθηκών άρδευσης στο Δ.Δ. Αγ. Στεφάνου Δήμου Ξυνιάδας Ν. Φθιώτιδας (ΚΩΔ. ΟΠΣ 106599)	268.000,00
76	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βελτίωση και εκσυγχρονισμός συνθηκών άρδευσης στο Δ.Δ. Ομβριακής Δήμου Ξυνιάδας Ν. Φθιώτιδας(ΚΩΔ. ΟΠΣ 106597)	300.000,00
77	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βελτίωση και εκσυγχρονισμός συνθηκών άρδευσης αρδευτικού δικτύου Δ.Δ. Λάρυμνας Δήμου Οπουντίων Ν. Φθιώτιδας(ΚΩΔ. ΟΠΣ 106600)	630.000,00
78	Κ.Α.Π./06	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Αναμόρφωση - επικαιροποίηση μελέτης αρδευτικού δικτύου Ανατολικής Βίστριζας (μελέτη)	150.000,00
79	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Παράλληλα έργα αναδασμού στο Δ.Δ. Φιλιαδώνας (αγροτική οδοποιία) Δήμου Δομοκού Ν. Φθιώτιδας (ΚΩΔ. ΟΠΣ 109910)	200.000,00
80	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Αγροτική οδοποιία σε Δ.Δ. του Δήμου Μαλεσίνας Ν. Φθιώτιδας (ΚΩΔ. ΟΠΣ 109915)	200.000,00
81	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Αγροτική οδοποιία σε Δ.Δ. του Δήμου Αταλάντης Ν. Φθιώτιδας (ΚΩΔ. ΟΠΣ 109914)	200.000,00
82	Κ.Α.Π./08	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Αντικατάσταση αντλιοστασίων έργου Βίστριζας	150.000,00
83	Κ.Α.Π./08	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Συμπληρωματικές εργασίες στο αρδευτικό Δ.Δ.Σταυρού Δήμου Λαμιέων	150.000,00
84	Π.Δ.Ε. ΣΑΕ 081/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	"Κατασκευή λιμνοδεξαμενής Ν. Μοναστηρίου Ν. Φθιώτιδας"	3.600.000,00

A/A	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	Π.Ε.	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠ/ΜΟΣ
85	ΙΔΙΑ ΕΣΟΔΑ	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Μελέτη προσωρινής υδροδότησης αρδευτικών δικτύων από φράγμα Σμοκόβου/Οριστική μελέτη έργων μεταφοράς νερού και δικτύων άρδευσης (Ανατολικό τμήμα)	230.000,00
86	ΙΔΙΑ ΕΣΟΔΑ	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Αντικατάσταση αντλητικών συγκροτημάτων στον ΤΟΕΒ Βίστριζας	200.000,00
87	Π.Δ.Ε. ΣΑΕ 081/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Ποιοτικός έλεγχος και υπηρεσίες γεωτεχνικού συμβούλου στη διάρκεια κατασκευής του έργου: " Λιμνοδεξαμενή Νέου Μοναστηρίου Ν. Φθιώτιδας"	388.934,36
88	ΣΑΕ081/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Κατασκευή αρδευτικού δικτύου Βίστριζας Ν.Φθιώτιδας (β' Φάση)	11.914.893,62
89	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Επέκταση Αλιευτικού καταφυγίου Αγ.Ιωάννη Θεολόγου Μαλεσίνας	1.200.000,00
90	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Επέκταση Αλιευτικού καταφυγίου Πελασγίας	770.000,00
91	ΚΑΠ	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Αποπεράτωση βασικών ισοπεδώσεων Βίστριζας	150.000,00
92	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Κατασκευή αρδευτικού δικτύου Γραμμένης Ν.Φθιώτιδας	1.643.000,00
93	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Ολοκλήρωση αρδευτικού δικτύου Σταυρού	540.000,00
94	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βελτίωση και εξυγchronισμός άρδευσης περιοχής Ν.Μάκρυσσης Δήμου Δομοκού	485.000,00
95	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βελτίωση συνθηκών άρδευσης 6ης ζώνης Θεσσαλιώτιδας	410.858,40
96	ΣΑΝΑ/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βελτίωση αγροτικής οδοποιίας Δ.Δ.Ζελίου Ελάτειας	200.000,00
97	ΣΑΕ 081/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Ανακατασκευή δεξαμενής στο αρδευτικό έργο Λάρυμνας Δήμου Οπουντίων	200.000,00
98	ΣΑΕ 086/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Κατασκευή αλιευτικού καταφυγίου στο Μώλο Ν.Φθιώτιδας	2.000.000,00
99	ΕΥΔΕ Ο.Σ.Υ.Ε./3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Κατασκευή ανατολικού αγωγού Σμοκόβου	10.000.000,00
100	Υ.Α.Α&Τ (ΟΠΑΑΧ)	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βελτίωση αγροτικού δρόμου από Δ.Δ. Βαρδαλή έως Ε.Γ.Σ. Δήμου Θεσσαλιώτιδας	500.000,00
101	Υ.Α.Α&Τ (ΟΠΑΑΧ)	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βελτίωση και εκσυγchronισμός συνθηκών άρδευσης αρδευτικού έργου στο Δ.Δ. Κορομηλιάς	94.184,60

A/A	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	Π.Ε.	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠ/ΜΟΣ
102	Υ.Α.Α&Τ (ΟΠΑΑΧ)	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βελτίωση και εκσυγχρονισμός συνθηκών άρδευσης αρδευτικού έργου στο Δ.Δ. Μακρυρράχης	345.000,00
103	Υ.Α.Α&Τ (ΟΠΑΑΧ)	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βελτίωση και εκσυγχρονισμός συνθηκών άρδευσης αρδευτικού έργου στο Δ.Δ. Ξυνιάδας	153.000,00
104	Υ.Α.Α&Τ (ΟΠΑΑΧ)	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βελτίωση και εκσυγχρονισμός συνθηκών άρδευσης αρδευτικού έργου στο Δ.Δ. Παναγιάς	230.000,00
105	Υ.Α.Α&Τ (ΟΠΑΑΧ)	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βελτίωση και εκσυγχρονισμός συνθηκών άρδευσης αρδευτικού έργου στο Δ.Δ. Περιβολίου	277.000,00
106	Υ.Α.Α&Τ (ΟΠΑΑΧ)	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Ολοκλήρωση αρδευτικού δικτύου Δ.Δ. Μάκρης Δήμου Μακρακώμης	245.500,00
107	Υ.Α.Α&Τ (ΟΠΑΑΧ)	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Βελτίωση αγροτικού δρόμου από Δ.Δ. Θαυμακού έως Δ.Δ. Σοφιάδας τ. Δήμου Θεσσαλιώτιδας	249.868,71
108	ΣΑΝΑ /3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Αναδασμός Δ.Δ. Σφάκας Δήμου Ελάτειας	161.355,91
109	ΣΑΝΑ /3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Αγροτικός Εξηλεκτρισμός Ν.Φθιώτιδας σε Περιοχές εκτός ΟΠΑΑΧ Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	68.462,25
110	ΣΑΝΑ /3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Αγροτικός δρόμος Αγίας Παρασκευής - Παλαιοχωρίου	600.000,00
111	ΣΑΝΑ /3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Παράλληλα έργα αναδασμού Δ.Δ. Φτερης Ν. Φθιώτιδας	100.000,00
112	ΣΑΝΑ /3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Αγροτική οδοποιία σε Δ.Δ. Δήμου Γοργοποτάμου Ν. Φθιώτιδας	100.000,00
113	ΣΑΝΑ /3	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Παράλληλα έργα αναδασμού Δ.Δ. Εκκαρας Ν. Φθιώτιδας	100.000,00
114	ΣΑΕΠ066	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Αντιπλημμυρικές παρεμβάσεις σε χειμάρους του Ν. Φθιώτιδας	1.409.008,49
115	ΣΑΕΠ066	ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	Αντιπλημμυρικά έργα Δυτικής Φθιώτιδας	982.925,23
116	ΣΑΝΑ /3	ΦΩΚΙΔΑΣ	Αποκατάσταση ζημιών στο μώλο Χανίων - Τριζονίων	590.000,00
117	ΚΑΠ	ΦΩΚΙΔΑΣ	Ολοκλήρωση αλιευτικού καταφυγίου Πανόρμου	250.000,00
118	ΣΑΝΑ /3	ΦΩΚΙΔΑΣ	Παράλληλα έργα ΤΟΕΒ Γραβιάς	179.553,01
119	ΣΑΕ 009	ΦΩΚΙΔΑΣ	Ολοκλήρωση αλιευτικού καταφυγίου Αγίου Σπυριδώνα	381.511,00
120	ΣΑΝΑ/3	ΦΩΚΙΔΑΣ	Άρδευση περιοχής Μαραθιά από χείμαρο "Καρουτιανόρεμα"	586.940,57

A/A	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	Π.Ε.	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠ/ΜΟΣ
121	ΣΑΝΑ/3	ΦΩΚΙΔΑΣ	Προσαγωγός πηγής θέρμου	214.200,00
122	ΣΑΝΑ/3	ΦΩΚΙΔΑΣ	Δίκτυο Διωρύγων ΤΟΕΒ Χρισού	573.464,00
123	ΣΑΝΑ/3	ΦΩΚΙΔΑΣ	Εκσυγχρονισμός αρδευτικού δικτύου ΤΟΕΒ Γραβιάς	313.843,00
124	ΣΑΝΑ/3	ΦΩΚΙΔΑΣ	Κατασκευή και βελτίωση αγροτικής οδοποιίας στο Δήμο Παρνασσού	90.000,00
125	ΣΑΝΑ/3	ΦΩΚΙΔΑΣ	Αγροτικός Εξηλεκτρισμός Ν.Φωκίδας σε περιοχές ΟΠΑΑΧ Παραπαρνάσσιων δήμων Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	7.672,96
126	ΣΑΝΑ/3	ΦΩΚΙΔΑΣ	Αγροτικός Εξηλεκτρισμός Ν.Φωκίδας σε περιοχές εκτός ΟΠΑΑΧ Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	5.121,41
127	ΣΑΝΑ/3	ΦΩΚΙΔΑΣ	Δίκτυα Λιλαίας Ν.Φωκίδας	70.000,00
128	ΣΑΝΑ/3	ΦΩΚΙΔΑΣ	Απαλλοτριώσεις δίκτυα Λιλαίας Ν. Φωκίδας	100.400,00
129	ΣΑΝΑ/3	ΦΩΚΙΔΑΣ	Δίκτυο διωρύγων ΤΟΕΒ Άμφισσας-Χρισού	70.000,00

Β. ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ

A/A	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	Π.Ε.	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠ/ΜΟΣ
1	ΥΠ Α.Α. & ΤΡΟΦ	ΒΟΙΩΤΙΑ	Μελέτη συμπληρωματικών έργων υδροδότησης Κωπαϊδικού Τοπίου	1.200.000,00
2	ΣΑΕΠ 766	ΒΟΙΩΤΙΑ	Διευθέτηση Άνω Ρού Βοιωτικού Κηφισού	2.000.000,00
3	ΣΑΕ 056/3	ΒΟΙΩΤΙΑ	Βελτίωση αρδευτικού συστήματος Ορχομενού	3.562.000,00
4	ΣΑΜ 056	ΕΥΒΟΙΑ	Μικρά λιμενικά έργα (Αλ. Καταφ.) σε Κοτσικιά, Αγ. Άννα Μελέτη)	616.287,00
5	ΣΑΕΠ 766	ΕΥΒΟΙΑ	Αλιευτικό καταφύγιο Αγ. Γεωργίου Λιχάδας	2.000.000,00
6	ΥΠ Α.Α. & ΤΡΟΦ	ΕΥΒΟΙΑ	Φράγμα Ψαχνών	28.215.000,00
7	ΥΠ Α.Α. & ΤΡΟΦ	ΕΥΒΟΙΑ	Κατασκευή φράγματος και αγωγού μεταφοράς Φερέκαμπου Ν. Σκύρου	6.151.512,08
8	ΣΑΜ 540	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Μελέτη επέκτασης αλιευτικού καταφυγίου στον Καραβόμυλο	105.000,00

Α/Α	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	Π.Ε.	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠ/ΜΟΣ
9	ΣΑΜ 540	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Μελέτη επέκτασης αλιευτικού καταφυγίου στη Γλύφα	70.000,00
10	ΣΑΜ 540	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Μελέτη κατασκευής αρδευτικού δικτύου στην κτηματική περιφέρεια Περιβολίου Ξυνιάδας	144.977,15
11	ΣΑΜ 540	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Μελέτη κατασκευής αρδευτικού δικτύου στην κτηματική περιφέρεια Ηράκλειας	160.531,96
12	ΣΑΜ 540	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Μελέτη κατασκευής υπόγειου αρδευτικού δικτύου στην κτηματική περιφέρεια Λιανοκλαδίου	372.385,52
13	ΣΑΜ 540	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Μελέτη κατασκευής λιμνοδεξαμενών Ανθήλης και Ροδίτσας Δήμου Λαμιέων	700.000,00
14	ΣΑΜ 540	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Επικαιροποίηση - συμπλήρωση μελέτης κατασκευής Φράγματος στον Άγιο Χαράλαμπο Μώλου	252.000,00
15	ΣΑΜ 540	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Μελέτη κατασκευής λιμνοδεξαμενής στο Τ.Δ Παλαιοκερασιάς Δήμου Εχιναίων	250.000,00
16	ΣΑΜΠ 066	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Παράλληλα έργα Αναδασμού Δήμου Λιανοκλαδίου, Δ.Δ. Λυγαριάς Δήμου Λαμιέων (Μελέτη)	200.000,00
17	ΚΑΠ	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Ολοκλήρωση μελετών υποχρεωτικών αναδασμών Λιανοκλαδίου & Λυγαριάς	330.000,00
18	ΚΑΠ	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Γεωτεχνική μελέτη επέκτασης αλιευτικού καταφυγίου Καραβόμυλου-Γλύφας & Καμένων Βούρλων	184.642,54
19	ΚΑΠ	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Βελτίωση και εκσυγχρονισμός συνθηκών άρδευσης της κτηματικής περιφέρειας Μοσχοχωρίου (Μελέτη)	250.000,00
20	ΣΑΜΠ 066	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Κατασκευή ταμιευτήρων στα Δ.Δ. Μεγαπλατάνου και Μύλων (Μελέτη)	200.000,00
21	ΣΑΜ056	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Αναδασμός Δήμου Αμφίκλειας	190.000,00
22	ΣΑΝΑ045/3	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Αναδασμός Δ.Δ. Σφάκας Δήμου Ελάτειας	161.355,91
23	ΣΑΝΑ045/4	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Παράλληλα έργα Αναδασμού Αγροτική οδοποιία Δ.Δ.Φτέρης Ν.Φθιώτιδας	100.000,00
24	ΣΑΝΑ045/5	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Παράλληλα έργα Αναδασμού Αγροτική οδοποιία Δ.Δ.Εκκάρας Ν.Φθιώτιδας	100.000,00
25	ΣΑΕ 540	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Κατασκευή αλιευτικού καταφυγίου στα Καμμένα Βούρλα	1.000.000,00
26	ΣΑΕ 540	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Κατασκευή αλιευτικού καταφυγίου στον Καραβόμυλο	1.500.000,00
27	ΣΑΕ 540	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Κατασκευή αλιευτικού καταφυγίου στη Γλύφα	500.000,00
28	ΣΑΕ 540	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Κατασκευή Ταμιευτήρα στο χείμαρρο	2.000.000,00

Α/Α	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	Π.Ε.	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΥΠ/ΜΟΣ
			"Ποταμιά" Μεγαπλάτανου	
29	ΣΑΕ 540	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Κατασκευή Ταμιευτήρα στην Ανατολική Φθιώτιδα (Μύλοι)	2.000.000,00
30	ΣΑΕ 540	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Κατασκευή αρδευτικού δικτύου στην κτηματική περιφέρεια Περιβολίου Ξυνιάδας	500.000,00
31	ΣΑΕ 540	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Κατασκευή αρδευτικού δικτύου στην κτηματική περιφέρεια Ηράκλειας	500.000,00
32	ΣΑΕ 540	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Ίδρυση & λειτουργία Κέντρου Προώθησης Τοπικών Προϊόντων	300.000,00
33	ΣΑΕΠ 766	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Κατασκευή φράγματος στον Άγιο Χαράλαμπο	4.300.000,00
34	ΣΑΕΠ 766	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Κατασκευή λιμνοδεξαμενής στο Τ.Δ. Παλιοκερασιάς Δήμου Στυλίδας	2.000.000,00
35	ΣΑΕΠ 766	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Ταμιευτήρας ύδρευσης στη θέση Μαύρη Δ.Δ. Νεοχωρίου	9.000.000,00
36	ΣΑΕΠ 766	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Κατασκευή Ταμιευτήρα νερού και υπόγειου Αρδευτικού Δικτύου Δήμου Οπουντίων	1.000.000,00
37	ΥΠ Α.Α. & ΤΡΟΦ	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Φράγμα Πολλαπλών Σκοπών στο χείμαρρο Μπουγαζίου Τ.Δ. Περιβολίου	3.053.516,37
38	ΥΠ Α.Α. & ΤΡΟΦ	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Κατασκευή λιμνοδεξαμενής Νέου Μοναστηρίου	3.600.000,00
39	ΥΠ Α.Α. & ΤΡΟΦ	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Αρδευτικό δίκτυο Ανατολικής Βίστριζας	27.000.000,00
40	ΚΑΠ	ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Ανακατασκευή παλαιάς προβλήτας αλιευτικού καταφυγίου Δ.Δ.Μώλου	204.822,92
41	ΣΑΕ 409	ΦΩΚΙΔΑ	Μελέτη κατασκευής αλιευτικών καταφυγίων Παραλίας Σεργούλας και Μοναστηρακίου Δήμου Ευπαλίου	240.000,00
42	ΣΑΜ 009	ΦΩΚΙΔΑ	Αλιευτικό Καταφύγιο Αγίων Πάντων	90.763,00
43	ΚΑΠ	ΦΩΚΙΔΑ	Εκούσιος Αναδασμός Μαριολάτας	226.000,00
44	ΥΠ Α.Α. & ΤΡΟΦ	ΦΩΚΙΔΑ	Ταμιευτήρας & αρδευτικό δίκτυο Τολοφώνος	3.600.000,00
45	ΥΠ Α.Α. & ΤΡΟΦ	ΦΩΚΙΔΑ	Αρδευτικό έργο Ελαιώνα Άμφισσας	37.000.000,00
46	ΥΠ Α.Α. & ΤΡΟΦ	ΦΩΚΙΔΑ	Δίκτυο Ανοικτών Διωρύγων Πεδιάδας Μόρνου	4.570.940,66
47	ΣΑΕΠ 066	ΦΩΚΙΔΑ	Ηλεκτροδότηση οροπεδίου Λιανοκλαδίου Γ.Δ.Προσηλίου Δήμου Άμφισσας	250.000,00

Παράρτημα 2. Υπόδειγμα Καταστατικού Αστικής μη κερδοσκοπικής Εταιρείας για τη σύσταση « Αγροδιατροφικής Σύμπραξης»

Στ ..... σήμερα .....συνήλθαν οι κάτωθι υπογράφοντες:

1.....

2.....

3....

.....

συμφώνησαν και αποδέχθηκαν αμοιβαίως την ίδρυση αστικής, μη κερδοσκοπικής εταιρείας, κατά τα άρθρα 741-784 του Αστικού Κώδικα, η οποία θα δημοσιευθεί νομίμως κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 784 Αστικού Κώδικα και υπό τους κάτωθι όρους και συμφωνίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Άρθρο 1

Επωνυμία

Ιδρύεται Αστική Εταιρεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με την εταιρική επωνυμία **«ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΙΚΗ ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ...»**.

Άρθρο 2

Έδρα

Έδρα της συνιστώμενης αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας ορίζεται....

Άρθρο 3

Διάρκεια

Η εταιρεία έχει διάρκεια είκοσι (20) ετών από την ημέρα καταχώρισεως του παρόντος στα βιβλία εταιρειών του κατά τόπον αρμοδίου Πρωτοδικείου ....., μπορεί όμως να παραταθεί πριν από την λύση της με την ειδική πλειοψηφία και απαρτία του άρθρου 9 παρ. 9.

Άρθρο 4

Σκοπός

Οι σκοποί της εταιρείας είναι:

Α) Η παροχή γνωμοδοτήσεων προς το την Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση ... αναφορικά με την προσθήκη των τοπικών γεωργικών προϊόντων υψηλής εμπορικής και διατροφικής αξίας στο αντίστοιχο «Καλάθι της Περιφέρειας ...», το οποίο συνιστά γενικό επιχειρησιακό σχέδιο για την υποστήριξη της παραγωγής, τυποποίησης, μεταποίησης, διάδοσης και εν γένει εμπορίας των σχετικών προϊόντων στην τοπική και περιφερειακή αγορά, την εθνική και τη διεθνή. Για το σκοπό της τοποθέτησης των προϊόντων στις τοπικές αγορές (ξενοδοχεία, εστιατόρια, αλυσίδες λιανικής πώλησης, λαϊκές και δημοτικές αγορές, δημοπρατήρια αγροτικών προϊόντων κλπ) συνάπτει συμφωνίες με τους αντίστοιχους συλλογικούς φορείς ή τις μεμονωμένες επιχειρήσεις για τους τρόπους προώθησης των τοπικών προϊόντων σε κάθε δραστηριότητα των παραπάνω επιχειρήσεων.

Επίσης οργανώνει την ενημέρωση των καταναλωτών για τα πλεονεκτήματα κάθε παραγόμενου είδους διατροφής, συμμετέχει σε εθνικές και διεθνείς εκθέσεις και προγράμματα προώθησης των προϊόντων εθνικής ή κοινοτικής προέλευσης. Προχωρά σε διμερείς επαφές σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο με

αντίστοιχους φορείς, επιχειρήσεις, περιφέρειες ή άλλες εθνικές ή υπερεθνικές οντότητες για των προώθηση των προϊόντων της οικείας περιφέρειας.

Β) Η διατύπωση προτάσεων και εισηγήσεων προς κάθε αρμόδιο και ενδιαφερόμενο αποδέκτη αναφορικά με τα κίνητρα υποστήριξης και την αξιοποίηση των εθνικών και κοινοτικών πόρων με σκοπό την ανάδειξη και προώθηση των σχετικών με το «Καλάθι της Περιφέρειας» πολιτικών.

Άρθρο 5

Μέσα

Για την επίτευξη του ανωτέρω σκοπού η εταιρεία προτίθεται να αναπτύξει τις εξής δραστηριότητες:

Α) Τη συνεχή ενημέρωση και επιμόρφωση κάθε αρμόδιου και ενδιαφερόμενου αποδέκτη, με συνέδρια, σεμινάρια, διαλέξεις και συναντήσεις

Β) Τη συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών με ελληνικά και ξένα ιδρύματα με συναφές αντικείμενο, καθώς και με κρατικά ιδρύματα και οργανισμούς στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης.

Γ) Την ανάληψη πρωτοβουλιών, τη διενέργεια επιστημονικών και ενημερωτικών εκδηλώσεων, την έκδοση πάσης φύσεως εντύπων και διαδικτυακών αναρτήσεων με σκοπό την υποστήριξη και διάδοση των σχετικών με το «Καλάθι της Περιφέρειας» πολιτικών.

Δ) Την εκπόνηση μελετών και ερευνητικών προγραμμάτων με σκοπό τη διαφήμιση και διάδοση των αγροτικών προϊόντων που έχουν περιληφθεί στο «Καλάθι της Περιφέρειας».

Άρθρο 6

Μέλη

Μέλη της εταιρείας μπορούν να είναι τα ανωτέρω συμβαλλόμενα ιδρυτικά μέλη της εταιρείας, τα οποία εκπροσωπούνται νόμιμα.

Για την εγγραφή νέου μέλους απαιτείται η υποβολή αίτησης του εκάστοτε ενδιαφερομένου στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας, το οποίο την αποδέχεται εφόσον κατά την κρίση του συντρέχουν οι αναγκαίες προϋποθέσεις και ιδίως η συνάφεια με το αντικείμενο και τις πολιτικές του «Καλαθιού της Περιφέρειας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Άρθρο 7

Κεφάλαιο

Η περιουσία της εταιρείας αποτελείται από τις εισφορές των εταίρων που ανέρχονται στο βασικό κεφάλαιο των ..... (.....) ευρώ. Για το σχηματισμό του ανωτέρω κεφαλαίου κατέβαλαν σήμερα όλοι οι συμβαλλόμενοι εταίροι στο ταμείο της εταιρείας το ποσό των ....(...) ευρώ έκαστος.

Άρθρο 8

Πόροι της εταιρείας

Εκτός από την εισφορά των εταίρων για το σχηματισμό του εταιρικού κεφαλαίου, πόροι της εταιρείας μπορεί να είναι και: α. Η εισφορά εγγραφής νέων μελών, β. Η ετήσια εισφορά των μελών.

γ. Έκτακτες εισφορές που ορίζονται από τη Γενική Συνέλευση και το Δ.Σ. δ. Συνδρομές των μελών της εταιρείας, ως και των υποστηρικτών της. ε. Κάθε πρόσοδος από την εν γένει λειτουργία της, ως από διαλέξεις και σεμινάρια, τα οποία θα διοργανώνει η εταιρεία μόνη είτε συμπράττοντες με τρίτα φυσικά ή νομικά πρόσωπα της ημεδαπής ή της αλλοδαπής που έχουν ίδιο ή παρεμφερή με την εταιρεία σκοπό.

στ. Κάθε φύσεως επιχορηγήσεις εθνικών και κοινοτικών αρχών ή Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού και Δημοσίου Δικαίου (Βιομηχανιών, Ινστιτούτων, και Εμπορικών Οργανισμών) ως και του Ελληνικού Κράτους και της ΕΟΚ. ζ. Τυχόν χορηγίες προς την εταιρεία από ιδιώτες, η. Κάθε δωρεά, κληρονομιά η κληροδοσία υπέρ της εταιρείας. Πάντως το σύνολο των εσόδων της εταιρείας από κάθε πηγή θα

διατίθεται για την εξυπηρέτηση των σκοπών της και δεν θα διανέμεται σε καμία περίπτωση στους εταίρους ως κέρδος, γιατί είναι μη κερδοσκοπική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

Άρθρο 9

Γενική Συνέλευση

Η γενική συνέλευση των μελών της εταιρείας είναι το ανώτατο όργανο της και δικαιούται να αποφασίσει για κάθε υπόθεση που αφορά την εταιρεία. Οι νόμιμες αποφάσεις της δεσμεύουν και τους απόντες ή διαφωνούντες εταίρους.

Η γενική συνέλευση είναι η μόνη αρμόδια να αποφασίσει για: α) κάθε τροποποίηση του καταστατικού β) παράταση της διάρκειας ή διάλυση της εταιρείας γ) εκλογή των μελών του διοικητικού συμβουλίου δ) εκλογή ελεγκτών

ε) έγκριση του ισολογισμού και της έκθεσης διαχείρισης. Η γενική συνέλευση συγκαλούμενη πάντοτε από το διοικητικό συμβούλιο, συνέρχεται τακτικά στην έδρα της εταιρείας, μια φορά το χρόνο και μάλιστα μέσα στην πρώτη εξαμηνία από τη λήξη της κάθε εταιρικής χρήσης.

Το διοικητικό συμβούλιο μπορεί να συγκαλεί σε έκτακτη συνεδρίαση τη γενική συνέλευση των μελών της εταιρείας, όταν κρίνει σκόπιμο.

Η γενική συνέλευση πρέπει να καλείται είκοσι (20) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη ορισθείσα για τη συνεδρίαση με προσκλήσεις που αποστέλλονται προς τα μέλη της, υπολογιζομένων και των εξαιρετέων ημερών. Σε περίπτωση επαναληπτικής γενικής συνέλευσης, ή εξομοιούμενης προς αυτήν, η πιο πάνω προθεσμία συντέμνεται στο μισό.

Η πρόκληση των μελών σε γενική συνέλευση αναφέρει τη χρονολογία, την ημέρα, την ώρα και το οίκημα όπου θα συνέλθει η συνέλευση και τα θέματα της ημερήσιας διάταξης με σαφήνεια.

Δικαίωμα παράστασης στη γενική συνέλευση τακτική ή έκτακτη έχει κάθε μέλος που έχει εκπληρώσει τις ταμειακές του υποχρεώσεις.

Η γενική συνέλευση βρίσκεται σε απαρτία και συνεδριάζει έγκυρα στα θέματα της ημερήσιας διάταξης, όταν παρευρίσκονται σε αυτήν τουλάχιστον το 1/3 των μελών της εταιρείας.

Αν δεν υπάρξει απαρτία κατά την πρώτη συνεδρίασή της συνέρχεται επαναληπτική συνέλευση μέσα σε είκοσι (20) ημέρες από τη χρονολογία της ματαιωθείσης συνεδρίασης, προσκαλούμενη πριν από δέκα (10) τουλάχιστον ημέρες, η οποία είναι σε απαρτία και συνεδριάζει έγκυρα στα θέματά της ανεξάρτητα από τον αριθμό των παρόντων.

Εξαιρετικά προκειμένου περί αποφάσεων που αφορούν: α) παράταση της διάρκειας ή διάλυση της εταιρείας και

β) τροποποίηση του παρόντος καταστατικού, η γενική συνέλευση βρίσκεται σε απαρτία όταν είναι παρόντα τουλάχιστον τα μισά μέλη της εταιρείας, οι δε αποφάσεις λαμβάνονται με πλειοψηφία των παρόντων μελών αυτής.

Άρθρο 10

Διοικητικό Συμβούλιο

Η εταιρεία διοικείται από το διοικητικό συμβούλιο που αποτελείται από επτά μέλη: Τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο, τον Γραμματέα, τον Ταμία και τρεις Συμβούλους.

Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου εκλέγονται από τη γενική συνέλευση για διετή θητεία. Αυτοί είναι τακτικά μέλη και επανεκλέγονται απεριόριστα.

Κατ'εξαιρέση το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο που θα διοικήσει την εταιρεία μέχρι την πρώτη τακτική γενική συνέλευση, που θα συνέλθει το Δεκέμβριο του έτους 2011 ορίζεται με το παρόν και απαρτίζεται από τα κάτωθι μέλη:

1

Το διοικητικό συμβούλιο μόλις εκλεγεί συνέρχεται και συγκροτείται σε σώμα και εκλέγει Πρόεδρο, Αντιπρόεδρο, Γραμματέα, Ταμεία, και τρεις Συμβούλους.

Το Δ.Σ. μπορεί με απόφασή του η οποία λαμβάνεται ομόφωνα από όλα τα μέλη του να αναθέτει αρμοδιότητες σε έναν ή περισσότερους εταίρους.

Ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου:

α) Προϊστάται των συνεδριάσεών του, εκδίδει και επικυρώνει με την υπογραφή του αντίγραφα και αποσπάσματα από τα εις χείρας της εταιρείας πρωτότυπα, κάθε φύσης έγγραφα και αντίγραφα και αποσπάσματα από τα λογιστικά βιβλία της εταιρείας, βιβλία πρακτικών του διοικητικού συμβουλίου και των γενικών συνελεύσεων, έχει δε και κάθε άλλη αρμοδιότητα που απονέμεται σε αυτόν με διατάξεις του παρόντος καταστατικού ή και με αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου.

β) Εκπροσωπεί την εταιρεία ενώπιον οιαδήποτε τρίτου, ήτοι ενώπιον Δικαστηρίων, Δημόσιων Ταμείων και Κρατικών Οργανισμών, Τραπεζών και Ιδιωτικών Επιχειρήσεων.

Ο αντιπρόεδρος αναπληρώνει τον πρόεδρο, όταν απουσιάζει ή κωλύεται, σε όλες τις αρμοδιότητές του, τον δε αντιπρόεδρο, ο οριζόμενος κάθε φορά από το διοικητικό συμβούλιο σύμβουλος.

Ο γραμματέας τηρεί τα βιβλία πρακτικών του διοικητικού συμβουλίου και των γενικών συνελεύσεων της εταιρείας, διατηρεί το αρχείο και διεξάγει την αλληλογραφία της εταιρείας.

Ο ταμίας ενεργεί την οικονομική διαχείριση της εταιρείας. Εισηγείται τον προϋπολογισμό και απολογισμό κάθε χρήσεως. Φροντίζει για τη σωστή και νόμιμη τήρηση των βιβλίων της εταιρείας και γενικά διεκπεραιώνει κάθε πρόβλημα οικονομικής φύσης. Υπογράφει τις πάσης φύσεως συμβάσεις της εταιρείας με οποιονδήποτε τρίτο, δεσμεύων την εταιρεία με μόνη την υπογραφή του κάτωθι της εταιρικής επωνυμίας, εκδίδει, αποδέχεται, οπισθογραφεί συναλλαγματικές και γραμμάτια εις διαταγήν και τραπεζικές επιταγές, πάντοτε κάτωθι της εταιρικής επωνυμίας, της εταιρείας δεσμευομένης δια της υπογραφής οιαδήποτε άλλου. Τον ταμία απουσιάζοντα ή κωλυόμενο αναπληροί ο οριζόμενος εκάστοτε από το διοικητικό συμβούλιο της εταιρείας αναπληρωτής αυτού.

Οι σύμβουλοι διεξάγουν την επικοινωνία της εταιρείας με κάθε είδους φορείς (Βιομηχανία, Πανεπιστήμια, Ε.Ε.Κ.), επικουρούν το γραμματέα στην τήρηση του αρχείου της εταιρείας, είναι υπεύθυνοι της οργάνωσης και λειτουργίας των επιτροπών ή των ομάδων εργασίας που θα συστήσει το διοικητικό συμβούλιο για τη μελέτη και επεξεργασία των ερευνητέων θεμάτων της εταιρείας.

Αν για οποιοδήποτε λόγο κενωθεί θέση συμβούλου, επιτρέπεται όπως τα απομένοντα μέλη του Δ.Σ. αν είναι τουλάχιστον τρεις, εκλέξουν προσωρινά αντικαταστάτη του για το υπόλοιπο της θητείας του. Η εκλογή αυτή, υποβάλλεται για έγκριση στην αμέσως επόμενη γενική συνέλευση. Οι πράξεις του συμβούλου, που εκλέχθηκε με τον τρόπο αυτό, θεωρούνται έγκυρες, έστω και αν η εκλογή του δεν εγκριθεί από τη γενική συνέλευση.

Το διοικητικό συμβούλιο συνεδριάζει στην έδρα της εταιρείας όποτε το απαιτούν οι ανάγκες της εταιρείας, συγκαλούμενο από τον πρόεδρο του ή το νόμιμο αναπληρωτή του ή με αίτηση δύο (2) μελών του διοικητικού συμβουλίου, υποχρεωμένου του προέδρου, στην τελευταία αυτή περίπτωση να συγκαλέσει διοικητικό συμβούλιο μέσα σε πέντε (5) ημέρες από την παράδοση της σχετικής αίτησης, η οποία πρέπει να περιλαμβάνει και τα θέματα που θα συζητηθούν.

Απών σύμβουλος μπορεί να εκπροσωπείται από άλλο σύμβουλο. Κάθε σύμβουλος μπορεί να εκπροσωπεί μόνο έναν απόντα σύμβουλο.

Το διοικητικό συμβούλιο βρίσκεται σε απαρτία και συνεδριάζει έγκυρα, όταν παρίστανται ή αντιπροσωπεύονται σε αυτό πέντε (5) τουλάχιστον μέλη του.

Οι αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου λαμβάνονται με πλειοψηφία των παρόντων και αντιπροσωπευόμενων συμβούλων.

Οι συζητήσεις και οι αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου πιστοποιούνται με πρακτικά, που γράφονται στο, για το σκοπό αυτό, τηρούμενο βιβλίο και υπογράφονται από τον πρόεδρο και τους συμβούλους που παραστάθηκαν αυτοπρόσωπα κατά τη συνεδρίαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

Εταιρική χρήση - Ισολογισμός - Μορφή εταιρείας

Άρθρο 11

Η εταιρική χρήση είναι δωδεκαμήνου διάρκειας αρχομένη την πρώτη (1η) Ιανουαρίου και λήγουσα την τριακοστή πρώτη (31η) Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, οπότε κλείνονται και ισολογίζονται τα βιβλία της

εταιρείας και καταρτίζεται ο προϋπολογισμός της επόμενης εταιρικής χρήσης. Ο προϋπολογισμός και ισολογισμός εγκρίνονται από τους εταίρους στην ετήσια τακτική γενική συνέλευση κατά τη συνήθη απαρτία και πλειοψηφία.

Άρθρο 12 **Μορφή της εταιρείας**

Η εταιρεία δεν είναι κερδοσκοπική και επομένως καμία διανομή κερδών δεν γίνεται προς τα μέλη της είτε κατά τη διάρκεια είτε μετά τη λύση της εταιρείας. Τα τυχόν, πέραν της εισφοράς των εταίρων, καθαρά κέρδη της εταιρείας για κανέναν λόγο δεν διατίθενται μεταξύ των εταίρων αλλά τοποθετούνται για την πραγμάτωση των σκοπών της εταιρείας τόσο κατά τη διάρκεια όσο και κατά τη λύση της εταιρείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε' **Λύση και εκκαθάριση** **Άρθρο 13**

Η εταιρεία λύεται με την πάροδο της διάρκειάς της ή εάν επέλθει αδυναμία ως προς την εκπλήρωση του σκοπού της.

Η εταιρεία επίσης μπορεί να λυθεί και προ της παρελεύσεως του χρόνου διάρκειάς της κατόπιν αποφάσεως της γενικής συνέλευσης των εταίρων με την αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία του άρθρου 9 παρ. 9.

Σε περίπτωση θανάτου, δικαστικής απαγορεύσεως, αποχωρήσεως εταίρου ή καταγγελίας από εταίρο, η εταιρεία δεν λύεται αλλά συνεχίζεται μεταξύ των λοιπών εταίρων.

Μετά τη λύση της εταιρείας ακολουθεί η εκκαθάριση. Χρέη εκκαθαριστών της εταιρείας εκτελούν τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της, εκτός αν η γενική συνέλευση αποφασίσει διαφορετικά. Οι εκκαθαριστές, αφού εξοφλήσουν τα χρέη της εταιρείας επιμελούνται για τη διάθεση του τυχόν απομένοντος υπολοίπου για τους σκοπούς της εταιρείας, σύμφωνα με την απόφαση της Γενικής Συνέλευσης.

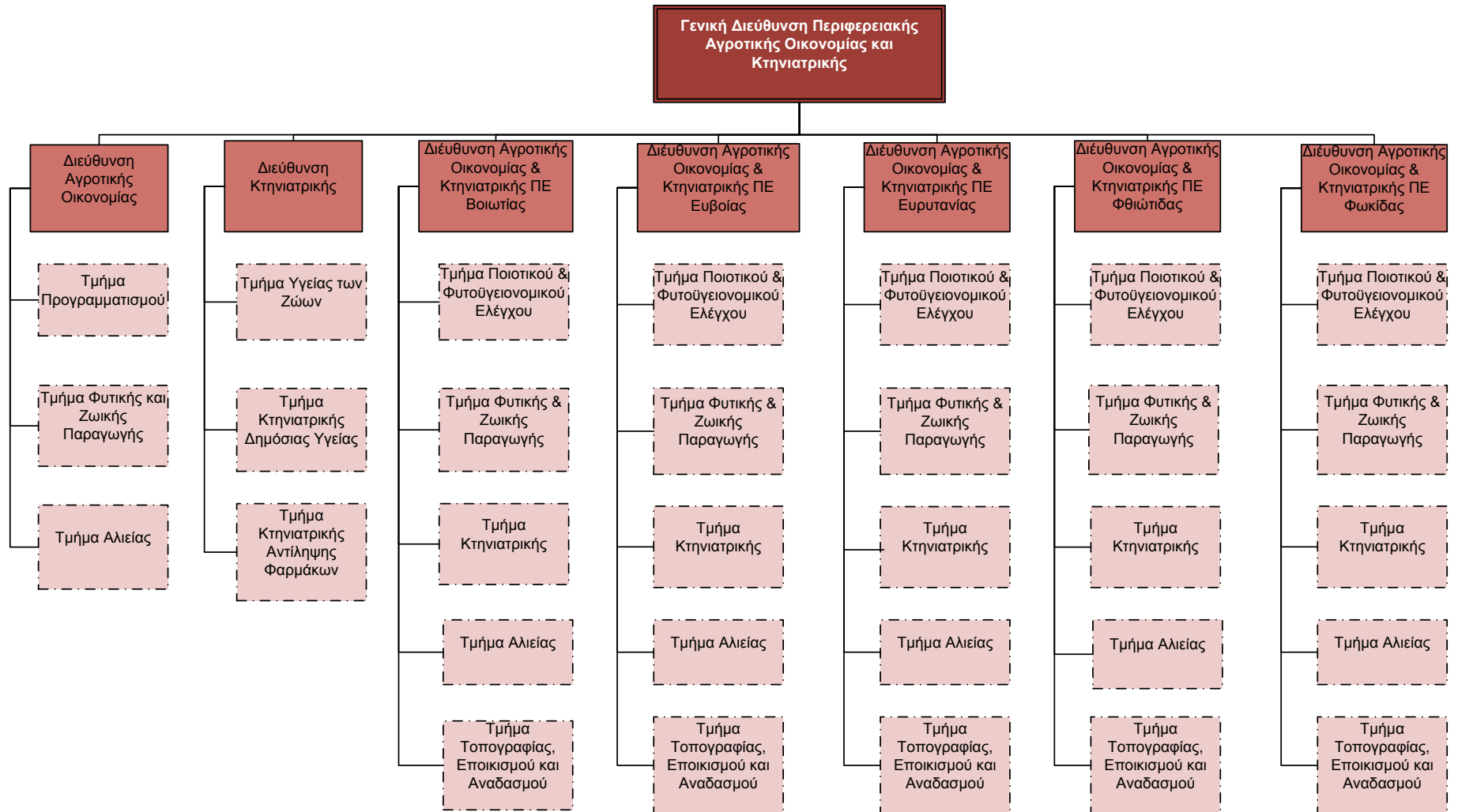
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ' **Άρθρο 14** **Τελική διάταξη**

Κάθε θέμα που προβλέπεται από το παρόν καταστατικό διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 741-784 Α.Κ.

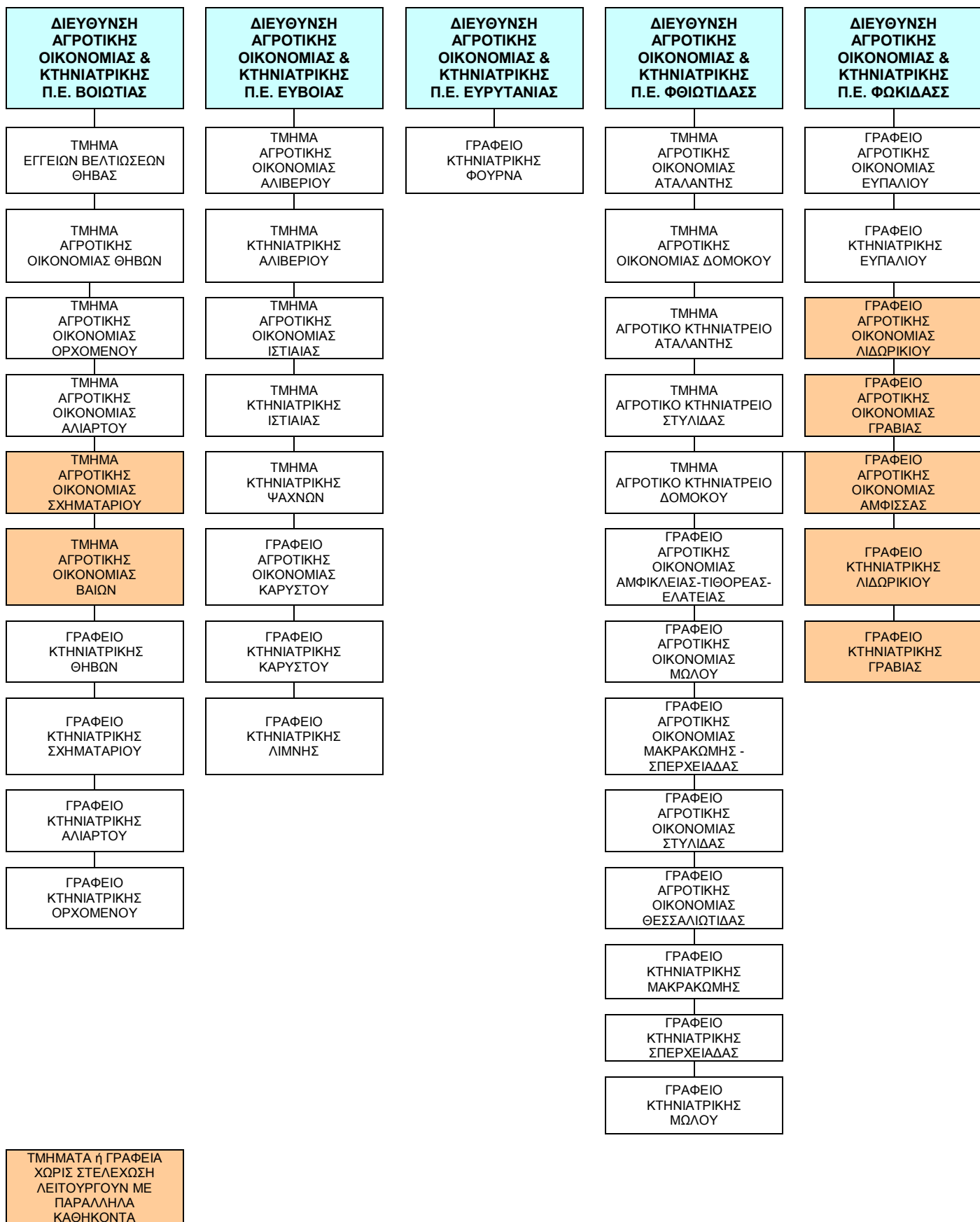
Αυτά συμφώνησαν και συναποδεχθήκαν οι συμβαλλόμενοι και υπέγραψαν το συμφωνητικό αυτό που αποτελεί και το καταστατικό της ιδρυόμενης με το παρόν εταιρείας.

ΟΙ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ

Παράρτημα 3. Διάρθρωση των Υπηρεσιών της Γενικής Διεύθυνσης Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής

Τμήματα και Γραφεία εκτός της έδρας των Περιφερειακών Ενοτήτων

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
Γραφείο Αντιπεριφερειάρχη
Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής
Σταμάτη Καπελέρη
Υψηλάντη 1, 35100 – Λαμία
Τηλ.: 2231351277, φαξ: 2231051964
Email: s.kapeleris@pste.gov.gr